

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioan. Petri Maffei, Bergomatis, E Societate Iesv,
Historiarvm Indicarvm Libri XVI.**

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Selectarvm Epistolarvm Ex India Libri Qvatvor, Ioanne Petro Maffeo
Interprete.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11473

IOANNE PETRO
SÉLECTARVM
EPISTOLARVM

EX INDIA LIBRI
QVATVOR,

IOANNE PETRO
MAFFEIO IN-
TERPRETE.

SELECTARVM
HISTORIARVM
EX INDIA
ORIENTALI

IOHANNIS PETRI
MARTINI
TERRESTRIS

fa
p
r
d
n
n
e
g
f
r
l
t

IOANNES
PETRVS MAF-
FEIVS,

E SOCIETATE IESV,

Christiano Lectori S.

*V*AE de Catholica religionis pro-
gressu litterae ferme quotannis ex
India perferuntur; eas (quod facile
animaduerti) optimus quisque au-
dissimè lectitare consuevit. Nec sa-
nè immeritò. Quid enim ad hone-
stam vitæ oblectationem accommodatius, quàm cor-
pore domi sedentem, cogitatione ac mente peregrina-
ri; transmeare Caucasum Oceanumq; nouas identi-
dem formas rerum & (ut inquit ille) mores hominũ
multorum cernere & vrbes? Quid porrò, vel ad a-
nimi fructum uberius, vel ad virtutis amulationem
efficacius, quàm, Euangelii face dispulsis errorum at-
que opinionum tenebris, veritatis lucem longè latèq;
fusam intueri, & in diuerso vel aduerso potius terra-
rum orbe veluti renascentis Ecclesie sancita miracu-
lis, testata martyriis, distincta personis, notata locis
temporibusque primordia recognoscere? Quæ mecum

^a
ego cum repurarem; & superioribus annis feci libenter, uti non exiguam earum literarum partem in Latinum à Lusitanico sermone conuerterem; & nunc eadem sub Indicarum Historiarum opus intentiore delictu pressas ac repurgatas, & nonnullis insuper auctis epistolis, denuo in publicum edendas existimaui. Sane recentiores supersunt alie, quas mihi si per occupationes ac valetudinem licitum fuerit, latinas facere pro mea tenuitate propositum est. Tu interim (amicice Lector) fruiere presentibus; ac nostros qualescunque conatus piis apud omnipotentem DEVM precibus adiuuabis.

Vale.

SELE

SELECTARVM
 EPISTOLARVM
 EX INDIA
 LIBER PRIMVS.

FRANCISCI XAVERII E SOCIETATE IESV
 AD SOCIOS IN EVROPAM.

VAM lætos atque vberes animarum fructus Indica ferat vinea; & non in Regiis modò præfidiis, verùm etiam in reliquis oppidis barbarorum, sanctissima Christi fides quàm feliciter crescat, fufius ad vos scripsi mense Ianuario superiore. Ego Iaponem versus ex India sum profectus Aprili mense, duobus è Societate nostra comitibus, altero sacerdote cui Cosmo nomen est, altero laico: itèque Iaponiis neophytis tribus, quos mihi sanè videtur Domin⁹ præcipua quadã benignitate clemètiaq; fouisse. namq; vt in D. Pauli Collegio Goæ cœlesti lauacro expiati sunt, tanta eos diuina bonitas voluptate gaudiq; perfudit, tantamq; ad suæ in ipsos beneficentiæ cognitionè adduxit, vt præ læticia spiritali piaq; dulcedine lacrymas non tenerent. in virtutibus verò mirabile dictu est quantum profecerint: planè, vt ex nobis iucundam atque vtilem sermonis materiã præbeant. Ad hæc & legere & scribere didicerunt, ac distributis in horas precationibus diligenter vacant. Interrogati à me quoniam sentirent se genere considerationis potissimùm affici; passionis Domini recordatione, dixerunt: itaque huic vni maximè cõmentationi dant operam. Articulos fidei, Redemptionis generis humani causas, & cetera Christiana mysteria per otium cognouerunt. Percõtati mihi sæpenumero quosnam religionis Christianæ ritus quæve instituta sibi maximè crederent profutura, duo illa semper, scilicet Confessionè & Cõmunionem, sine controuersia responderunt. addentes insuper, sua quidem sententia neminem omnino fore participem rationis, quin auditis Christianæ disciplinæ

SELECTARVM EPISTOLARVM

plina decretis assentiatur ac pareat. Vnius verò ex iis, cui Pauli nomen, sanctæ fidei cognomen impositum est, illam quoque vos audiui; cum ingemiscens in hæc verba prorumperet: O miser! ponam; qui ea ipsa, quæ Deus ad vestrum est fabricatus obsequium adoratis vt numen eui ego, quid ita inquam. tum ille, quod Seta ait, veneratur ac Lunã, quæ res iis, qui nouere Dominũ Iesu Christũ, famulatur ac seruiunt. quid enim agunt, inquit, aliud; nisi ut tenebras ac noctis illuminant, vt ea claritate mortales ad magis Dei & filii eius Iesu Christi cultum & gloriam in terris vtantur.

Verum vt ad institutam itineris nostri narrationem reuertar. Malacam venimus pridie Calẽd. Iunias, anno M.D.XLIX. Lusitanorũ accepimus ex Iapone literas, in quibus erat scriptũ, precipere quendam eius terræ virũ velle fieri Christianum: itaq; legimus eo ad Pratorẽ Indiæ, qui aliquot e Societate nostra Christiani religionis interpretes postulare. afferebatur etiã, quodã laport in oppido, mercatores Lusitanos in hospitium iussu reguli detulisse demonũ incuribus vehementer infestũ, atq; ob id habitantibus destitutũ: cum ignaris quid esset Lusitanis vestes detraherentur, famulus etiã nocturno spectro perterritus exclamasse: cõtatatos eo strepitu atripuisse arma: deinde famulũ Crucibus circumcedisse hospitium: incolas vero & regulũ mercatoribus pertrussisse, domũ eã ab demone inhabitari: & simul quædam ad eu fugandũ remedio vterentur: respondisse Lusitanos, nullũ aduersus demones Cruce firmius inueniri præsidium; itaq; ex eis Cruces domibus eius oppidi ferẽ singulis collocatas. Nũcia bene ad hæc, per aplũ patere euangelizantibus in Iapone capũ, quod tam ges morib⁹ mauseta sit, ingenio docilis & acuta: quocirca magis in spẽ veni, si per nostra peccata non steterit quo minus captus ueruat Deus, ingere animarũ vim ad Ecclesiæ gremiũ accessurũ. ego rebus cognitis, tamen si ea mihi admodũ lata videbatur, tamã aliquãdiu subitari, mecũ adhuc de profectioe deliberans: sed cõ certa cõstaret mihi iã diuinæ voluntatis iudicia, viderẽq; me in incepto desistere, ipsimet Iaponis ethnicis multo detestabilius futurũ, (quãquam perennis ille humani generis aduersarius mecum hoc iter lumina ope nititur impedire) fieri animo pergere, & primo statim aduentu Rege ipsũ Iaponis adire cõstitui eiq; mandata quæ habemus a Domino, exponere. Et quamuis apud Regiã Academia dicatur esse percelebris, tamẽ haud dubiã nobis, si ad certum me ventũ sit, Deo fauere, victoriã pollicemur. nec nos litterarũ veremur sophismata, nec barbarorũ minas, vel demonum iniurias perimelcimus; quid enim nobis aut ab eorũ scietia, qui scitum

sciūt, potest esse periculi; aut ab eorum vi, quibus nihil in nos, nisi quantum Deus ipse permiserit, licet præsertim cū nulla re alia, nisi diuinæ gloriæ studio & salutis animarū adducti, negotiū hoc susceperimus; & Iob à diabolo sacræ litteræ nō nisi concedente Domino laedi potuisse testentur. Illa verò nos vna assiduè cura sollicitat, ne grauius ipsi pro humana fragilitate peccemus; nève Dei auxilio, quod laborantibus ille semper benignè suppeditat, abutamur. quod tamen ne accidat, cū sacrosanctæ matris Ecclesiæ (cuius imperii fines, animabus ad creatoris agnitionē trahendis, propagare satagimus) tum nominatim Societatis IESU meritis impetratum iri speramus.

Sanè quam periculosum iter hoc Iaponicū est, partim ob frequentia latrocinia, partim etiam ob tempestates, quæ passim hoc mari ita sæuè excitantur, vt præclare agi cum iis qui nauigant existimetur, si tribus è nauibus duæ cursum incolumes teneant. Quocirca venit mihi sæpe in mentē vereri, ne, qui è nostra Societate sapientiores videntur, si cui eorū in hæc loca mitti contigerit, temerariū esse negotiū, Deumq; tentari quodāmodo, tā apertis aduenendis periculis, putent: qua tamen eos suspicione postmodum libero, quod spero, Societatis nostræ doctrinis ac litteris inhabitatē Domini spiritum præsidere. Illud quidē occurrit mihi sæpenumero, quod aliquando patrem nostrū Ignatiū audiui dicentē: omnibus iis, qui in Societate nostra versantur, summo studio conatuq; elaborandum esse, vt inanes ab se timores & cetera cuncta depellant, quæ homini, quo minus totam in vno Deo spem collocet, impedimento esse consueuere. Porro, quemadmodum interest inter eos, quorū ita spes est in Deo reposita, vt rebus tamen affluant necessariis, & eos, qui ob id ipsum vt Christū imitarentur, & soli Deo confiderent, omnibus sese vitæ præfidiis exsuerunt; sic præculdubio multū refert, virū quis, cū vnicum habere se profiteatur in Dei bonitate perfugiū, tum in tuto & quasi vmbra se exerceat: an, alia re proposita sibi nulla præter Dei honorem gloriæq;, sese caputq; suū volens vidensque in discrimen offerat panē quotidie: cuiusmodi si quis existat; nā illum ego propediem sæculi tædio, migrandiq; ad Dominū desiderio, affectum iri crediderim: quando quidem hæc hominū quæ dicitur vita, mors perpetua potius ac triste quoddā à cælestibus regnis exsiliū est.

Vos interea valete fratres, Dominumque precamini, vt nostrā disunctionem pro infinita sua misericordia coniungere dignetur in cælo: nam in terris quidem ecquando posthac visuri inter nos simus, incertum est. Malaca, x. Cal. Iulias, M. D. XLIX.

8 SELECTARVM EPISTOLARVM
EX EIVSDEM PARÆNETICA AD GASP
RVM BERZAEVM, CVM IS ARMVSIAM PETERET.

IN Armuziana ista prouincia, primum & antiquis-
simum tibi sit Dei obsequium, & animi tui cultus.
Ex hisce fontibus cætera ad proximorum utilita-
tem largè manabunt. ac proinde curabis, vt semel
bisve quotidie te ipse ad calculos voces: atque in-
ter iudex cognitionè exerceas tum communè om-
nium illius diei cogitationum & actionũ tuarum; tum verò pro-
prium earum, in quibus aliqua per id tempus præcipuo studio vel
præcauenda, vel corrigenda, vel ad perfectum expolienda susce-
peris. In primis verò, Christianæ humilitati intenta cura studeat
velim: eaque potissimum obeas ministeria promptus ac libens,
quæ cæteri velut abiecta & minimè speciosa fastidiunt. in eo genere
catechismus est. quas tu partes ne alteri delegaueris. circa mensis
diem singulis diebus cõpita vrbs cum socio circuibis ipse, quod
in templum elata ciens voce. ibi Lusitanorum filios, puerosque &
libertos, nec non sexus vtriusque mancipia, salutaribus instructionibus
atque præceptis erudies: teque publicè præeunte, promiscuum
vulgus Christianas preces & pia dogmata resonabunt. His-
que id ipsum eo maioris apud te momenti debet esse, quod
eius laboris patientia non modò imperitos idiotasque ad noti-
tiam Dei atque ad virtutem informet; sed etiam reliquorum ani-
mos cum tacito quodam plausu atque approbatione concen-
triat. Delatus Armuziam, Proepiscopum adibis officii causæ: eique
ad genua protinus accides, & manum exosculabere. ex eiusdem
auctoritate conciones habebis; in confessiones audiendas incum-
bes; & cæteris Christiani pastoris fungere muneribus. Simul, o-
peram dabis, vt ab eo gratiam & benevolentiam inuas, quo peti-
te, si fieri possit, piis animi saltem ritè purgandi meditationibus
imbuatur. Reliquos item sacerdotes omni submissione & officio
demerere: curabisque vt ex iis quamplurimos ad easdem medi-
tationes Deo adiuuante perducas. Præfectus item præsidii, qualis
qualis ille sit, enitere quantum poteris, vt amicus ac propitius tibi
sit: neque res vlla erit tanti, vt dicto factove illum exasperes:
vbi hominem tibi arctè deuinxeris; tum si & malè audierit, & mo-
nendo reddi meliorem putaris posse, & occasio commoda incide-
rit; quam amicissimè ac demississimè & ore placido eidem expo-
nes, quinã de illius actis & vita sermones hominum sint: suadebilis-
que, vt famæ pariter & officio consulat. Multi erunt, qui de illa
ad te

ad te querimonias deferant; tuamque apud eum prophanis in rebus implorent opem. hisce tu occupationum tuarum & magnitudinem excusabis, & genus. addes, vereri te, ne parum ea legatione proficias. qui numen & conscientiam spernat, hunc tua quoque monita nihili esse facturum. Cum sodalicio misericordiam fac ut quam optimè tibi conveniat: sodalesque ipsos, quoad eius fieri poterit, mansuetudine ac benevolentia comprehendas, ac totum opus, quibuscumque licuerit rebus, pro virili parte promoveas. Aegrotos in publico nosocomio & vinctos in carcere identidem vites; hortaberisque ad cœlestes iras per sacram confessionem avertendas, quandoquidem ii propter admissa piacula ferme plectuntur, & sunt qui Sacramentum Pœnitentiæ nunquam obierint. Ad hæc, ubi res postulauerit, ages cum præsidibus utriusque loci, ut maturè cognoscantur singulorum causæ; ac simul, ut egentibus miserisque ad tolerandam vitam necessaria præbeantur. Iam, inter nauigandum, & posteaquam exscenderis, omni ope contendes, uti per idoneos certosque homines, Armuziani populi mores ac vitia domi forisque; genera pactionum & questuum; necnon in forensi re corruptelæ, factiones, calûniæ, & alia id genus, quibus opprimitur veritas; tibi quam notissima sint: quo ad ea postmodum curationes ac medicinam scienter accommodes. Hoc tibi ad rem ex animi sententia gerendam longè utilius fuerit, quam librorum arcenta pernoctatio, minimè tamè alioqui omittere. Mihi quidem in omnes partes plurimum sæper illam notitiã profuisse perspexi, in capessenda autè Christiana re, delectumque negotiorum habendo; illud vitabis in primis, ne, quorum fructus ad unum vel ad paucos pertinet, anteponas iis, quæ plures vel etiam uniuersos attingunt: sed quo latius quidque, eo potius & antiquius tibi sit. Quos in Societatis nostræ disciplinam admisseris: eorum profectum caue ne acriter tentameter explores, quæ patitur, ut ægroti natura, sic tyronis imbecillitas possit. sed semper infra potius, quam supra vires probatio sit. alioquin exacerbantur multi, sensimque desperant; ac domitis ad extremum frangunt, in auia & disrupta præcipites abeunt. Atque hoc toto in genere prorsus vitanda censeo experimeta, quæ vel inani & absurda nouitate, vel etiã procaci quadam & cynica libertate, aut risum, spectantibus, aut stomachum mouent. Tū verò sectabere quæ & in vulgus accepta sunt, & cum ratione pariter ac pietate consentiunt, cuiusmodi sunt quæ posui modò: carcerem & valetudinaria frequenter inuisere: vinctis & decumbentibus, in utroque homine patienter ac sedulè ministrare: itemque, ad paupertatis voluntariæ documentum, panes & numulos emendicare

10 SELECTARVM EPISTOLARVM

dicare palam: & alia id genus. Porro ad regēdos & in virtute promouendos alumnos, illa res vna vel maximè proderit, comitate quadam eos & paternæ benevolentia significatione perlicere ad arcana pectoris sui planè tibi nudanda: sic prorsus, vti omnia cogitationum initia, quibus vel a deprauata natura vel à malo dæmone sollicitantur, extemplo ad te differre non dubitent. Hæc differendi & communicandi fiducia & consuetudo, mirum, in omnes partes quantopere conducat. siquidem occulta hostium fraudes, & improbæ petitiones, in medium protractæ, vel ipsa luce protinus euanescent: vel, si vrgere perstiterint, variis remediis opprimuntur, quibus in remediis experta virtutis illud est: vbi quempiam inani gloria, corporum illecebris, aliâve parû honesta cupiditate irritari cognoueris, huic præscribere spatium aduersus ea vitia meditandi: tu, quæ excogitauerit, iubere vt ea populo per occasionem adhortationis impertiat. Hinc duplex percipietur fructus; tenactoris memoria, quod ferè quæ cōmementi sumus, promendo & commemorando, alius nostris animis infiguntur: salutaris verecundia; quod nos ea non exsequi pudeat, quæ ipsi alius facienda præcepimus. In Sacramento pœnitentiæ, cū negotiatoribus præsertim amplis & opulentis, sunt quæ ante criminum cognitionem, in ipsa cognitione, & post cognitionem obserues. Ante cognitionem; curabis, vti reus idem & actor (nisi id mysterium frequēter obire consueuerit) biduum aut triduum sumat ad antea facta vitæ reputanda peccata, & simul memoriæ causa in scedulam ex ordine referenda: vt ne imparatus, & sine aliquo moru doloris pudorisq;, ad accusationē accedat. In ipsa verò cognitione, si turpitudine flagitiorû, aut magnitudine scelorum, quod sepe fit, absterreni hominem senseris, quominus ipse se prodât; hilaris facies, blandoq; sermone, quin etiâ, si opus fuerit, variis te quoq; morbis animi olim implicitum fuisse testâdo, vti singula probe fateatur, adduces. & cū alia diligenter inuestiganda & elicienda sunt; tu verò accuratissimè, quæ ad nefario lucra, & res dolo malo partas aut retēras, pertinet. etenim, si quem scenore contaminatum, aut peculatu, vel iniquis pactionibus, in vniuersum interrogas, num aliena possideat, vt est procliuis ad sui tutelam, & sibimet libenter ignoscit, hominum natura, facilè inficiabitur: sin genus vitæ artilive quam facitet, si vltras, & contrahendi, mercandi, vendendi formulas nominatim exquiras, & (si regius fortè præfectus curatorve ille sit) si de interuersa interceptaue pecunia, de monopolis per vim nefalque institutis, de que aliis, quæ magistratus contra voluntatem Regis & ius cōmune plerumque sibi pro potestate & imperio

imperio vindicant, singillatim percunctere; multorum haud dubie delictorum confessionem exprimes, quæ reus alioqui, vel per malitiam vel per inscitiam silentio forsitan inuoluisset. A cōfessione, si noxius tibi dura & perfricta visus erit fronte; comperendinabis videlicet, eique certos interea locos ad commentandum assignabis, quorum consideratione, tamquam repetitis ictibus, de siliice pectoris sui, pios gemitus & aliquas amoris diuini scintillas excuriat. Quod si fraudati quid forte restituendum, vel condonanda iniuria, vel scorta relinquenda, vel eiusmodi quippiam expiandum sit: planè videbis, vti ante latam sententiam expietur, neu te largis cuiusquam pollicitationibus induci permittas: nam qui piaculis eiusmodi obstricti tenentur, ab sacerdote appellati, magis in promittendo interim faciles, quàm in præstando postmodum fideles, existunt. Vbi sine fallacia ab reo satisfactum esse didiceris, tum demum, æternis vinculis absolutum, temporario aliquo supplicio ritè iniuncto, dimittes. Si qua pecunia summa, seu propterea quod iusti domini copia nulla sit, seu etiam pietatis ac beneficentiæ studio, erit in pauperes conferenda; nequaquã ego tibi sim auctor, vt illius pecunia te sequestrum ac diribitorum exhibeas: sed eam tu (nisi si tibi secus interdum in re præsentis videbitur) ad Misericordiæ sodales extemplo rejicies; atque id multis gravibusque de causis, primùm, quod tibi non æquè ac sodalibus nota est mendicorum & egentium turba: quorum, alii sæpè morbum, alii probitatem & sanctimoniam, alii etiam inopiam ipsam egregiè simulant. Ad hæc, si percrebuerit, humanis necessitatibus & egestati paratum in tua facilitate subsidium esse, tanti vndique petentium concursus ad te fient, vti ad Apostolicas functiones, quæ tibi primæ esse debent, otii nihil superfit. Non est porro æquum, te, qui ad Euangelium prædicandum veneris, relicto verbo Dei, ministrare mensis. Postremò, si pecunias ipse tractare assueueris, metuendum est, ne famæ tuæ atque existimationi aliqua labe ab iniquis, & omnia peiorem in partem interpretantibus, adspargatur. Quæ cuncta incommoda effugeris, si hæc Christianæ caritatis & officii partes eidem Sodalitio delegaueris. Quotidiani vsus præcepta, ad eternam salutem præcipuè necessaria, in B. Virginis & in Misericordiæ templo palam in tabella propones. Ad ea perlegenda, exscribenda, & quod caput est, obseruanda, cum cæteros invitabis; tum verò pœnæ loco, si res postulet, adiges in tempus certum, quorum ipse confessionem exceperis; vt inde perpetuam, si fieri possit, eius disciplinæ cōsuetudinem sponte retineat.

Singulis

Singulis verò noctibus, voce ad commiserationem accommodata, vicitim populo commendabis opportuna deprecatione adiuvandas animas, quæque in hac vita peccato letali tenentur, quæque in altera purgatorio igne torquentur. stas per hebdomadam diebus operam conferes ad similitudines civium dirimendas, restinguenda odia, forenses denique controuersias componendas, quippe quarum impensæ magno civium damno sæpe sortem exsuperant. Ergo iis omni ope obuiam ibis: atque ipsos etiã, quorum interdum culpa lites aluntur, scribas ac leguleios, tibi aliquo pacto detinere, & saluari quopiam remedio sanare conaberis. In concionibus autem, quo magis commune bonum id est, eo maiorem, ut dicebamus, industriam, & assiduitatem, & operam collocari, & que illas ad vulgi oblectationem plausumque, sed ad morum commendationem & vnius Dei gloriam omnino referri par est. Amorum quippe agitur salus: adhibenda vulneribus remedia; non prurientes aures curiosis quæstionibus & inani sermone scalpendæ, ac proinde accersita, fucata, dubia, obscura, controuersa, ac medium adduxeris. virtutis amorẽ, vitiorum odium excitare intendes: & ex iis quæ pro vniuerso mortaliũ genere Christus Dominus acerbissima pertulit, locum subinde aliquẽ inducendo, ad malè actę vitę detestationem, ad lacrymas, ad pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramenta populum vehementer impelles. Inter dicendum autem, vide ne quem eorum, præsertim qui cum imperio potestate sunt, apertè perstringas. Exulcerare plagas hoc quidem est, non curare. & qui longius in eo genere prouehuntur, efficiunt nihil, nisi vt magno labore, fructu nullo, gratias perdant, odia collegant. Priuatę obiurgationes in priuato adhibendæ sunt, & quædam plurima humanitate conspersa opulenti verò ac potentes viris, quod ferme delicatum & fastidiosum est genus, inter ipsam admonitionem subinde etiam te ad pedes abijcies; vel, si res ruerit, caros dabis amplexus: planè vt perspiciant nõ tristitia te vlla, vel seueritate, vel negotiorum appetentia, sed eximia quadam beneuolentia & caritate, ad officium reprehensionis adduci. lam verò, de familiari conuictu, & quotidiana cum hominibus consuetudine, haud leuis est animaduersio; multasque & magnas ea res habet cautiones: quarum prima illa est: Ita vtendum amicis, quia non tu quidem illis, sed illi tibi olim infensi infestique futuri sunt. Id si præsumpseris animo; longè attentiùs omnia circumspicies, & que ipse in officio continebis, neque in securitatem effusus, admittes quod aliquando tibi exprobrari aut objici possit. In vniuersum tamen, te cunctis mitem, iucundum, affabilem præbe-

velim; vt ea comitate illecti (nam alioqui anceps & periculosa cura-
 ratio est, quod item supra monuimus) omnes tibi pectorum suo-
 rum latebras ac recessus aperiant. Alter locus cautionis est, ope-
 ram des vti studiosos recti, verosque discipulos, à fictis prauisque
 dignoscas; & conuenientem vtrisque facias medicinam. Nō enim
 deerunt plurimis obstiti vlcerebus, qui, vel metu ne illa detegas, vel
 etiam captandæ ad cæteros commendationis causa, vltro sese tuā
 in amicitiam ac familiaritatem insinuare non dubitent. ij, si te in-
 ter cætera ad prandium aut cœnam inuitent, i sanè; ac tu vicissim
 illos ad Sacramentum Confessionis inuita: curaque, vti prorsus
 intelligant, fixum esse tibi certumque, eos omni ratione ad Chri-
 stianam seueritatem, ac disciplinam, à laxiore vita deliciisque tra-
 ducere. sic fiet, vti vel in posterum te frustra interpellare desistant;
 vel (quod optandum est magis) ad meliorem frugem, te duce ac
 magistro, tandem aliquando perueniant. A donis muneribusque
 (friola quadam excipio; quæ si recuses, largitor vti que Lusitanus
 contemni se putat) omnino abstinebis, vulgati prouerbij memor,
 Captum esse, qui ceperit. Ioannes tibi Rex omnia ad victum cul-
 tumque necessaria detulit; eius vt ere benignitate, atque id ipsum
 modicè, vel etiam intra modum; vt votiua paupertatis religiosa
 professio constet. Si multis à partibus ad te cibaria cocta seu
 cruda mittentur; ea tu ad carcerem vel ad valetudinarium pu-
 blicè deportanda curabis, atque hoc pacto, in tractandis homi-
 num ingeniis tua tibi ratio longè solutior & expeditior fuerit.
 Quos ad vitia proiectos & in peccandi libidine perperam obsti-
 natos offenderis; gehennæ quidem illos & futuri terrore iudicij
 maximè commoueri oportebit. sed quoniam hæc nimium ab-
 esse longè stulti homines putant, multi etiam propter fidei im-
 becillitatem, sint ne omnino vlla, turpiter ambigunt; at tu,
 morbos, ærumnas, calamitates, exsilia, vincula, cædes, orbita-
 tes, naufragia, bonorum proscriptiones direptionesque, & alia
 malorum genera sexcenta percurres, quibus in hac etiam vita
 impios ac prauis tenaces homines afficit Deus: eaque denuntia-
 tione perditos & insanos ab amentia reuocare conaberis. Si cum
 irato, & flagrante cupiditate vindictæ, res tibi fuerit; blanda pri-
 mum oratione, quasi aliud agens, mulcebis hominem: dein, ca-
 pto circuitu, sensim ad causam accedes, vt quam ille queratur in-
 iuriam eleues verbis, & multo minorem opinionem fuisse demon-
 stras: aut etiam diuino permisso relatam, quod iniuriosum ille
 quoque se quondam in alios fortasse præbuerit. ad hæc & alia
 id genus dicta, si te auersabitur, cedes tempori scilicet: si dede-
 rit

rit sese, premes paulatim acrius, & identidem instabis, quoad se-
data perturbatione reliquam abs te medicinam libere accipiat,
eadem ferme obseruatione, ad leniendum dolorem, mœroremq;
& ceteras animorum ægrotudines, uti licebit. Atque hæc cum iis
qui Christiani censentur. Conuertendis autem ad Christum Iu-
dæis, ethnicisque, suum item spatium ac laborem imperties: quâ
ad rem, ne longior sim, non pauca ex iis quæ supra posuimus
transferri commodè poterunt. Verùm de his hæcenus. redeo ad
primâ. Tu fac in aliorum curationem ita, mi Gaspar, incum-
bas, ut interea tuæ ipsius perfectioni ac saluti quàm diligentissi-
mè consulas. Vale.

EIVSDEM AD SOCIOS GOAM.

A P O N E M Deo adspirante attigimus Augusto mē-
se, die Assumptioni Mariæ Virginis sacro, eum fe-
sto ipso Diui Ioannis Baptistæ die natali Malaca
sub vesperam soluissemus. Nauiculario vñ sumus
ethnico, mercatore Sina, qui suam in id operam
Præfecto Malacæ detulerat. ac primò sanè feliciter nauigau-
imus: sed mox (ut sunt barbarorum ingenia ad leuitatem atque ad
inconstantiam prona) profectiois mutare consilium nauicula-
rius cepit, & in occurrentibus passim insulis tempus frustra con-
terere. Nobis autem in eo itinere cum alia multa, tum illa duo
præcipuè molestissima contigerunt: alterum, quòd oblata diui-
nitus tempestate nauæ per nequitiam abuterentur; qua elapsa,
ad oram Sinarum appellere, ibique rotam hyemem, cursum ex-
spectantes, ponere cogebamur: alterum, quòd in eadem naui si-
mulacrum vehabatur demonis, cui nauæ, quanquam inuitis no-
bis & inspectantibus, patrio ritu sacrificabant. ab eodem etiam
per sortes de ipsa nauigatione petebant responsa; quæ (ut aiebant,
credebantque barbari) modò læta, modò tristia reddebantur.
Centum à Malaca leucas, Sinas versus prouecti, quandam ad in-
sulam steterimus: ibique aduersus maris illius sequitiam naualibus
instrumentis aliaque materia comparata, post multas ceremo-
nias & sacrificia quæsitum est ab idolo, prosperam deinceps for-
tunam essemus habituri, necne. cum valde prosperam respõdisset,
proinde, ne moraremur diutius, sustulimus anchoras, velaque
gratulabundi fecimus omnes: illi, simulacro quod in puppi loca-
tum candelarum luminibus odoramentisque ex incenso ligno
quodam Aquilano venerabantur: nos conditore celi terræque Deo
& eius

& eius filio Domino IESU CHRISTO confisi, cultum religionemque amplificandi studio in ea loca deferebamur. Cum iam essemus in cursu, placuit nautis ab dæmone percontari, vtrum nauis, qua vehebamur, Malacam esset ex Iapone reditura. cum in Iaponem quidem peruenturam omnino sortilegi retulissent, verum ex Iapone Malacam minimè reuersuram; tum verò institutæ navigationis penitere barbaros cepit, satiusque iis videri apud Sinas hyemare, & Iaponicam profectiouem in alterum annum differre. Noster autè quis animus, quis tum esset dolor, cogitare vobiscum potestis ipsi, cum de tota itineris nostri ratione consuleretur dæmō. Mox in oram terræ, quam Cocincinam vocant, delati; duo, vno eodemque die, (qui fuit Diuę Marię Magdalenę sacer) vesperè, sanè quàm aduersa pertulimus. Etenim exasperato vehemētius mari, ingentesque voluente iam fluctus, cum iactis anchoris agitarerur in salo, apertum in ostium sentinę vnus è comitibus nostris Emmanuel Sina fortè præteriens decidit. mortuum credimus: nam & altè ceciderat, & à capite penè ad vmbilicum obrutus aliquantisper in aqua iacuerat. verumtamen extractus magno cū labore exanimis grauiusque caput sauciatus, adhibita curatione, paucis diebus Deo fauente conualuit. Nōdum huius planè curatum erat vulnus: ecce tibi eodem ferme casu, eademque nauis iactatione, filia nauarchi in mare delabitur, & in omnium oculis, frustra conarui opitulari, submergitur. Cuius interitum tāti sunt eiulatus ac lacrymę consequutę: tanto præterea, quotquot in nauis eram, vitę in discrimine versabamur; vt admodum digna miseracione res esset. Barbari ad propitiandum per sacrificia dæmonem versi, nulla capta quiete, diem noctemque totam mactandis idolo auibus ferculisque apponendis operam dederunt, per sortes etiam quęsiere causam infortunii. P esponsum est: si is qui prius in sentinam ceciderat Emmanuel fato functus fuisset, puellā in mare non fuisse lapsuram. Cernitis ipsi profectò, quantum nobis eo responso dæmō ab suis ministris crearet periculum: & nobis quid futurum fuerit, nisi furentis rabiem Dominus compressisset. sed me tamen in primis graues illę in Deum iniurię & barbarorum sacra illa sacrilega permouebāt. itaque fusus in preces Deum rogavi sepius, vt, priusquā fluctibus operiremur, homines, ab se ad ipsius imaginem ac similitudinem conditos, tam falsis opinionū erroribus impiisque superstitionibus liberaret. retrum quippe spectaculum, & indignum est facinus, Dei vice ab hominibus, ad vnus Dei laudē factis, adorari perpetuū ipsi humani generis inimicū. Cuius de minis atque terroribus, quibus ille mortales, nactus

occafio-

occasionem, aggreditur, quòd multa mihi eo die nocteque Dei beneficio contigit experiri, quamquã ea sanè cognitu vtilia sunt, tamen breuitatis causa cætera prætermittam; vnum illud summatim attingam: huiusmodi ipsius petitiones eludi nulla ratione facilius, quam animi magnitudine quadam ac securitate præstanda, non illa quidem, quæ propriis viribus, sed quæ vnius Dei curæ præsidioque nitatur. venisse tempus vlciscendi sui, crebrò mihi ponebat ob oculos. sed magis tali in re ac tempore nobis timendum est, ne fixam in Deo fiduciam, quæ debet esse firmissima, remittamus, quàm ne ab hoste (qui nihil valet nisi Domino permittente) vincamur. Porro, quid nobis in extremo spiritu futurum est, fratres, cum debilitatis corporis animique viribus grauiori quàm vnquam antea tentatione vexabimur; nisi per otium priùs spem totam in Deo reponere, atque ad eum tempestiuè confugere didicerimus?

Ad nauigationem reuertor. lenita paulum tempestate, vela vris mœrentes dedimus; paucisque diebus in portum Sinaru, quem Cantonium vocant, peruenimus. Ac nauis quidem non dubium fuit, quin hyemandum esset ibidem; quamuis nos partim regendo, partim etiam eam iniuriam cum Lusitanis & cum præfecto Malacæ expostulaturos minando, frustra eos reuocare à proposito niteremur. Sed nescio quomodo factum est, vt stationis mutandæ petendique portus Cincei (qui in eadem est ora) subito consilium caperent. Eò cum iam appropinquarem; nauarchus à quibusdam præternauigantibus repente sit certior, Cincem portum à piratis compluribus obsideri. Præsens omnino periculum imminebat: eratque ventus Cantonem reuertenti aduersus Iaponem petenti, secundus. quocirca subita re percussi naute, volentes, nolentes, cursum in Iaponem dirigere, & nos quòd polliciti fuerant (& quidem reliquis portibus insulæ exclusi) recit Cangoximam, quæ Pauli nostri patria est, inuito dæmone perducere sunt coacti. ibi, cum à Pauli cognatis, cum à reliquis oppidanis amicissimè excepti, dies ipsos quadraginta in addiscendis Iaponicæ linguæ elementis haud exiguo cum labore posuimus. itaque Decalogi præcepta, Deo fauente, promulgare sumus aggressi, quæ Paulus noster, & cætera Christianæ fidei capita, patriam in sermonem accuratè conuertit: ac nos quamprimum typis mandare decreuimus, quo Christi notitia facilius latiusque fundatur. Idem cognatos amicosque homo impiger dies ac noctes ad salutem hortari ac docere non destitit: breuique vxorem, & filiam, multos præterea vtriusque sexus in ouile Domini cõpulit. Nec sanè

(quod

(quod cernimus adhuc) eorum consilium improbatum in vulgus: & quia plerique notunt litteras, per facile Christianis precationibus assuecunt. Die qui fuit Archangelo Michaeli sacer, cum Rege Saxumano collocuti sumus: qui nos perhonorifice acceptos, vt Christianæ legis volumina diligenter adseruaremus admonuit. paucis deinde post diebus edixit licere omnibus, qui sub eius imperio sunt, fieri Christianos. Hæc nobis inuita sese dant: læta vtique, verum tamen admodum incerto successu. Magna quippe multitudo eorum est, qui nefaria huius terræ sacra procurant. Cum ipsorum placitis atque commentis, quod Christiana tantopere pugnat veritas, valde suspicamur fore, vt licet in præsentia nobis fauere videantur, tamen cum res paulatim progredi cœperit, nostram in perniciem tum sæuiant ipsi, tum verò populum concitent, alioqui per se minimè nobis infestum. Fixum autem ac certum est nobis, sicuti ab omni prorsus contumelia & iurgiis abstinere, ita ab gentibus ad cognitionem conditoris liberatorisque nostri Iesu Christi vocandis nulla ratione desistere. Quod si euenierit, vt in causa tam honesta, tamque pio ac saluari negotio, vitam ponamus; ne nos id in magni beneficii loco accipiemus à Domino, cuius præceptis, animarum salutem, corporis nostri iactura, mercari iubemur. Vtinam modò nos mentis candorem & simplicitatem, quæ sancti Spiritus gratissima sedes est, cum fide præstemus. quam tamen ad rem multum nos loci opportunitas adiuuabit. Etenim remotis adeò in regionibus, inter impios demonum cultores ab amicorum conspectu longissimè positi, omnique penè mortalium ope ac solatio destituti; nimirum nostri met paulatim obliuiscimur, nosque in Deum totos necessariò effundimus. quod secus, vbi Christiana viget religio, fieri consuevit. parentum quippe vel patriæ caritas, affinitates, necessitudines, amicitia, ad omnes corporis animique vsus parata subsidia, Deum inter & homines interponunt ferè sese; atque inde sensim ipsius Dei subrepsit obliuio. quocirca eximiam in nos, hoc etiam nomine, Dei benignitatem experimur: qui cum, hac suscipienda peregrinatione, aliquod præstare nos illi putaremus obsequium; ipsi nos potiùs singulari eiusdem beneficio affectos, multisque vinculis solutos agnoscimus, quæ spè in Deo nostram & cogitationem cælestis patriæ distinebant. Ad hæc illud quoque non leue commodum accedit, quod delictis iis, quæ alibi carnis stimulos irritare, mentisque & corporis vires solent infringere; hinc tæremus omnino. Etenim Iaponii nullum altile mactant vel comedunt, pisce vescuntur interdum, oryza & tritico non abundant: herbis ac

b pomis

promis ut plurimum victitant. & quidem ita prospera valetudine ad multam vsque senectutem vtuntur, vt facile appareat, quam paucis sit eadem, quæ alioquin est insatiabilis, natura nostra contenta.

Vos item, carissimi fratres, (quoniam tanta vobis provincia preterit) vigilate animis; vestramque industriam ac pietatem in christo cælesti probare contendite, id assequimini, si Christianam militatam & sensibus intimis colueritis, & moribus expresseritis ac vita: quod ad existimationem auctoritatemque attinet, totum id Domino permittentes, qui vobis eam ipse per se conciliabit proest: quod si facere omiserit, vestra causa videlicet, ne, quæ Dei sunt, vobismet arrogetis, omiserit. Illud verò vos ego etiam atque etiam obtestor, vt veram inter vos pacem atque concordiam omni ratione retineatis: summaque ope nitamini, vt ne qua in vobis semina dissensionis existant: præclaros illos vestros conatus ac studia pacis pro Christo conferatis interim ad omnem discordiam spiritum bellandum, memores affirmasse Christum, ea re suos cognoscere, si se diligerent inuicem. Gratiâ suam Dominus Deus nostram voluntatem animis nostris insinuet, quo ex ea quam maxime facta faciamus. Cangoxima, Nonis Nouembris, MDXLIX.

PAVLI IAPONII AD SOCIETATEM
IESV IN INDIAM.

Quod mihi maximè fuit optatum, vt in Iaponiam dire, matrem meam, & uxorem, ac filiam, cognatos proterea ac familiares meos ab impio demonum cultu ad Christi religionem traducere mihi liceret: iam Dei Domini nostri clementia singulari summi sequutus. Nunc autem alia me coquit cura, vt quemadmodum ad Christum conuersi sunt, sic in fide, quam cõderunt, firmi stabileque persistant. quod ego cum à Domino procor identidem; tum vos, per Christum, vt in precibus vestris sacrificiis mei meorumque memores sitis, obtestor: quandoquidem ad salutem (nisi principiis consentiant exitus) capisse nil proderit Iaponii me sanè quam libenter audiunt de Iesu Christo verba dicentem. itaque multos, fauente Deo, Christianos fore confidimus. Nos hic omnes corpore (vtinam æquè spiritu) bene valemus, & quam à vobis locorum interuallo disiuncti sumus; tamen & animis in presentia cõiuncti videmur, erimus aliquando corporibus videlicet cum ad extremum iudicium excitabimur, vtinam cum Domino regnaturi. Cangoxima, Nonis Nouembris, MDXLIX.

DOST tuum ex hac vrbe discessum, in flatu animis domum ad nos contuenere Iaponii, vt variis nos interrogationibus fatigaret: videlicet rati, qui ipsorum argumenta refelleret, absente te, fore neminem. Sed Cosmus Turrianus, Deo fauente, spiritus eorum repressit: etenim interprete me ad singulas quaestiones ita respondit, vt satisfaceret: quas ego Iaponicè quoniam ipsius mandato litteris consignauit, deesse nolui quo minus ex his aliquas ad te perscriberem.

Quaeritur, ex qua materia Deus animū condidisset, nā corpus quidē ē quattuor constare elementis non ignorabant. Respondimus ad hoc: quēadmodū Deo, vt elementa, Solem, ac Lunā, & reliquum mundi fabricaretur ornatum, non opus fuit priore materia: sed vt existerent, ipso nutu verboque fecit; sic animos etiam ab eo creati sola ipsius voluntate, materia nulla. Tū illi percontari: qui color animi, quānam esset species. Nullā respondimus, etenim hoc propriū esse elementorū & corporū. Cū inde efficerēt, quoniam corpus non haberet, nihil esse animum; Cosmus vt eos verbis ipsorum conuinceret. Interrogauit num esset aēr in mundo: cū annuissent, quaesuit denuo, esset ne coloratus aēr: negarunt. Tum ille: si aēr, cū res corporea sit, nullo est colore; quanto minū (inquit) animus, cū careat corpore: Hoc audito, cessere.

Quaerere alii, dæmones quidnam essent. cū responderetur esse multitudinem Angelorum duce Lucifero, qui elati superbia, quōd Deo sese æquiparare voluerant, cœlesti gloria sunt diuinoque aspectu priuati; cur, aiunt, homines tētat diabolus, estque eis adeo vehementer infestus? quōd eos, inquit Cosmus, ad beatitudinem illam, quā ipse amisit, conditos nouit: propterea eis inuidet, laboratque vt in fraudem inducantur.

Interrogauere nonnulli, cur, si erant cuncta quæ Deus fecerat bona, Luciferum spiritum malū & contumacē creasset? Ad ea, Luciferum, inquit, qui que sunt eius sectam sequuti, condidit Deus & clara intelligentiā præditos ad bonum dignoscendum ac malum, & libera voluntate ad utrumlibet eligendum: vt eos, si bonum exoptassent, gloria, sin malū, inferni cruciatus exciperēt. qua facultate quōd Lucifer ac reliqui dæmones abusi, pro Deo adorari concupiuerunt; idcirco pœnas dedere, & sua ipsorum culpa mali ac superbi euasere; quod secus bonis contigit Angelis, qui semet subdentes Deo, meruere gloriam sempiternā. Percōta-

bantur alij, quid esset Deus, ubi esset, num aspici posset: alij, cur Deus, cum sit adeo clemens, aditum gloriae tantis difficultatibus circumseperit. denique tantus erat a matutino tempore usque ad vesperam haec & alia sciscitantium numerus, domus ut oppleretur sed Cosmus (ut dixi) fecit omnibus satis. Bonzii nos, quod eorum scelera coarguimus, maledictis insectari non desunt. Confirmare quidam ex iis, diabolū ē simulacro pronuntiasse, nos ipsius esse discipulos: eundem nostra de causa ē cœlo, multis inspectantibus regiam fulmine perculisse: quidam etiam humanae carnis voracitatem nobis exprobrant. Ad haec, illa quoque incommoda vel Deo potius beneficia accepimus: Commotum est in oppido bellum, quod regis obitu deinde sedatum est, adeo exitiolum & grave, ut vrbs octo dierum spatio conflagraret incendiis, & sanguine redidaret; quippe sublatis legibus, impune victrix ubique grassaretur improbitas: passim homicidia, passim rapinae. atque eo sane toto tempore nos ad eadē inquirebamur assidue, partim ab iis, qui nos oderant, partim ab iis, qui nostras qualescunque sarcinulas admauerant: itaque magno in discrimine vitae saepe versati sumus: eorum ex omnibus periculis eripuit nos clementissima Dominamater, quae cliētes adeo praecipua cura tuetur suos. Cum enim status rerum esset huiusmodi; Cosmus Antonium misit ad Naetondoni uxorem, ut ab ea consilium peteret: illa iussit nobis renuntiare, cōfestim veniremus ad se. porro inter eundem cōplures in caeterum armatorū incidimus: ii inter se, per eorum ordines trāseuntibus nobis, quin, aiunt, ē medio tollimus hosce de Cengecu, (sic enim Europaeos appellant) quandoquidē ipsorum culpa, lignea vel lapidea simulacra neque aliis neque sibi salutem dare posse negant, Deo indignati, excitata discordia, tantam huic populo cladem intulere: haec autem dicebāt illi, propterea quod eo bello cœnobium multa cum simulacris ignis absumpsit: imminuta magnopete doctorum & praestigiatorum auctoritate, vel ob id ipsum, quod Regi in primis, ut nosti, superstitioso nihil eam superstitionem profuisse constiterat. Ex eo discrimine elapsi, Naetondoni domum peruenimus, cuius vxor, dato puero qui proficeretur, nos ad Bonziorum cœnobium, quos ea suis alebat sumptibus, amandauit: illi vero grauiter nobis offensi, respuere: damonas dicere, nec locum accipiendo tam improbo hominum generi sibi superesse. Cur nos Deus, qui habitat in cœlo, cuius legem exponeremus, ex iis periculis non in cœlum eriperet? Tamen ad extremum siue Dominamater, siue famuli precibus adducti, phani particulam nobis ad hospitium assignarunt, ibi toto biduo commoratos mulier nos domum suam

suam rursus accersit, & in posticis ædium partibus ambulatiu-
lam quandam nobis ad diuersandum attribuit. hinc nos quot peri-
culis, quot laboribus perfuncti fuerimus, ne longior sim, in præ-
sentia sileo. Sanctis sacrificiis & precationibus tuis nos admodum
commendamus, & patrum fratrumque carissimorum: quos ego ad
hanc gentem salutaribus erudiendam præceptis, & veram in agni-
tionem Dei conditorisque sui trahendam, propediem venturos
esse confido. Amangutio, 13. Calend. Nouembris. MDLI.

EDVARDI SYLVII AD SOCIETATEM

IESV GOAM.

Mangutianas res primùm, deinde verò Bungenses
ad Diuinæ maiestatis gloriam hac epistola perfe-
quar. Postquam à nobis Petrus Alcaceua discessit
in Indiam, (discessit autè Octobri mense, anno Do-
mini MDLIII.) Amangutium veni cum Cosmo Tur-
riano. ibi ex familia Regia multi insignes ac nobiles

& cum eorum singulis alii xv. ferme vel xx. Christiani sunt facti.
ad eum numerum accessere Meacenses Bonzii duo, quorum alter,
earum legum in primis peritus, multa percontatus à Cosmo, totà
illi suam vicissim de mundi opificè deque hominis anima senten-
tiam patefecerat, cuius erat summa, nullum esse planè verū om-
nium conditorem. Veruntamen ipsemet conditor suam illi gra-
tiam impertiri dignatus est, ut quanto versaretur in errore, & quam
essent vera, quæ à Cosmo dicebantur, liquidò cerneret. itaque Do-
minum Deum nostrum ex animo colere statim decreuit, id quo
melius faceret, omnibus rebus, quibus ad eam diem utebatur, ab-
iectis, exiguum sibi rectum, aliqua ex parte à nobis adiutus, cum
socio suo Barnaba extruxit. ibi morantur ambo, & victum sibi
met suis manibus operantes quarunt: nihil è domo nostra, nihil
aliunde gratis accipiunt: ynam acquirendæ virtutis rationem sci-
fiscitantur à nobis, in qua, ceu nouellæ plantæ, adedò feliciter cre-
scent, ut mei me sanè ex eorum comparatione pœniteat. Eodem
tempore Iaponius alius quidam ad Deū conuersus est, magna hu-
manitate vir, acutoque iudicio, annos natus plus quinquaginta: &
quamuis, antequam constituit Christiana sacra suscipere, diaboli
tentationibus adedò vexatus est, ut in morbum inciderit; postea ta-
men quam Deo sese commisit, manna absconditum affatim hausit,
& nunc de pristina sua impietate, deque excellentia diuinæ legis
loqui non desinit. Is nouo nomine Paulus appellatur: & quod ma-
gna prudètia & ingenio præditus est, & nihil vnquam adorauit in
vita, (nam Iaponiorum superstitionem inane semper nescio quid

judicauit) suo exemplo multos ad religionem impulit. Christus
 ille haud sanè fictè dat operam, siue transferendis in patriam
 quam scripsit quibusdam, (qua in re valet plurimum, & stylus
 valde probatur) siue aliis mortalibus omni ratione ad veritatem
 trahendis: praesertim verò confirmandis ac retinendis in fide
 phytis, quos antea tam vehementer insectabatur. Vxor eius &
 sunt iam Christiani, cum ipsius fratre non minùs ingenioso &
 nato, aliis praeterea ipsius affinibus & amicis.

Septuagesimum vel octogesimum alius circiter annum
 vir nobilis ac dynasta, superstitionem suam cum Christiana re-
 gione commutauit; idolorum ante id tempus cultor egregius
 quippe cui, simulacris humi de more statuendis venerandi causa
 praesertim assiduitate laboris occalluerant manus. nunc verò tanta
 lux veritatis oborta est, vt de laboribus ab se frustra susceptis
 sua caecitate verba facere nunquam desistat. is idolorum
 templum aedificare decreuit, quò Christiani ad sermones inter
 cultu diuino seruos augendae pietatis causa conueniant: & rursus
 sis, qui sub imperio suo sunt, omni conatu persuadere conueniant
 ad Baptismum accedant: quo lustratus est eius quoque filius
 natus triginta, qui domum nostram Christianae doctrinae & sacro-
 rum causa ventitat. Tria passuum millia distat ab vrbe Amangur-
 vicus quidam; ibi ad quinquaginta vel sexaginta neophytos, reli-
 eos operarios omnes, tantum rerum diuinarum studium cepit
 vt, litterarum prorsus ignari, litteratos homines populares
 argumentando conuincerent. Quin etiam eius loci Bonzius
 cum illos saepe sermone atque altercatione lacerasset, turpiter
 iisdem superatus ac victus, existimationi suae denique migrante
 consuluit. eius discessu neophyti valde leuati sunt. iidem pariter
 vniuersi certum in locum saepe se conferunt, vbi de cultu diuino
 feritur, admonetque; inuicem sese, & ad fidem & religionem hortantur.
 Verum de statu rei Amanguriana plura cognoscetis ex epistola
 Cosmi Turriani, quam misit in Bungum; ex qua ego haec qua
 quantur excerpsti. Ex hisce pauperibus multi facti iam sunt, tum
 semper aliqui Christiani. iidem preces tenent, easque ad
 nuam ferè quotidie recitant: tum singulis casa (quod moneta ge-
 nus est) in eleemosynam datur: quare illi admodum leti, & Domino
 gratias agentes, domum sese recipiunt. iidem, Dominicis diebus,
 cum in ordine discubere; qui Christiani ad sacrificium veniunt,
 liquid iis praebent eleemosynae causa: itaque & illi beneficio gra-
 dent, & Christiani rei totius dispositione atque ordine delecta-
 tur, & omnes in vniuersum Domino gratias agunt; cuius sibi me

nere, antea cetera ipsorum vita fecerit paruit. Paulus & Barnabas, & Meacenses Bonzii duo mirabiliter in fide proficiunt. Faxit Dominus, ut ad finem usque perseverent. Die qui fuit DD. Cosmo & Damiano sacer, vespere mortuus est Ambrosius Eunadus Faisu-
 tius, Regis oeconomicus eius funeri mecum interfuere plus ducere
 ti sexus utriusque neophyti, signum Crucifixi vnus è neophytis
 praeferebat; & quoniam demortui domus à nostra plurimum abe-
 rat, pompa mediam per urbem necessariò ducta est. Efferebatur
 autem corpus admodum excelso feretro, tantaque funalium mul-
 titudine, ut ipsam diei lucem repraesentarent; ac terræ quanto li-
 cuit apparatu caeremoniisque mandatum est. Commouit ea res a-
 liquantum ad impias sectas deserendas cognatos ipsius, & ma-
 iorem ciuitatis partem: quas quidem sectas planè relinquerent, et
 si diuinæ legis interpretum hic foret copia. Vxor autem eius cõ-
 tinuò pauperibus fecit benignè: nam & ipso quatruiduo præbuit
 ipsi epulum, & è domestica suppellectili multa distribuit: in iis
 etiam vestem sericam, ex qua conficietur pecunia ad ædificandam
 illis domum in area, quam idcirco nobis neophytus quidam at-
 tribuit. Hoc eius rectè factum, ceteraque neophytorum erga
 inopes beneficia, quibus bis terve cibaria singulis mensibus
 largiuntur, compenset Dominus: quem vos rogate fratres mi-
 hi carissimi, ut hæc ab illis fiunt, nullam ob aliam causam, ni-
 si ut eidem placeant: & simul in officio me sua benignitate
 confirmet.

Domus ea, cuius meminit Cosmus, perfecta iam est. Absolutum
 est opus v. Kalend. Iulii, & diebus aliquot ibidem sacrificatū, ser-
 monesque de ipsius fundatione sunt habiti. Hactenus de rebus A-
 mangutianis. Nunc ad Bungenenses venio. Anno MDLIII. nostri la-
 pidationibus ibi malè accepti sunt, confectis in eos criminibus,
 quod carne vescerentur humana: sed rex, causa cognita, rem to-
 tam breui compressit, dispositis custodiae causa circa domum no-
 stram interdium noctuque vigiliis, atque ea sanè præclara fuit neo-
 phytorum probatio: quippe nos quo maioribus cinctos videbant
 angustiis, eo maiorem ipsi firmitudinem animi constantiamque
 præ se ferebant. Eo tempore multæ ad neophytos conciones, multæ
 cõtra Bonzios disputationes habitæ sunt: qui victi, cum quid age-
 rent non haberent, insigni mendacio populum onerarunt, nulla re
 scilicet Christiana à Iaponica religione differre. Res erat sanè pe-
 riculosa: itaque nostri, diuinæ gloriæ zelo inflammati, nil aliud
 per eos dies docere populum instituerunt, nisi hæc duæ religiones
 quanto opere inter sese differerent: legem quippe Iaponicam fabulis atque

mendacijs, Christianam vero planè certissimis niti principijs. At
 que ob id ipsum Balthasar Gagus librū Japonico sermone cōfite-
 pfit, ac dedit Regi, quem Rex coram se, sicutque consiliariis recen-
 ac vehementer probatum suo signo obsignauit, atque ad Balthas-
 rem remisit, iubens ei renuntiare, se libri eius exemplum descrip-
 habere apud se: proinde exemplar, obsignatum ut erat, ostendit
 magistratibus, ut eos, perspecta Christiana veritate & doctrina, in-
 neuolos & amicos haberet. Ex eo tempore adhuc in pace fuimus
 Bonzii in Dominum credidēre complures. in iis quidam legis po-
 ritus ex eorum ordine, qui commentationibus vacant, noluerunt
 tea vehemens aduersarius; huic ita deinde clarum veritatis lumine
 affulsit, ut in exquisendo Christiani hominis officio nunquam de-
 fatigaret. Tanta verò tranquillitate fruitur animi, atque ita de
 beneficia ipsius hærent infixæ memoriæ, ut pro iis, à quibus Chris-
 tiana mysteria didicit, & à quibus huc missus est, denique pro
 ctis Euāgelij præconibus, præces ad Dominum assidue fundat.
 selmus est quidam Dominus vici nō longè ab urbe positi, is, ut
 rem ad cultum Dei traduceret, anno superiore venit ad nos, & Bal-
 thasarem domum suam adduxit, qui feminam, & domesticos
 nes, aliosque complures necessarios ad religionem rudimentat
 cuit, & cōuertit ad Dominum. Horum exemplo tantus in religio-
 eius vici incolis motus animorum est factus, ut omnes ferè Chris-
 tiana iam sacra susceperint. Vixit alius, decem leucas ab urbe
 illuc item anno superiore lucri causa se contulit neophytus ope-
 rius quidam, Antonius nomine: ibique reperit hominem, qui a
 dæmone septem iam diebus ita præfocabatur, ut nihil neque ede-
 lentum neque potulentum per fances posset demittere. Hunc mi-
 seratus Antonius, & simul recordatus latronis eius, cui culpam
 suppliciter agnoscenti Dominus noster IESVS CHRIVS igno-
 uerat, aquam in vas infundit, expiatque manu sua per signum Cru-
 cis, deinde hortatur ægrotum, ut peccatorum suorum agat pen-
 nitentiam, & credat in eum, à quo & conditus fuerit, & salutem
 possit accipere. Annuit ægrotus, & continuo porrectum sibi pocu-
 lum aquæ totum penitus hausit, appositumque oryza paulum,
 sine labore comedit. Quæ res ægrotum ita permouit, ut cum pri-
 mum per corporis vires liqueret, ad nos conferre sese Christianæ
 religionis suscipiendæ causa decerneret: itaque fecit, omnem su-
 perstitutionē abiicit, Christianos ritus ac preces edidit, pau-
 cisque post diebus est mortuus. Alium etiam conuertit ibidem An-
 tonius, claro admodum genere natum, Lucas nouo iam nomine
 dicitur. Is cum Baptismi causa ad nos venisset, postea quam ablu-
 tus est,

rus est, Balthasarem domum suam cum Ioanne Ferdinando Antonioque perduxit. ibi dies aliquot instituendis baptizandisque ita multis vacarunt, ut ex vna tantum Luca familia, sexaginta capita (in his uxorem Lucae, duosque filios virili aetate) caelesti lauro purgauerint. Quorum tanta constantia, tantum animi robur apparuit; ut suo exemplo aliis ad fidem trahendis numerum deinde recentorum impleuerint. Annus circiter agitur, cum quidam oculorum acie sanè debili baptizatus est. is, Dei benignitate factum est, ut vna cum animi lumine oculorum quoque lumen reciperet: etenim continuò clarè capit videre: cuius rei fama cum latius manasset, Iaponiorum ad nos concursus hinc inde statim est factus, partim caecorum, partim vario morborum genere, ut lepra, febris, aliisque huiusmodi laborantium, in quibus Dominus, pro sua sapientia, caelestis numinis vim saepe declarat. Quod ut facilius cognoscatis, nonnulla referam, quae in hoc genere contigerunt: in popularibus neophyti illius, quem ex oculorum debilitate repente conualuisse docuimus; iam inde ab ipso abauo quidam hereditario veluti iure, & quasi per manus acceperat, ut a dæmone torqueretur; atque is, impetrandae salutis causa, in victimas & impia sacrificia patrimonium paenè consumpserat. Verùm dæmones idolis inhabitantes, quo maiores sibi honores haberi cernebant, eo vexabant hominem grauius; nec illius tantum modo cruciatu contenti, arseptum ipsius quoque filium annos natum triginta adeò malè accepere, ut multos dies nihil omnino gustaret, nec iam patrem vel affines agnosceret. Balthasar vbi id rescivit, contulit eò sese, cumque filium in ipsis tormentis offendisset, iussit eum diui Michaëlis nomen pronuntiare. paruit illi, & in ipsa pronuntiationis clausula tam vehementer intremuit, tanta cum gesticulatione motuque membrorum, ut qui astabant, rei miraculo perhorrescerent. Verùm diuinæ placitum est bonitati, ut simulatque super eum Balthasar sacra illa effatus est verba: In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, à nequissimo spiritu liberatus, continuò & cibum & usum mentis rationisque receperit. Deinde verò vna cum patre Christiana rudimenta edoctus, & uterque sacro fonte lustratus est; ac filius quidem, Michaëlis; pater autem, Pauli nomen assumpsit. Paucis post diebus, eiusdem Pauli filia, soror Michaëlis, ad templum nostrum accessit, quae item triginta iam annis malè a dæmone habebatur. Ea cum velle se Christianam esse dixisset, vehementi pariter ipsa timore corripitur. Tum Balthasar ad exorcismos confugit, capitque mulieri suadere, ut nomen IESV nec non D. Michaëlis pronuntiaret. illa verò discruciatà grauisimè, ore compresso,

voce veluti in eantem soluta, respondit, si Xaca & Antida, qui legem dedere Japoniis, idola repudiarentur, neminem adorandum esse præterea: neque verò se cuiuspiam vi ab eorum cultu posse abduci. postridie (qui dies fuit Beatissimæ VIRGINIS facer) templi Christianis referto, cum mulier quoque adesset; Balthasar sacro peracto ad exorcismum rediit. Hic dæmon versum ejulare, impiam conqueri, feminamque torquere. Cum in eo statu res esset, Christiani, qui aderant, in preces dedere sese, nec ita multo spiritus ille nequam erupit, mulier autem valde leuata est, atque integra prorsus mente, potum petit, porrectamque sibi aquam benedictam seu benedictam ebibit. Tum iussa dicere IESVS, MARIA, suaviter pronuntiavit, ut vox Angeli videretur. Ex eo tempore nunquam deinceps à dæmone vexata est; iamque Christiana secula suscepit. Qui ægroti huc devenere, ex his ad trecentos sunt Christiani cernuntur. quorum sermones inter se, de beneficiis Domino post Baptismum acceptis, operæpretium est audire, cum hic patientiam in morbo ferendo, ille recuperatam proprietudinem prædicat. solent autem huiusmodi ægroti, decem aut quindecimve singuli ad Christianam religionem secum adducere, quorum corpora non alio medicamento curantur à nobis, nisi aqua benedicta, cuius virtus in hoc regno multis experimentis, præsertim verò in oculorum curatione, quibus Japonii vulgè laborant, est comprobata: ut eius petendæ causâ à leucis decem vel duodecim undique concurratur ad nos.

Hoc anno, qui post Christum natum est MDLV. in hac ecclesia Funaiensi, à Cineribus ad Paschalia usque solennia, conciones quotidie cum sacrificiis habitæ sunt, tanta neophytorum frequentia, ut eos domus nostra non caperet, tantòque animi ardore, nonnulli ut è pagis pridie domum nostram venirent, quo postridie manè ad tempus concioni adessent; nonnulli autem ad templum duabus ante lucem horis accederent, quibus rebus homines ita vehementer inflammabantur, ut quotidie ferme deni, duodeni, vel etiam viceni post catechismum fierent Christiani. Itaque baptizati sunt eo toto Quadragesimæ tempore quadragesimæ. A Paschalibus feriis usque ad Pentecosten eodem fervore ac studio continuatæ sunt quotidie conciones, neophytorum rogatu, qui, propitiandi Domini causa, mysterium Confessionis sanctam quam diligenter frequentant; quorum vitæ morumque immutationem post Baptismum noti affinesque eorum valde mirantur, quippe, ut quisque maxima pro Christi nomine ignominia afficitur, ita se beatissimum putat. Quidam etiam, cum inimo

conuersionis, nonullo pudore territus, latitaret; ita se nunc palam penitus in causam Christianam tanra sua cum delectatione demisit, ut verbo Dei potius quam cibo sustentari alique videatur. Cæremonia quoque nostra funebris magna cum admiratione probatur ab ethnicis; ut funus quod primum duximus, hominum plus tria millia spectandi causa celebrauerint. cum autem pauperibus æquè ac diuitibus honorem à nobis vident haberi; tum verò legi Domini Dei nostri simile nihil fatentur esse. atque lex ea sanè latè vagatur in hoc regno Bungenfi: nam præter urbanum neophytorum gregem; Tacali quinquaginta, vel sexaginta, Siquiditotidem, Quinctani (pagorum hæc nomina sunt) plus ducenti, visuntur. Neophytus quidam est, quem cæteri ob eius virtutem parentis loco venerantur & colunt; qui sæpe ad sacrificia & conciones huc ventitat. Is ea circuit loca, & cunctos ad officium adhortatur. Superioribus diebus Balthasar Gagus cum Ioanne Ferdinando Firandum profectus est ad Lasiranorum, qui ibi erant, confessiones audiendas. Rex autem, antè quàm discederet, venit ad nos, iussitque Balthasarem de comœatu sine cura esse: daturum se qui eum prosequeretur, & omnia ad iter necessaria compararet, idemque, si Balthasar vellet, præstaret in reditu: præfectis etiam, quacunque transeundum esset, iumenta & cætera, quæ opus forent, se imperaturum. Eum nunc in singulos dies expecto, Mecum hîc de neophytis remansere senex quidam, Antonius nomine, quinquaginta vel sexaginta natus annos; & alii præterea quatuor vel quinque homines impigri ad necessaria negotia obeunda.

Scriptis iam litteris, ex Ida pago non longè ab vrbe posito, mulier quædam cum marito ad hoc templum Baptismi causa se contulit. Sed vterque, quòd Balthasar aberat, domum suam re infecta consilioque pænè mutato reuertebantur. id vbi cognouit Antonius is, quem modò nominauij, me appellauit, ut preces ab omnibus, qui aderant, ad Dominum pro vtroque eorum habendas curarem. itaque dum orationem Dominicam clara voce multi pronuntiamus, conspecta mulier est adeò vehementer intremere, ut illam ipsi tres homines regere & continere non possent: dentibus verò tam acriter infrendebat, ut viderentur effringi. interea constrictis ipsius manuum digitis, mulierem signo Crucis & aqua benedicta lustrabat Antonius: nobis ex altera parte in oratione Dominica & Angelica salutatione perseverantibus. Post hæc mulier aliquantulum consopita, simul atque expergefata est, iussa dicere, IESVS, MARIA, primum veluti indignabunda pro-

da pronuntiauit. tum ei manus arctius iterum vinciuntur, precationi simul omnes insistimus: nec ita multo post femina dolens manibus, & lamentari, & rogare, vt sese quam citissime solueretur. Deinde, pia admodum voce proferens, IESVS, MARIA, verum Creatorem suum adorare se dixit, grauemque sese peccatorum agnoscere. Eadem mihi postea affirmavit, se toto septennio contingentem sensisse grauedinem, sed iam ea leuatam, & exhibitam esse. Postridie manè cum marito discessit: redituri ad Bapum cum primùm Balthasar Firando reuertetur. Mihi sane magnam tota res attulit voluptatem, & ex eo die planè alia mulier atque antea, visa est. Multa praterca in hac regione geruntur Domino; qui nos pro sua bonitate idoneos vineæ suæ cultores agnetur efficere. è Bungo 12. Cal. Octob. MDLV.

TAQVÆ REGIS FIRANDI AD MEL-
CHIOREM NONNIYM.

PATER Mag. Franciscus cum meum in hoc regnum venisset, Christianos fecit magna numero mei voluptate nonnullos, quos equidem commendatos habeo, & ab omni iniuria tueor. Bis deus ad nos venit etiam Pater ille, qui Funaii verum baptizauitque cum ex affinibus meis aliquot, et ex reliqua nobilitate permultos: quem ego vitum aliquoties audiui, eiusque doctrinam, quæ mihi penitus hæret in medullis, ita probaui, vt Christum sequi planè decreuerim. Quocirca te in meo regno videre magnopere cupio: semel quippe mentitus, non mentus iterum. Tu si ad nos te contuleris, & rem Deo gratissimam feceris, & à me quam honorificentissimè liberalissimeque tractaberis firando. Taqua Nombo Firandi Rex.

COSMI TURRIANI AD SOCIETATEM
IESV IN LVSTITANIAM.

PX quo tempore à Francisco Xauerio, qui postea migravit è vita, Amangutii sum relictus; res per manus generis aduersariū minimè trāquillæ fuerunt: qui cum intelligeret quātū Euāgelii promulgationi proficeretur, omni ratione eā impedire conatus est: bellum enim Regem inter ac populares eius ita perniciosum excitauit, vt vigesimo post meum aduentum die, Regem ipso cum filiis interfecto, alium, qui Regis Bungi erat frater, in magna tamen principum dissensione, suffecerint. Nec tamen à nobis

interea cessatum est: nam ad annum MDLVI. (quod spatium fuit annorum circiter sex) assiduis concionibus, ceterisque ex instituto nostro ministeriis obeundis, Christianorum duo millia fecimus: quo tempore nonnulli è proceribus, coniunctis viribus contra nouum Regem sectatoresque ipsius, vrbi Amangurio sacrum adeo incendium intulerunt, vt cum amplius decem millibus familiarum incoleretur, vnius horæ spatio vniuersam flamma peruaserit. Nec sanè domus nostra templumque ab eo incendio fuit immune. Post hæc affertur nuntius, aduentare hostes; quo audito Christiani conveniunt, communiq; sententia statuunt, non esse mihi in iis tumultibus commorandum: denique vigesimo post incendium die, cum iam hostium exercitus ab vrbe non plus tribus millibus passuum abesset, vehementer à me efflagitant, orantque vt inde discedam, quorum ego precibus eo animo celsi, vt post eas turbas ac seditiones redirem. Consilio protectionis meæ cognito, reliqui Christiani ad me concurrunt, nullam ea nocte partem capiunt quietis, cum alii peccata confiterentur, meumque discessum lugerent; alii mecum vnà decedere decreuissent. quos ego vt potui, verbis solatus, discessi, multis me nihilominus ad nouem millia passuum prosequentibus summo cum dolore ac gemitu, mortuum parentem in conspectu eos habere dixisses. Nimirum prælagire iam tum videbantur calamitates, quæ postea contigere: quippe deinde & vrbs funditus euerfa est, & summa annonæ inopia, aliaque id genus multa incommoda consecuta. In itinere cum diuellerentur à me, ecce tibi denuo lacrymæ virorum, mulierum, puerorum, quæ me sanè magno mœrore tristitiaque affecerunt: atque ita illi ad suos regressi sunt, ego Funaium iter intendi, qua in vrbe versabatur Balthasar Gagus cum duobus ferè millibus Christianorum, quos ibi fecerat, eratque magna apud Regem in gratia, ad quem Prætor India certum hominem Regis Lusitaniæ nomine cum pretiosis muneribus misit, egitque gratias quòd nos adeo humanè liberaliterque tractaret. Hoc ille officio permotus, ædes nobis optimas ex materia cedrina est elargitus: è quibus templum extruximus cum reliquis ad incolendum necessariis edificiis, operâ suam in id nauantibus admodum impigre Christianis. Decreuit etiam nobis aureorum quinquagenum vectigal. Inde cum æstus belli iam deseruisse videretur, ethnici multi ad verbum Dei confluebant, ac ferè semper ad Dominum conuertebantur aliquot, decem interdum, interdum quindecim, pluresque aut pauciores, prout mentes eorum Spiritus sancti claritas illustrauerat. Aman-

gurio

gutio etiam Rex, regniq̄ue p̄ceres, missis per Christianos epistolis, nos ad se inuitarunt. qua de re cū Regem ipsum Bungiamicitiæ causa consulissem, respondit adhuc maturum non esse simulac foret, se moniturum: suspicati sumus occultam aliquam coniurationem ipso conscio aduersus Amangutii Regem esse cōflatam: nec sanè temere, nam ex principibus quidam potius Amangutium ex incendio ferme iam instauratum aggressus, diruit, magna ciuium parte vel spoliata, vel in seruitutem abducta, Regis etiam fratre cum omnibus iis, qui partes eius sequebantur, occiso. Ea re cognita, Bungi Rex magnas copias ad Amangutium occupandum misit, quo euentu, adhuc incertum est.

Anno MDLV. octauo Idus Septemb. Rex apud nos sanè quā iucundè cœnauit: à cœna de Deo verba fecimus. ipse per quendam ex amicis iussit nobis renuntiari, velle se certos pecuniæ fructus assignare alendis iis, qui in sua ditioe Dei legem docerent. Respondimus, nobis hoc non esse ita necessarium, sed in perpetuum subsidium hospitalem domum à nobis adificatam esse, quæ huiusmodi ope admodum indigeret, orare nos Regem, vt beneficium illud in eam domum conferret; quod fecit, & simul iussit nobis attribui aream in vrbe imperii sui admodum ampla ac celebri, Facara nomine, ab vrbe regia quinque dierum itinere, vbi iam Balthasar Gagus aliquot fecerat Christianos. Eò nunc Balthasar idem est rediturus, vt ibi diutius commoretur, atque commodius Euangelium prædicet. Christus Dominus noster eas vires nobis easque virtutes impertiat, quæ ad assiduos huius prouinciæ labores atque pericula sunt necessaria. Valete, vj. Idus Septembris, MDLVII.

GASPARIS VILELÆ AD SOCIETATEM

I E S V.

Anno MDLV, cū in hæc loca Melchior comitesque peruenissemus, nihil ad vos scripsi, propterea quòd redituro mox in Indiam Melchiore, satis fuisse de moribus hisce ac regionibus ex ipso vos cognituros putabam. Nunc ea persequar, quæ post eius discessum præsentem me contigerunt, quo in omnibus immensa Dei bonitas magis eluceat.

Vbi terram hanc attigi, iussus sum Funaii habitare cum Colombo Turriano, partim vt ingrauescentem iam illius aratam, in tantis ac tam multis laboribus aliquo auxilio subleuarem; partim etiam, vt ex eius consuetudine ediscerem, qua ratione horum

Christia.

Christianorum ingenia colenda tractandaque sint. Balthasar autem Gagus, qui ibi erat, Firandum est missus, ubi portus est in primis celebris, & Christiani nonnulli: Regulus præterea urbis eius valde nos diligit, fecitque nobis potestatem areæ coëmendæ, qua in area Virginis Matris ædē sacram excitauimus ad pios. Christianorum vsus cum Iaponiorū incolarum, tum Lusitanorum, qui eò commeant. Gagus ab Regulo humanè exceptus est cum alio fratre nostro, itemque alio Iaponio Christiano in rebus diuinis admodum erudito, quos secum adduxerat. Hos deinde cognouimus in neophytis instituendis magna cum laude versari. post Gagi discessum, aream coëmimus patientiorem, donauitque Rex nobis peramanter quasdam ædes in proximo, quæ statim nobis vsui fuere. ex iis quippe templum extruximus, addidimusque tecta nonnulla nobis ad incolendum necessaria. Opus ad culmen perductum est die Sanctis omnibus sacro, anno MDLVI. Melchior primum in eo sacrum fecit solenne. Inter hæc tempus aduenerat, quo Melchiori in Indiam redeundum erat, quem à nobis dimisimus, nulla spe in hac quidem vita nos reuisendi. Inde Christianæ rei ex instituto dedimus operam, non sine aliqua difficultate propter occultas conspirationes aduersus Regem in vrbe confatas a reliquiis coniatorum, quos mense ante nostrum aduentum capitali supplicio affecerat, ac deinde ad cæteros minori suo cum periculo puniendos in insulam quandam, quæ arcis instar est, sese receperat. Hisce tumultibus & recentibus Christianiuehementer, & nos etiam aliquantum perturbabamur animis, quòd ex Regis interitu (si fortè id contigisset) aut mors nobis imminere sine dubio videretur, aut certè multa ac grauiacommoda, quæ magno nobis impedimento forent, quominus rem ex animi sententia gereremus: veruntamen nonnullis à Rege concessis, pax inter eum & ciues composita est, & qualecunque orium consecutum.

Instituti autem nostri in Iaponiis adiuuandis eiusmodi ratio est: Primum, quoniam plurimis tantæ sunt tenebræ, vt animam simul cum corpore interire, nullumq; Dei iudicium de rebus in vita bene vel malè gestis futurum existiment; duos menses quotannis, Nouembrem ac Decembrem, vsque ad octauum diem ante Natales Domini ferias, ponimus in quotidianis, de morte, iudicio, pœnis inferni, deq; cælesti beatitudine cõcionibus; ad quas vniuersi ferè conueniunt Christiani. Die verò mortuorum omnium commemorationi dicato, in eandē rem majori etiam studio ac caremonia incūbimus. Toto autē eo tēpore cenotaphiū habemus

mus atratum: super id, responsum vnum verbis conceptis quod die pronuntiamus, & sacra rituum illorum mysteria populo exponimus. Quo quidem anni tēpore tanta vis frigoris est, vt præter alfiduum gelu matutinum, multa etiam è cœlo decidat nix. Sed Dominus, pro sua elementia, necessaria nobis remedia suppore non definit.

In festa Natalia, dimisis per finitimas villas nuntiis, Christianorum conuentum indiximus; quorum, a viginti quatuor ac triginta millibus passuum, tanta multitudo confluxit, vt eos tempore duo coniuncta aedesque nostræ priuatæ non caperent. Media nocte sacrum solenne ritè peregrimus cum hymnis quibusdam partibus de laudibus Natalium Domini, & nonnullas è sacris litteris historias exposuimus, quibus rebus Christiani admodum delectati, & in sacrosancta fide firmati sunt. Post eorum dierum celebritatem, cum æquum esse non videretur, vt intra domesticos parietes inclusi, animas IESV CHRISTI sanguine redemptas in desertis regionibus perire pateremur, missus sum cum Ioanne benando ad vicum, quem Cutamen appellant, vbi aliquot Christiani visuntur, quo & gentilibus viam veritatis ostenderem, & Christianis solatium aliquod atque utilitatem afferrem. Et quoniam iter illud pedibus in quo anni tempore sine vilo comœta facebamus; nec frigoris nec famis incommodum defuit. Peruenimus ad montem, vbi nos quidam ethnicus excepit hospitio, & paululum oryzae dedit in cibum: & quia lucebat adhuc, ab eo petimus vt viam nobis ad vicum quendam finitimum monstrare ne graueretur: quò cum peruenissemus, ad vetulam Christianam probrivxorem item Christiani diuertimus: cuius nobis in ministrando studium & alacritas, cum veteris illius ac nascentis Ecclesie laudibus procul dubio comparanda, omnem præteriti laboris molestiam ac defatigationem absterxit. Cœnam pro ipsius angustia parauimus ex herba iname quam appellant, atque nasturtis, cum anus ad nos calefaciendos ignem paucis quas habebat paleis excitasset. Eadem monita a nobis, vt aliquos ad Euangelium conuocaret, quamquam nox erat, frigusque permagnum, tamen tantam in ea re diligentiam adhibuit, vt multos barbaros adduceret, quos cum apud senem quendam de salutis ipsorum ratione verba fecissemus, decem ex his permoti diuinitus: Euangelio crediderunt quos simul atque opportunum est visum, magna nostra lætitia baptizauimus. Accessit ad hos etiam senex annos natus septuaginta, cuius domi sermo de Deo (quem diximus) habitus fuerat: cum annos circiter octo graui admodum valetudine laboraret, vt man-

vt membris panē solutis, inter loquendum vehementissimē tremeret, multis in vita homicidiis perpetratis, dæmonis cultor, cuius speciem sese identidem offerentem adorabat vt Deum, biduo post baptismū Dei beneficio sanus ac liber ab omni tremore surrexit, & omnibus inspectaribus diabolicas syngraphas aliaque id genus igne combussit.

Ex eo loco profecti, antequam Cutamen peruenimus, nos in itinere nox oppressit. in magnis tenebris, frigore, gelu, incerti quā iter esset, aut quem percontaremur, Deum precati nos in viā dedimus, & in cuiusdam ethnici hospitium incidimus, qui nos ad Christianum honoratum hominem habitantem in ea solitudine misit, quem antequam inuenimus, iterum errauimus, sed ea ipsa noctis hora nobis obtulit Dominus, qui nos ad optatas illius Christiani edes aliquando perduceret. Is nos simul ac vidit, statim nobis prouolutus ad pedes, nunquam se tanto in honore fuisse dicebat ea nocte in consolandis animandisque Christianis eius domesticis ibi posita, postridie manē profecti, Cutamen venimus, acceptique hilariter sumus a Christianis, qui cognito nostro aduentu obuiam nobis processerant. Hic dierū aliquot moram fecimus, quo & Christianos confirmaremus, & paganos ad Christū adduceremus, quorum decem conuersi, alii miserabili quodam errore liberati sunt: cū enim sese de more dominis sacramento fidelitatis obstringerent, idque ante idolum stantes, sanguinemque mittentes è brachio, descriptis ex eo litteris quibusdam, quæ legi non possent, & ad extremum syngrapha concremata hero se fidem seruaturus esse iurejurando promitterent, omni studio fecimus, & effecimus, vt si ab ea consuetudine protus nollent abstinere, saltē per Deum conditorem cœli terraque iurarent, quod nobis omnes se facturos esse polliciti sunt, potiusque mortem optituros, quam ad pristinam iurandi formulam redituros. Eares Dominis eorum pergrata fuit, ipsorumque fidem nunc multo quam antea pluris æstimant. Circumspectis huius prouinciæ miseris & inopia, Cosmo visum est, è re communi futurum, si in vrbe Funatio valetudinarium instituerent. Itaque consilio cum Rege communicato, per amplam domum extruximus, bifariamque diuisimus, vt altera pars elephanticos (quorum magnus nobis locus est numerus) altera leuioribus morbis agrotantes exciperet. Confluxere ilico elephantiaci complures, quorum curationi præfecimus vnum è fratribus nostris chirurgiæ peritū, qui contemptis, vt Christum pauperem sequeretur, deliciis diuitisque quas possidebat, in Societatem nostram adscriptus est. Et quoniā

c

vrbe

vrbe tota montibusq; finitimis multi præterea inopes ægrotique versantur: constitutus est Iaponius Christianus annos natus quatuor & viginti, spectate virtutis adolescens, qui castitatis voto aliosq; nonnullis Deo sese dicauit, vt is egentibus viduisque diuideret eleemosynas, quas Christiani conijciunt in arcam ob eam ipsam rem publicè positam. Augetur autem quotidie huiusmodi pauperum atque ægrotantium multitudo, in hospitali quam diximus domo, magno cum rei Christiana adjumento, & barbaro pudore, cum videant populares suos ægrotos omnes gratis à nobis curari, necessariis medicamentis adhibitis.

Ineunte Quadragesima, instituti sunt sermones de sacra Confessione, quam Iaponii tanto cum labore lacrymisque peragebant, vt nostrum nobis temporem tacite exprobrare quodammodo viderentur.

Per idem tempus multa ac magna capitis pericula aditimus, cum enim Rex arce se contineret, quæ abest ab vrbe viginti quinque millia passuum, cumque magna latronum vis, sublatis iudiciis, vrbe tota volitaret, quorum animi in eadem nostram à Bozuiis sollicitabantur; hyeme tota necem in singula momenta exstantes, pauco vino in usum sacrificiorum aliisque rebus nonnullis vt potuimus absconditis, cum vel in cibo capiendò mors nobis ob oculos versaretur, vigilis inter nos distributis, (quod nunc etiam facimus) vitâ nostrâ magno sanè labore incommodoque tutati sumus. Quo tempore iussit Rex nobis renuntiari, se nihil opus in tali re nobis afferre posse: proinde nostræ salutis cõsuleremus, molestum sibi fore, si quid nobis incomodi accidisset. Ac reliqua sanè vrbe ite vigiliæ agebatur, sed omnis nostra spes atq; fiducia ex Iunius Domini clementia ac bonitate pendeat. Inter hos metus hyeme exacta, nullo tamè Quadragesimæ die nõ habitus est sermo de rebus Diuinis, aliquot sese quondie diuerberantibus, cum sexta quaque feria noctu de passione Domini verba fierent, flagitque in corpus suum omnes domestici nostri vnâ cum Iaponio centum ferme scirent, qui ad audiendum Euangelium ventitabant. Semihora dicendo absolvebatur: inde Christi Crucifixi proponebatur vexillum: postremò extinctis luminibus veniebat ad verbera, nec antè cadendi modus fiebat, quàm psalmus quinquagesimus ad finem vsque pronuntiatus esset, idque ea pietatis significatione, vt cuiusuis animus ad religionem & lacrymas commoueri posset. Inter hæc rursus Amangutium inuitamur: sed quia in Bungo constabat operæ fructus; & simul, ne Ioannis Firandi auxilio priuaremur, (nam ei proficiscendum fuerat) Amangutianis rescripsimus,

psimus, Paschali bus festis nos eò venturos. Sacrosancta hebdomada, quanta maxima potuit cæremonia religionè que peracta est. Primum Dominico die Palmarum, solenni sacrificio facto, ramisque de more distributis, prodiimus supplicantes, Crucemque præferentes per magnam; emensaque area spatiola è regione ianua, foribus in reditu oclusis, Colimus, qui extra replu cum signo Crucis populo que remanserat, clamare cepit, Attollite portas: cui respondebat è templo chorus, vt assolet. cum tertio denique admissus esset, & ad aram maximam ordo comitantium, non sine summa omnium lætitia, peruenisset; sacrum missæ con tinuo captum est. Passione Domini decantanda, ingens animo rum motus, & eorum, qui recitabant, & eorum qui audiebant est factus: tantumque dolorem delictorum atrocissima innocentissi mi Domini mortis narratio omnibus attulit, simulque inrimum solatium ita magnum, vt satis appateret, omnia hæc a Spiritu Sancto proficisci. atque ita sacrum peractum, & ritus illi sanctissimi quid sibi vellent, populo expositum est. ad hæc templi parietes pul lo peristromate conuestiti, & sepulcrum excitatum est ad sacratis simum Christi corpus condendum, ac persolueda iusta solennia, adiuuantibus quinque Lusitanis, qui in hac vrbe hyemauerant, seque ad nos Confessionis causa receperant. Quarta feria tenebras quas appellant, alternantibus choris canticum Zachariæ, cū symphonia; deinde psalmus idem quinquagesimus magno cum sensu lacrymisque Christianorum, gentiliū verò admiratione & approbatione conclusit. Postridie, ad sacram Eucharistiam admissi Lusitani & Iaponii aliquot, qui quidem ad tantum my sterium idonei videbantur; & quia tum primum cæleste illud con tinuum inibant, summa animi dulcedine ac voluptate perfusi sunt. His ritè peractis, corpus Christi condidimus, templum circum eutes accensis luminibus. In sepulchri præsidio Lusitani duo, cum totidem pueris, armati maculis ferreis galeisque, sunt col locati: quæ res cū tempus illud referrent, quo Christus libera tor noster in terris versatus est; Christianos mirum in modum commouebat, magnoque malè actæ vitæ dolore afficiebat vni uersos. Sexta ferie exsequias major populi frequentia celebravit. decantata passione Domini, & corpore Christi recluso non sine motu & comploratione omnium, mirabilis erat sacris peractis dolor ac mœlertia Christianorum domum redeuntium. iidem Sabbato sancto sacris adfuerunt. Ara in medio templo exstru cta, sacello etiam maximo aulæis pictaque tabella exornato, in qua Christi resurgētis effugies cernebatur, multis præterea cæde lis arden-

lis ardentibus, pullum prætendebatur siparium. id, simulacrum
chorus Kyrie eleison nomines cecinit, subito demissum, aram
sam & Cosmum stantem aperuit, qui è choro clam se subduxerat,
seque ornatum sacris induerat. Vbi verò Angelicus hymnus
intonuit, confestim æra campana vi summa pulsantur. quæ
tanta ac tam repentina lætitiâ Christianos affecit, vt mente præ-
emoti viderentur, siue id ex præterito mœrore, siue ex rei ma-
quam ante id tempus visa nouitate contingeret. sanè ii nobis
cebant se iam nunc in hac vitâ fructum cœlestis beatitudinis pro-
gustare. Atque his rebus in Christiana fide non mediocriter con-
firmati sunt. Paschali die, quæ cōsequuta est, corpus Domini co-
cumtulimus sub umbella, cereis & candelis accensis. Symphonia-
ci ceterique ministri fertis amœnissimis redimiti iucunde pla-
lebant. Nec tempestiuus tormentorum aliquot fragor, nec ma-
gna populi vis celebritati defuit. itaque concursus multitudinis
nullum eo die locum sacro sermone reliquit.

Dum hæc geruntur, affertur Amangutio nuntius, dynastæ
quendam nomine Moridonum copiis adductis, Regeque Am-
gutii & principibus interfectis, urbem totâ flamma ferroque
stasse. Ac nobis utique, si eò venissemus, fuerat moriendum: he-
delicet nos Dominus dignatus hoc honore non est; quem habet
iis tantummodo, quos præcipue diligit. urbis excidium ingenti-
mes excepit, quæ cum è barbaris multos, tum è Christianis non-
nullos absumpsit; vniuersum verò ciuitatis statum ac sobolem
multos annos omnino perturbauit ac perdidit. Atq; hi sanè be-
lorum tumultus, quod adhuc experti sumus, Christianæ fidei pro-
pagationem magnopere distinent: sed nihilo minus eo ipso tem-
pore in Bungi regno multi Christiani fieri capti sunt, præsertim
ex inopi plebe. nam diuites ferè mundo seruiunt, & obrectato-
rum voculas pertimescunt. Firando etiam à Balthasare Gago li-
teras accepimus, in parua quadâ insula, triginta vel quadraginta
homines Baptismum petere, Christianos eius regionis in IESU
Christi cultu proficere, phanumque exstruxisse, quamquam pro
multitudine populi exiguum. Quod verò ad nos ipsos attinet, nu-
quã occasiones desunt, quibus probemur & exerceamur. Etenim
Bonzii fictis criminibus falsisque testibus nos apud populum in
inuidiam conantur adducere, quod scilicet humana carne vesca-
mur: atque ad faciendâ mendacis fide, vestes manantes sanguine
in adiû nostrarum fores occultè cõjiciunt. idque non semel hoc
anno fecerunt, qui est à Virginis partu MDLVII. quocirca toto pe-
nè Iapone percrebuit, nos damonas esse, nec verbis nostris habenda-
dam

dam fidem, quod etiam scriptis in ianua nostra propositis palam edicunt. A pueris etiam interdum lapidibus perimur. Cōplures præterea nos scedē contumeliosē compellant, tametsi contra honesti viri permulti reuerentur, & colunt.

Huiusmodi periculis (vt dicebam) tentamur à Domino, & præclare docemur, quā parū sine illius ope valeamus ipsi. Idem tamen hæc Iaponiorum peccata dissimulans, clementiæ suæ non obliuiscitur, ad alliciendos ad se animos nonnulla supra naturam interdum efficiens. Quendam multis iam annis parē paralyticum Baptismo lustratum intra paucos dies sanitate donauit. Mulierem assiduo singultu, etiam dum loqueretur & cibum caperet, iam diu laborantem, per Baptismum eo vitio liberauit. Aliam energumenam, vt primū Christiana facta est, dæmon reliquit. E montanis quidam cū febris confictaretur, ad templum nostrū descendit, certus inde non antē discedere, quam sanitatem reciperet, postmodūq; conualuit. Tam in ipso valetudinario, quod diximus, vulnera veteresque decē atque etiā viginti annorum abscessus quatuordecimo interdum die sanantur. Atq; hæc omnia necessaria sanē sunt ad huius gentis tenebras dispellēdas, detegendosque diaboli dolos atque præstigias. simulat quis ex composito se mortuū esse, hunc venefici extractum è sepulchro se ad vitam reuocasse mentiuntur. Interdum etiā adiuuante dæmone ægrotos aliquos curāt. Quidam cū multos iam dies nusquam appareret, veneficorum opera repente comparuit. Defunctus cū efferretur nescio quis, vbi ad feretrum detegendum sepeliendi causa ventum est, nullū cadaueris ne iudiciū quidē inueniunt. Hisce aliisque id genus artibus miseros Iaponios diabolus decipit: quorum ad cetera scelera, quæ multa sunt, illa etiam accedit immanitas, vt filios infantes crudeliter enecēt, vel quod vnum aut alterū sobolis causa satis esse, vel quod in rei familiaris angustiis eorum felicitati hoc pacto se cōsulere arbitrentur. Persuasum habent etiam alicubi: quæ mulieres ventrem ferant, eæ feminā si pepererint, ad inferna damnari: quare permotæ foetum in vtero medicamentis interimunt. Iā verò ventantur Iaponii de vitæ exitu cogitare, ne videlicet mortis metu à flagitiis deterreantur, quocirca mortē repentinam exoptant, beatumque putant cui ita obire contigerit. Sunt etiam qui dæmonē colant, eoque familiarissimè vtantur, quos Iamambuxas hoc est milites conuallium appellant, ii ad famam sanctimoniæ colligendam, sese grauitèr puniunt, stant, vigilant, cibo parcissimè vtuntur; altero denique vel tertio mense, vbi satisfactum esse diabolus pronuntiauerit; nonnullis amentia sociis vnā secum adhibitis emendica-

mendicata a popularibus stipe, mare petunt, nauiculamque conscendunt, cuius sentinam ita perforant, vt accepta paulatim aqua mergatur. Ad hæc, diabolus magnopere satagit, quo brutorum animantium specie vulgo adoretur, atque vt boues colant, honorem occupat; percontantibus nomen, respondet se regem esse bouum, rogatus vt abeat, negat se ex homine discessurum, nisi templum sibi edificaturos esse recipiant. Si pollicentur, abscedit. si promissa non fecerint, rursus reuertitur, oppressumque hominem variis cruciatibus torquet, quousque phanum ædificent, in quo varias bouum figuram pro numine venerantur, capitali etiam alicubi proposita pœna, si quis bouem occiderit. Interdum etiam venantur, si quam feram interemerint, suis veneficiis in morbum inducunt. Itaque eius rei metu feræ pro dæmone suppliciter colunt. Quæ omnia facit ille nimirum ob eam causam, vt mortales vero Deo in deserto mutent gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis, hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. Japoniorum doctrina seu superstitio multiplex est, alii nescio quem iam mortuum colunt nomine Amidam, alii quendam, quem Xacam nominant; est etiam hæresis eorum, qui suam patriam Fotoqui vocitantur, in opinionum suarum prauitate adeo pertinaces, vt aures Evangelio prorsus ocludant, negant enim fidem habendam nisi scriptis iis, quæ apud se habent; & miraculo est, si quis eorum Christiana sacra suscipiat. Denique Luna etiam ac Luna deorum honores habentur, nec non ipsi dæmones, cui templa etigunt, atque in ipsis templis effigiem eius multo quàm nos fœdiorem ac deformiorem depingunt. Multi sunt etiam cultus cœnobarum vtriusque sexus, albo vestium colore, rufo, nigroque distincti, vita moribusque turpissimi.

Societatis nostræ in his partibus tria domicilia sunt. Amanum vnum, vbi multi erant Christiani: verum ædes eorum vnâ cum vrbe incensæ, & solum a barbaris templo Idolorum postea dicatum cœnobarum, tamen nunc audimus nonnullos qui superfuissent Christianos, id ipsum iudicio repetiisse, eiusque possessionem nostro nomine recepisse. Alterum est domicilium Firandi. Tertium, idemque cœnobarum maximum est hoc Bungense, quod in primis stabile Deo propitio futurum videtur, tum propter Regis, (quamuis nondum Christiani) eximiam erga nos benevolentiam, & aliis rebus & consilio dando probatam nobis & cognitam; tum etiam propter existimationem à nobis apud præfectos regios magistratûsque collectam. Accedit quod Rex Evangelii promulgationem in suo regno sibi gratam esse demonstrat. Ad quem si Rex Lusitanie Iohannes

nes patronus ac parens Societatis nostræ legatum quempiã mitteret, multum ea res (vt arbitror) ad eius conuersionẽ valeret. Vos etiam atque etiam Dominum obsecrate carissimi fratres, vt Regẽ hunc excitet: nam vtrique ex eius conuersione huius regni totius insularumque conuersio pendet; quippe cùm sit Iaponis Regum hodie in primis potens.

Septembri mense Firandum, eùm ibi Balthasar Gagus esset, duæ Lusitanorum naues appulsa: Itaque a Cosmo ad eius subsidium in Confessionibus audiendis, aliisque laboribus, quos noua prouincia secum affert, pò sum missus. Meo aduentu Gagus, & Lusitani, & ipse regulus oppidi valde gauisi sunt. Et quoniam Christianorum veterum vita morèsque apud hos populos in vtranque partem plurimum ad exemplum valent; primùm omnium suadere Lusitanis institimus, diligenter cauerent, ne quẽ neophytorum exemplo suo offenderent. Multos Confessione purgatos sacra Eucharistia refecimus. omnibus verò dominicis festisque diebus ad Lusitanos à nobis, ad prouinciales à Iaponio Christiano comite nostro magnæ virtutis homine, & salute suorum cupidissimo, conciones habebantur: semel etiam cum symphonia sacrificauimus, & solenni supplicatione: præibant sclopetarii quadraginta cum displotione festiua, horribiæ sequebantur: deinde Lusitani duo cum funalibus, & crucifer vnus dalmatica indutus, tum è fratribus duo Litanias concinebant: postremum locum tenebat ornatu corporis pretioso Balthasar Gagus sacerdos. Vbi in conspectum nauium ventum est, in quibus erant vexilla sublata variis Crucibus coloribusque fulgentia, prætereuntes nos maioribus tormentis honoris causa consalutarunt. Frequẽs tum ibi fortè mercatus erat, quo ex omnibus ferè partibus negotiatores conueperant. Itaque spectaculum magna Christianorum lætitia, magno barbarorum conuentu atque approbatione celebratum est. Cùm ad Crucem peruenissemus, quam non longè ab ædibus nostris locauimus; habita de laudibus Crucis oratione, ad tempus eodem ordine rediimus. Faxit Dominus vt per hos sanctos ritus qui cernuntur, Creatorem suum agnoscat homines, qui corporis oculis cerni non potest. Interim nuntiatur lætus rerum Bungenium progressus, simulque Pauli obitus natione Iaponi, quem agrum Funaii reliqueram, virum magnis virtutibus præditum. Hunc ferunt, agentem animam, inter mortuis vocibus nihil tamen æquè clarè pronuntiasse ac Iesus, Maria: cuius mortem homines pariter vitamque admirati sunt. Is triennium iam in vinea Domini laborauerat, fidelis operarius comesque noster magno animi ardore, spiritu curaque

salutis humanae. Itaque multum eius morte damni fecimus: regem enim in tanta hominum nequitia similem Paulo reperias. Balsasar Gagus Colmi iussu ex eo loco Facatā profectus est, ut possessionem adiret area, quam Rex nobis ad aedes aedificandas attribuit. Inde Bungi Regem inuisset, ut is totam rem auctoritate sua confirmet. Speramus autem id valde è re publica futurum. est enim ea vni ceteris aliquanto pacatior, quod mercatores opulenti, qui ibi commorantur, diuitiis metuentes suis, imminetis belli pericula largi muneribus & cōgiariis redimunt. Hic locus quartum iam quintive annum abūdat annona. expectamus vicissim vaccas Pharaonis strigolās, quas utinam Deus arceat. effodit enim peccus, infantum multitudo à parentibus tali tempore pereuntium: quibus si nec in ipsa vilitate non parcunt, quid in caritate putandum est? Magna enim, (michi credite) fratres carissimi, sterilitatis incommoda & difficultates in his regionibus sunt, prorsus ut ipsi diuites bellum tolerant, vitam. Idcirco nos Iosephi prudentiam imitati, in annum insequentem aliquid semper custodientes, Christianorum inopia ac necessitati consulimus: tamen inter Iosephi horrea nostrorum permultum interest, quippe apud nos non nisi nasturtiorum lactucaque sole tostae adseruantur. Res frumentaria in his locis perexigua: nam triticum, vbi maturum est, imbrium vi tempestatumque deperditur. Oryzam ferè demerunt, eamque non ita multam, ut vniuersae vrbi sufficiat: nec ea pauperes, nisi si quādo gratulationis causa vescuntur: quos tamen omnes Domini benignitas alit & sustinet.

Scriptis his litteris, cognatus quidam Reguli Firandensis armis Regi Bungensium illatis acie victus est: quem quoniam Firandensis Reguli ope adiutum Rex Bungi cognouit, vastitatem eius regni inferre constituit. propterea Funaiō scripsit ad me Cosmus rumorem esse, Bungensem exercitum infestis signis in haec loca venturum: proinde si opus esset, rebus nostris maturè prospicerem. In hoc denique intellexi quid esset, cur antea me Rex Bungi vt Octobri mense hinc discederem, per litteras monuisset. Huius bellum metu perterriti afflictique Christiani quidam ad me noctu venerunt, professique sunt, si ego Firandi remanerem, se ad oppetendam mecum vna mortem in templum nostrum esse venturos: sin minus, intra priuatos parietes vitæ finem expectaturos: quos ego salutaribus praeceptis instructos, iis verbis quae tempori ac rei conuenire videbantur, bono esse animo iussi. Huius insulae Firandi circuitu nouem passuum millia colligit, & aliquot habet vicos, quorum maximus est hic vbi sum in praesentia familiarum omnino ducenta-

rum. In reliquis sunt Christiani nonnulli, quos, nisi bellum impe-
diat, singulis hebdomadis inuisere statui.

Hæc habui, mihi carissimi fratres, quæ de hoc anno MDLVII. scriberem. vos oro per IESVM Christum, vt precibus vestris mihi veræ summisionis, perfectæque obedientiæ virtutem ab eo impetretis, qui mea causa ad ignominiosam vsque Crucis mortem esse obediens voluit. Ex insula Firando, quarto decimo Calend. No- uemb. MDLVII.

MELCHIORIS NONNII AD SOCIETATEM
IESV IN LVSITANIAM.

Næo post Christum natum MDLV. ad vos de-
diliteras ex ora Sinarum, vbi hyemare coactus
fueram, cum Iaponem tenere non potuissem. Mul-
ta in eo itinere & magna vitæ pericula adiimus,
cum aut in vada incideremus, aut naues inter se
concurrerent. In eo autem portu Sinarum ad
mensẽ Iunium vsque substiteramus, quod anni tempus Iaponi-
ca navigationi vulgò putatur idoneum. Sed cum repenti de-
cretum esset, insequentem quoque hyemem ibi traducere, continuo Lusit-
anos qui simul aderant circiter trecentos institimus consuetis
officiis adjuuare. Casa itaque & templo è paleis raptim exstructo,
quotidie Christiana doctrina tradebatur: omnibus verò domini-
cis festisque diebus sacrum missæ & verba de rebus diuinis non si-
ne magno fructu fiebant. Quo quidem tempore dici non potest,
fratres carissimi, quantum voluptatis animo ceperim, cum viderẽ
in Sinarum regione, inter tot seculorum idololatrias, diuina sacrificia
peragi, & Euangelium promulgari: & præsertim hebdomadæ sa-
crofanctæ Paschatisque solennia, multis eorum qui aderant la-
cymis lætitiæque celebrari. Illud etiam percommode factum est,
vt Lusitani aliquot redimerentur, ab incolis iamdiu in vinculis
habiti, & capite sine culpa damnati. Tenebantur autem ad eò te-
tra immanique custodia, vt nisi hisce oculis ego ipse vidissem, nũ-
quam fieri posse putassem, vt quisquam eo vitæ genere spiritum
duceret.

Quadragesima exacta, Cantonem Sinarum urbem (quæ Olisi-
poni magnitudine parè par est) tristes nuntii perferuntur, quibus
omnes valde perterriti sumus: in Sancii prouincia tantam repen-
tè aquæ vim scaturigine crebra è terræ visceribus erupisse, vt om-
nem circa regionem ad passuum centum octoginta millia inun-

dauerit,

dauerit, vrbes septem villasque complures obruerit, omnibus incolis vel ipsa inundatione demersis, vel si inundationem effugerent, demisso cœlitus igne consumptis. Quod ita pro certo est habitum, vt Chaurel, qui magistratum Cantone summa cum potestate gerebat, quod patrem atque familiam ea calamitate amiserat, administratione deposita, (id enim in patris luctu solenne est) ad obrutam Sancii regionem magno cum squalore discesserit. Hinc autem de Sinis tantummodo cognita sunt; nam Lusitanis alibi omnino aduenis mediterranea penetrare non licet. Inde, anno proximo, Iunio mense Iaponem versus nauigare perreximus, & dum inter insulas certum naufragii vitæque discrimen Dei beneficium euasimus. cuius clementia, & in eiusmodi periculis cura salutis nostræ, nostram in ipso fiduciam non mediocriter auget, magnamque spem affert fore, vt Bungi Rex ad Christum adiungatur, præsertim cum eius rei Rex ipse, scriptis ad Prætorem Indiæ litteris, significationes dederit non obscuras.

Cum ad Būgi orā appropinquaremus, ad oppidū quoddam appulimus, cuius oppidi principes sumptis armis ab Rege defecerant, ibi ex incolis, qui ad nauē accesserant, audimus urbem totam esse forsam esse, aufugisse Regem, putare se nostros etiam socios qui ibi morarentur occisos. Ea res quamuis falsò nuntiata, omnes quotquot eramus in nauī magnopere conturbauit ac percudit. Sed luc nihilominus vento aduerso contendimus, & Socios omnes incolumes Dei beneficio offendimus. Quos ego nobis ad litus orientem prodeuntes quanto meo gaudio viderim, verbis exsequi fratres carissimi nequeo, prorsus vt à morte reuocati mihi viderentur. Neque verò in eo congressu Cosmus ille Turrianus temperare lacrymis poterat, bonus utriusque senex, & vir planè egregius. Annos aliquot Amangutii vixerat, in ea vrbe relictus à Francisco Xauiero. ibi rem Christianam administravit egregiè, multis magnisque laboribus ac difficultatibus forriter superatis. Etenim vel intra priuatos ipsos parietes à Bonziis lapidibus sputisque appetitus, illusus, & contumeliosè tractatus est, cum sine magno periculo domo pedem efferre non posset, idque ob eam maximè causam, quod post Frãncisci Xauerii ex eo regno discessum, Rege ipso Amangutii ex insidiis interfecto, assiduo pænè bello ac seditionibus, cum vniuersæ ferè nobilitatis ac magistratuum cæde regnum illud exarserat: cuius rei culpam Bonzii (quorum est magna apud plebem auctoritas) cum in Christiana sacra suscepta neglectaque Deorum religiones conferrent; tantam in inuidiam Cosmum adduxerant, vt & mundus illi crucifixus, & ille mundo vicissim in-

optima

optimo dici posset. Sed eum in hisce incommodis & arumnis pre-
clara nimirum conscientia sustentabat: quippe qui ad Christi Do-
mini nostri gloriam retulisset omnia, & Amangutianam Ecce-
siam interim conseruari atque augeri intelligeret. Denique mihi
narrabat, nunquam se in vita, lætitiæ ac voluptatis tantum cepis-
se, quantum per id tempus Amangutii percepisset. planè vt existi-
mem illum è lacrymarum mira suauitate & copia, magna ex par-
te oculorum aciem perdidisse. Vt in Bungû veni. dedi operâ vt Re-
gem ipsum inuiserem, multisque eum rationibus ad Christû tra-
ducere sum conatus: sed frustra, partim quòd hostium metu in lo-
cum munitum sese præsidii causa recepisset, partim etiam quòd si-
bi intelligeret Christiana lege mores esse mutandos. Accedebat
illa quoque suspicio, fore vt populares sui Christianum regem fer-
re nollent. Sed illud maximè retardabat hominem, quòd dæmo-
ni deditus est in ea Bonziorum secta, quæ animum ait vnà cum
corpore interire, spiritum esse nullum, & nihil omnino præter ea
quæ sensu percipimus. Sunt autem Bonzii cum regni proceri-
bus affinitate cõiuncti, nobis verò, quòd plebi eorum scelera frau-
desque detegimus, iniquissimi, tantisque mendaciis populum o-
nerant, nihil vt Euangelio in his terris majori impedimento esse
videatur. Quod idem Francisco quoque Xauerio (quamuis id nos
celaret) vsu venisse nunc demum cognoui. Quot ille in iis lo-
cis incommoda superauit; cum pedibus iter assidue faceret, cum
per vias ædesque Bonziorum ac principum concionaretur, vul-
garibusque cibariis, quæ inspidissima sunt, victitaret! In ma-
gnis verò frigoribus, instar famulæ pedibus, Iaponios equites
citato gressu persequeretur, talari veste nunquam deposita, &
quidem sarcinula onustus, vt eo comitatu infidias latronum ef-
fugeret. Idem in castigandis Iaponiorum flagitiis & superstitio-
nibus aded fuit liber ac vehemens, vt trepidaret comes eius,
qui mihi hæc deinde cuncta narrauit. Quoties ille puerorum
insectantium vociferationes, iurgia, lapidationes constanti sem-
per inuictòque animo pertulit! Mortem verò pro Christo vsque
aded optabat, vt eam vltro panè quarere videretur. Regis qui-
dem Amangutii nefario flagitio libere atque acriter accusando,
non obscurum adiit vitæ discrimen. Iaponiis proceribus quibus-
dam eum parum honorificè compellantibus, trementem in-
terpretem, & mucronis ictum in singula momenta expectan-
tem, iisdem compellationibus (tametsi citra contumeliam) re-
spondere iubebat. idque non contumacia elatus, sed quòd
illud sentiret ac diceret: nullam (vt tum res erant) suæ doctrinæ
dicto-

dictorumque in iis locis auctoritatem futuram, nisi majore apud eos esset in honore, quam ipsimet Bonzii, quos illi sanè valde reuerentur. Quam eius animi magnitudinem, vitæque contemptum Iaponii vsque ad eò mirabantur, vt Xauerius etiamnum magnum apud multos nomen sanctitatis obtineat. Ego in grauiam febrim incidi magno sanè vitæ periculo: ex qua tertio denique mense præter opinionem euasi: cumque res Iaponicæ turbulenta exigua spem profectus ostenderent, infirmo etiã corpore, ad meum prouinciale munus in Indiam mihi renouandum existimaui. Huc nos (qualem nec videre me in vita meminimus, nec verò existere vnquam posse putauimus) sæuissima dierum quinque tempestate iactati, incolumes Deo miserante peruenimus: cuius bonitatem supplices exoramus, vt quos è tot periculis ceptos in hæc loca perduxit, eisdem obedientia duce ad celestia regna sedesque peruenire patiatur. Cocino, iij. Idus Ianuarii MDLVIII.

GASPARIS VILELÆ AD SOCIETATEM
IESV GOAM.

ANno superiore, fratres mihi carissimi, ad vos fusè per scripta res cum aliis huius prouinciæ locis, tum præsertim Firandi gestas, vbi annum sum commoratus, quo temporis spatio Christiani mille & trecenti facti, templaque tunc Christo dedicata sunt, quæ Idolorum antea fuerant. quam rerum conuersionem aduersarius ægre ferens, magnas in nos turbas per Bonzium quendam exciuit, qui ex incremento rei Christianæ acri odio in nos iam antè concepto, habita insuper nobiscum disputatione turpiter victus, ad eò exarsit dolore ac rabie, vt perniciem nostram ex illa die neruos omnes intenderit. Confestim praua Bonziorum dogmata atque mendacia vulgò prædicare aggressus est, idque eo euentu, vt cuius nomen Firandi antè id tempus obscurum atque ignotum fuisset, plurimos iam sectatores haberet; nec plebs modò, sed ipsi Bõzii ex eius ore pèderent. Inter hæc ille populum in nos omni arte incitare, monere & hortari, vt nos, sicuti Franciscum Xauerium antè, exterminarent, atque ita Deorum ab se iram ac minas auerterent: quibus rebus effectum est, non solum vt multi in nos falsum dicerent testimonium, sed etiam (quod Christianos pupugit vehementer) vt Crucem effringere non dubitarent in sacro cimiterio positam: quam injuriam & Regulus ipse, & alii

quod alii Christi gloriae cupidi, quamquam vlcisci parati, iustis tamen de causis patienter tulerunt. Dominus vero Deus noster nihil aliis que multis eorum sceleribus commotus, sed recordatus miserationum suarum antiquarum, pro flammis atque fluminibus signa misit de caelo ad eorum tenebras fugandas perquam clara & illustria: etenim in media aeris regione species Crucis apparuerunt, aliaque prodigia valde conspicua, verum enim vero usque adeo densa caligine mentes eorum obductae sunt, ut insolitam lucem intueri nequaerint, sed potius in sua pertinacia obfirmatiores, neophytos a Christi cultu summa vi reuocare conati sint.

Meacum est urbs totius Iaponis caput, frequentissima academia litteratorumque conuentu percelebris: cui ciuitati quod Euangelii lux nondum affulsit, Cosmo Turriano Rectori nostro visum est faciendum, ut aliquis nostrum ad explorandum ciuitatis statum, simulque tenrandum quis ibi locus Euangelio sit, mitteretur. Eius rei gratia crebris supplicationibus ac sacrificiis rite peractis, haec mihi prouincia obtigit, quamuis ad eorum onus haudquaquam idoneo. Sed qui illud mihi imposuit Dominus, idem ferendo quoque suppeditabit vires. Equidem, quod ad me attinet, mortem, injurias, incommoda, & frigora, quae in iis regionibus maxima sunt, mihi propono. Iaponicae linguae tamen consuetudinem aliquam nactus sum, tamen quo facilius atque commodius cum Iaponiis agere possim, interpretem e Societate nostra Iaponium mecum duco, iamque me ad iter accingo. Itaque ne longior sim, temporis angustiae prohibent. Illud a vobis fratres carissimi enixe peto quae loque, ut me in tali tantaque re omnis opis egentem, Domino quam diligentissime commenderis. Ex Iapone, Cal. Septemb. MDLIX.

IOANNIS FERNANDI AD MELCHIOREM
NONNIUM.

ACTA proximi superioris biennii cognosces ex litteris iis, quae publice missae sunt. Nunc accipe quae mihi in praesentia occurrunt. Bungenium Christianorum in suscepta religione maior in dies firmitas atque constantia cernitur: quippe sese poenitentiae & Eucharistiae Sacramentis idem muniant: sacris coeionibus adsunt, subinde se verberibus puniunt, aliaque pia munera diligenter obeunt: horarias preces quotidie recitant, cruciatibus Domini in horas singulas ita distributis, ut vniuersam eius historiae seriem singulis diebus ea ratione percurrant.

rant. Neque verò Facatæ, quâquam templo à militibus direpto & disturbato, cessatum est. Nam præter feminas puerosque patres familiarum sex baptizati sunt, quorum opera illam Ecclesiam propediem restitutum iri confido. Atq; vt intelligas, taponii Christiani quantum in virtute profecerint; narrabo quid vni eorum nobili genere nato contigerit. Is cum esset Amangutii apud amicū opulentum, qui agros oryzae feraces ei fruendos dederat, cumq; videret se occupationibus distineri, quo minus Christo, quem admodum optabat, totum se manciparet ac traderet, fundo vectigalibusque relictis, Facatam vnâ cum vxore, liberis, ac seruis venit, vbi nõ modo se ipsum Deo verè atque ex animo dedit; sed filium quoq; indolis egregiæ nobis tradidit tenera adhuc ætate, Societatis nostræ doctrina præceptisque imbuendum. Idem, vt vni Deo vacaret, abjectis omnibus negotiis, totum Quadragesimæ tempus posuit apud nos: quidquid à quotidiano sacro & concione supererat, totum id, precando, cõtemplãdis sempiternis præmiis atq; suppliciis, morteq; & extremo iudicio infumens: quibus rebus in Domini nostri IESV Christi cognitione & amore crescebat in dies. Accedebat ad eius constantiam virtutemque corroborandam, rerum martyribus piè fortiterque gestarum assidua recordatio: è qua præcipuè diui Stephani delectabatur præclaro facinore, pro lapidatoribus suis in extremo spiritu Dominum deprecantis. Vbi hebdomadae sacræ dies venerunt, vitæ maculis per Confessionem diligenter elutis, ipso Paschatis die cum aliis quattuor aut quinque cœlesti pane sese pavit ac muniit. Quinto autem sextove post die captâ vrbe Facatæ, è principibus quidam qui seditione commota in Regem Bungi arma ceperat. is apud quem noster Christianus, diximus) Amangutii antea vixerat, se ab illo deserrum indignatus, eum à sicariis ad necem conquiri iubet: quos ille vbi se adorientes aspexit, non modò arma non sumpsit, cum esset vir alioqui fortis ac strenuus; sed etiam quasi mansuetus agnus in genua procubuit, tandem ad Dominum Deum oratione conuersa, quoad vsq; impetu ferro confossus eidem animam reddidit. nec dubitamus quin per interfectores fuderit preces. Etenim diui Stephani exemplum intimis eius medullis inhaeserat. Filius apud nos, vxor autem & filii apud sanctam feminam precationi ac pœnitentiæ dedita, magnam in virtutibus habent processus.

Alexander est quidam alius Christianus. is cum esset in familia potentis viri in agro Facatensi, haberetque in eodem familia socrum & coniugem, quæ vxori domini seruibant; a Spiritu sancto permotus, ea familiaritate salarioque relicto. Facatam, Bap-

mi pete-

petendi causa concessit. quo impetrato, perceptis iam Christianæ
fidei rudimentis, tota de re dominum fecit per litteras certio-
rem, eumque ita IESU fauente commouit, vt conjugem & socrum ad
ipsum continuò dimiserit, quæ item ad Ecclesiam aggregatæ sunt.
& conjux quidem quindecim post diebus excessit è vita, IESVS,
MARIA piè pronuntians: quam multis rationibus in cælum as-
cendisse confidimus: Alexander verò vxoris morte sanctissimè ob-
ita ad eò permotus est, vt omnem pecuniam abjicere, vitam cœli-
bem agere, & quoad spirauerit, Cosmo Turriano parère decreue-
rit. Pius sacrificiis tuis & reliquorum patrum fratrum que mihi ca-
rissimorum me valde commendo, è Bungo, iij. Nonas Octobris,
MDLIX.

LIBRI PRIMI FINIS.

SELECTARVM
EPISTOLARVM
EX INDIA
LIBER SECVNDVS.

LAURENTII IAPONII AD
SOCIOS.

A CEP I vestras litteras, quæ mihi perju-
cundæ fuerunt: & quoniam intelligo quan-
to vicissim desiderio teneamini aliquid de
statu nostro cognoscendi, exponam paucis,
quæ nobis in hac Meacensi prouincia con-
tigerunt. Primùm igitur Didaci domum de-
uenimus in Sacomoto vico: qui vicus jacet
ad montis Frenoiamæ radices, in quo
cùm cœnobîa litteratiq; permulti, tum verò insignis cuius-
dam principis Bonziorum domicilium cernitur. ad eum mon-
tem cùm peruenissemus, misit me Gaspar cum litteris ad Bon-
zium nomine Daizembum, quibus ille perlectis, aduentûsque
nostri

nostri causa cognita, respondit, magistrum suum ex principibus eius ordinis vauin, qui è Bungo nos euocauerat, anno superiore extremum diem obiisse; & se tenui re familiari, auctoritate nulla relictum, praesidio nobis esse non posse. ad eum tamen postmodum die Gaspar & ego reuertimus: & quoniam nos amide ipse decessit, & eius discipuli Bonzii audire videbantur; apud eos verba fecimus: à quibus admoniti nullas religiones in ea loca iniussu Bonzii eius regionis maximi induci posse; dedimus operam diligenter, ut eum conueniremus. Sed cum res parum procederet; oppidi praefectum postremo rogauimus, ut nos ad illum introduceret ne graueretur. Tum ille: Si disputandi causa venistis (inquit) excludemini, sin aedium visendarum, id spectaculum vobis pecunia muneribusque mercandum est. Gaspar, ut omnes aditus claros Euangelio vidit, à Frenoiama profectus, Meacum contendit. In ea vrbe quatuordecim dies in aedibus conductis morati, ad docendum minimè accommodatis, in alias migrare coacti sumus loco celebriore positas. Huc Meacenses nonnulli iam ad audiendum euangelium veniebant post quintum autem & vigesimum diem, Bonzio nos deducente, viro in primis ciuitatis honesto, Regem seu Imperatorem Gaspar adiuit. à quo ita amice acceptus est, ut ex ipso met eius poculo, honoris & amicitiae causa, biberet; tum verò frequentiore etiam vrbis parte nobis ad habitandum assignata, magna vis omnis generis hominum ad nos, vel audiendi vel disputandi causa, confluit: sed animis initio tam obduratis, ut verbo Dei audito partim blasphemarent, partim etiam irriderent nos atque deluderent, per eos dies cum honesta muliere Meacensis ad concionem venisset, ubi peroratum est, Baptismum petiit statim: sed rem distulit Gaspar, eo quòd mulierem nondum ad id Sacramentum idoneam repperit. Cingues praeterea duo (magis honoris nomen id est) noctu ad nos audiendos ita se conferebant, ut nostram doctrinam valde probare viderentur: quidam verò è principibus oppidi Gamangoxini, qui Meaci habitabat, cum decem aliis apud nos Christianus est factus. postea cum Gaspar ad Mioxindonum, qui praecipuum Meaci obrinet dignitatis locum, auxilii petendi causa à primario quodam eius deduceretur; tota vrbe percubuit, Mioxindoni iussu primum illum virum in vincula Gasparem coniecisse. rursus, cum vrbis praefectus per compita edixisset, ne quis Gasparem laederet, fictis rumoribus multi edictum esse mentiebantur, ut Gaspar oppido pelleretur. huiusmodi multa praetereo, quae singillatim enarrare nimis longum est. Sed iuuante Domino Iesu Christo

confili.

confirmauit, nos, vt adhuc fuimus, ita etiam in posterum incolumes futuros magna cum diuini nominis gloria, rabięque ac dolore diaboli, quando iam nostri in hanc urbem aduentus ad Banduensē vsque Bonziorum Academiam fama penetrauit, sexcentis passuum millibus Meaco distantem. interim Bonziorum minis atque importunitate compulsus hospes is, ad quem diuerteramus, nos domo sua dimisit, itaque in aliam nos recepimus. Hic acrius etiam in nos aduersarii sauire cęperunt, cum nos alii simias, vulpes alii, alii denique a dæmonibus occupatos, anthropophagōsque appellarent: pueri etiam eorundem instinctu cum cæteris iniuriis contumeliisque, tum etiam lapidum, glebarum, & arenę coniectu infestarent atque lacefferent. Quanquam his rebus, Domino adiutante, minimę deterri sumus, quo minis Euangelium ad mensem Aprilem vsque nuntiarem, cui Iaponii centum circiter fidem habuere, baptizatiq; sunt. sub id tempus Bōzii quinque nos conuenerunt ex eā secta, quam Baracaque appellant, qui meditationibus quibusdam vacant arbitrato suo confictis. ii cum nonnulla de nobis quæsisent eiusmodi, vt appareret eos a dæmone agi; Gasparis responsis victi abjectiq; conciderunt. Duo præterea ex eā secta quæ Tendau dicitur, cum diu nobiscum de religione atque acriter disputassent; concessere ad extremum veram nostram esse doctrinam, tamen eorum nemo se ad Christum adiunxit.

Alius in primis eruditus, cum è sermone Gasparis cognouisset vnum esse opificem rerum omnium, animosque hominum nunquam interire; idcirco negauit se Baptismum petere, quod ex impurissimo flagitiorum cęno emergere castęque viuere se posse diffideret.

In Bonziorum ordine magnū est nomen eorum, quorum eruditionem duo quidam ex principibus suo chirographo comprobauerint. Ea veluti quædam canonizatio est: in sella cōstitutos adorant, eorumque approbationem scripto testantur. ex eo tempore qui probati sunt, certos locos cæteris ad meditandum proponunt. Hunc dignitatis gradum adeptus Bōzius quidam, nomine Quenxu, qui ipsos triginta annos in meditando consumpserat; in charta præatum & in eā aridam arborem depingendam curauit. ad arboris autem radices carmina duo descripsit iudicium chirographo confirmata, quorum hæc erat sententia:

Prioris, Cedo, quisnam te seuit arbor arida?

Ego, cuius principium nihil est, finis nihil.

d

Poste:

Posterioris, Meum cor, quod neque esse neque non esse habet,
Neque it, neque redit, nec retinetur vsquam,

Is igitur Bonzius cum ad Gasparem venisset contumacia in-
tus, quod diceret iam sibi perspicuum esse, quidnam antequam
nasceretur fuisset, quid tunc, quid denique post mortem esset
turus; seque non discendi causa, sed animi tantum, ad nos accessit
se; diuinitus ita repente immutatus est, ut verè nihil esse quidem
sciebat, sibi que Christianam doctrinam esse necessariam intel-
xerit. Baptizatus itaque summa populi admiratione, vitæ exem-
plo, quam ducit sanctissimam, alios aliquot partim conuertit ad
Christum, partim vehementer commouit. Cosmus autem amicus
noster, qui ante sexennium in Bungo baptizatus est, aduentum
nostro cognito nos statim adiuit, parentibusque ac patria cele-
stis Dominum cœlebs colere & Gaspari obedire constituit. Bon-
zius erat quidam admodum senex, annos iam quadraginta in me-
ditando versatus. is Christianam religionem ita auidè arripuit, ut
id ætatis homo ad verbum Dei audiendum à sex passuum millibus
uentitet. Ad hæc, Bonzii circiter quindecim Christum securi-
tim legitimis jungi nuptiis, partim cœlibem vitam agere (quod
in eo hominum genere maximè mirum est) decreuerunt. Intra
Farima habitat Bonzius, qui piscibus, carnibus, tritico, hor-
deo, denique oryza abstinet, herbis tantum victitans, arborum
que baccis ac pomis, quique æternæ salutis adipiscendæ causa
voto se obstrinxit è libro quodam Xacæ, quem Foquequium ap-
pellant, se gratis plebem eruditurum. Narrauit autem nobis,
ante decennium per nocturnam quietem sibi visum esse veritatem
cum sacerdotibus, qui è Cenghequu, hoc est Europæ regionem
venissent, sibi que rectum ad salutem iter ostenderent, expecta-
ctumque postridie, statim audisse Amangutii esse presbyterum
quosdam è Cenghequu, de vita futura publicè disputantes. Hoc
audito Euangelio gauisus est; sed quoniam sine comitate Meo
cum festinè venerat, dixit se Farimam rediturum eo animo, ut sub-
latis rebus necessariis, votisque neglectis, & fallaci illa vitæ aspo-
ritate deposita, Meacum reuertetur, & Christiana sacra susci-
peret. occultè etiam ad nos contulere sese audiendi Euangelii
causa viri insignes duo, quorum alter in meditando exercita-
tus, quodam quasi Episcopi munere fungebatur: alter erat Bon-
zius legum peritus, & concionator, qui in eo congressu Gaspari
apertè confessus est, in Iaponica philosophia simplex nihil esse
vel solidum. Bonziorum quoque familia, quæ à Foxequu nomen
dunt,

duxit, vitamq; sauiorem cæteris omnibus profetur, audito Dei verbo, nostraque vitæ ratione perspecta, quòd Gaspar gratis populum doceat, & cum ipse omni feminarum consuetudine abstineat, tum laicos vna tantum vxore jubeat esse contentos; offendi cæperunt in Bonziò quodam præfecto cænobii, quem antea venerabantur vt Deum, quòd amicas habeat in occulto, & laboris in docendo sui mercedem exigit: cumque carniū ac piscium esu cæteris interdicit, ea ipse clam comedat; quocirca eū cænobio pelleſe, aliumque pauperem ac bene moratum in eius locum sufficere decreuerunt. Tres præterea, iisdem meditationibus clari, quintum iam diem conciones nostras assidue celebrant, quos propediem baptizatum iri confidimus, eam rem ad exemplum magnopere profuturam. Non longè ab ædibus nostris incendium excitatum est: cuius incendiū in nos, vt veneficos diabolique præcones, causa conferebatur: sed iam Bonziorum furor aliqua ex parte deferbuisse videtur. quorum cum ita multæ ac diuersæ numerentur sectæ, suam quisque profiteri nos dicunt; Xingouini, id ipsum Denichi, quod illi prædicent: Iëxuan Fobè quoddam suum: Foquexani Mion, (disciplinarum ea nomina sunt) londaxuenses Amidam: Xintani denique Quoquium: sed vt speramus, non longè aberit, quin omnes fateantur legem summæ cælorum terræque opificis nostro præconio promulgari: quem pro sua infinita clementia facturum esse confidimus, vt ipsum agnoscant, agnitioque, omnem laudem & gloriam tribuant. Vestras etiam atque etiam, fratres mihi carissimi, & istius Ecclesiæ, quibus ego maxime, deprecationes imploro, Meaco, iiii. Non. Iulias, MDLX.

CONSALVI FERNANDI AD QVENDAM E
SOCIETATE IESV.

HISCE litteris nonnulla, frater mihi carissime, persequar, quæ, in Iapone dum essem, in vinea Domini gesta sunt. Verfabatur eo tempore Firandi Gaspar Vilela, cuius iussu Guſielmus vias vr̄bis are campano circumiens, pueros ad Christianam doctrinam Iaponicè discendam in templum cogebar: ex quibus vnus, admodum paruulus nondum ad cetum Christianorum adjunctus, Gasparem adiit, Baptismum magnopere efflagitans. quem Gaspar, id ætatis puerum, patre ethnico, cum prius perdiscere juberet capita Christianæ doctrinæ, respondit ille, nequaquam

quam se inde abiturum, quoad Baptismo lustratus esset. denique domum ad suos regressus, ita cum parentibus egit, ut patrem, matremque, fratres, ac sorores ad Baptismum adduxerit. Ad alium venio non minus mirabile. Diuturno morbo vexatus ethnicus quidam ex optimatibus; cum varias curationes frustra tentasset, suadenti Christiano cuidam, ut ad valetudinem recuperandam Christiana religione suscepta, ad templum nostrum accederet, aquamque lustralem ebiberet; paruit ægrotus: statimque pristinam valetudinem est restitutus. alii præterea morbi complures in his regionibus eadem aqua pelluntur.

Alius Christianus cum è graui morbo iam propè animam ageret; me accersitum rogauit, ut quoniam essem è Societate Iesuitarum, pro se Dominum deprecari; sanitatem se continuò recepturam psalmis septem pœnitentialibus recitatis, magnam ipsius fidei Dominus reddita statim valetudine remunerari dignatus est.

Profectus ex eo loco Gaspar in insulam quandam ad promulgandum Euangelium, incolas plus sexcentos triduo baptizatos Christianæ fidei præceptis imbutos. quæ res tantò diabolum excitat dolore, ut vnum è Bonziis eò miserit, qui populo persuadens, falsa esse quæ Lusitanus concionator docuisset. quare cognita Gaspar confestim eòdem legauit è nostris, qui apertis rationibus aduersarii mendacia redargueret. quæ res Christianos non modicè recreauit.

Haud ita multo post, barbari tres è principibus ciuitatis, communi consilio profecti ad excindendam Crucem in monte Christianis erectam, vixdum scelere perpetrato, inter se rixati ceperunt, sibi que inuicem idipsum facinus exprobrare: demum rixa peruenit, ut eo ipso in loco, vbi Crux posita fuerat, inter se prouocatione dimicauerint: quorum duo postridie mane ibidem reperti sunt: tertius verò nusquam postea apparuit, ablatum à dæmonibus creditur) nec aliud quidpiam de illo autum est, nisi quòd biduo post adolescens quidam repente ab mundo spiritu occupatus palam dicebat, se nimirum esse qui Crucem præciderat, & propterea se in altera vita torqueri acerbissime. quod vbi videre Iaponii, rei occultanda gratia adolescenterum abscondere statuerunt, atque ita ex oculis nostris euauit, ut nihil de ipso deinde cognouerimus, incertumque sit, eum ne interfecerint. qui partim hisce de causis, partim quòd sexcentos quos dixi neophytos viderent alios idola cremantes, alios in mare projicientes, concursu ad Regem facto postularunt, ut Gasparem regni finibus pelleret. quibus Christiani cum ex altera parte resisterent,

resisterent, resque iam ad arma spectare videretur; Rex misit qui Gaspari nuntiaret, nequaquam sibi placere cum in suo regno interimi, proinde ad Socios sese reciperet. quocirca in Bungum, vbi erat eo tempore Cosmus Turrianus, inde concessit non sine magno quidem animi dolore, quippe qui in spem venisset Regis ipsius ad Dominum traducendi. is enim sapius Gaspari praesente me dixerat, se animo ac voluntate esse Christianum, & pro Christiano se gerere, quod praclare intelligeret patriae superstitiones quantum a veritate distarent.

Valetudinarium & sodalitium, quod Misericordiae vocant, à Cosmo institutum in vrbe Funaiio Regni Bungenfis, ethnici magna cum approbatione suspiciunt: cum enim inter se ex animo ac vere non ament; mirantur in primis, reperiri in toto orbe terrarum, qui pauperes curet, iisque necessaria cuncta suppeditet.

Duo sane admirabilia mihi narrata sunt, quae in hoc oppido contigere. Ethnicus quidam è primoribus ciuitatis ancillam habebat Christianam. atque, vt ethnici ferme Christianos auersantur, conuersus ad famulam, Cur, inquit, tu Christiana es, cum ego sim ethnicus? nisi continuo ab ista religione recesseris, hisce ego te manibus interficiam; Cui serua Dei non eo consilio se Christiana sacra suscepisse respondit, vt iis mox desertis ad barbaros ritus rediret. tum herus eius perseuerantia cognita, cum mortis minis interdixit, ne ex eo tempore ad Crucem adorandam sese conferreret, illa verò diuino fulta praesidio, nihil idcirco ab instituta Crucis latrâ desistere, quoad eam herus obuiam in itinere factus, occidit.

Alterum illud est: Paucis antè diebus, quàm ego ad hunc Firandi portum venire, Sinarum nauis Lusitanum quendam, qui apud Sinas in vinculis fuerat, in eundem portum aduexit. Sinæ aliquot ibidem commorantes cum ad nauim accessissent, vt Lusitanum viderunt, quærere de nauarcho Sina populari suo ceperunt; quo consilio Lusitanum in ea loca perducere ausus esset, cum Rex Firandi sacerdotem Lusitanum ex oppido pepulisset; nisi spoliari se ab Rege nauigio vellet, continuo Lusitanum interficeret. Haec dum agitantur, diuinitus factum est, vt Christianus Iaponius quidam interueniret. is vbi moerentem Lusitanum aspexit, ad eum confestim accedens, causa moestitiæ cognita manu apprehensum bono animo iubet esse: quantum per suas facultates liceat, nihil ei apud se defuturam. inde perducit domum, ibique hominem habuit quoad vsque nos eò peruenimus. Et sanè Lusitanos Christiani tanta beneuolentia prosequuntur, vt in eorū ades

æquè liber illis atque in suas ipsorum aditus sit: sed tum præcipue præclarum amoris sui documentum dedere, cum Iaponii facta eos coniuratione arma ceperunt, quod ubi à Christianis cognitum est, communi statim consensu ad eorum defensionem se vel capite periculo compararunt: cum ex eis quidam, extrema iam arate, liquorum domos circumcursaret, horreturque omnes ad mortem pro Christianis fortiter oppetendam: quare perterriti barbari, à suscepto consilio destiterunt. Obsecrate fratres carissimi Dominum, ut huius gentis animos ad suos errores ac miseras recognoscendas illuminet. Cal. Decem. MDLX.

LVDOVICI ALMEIDÆ AD SOCIOS IN
LVSITANIAM.

IN iis litteris, quæ à vobis ad nos assidue perferuntur, insignes amoris erga nos vestri & caritatis nuntur notæ. apparet etiã quanto studio teneamur ad nos subleuandos in hæc loca veniendi; hæc pietatis voluntatē, quoniã nos remunerari non possumus, Dominus ipse pro sua benignitate compendat, quamquam ut amoris vestro nos etiã aliqua ex parte respondeamus (quoniã auctis scire quid à nobis in re Christiana geratur) huius præsertim acta ad vos perferbere statui.

Balthasar Gagus hoc anno ex Iapone profectus in Indiã, ad ipsa tempestate retentus, hyemavit in ora Sinarum: atque id causa, cur à nobis huiusce anni litteras non acceperitis. Post discessum nuntii Meaco allati sunt, Bonziorum in Gaspari Vilelam odium aliquantulum refrixisse. itaque rursus aures re capisse Evangelio, fierique aliquos Christianos, atque in nobilissimos homines, & in rebus Physicis admodum intelligentes. Missæ sunt etiam aliquot à Meacensibus illis neophytis Bungenses Christianos epistola; quarum vna duodecim circumpaginarum magnam harum regionum Christianis attulit voluptatem, sæpiusque descripta, omnia Christianorum loca percurramus simul recitabatur etiam ethnicis. Summa erat epistola, sectarum Iaponis omnium (quæ plus undecim sunt) expositio simul & confutatio, cum religionis Christianæ confirmatione: nec vero paritas vnquam res Iaponiorum fore, quoad omnes fierent Christiani: atque id ipsum multis apertisque rationibus probabatur. Mense Iunio ineunte, ex Gasparis ipsius litteris cognovimus, illum se cepisse ad urbem Sacaium, quæ bidui distat Meaco; vbi spea-

gna mensis vberimæ ostendebatur, non modò quòd sit libera, & in primis ampla Iaponis totius; sed multo etiam magis, quòd cum quidam è principibus ciuitatis illuc per litteras inuissset, ædesque suas ipsi ad Euangelii promulgationem obtulisset. cuius tantum est eius rei desiderium, vt in Bungum etiam certum hominem cum mandatis miserit ad Cosmum Turrianum. Recordabitur, vt speramus, pro sua bonitate Dominus harum gentium, easque conuerteret ad se; nos autem in suo confirmabit obsequio.

Quod ad Bungensem Ecclesiam attinet, quæ nunc quidem est Iaponis omnium maxima, admodum augetur in dies, (cæptis adspirante Domino) cum virtus veteranorum, tum etiam tyronum numerus: quorum tanta est pietas, vix vt possim verbis assequi: nonnulla tamen attingam, vt ex iis reliqua intelligatis. Primùm nulla nox præterit, (vt mihi quidem videtur) quin verberationes in templo fiant, ac ferè semper omnium, quotquot ibidem eo tempore sunt. quibus in templo non licet, ii sese intra priuatos parietes cum vniuersa familia verberant. Quotidie, quamuis ningat, Christianis refertum est templum: nec referatur ferè, quin multi reperiantur ad limina præstolantes. Festis autem anni celebrioribus tanta vis hominum confluit, vt ad multitudinem capiendam vmbracula è frondibus raptim exstructa cum templo continuare necesse sit: atque alii quidem præcipuis anni festis, alii verò diebus Beatissimæ Virgini sacris, alii quintodecimo, alii etiam octauo quoque die Confessione maculas abluunt. Sed Bungensium studium ac pietas Quadragesimæ præsertim diebus elucet. res profectò visenda: quippe in singulos annos crescit huius Ecclesiæ religio ac probitas.

In pueris iis, qui ad nos Christianæ doctrinæ gratia ventitant, aliqui ita parui cernuntur, vt nihil pæne præter catechismum eloqui possint: itaque idiolum quod tenent memoriter, oppido concinunt. Prope templum nostrum duodecim circiter Iaponii patresfamilias habitant, quorum filii puerique singulis noctibus, audito signo salutationis Angelicæ, ad Crucem conueniunt in ea vicinitate desixam; ibique nixi genibus totam horam quotidie in Christiana doctrina decantanda consumunt: idque parentum iussu, quorum tanta est pietas, vt infantibus Christiana rudimenta vnà cum lacte paulatim instillent, eosque tenera adhuc ætate nostram in disciplinam domesticam traditos Domino consecrent. nec verò parentū pietatem non imitantur liberi, atque

vnus præsertim natu maximus omnium, annum agens tertium-decimū; cui super mentem cruciatus CHRISTI Iaponicè recitari suunt interdum ex oculis lacrymæ, nulla vultus mutatione alii verò eorundem cruciatuum recordatione commoti, pro Christum liberatorem verbis affantur, ita suauiter, vt cuiuscumque ferreum quamuis pectus emolliant. Itaque horū quos domi edocamus operam ad conuersionem harum gentium magnò nobis vsui fore speramus: quippe cū Iaponios auditores patria lingua magis quam peregrina retineat. alios præterea quinque Iaponos apud nos habemus proeecta iam ætate viros admodum probos tres videlicet Funaii, quartum Meaci cum Gaspere Vilela: postremus comes est peregrinationis meæ, annum agens alterum & octogesimalium, tanta in dicendo suauitate ac lepore præditus, vt auditorum animos mirabiliter capiat: hærefes verò Iaponicas itaque de physicis ita callet, vt hosce philosophos omnes refutat ac vincat. faxit Dominus, vt eorum animis ignem injiciat. Christiani Facatenses, ac præsertim vnus è principibus, Colmanus missis nuntiis per Deum obtestati sunt, vt eò aliquem è Societate mitteret: velle se optimum tēplum exstruere, & suis alere stipendibus quotquot è nostris ibi commorarentur: quod iam fieri incipit. hisce de causis, & simul, quòd multi Christianorum alicuius è nobis aduentum sermonesque iam diu desiderabant, creuit Cosmus, vt initio Iunii anni MDLXI. ad eos pagos & loca finitima inuisenda discederem.

○ Pridie quam Facatam perueni, aduentu meo cognito Christiani obuiam mihi alii ad tria passuum millia, alii etiam longius magno cum gaudio processerunt. ego complures dies in ea vrbe moratus, in ecclias circiter septuaginta sacro fonte lustrantibus quibus erant Bonzii duo Iaponicarum legum sanè periti, cum inter etiam regius concionator fuisset. is septem dies mecum disputando, interrogando, quæ dicebam in commentarios referendo consumpsit, cū immensa Dei Domini nostri Iesu Christi ei tandem affulit, & illius exemplo multorum præterea tenebras dispulit.

In eadem vrbe Facata cū alii complures, tum præcipue duo morbo graui laborantes diuina ope sanari: quorum vnus patens milias tanto capitis dolore torqueri solitus, vt violentas sibi manus inferre saepe tētarit, tertio decimo die Dei benignitate conualuit. alter erat iunior lepra scædissima coopertus. is, quòd Christianis honorificè pieque sentiret, putaretque iuuante Domino sibi per me sanitate reddi posse; in meū conspectū adductus est.

quem vt vidi, negauit me ei morbo posse facere medicinam: verum tamen ne plane mœstus a me discederet ipse, quiq; eu adduxerant; remedium quoddam illi præscripti facillimum, & post tertium diē ad me redire iussi: ita nitidus rediit, vt nulla vnquam scabie laborasse videretur. equidem obstupui perspecta hominum fide, aperteque denuntiaui Christianis, ne sanitatem pharmaco, sed Deo Domino fideique suæ acceptam referrent: quæ quidem etiam in animos eorum, qui morbo liberati fuerant, redundauit. nam vterque Baptismo petito, & post catechismum impetrato, ad Ecclesiā aggregatus est. cumque iam discessus mei tempus appeteret, quo æquiore animo id ferrent, spem illis maturi reditus præbui: quorū duo primores ita obfirmato animo itineris mei comites esse statuerunt, vt eorum studiis remittere aut eos de sententia demouere nulla ratione potuerim.

In exitu Iunii Facata discessimus in insulam Tacaxumam, ambitu passuum sex millium, in ditione viri principis Firandensis, Antonii nomine: vbi cum essent quingenti circiter Christiani, ethnici tantum octo; ii quoque ad Deum nostro aduentu conuersi sunt. Præest autem eorum institutioni, excellenti virtute vir, qui è Bonzio Christi seruus effectus est. ædè habent, quæ idolorū antea fuerat, in primis ornata: cuius vectigali, itemque eleëmofynis, quas erogat institutum ibi quoque Misericordiæ sodalitiū, non modò ipse antistes alitur, sed etiam inopes peregrini, qui illuc sanè multi (quod vidi per eos dies) religionis causa ventitant. eadem stipis per Misericordiæ sodales ritè fideliterque distribuendæ ratio seruatur etiam in vicina insula Iquicuchi; itemque in cæteris insulis, in quibus Ecclesiæ sunt: quo fit, vt ad iter iis regionibus faciendum sarcinæ & impedimenta minimè sint necessaria: quippe, quocunq; peruenias, omnia tibi gratis ac sedulo comparantur; maritimo itinere naues, terrestri comites & iumenta: quæ recuses, iniuriam videlicet sibi fieri, seque in Christianis officiosis numerati non putant.

Firando cum ad hanc inuisendam Ecclesiam aliquot Lusitani venissent, horum Christianorum religione, precandi studio, obedientia, amore non modò in sacerdotes nostros, sed etiam in omnes eorum vicarios, tantopere delectati gauisque sunt, vt mihi affirmarent, Socios nostros, qui in cæteris orbis terræ partibus versantur, si vel particulam norint eorum, quæ cum his Christianis geruntur, omnes Iaponicam hanc prouinciam expetituros: quod equidem credo: nam vna profectò Christianæ doctrinæ delectatio multas vobis præ lætitiâ lacrymas exprimat. quid enim

si videatis pueros centum ac puellas, bis quotidie catechizati
 fa conuenientes, qui paucis antè diebus dicati diabolo fuerant,
 iam Christianos templum ingredi, aqua lustrali se aspergere, co-
 mum ad precationem ritè genua flectere? quid si duobus eor-
 uoce præeuntibus, subsequentes cæteros, doctrinæque præ-
 cepta concinentes audiat? idque tanta cum modestia ac ven-
 cundia, ut oculos semper humi defixos habeant, ac duo illi præ-
 fertim, qui voce præeunt, (quos ego de industria non semel
 & curiosè notavi) & quidem in maximis caloribus, cum facie
 eorum sudore manerent, tanta fuere constantia, ut manus, orbes
 pedes nunquam mihi mouere conspecti sint: raptos profundè
 qua contemplatione dixisses. nec verò doctrina tantum decora-
 tanda contenti sunt: nam eius quoque explicationem libenter
 nobis requirunt. Iam verò quanta cum animi vestri voluptate
 intueamini Iaponios hosce Christianos positis genibus, manus
 que sublati, Christum è Cruce pendentem adorantes, lac-
 rimis ad solum vsque fluentibus, in tormentorum Domini cep-
 tione ita demersos, ut penè ecstasici videantur? atque hæc quæ
 in hisce insulis propè desertis, quid de iis locis existimandum
 in quibus (ut in Bungo) Sacramentorum est usus frequens
 cum ita sint; misereat (quæso) vos fratres carissimi harum Eccle-
 siarum, Deumque cum gemitibus obsecrate, ut supplementum
 quod è Societate nostra dignetur huc mittere. quod si forte
 diu distulerit, quàm vereor, ne qui venerint, paucos super-
 è nobis offendant: siquidem tres hac æstate magnum vitæ
 men adiunimus, quàm tuetur Dominus, ut opinor, quoad
 nobis ad nouam hanc vineam tuendam colendamque succedat.

Ex ea quam dixi insula in aliam traieci maiorem, quæ
 cuqui vocatur. incolas habet circiter mille quingentos,
 Christianos ferme octingentos. ii, quòd iam antè de meo ad-
 cognouerant, obuiam mihi nauem cum primoribus aliquot
 stianis miserunt: quam ut conscendi, in ipsa nauigatione, tri-
 passuum millibus, antè quàm ad insulam peruenimus, Cru-
 aspexi edito loco positam, quam satis amplo interuallo circum-
 murus, sepeliendis Christianis cœmeterium efficit; vbi descen-
 mus, humanissimè excepti, continuò ad salutandam Crucem
 more perreximus: inde templum eorum inuisimus, eleganter
 rum. atque illos in præsentia quidem, ne inopem plebem uol-
 iactura ab institutis operibus auocarem, dimisi, concione in
 tutinum & vespertinum tempus, puerorum verò catechizandi
 pomeridianum indicto. itaque tanti concursus fieri capti sunt.

cum multi excluderentur, aream, quæ ad vestibulum templi est, stercis pro re nata contegere necesse fuerit. Templum est autem excelsio loco, lucoque denso, & ad aspectum iucundo. in id ascenditur gradibus, quibus in imis stagnum est aquæ, nudis pauperum pedibus abluendis, non superstitione vel cæremonia, sed ne templi catastromata calcata commaculent. Postridie quam huc veni, cæteras quoque sacras ædes lustravi pulcherrimè positas, quippe quæ ante id tempus idolorum fuissent, quibus colendis optima loca diligenter exquirebantur: hoc autem tempore aditum Japonii sunt illi ipsi, qui nuper Bonzii, nunc Christiani appellantur, antea dæmonem, nunc IESVM Crucifixum supplices venerantur & colunt. Et quoniam ex altero pago eiusdem insulæ sanè frequenti ad alterius pagi templum, trium ferè miliarium interuallo, Christiani magno suo incommodo venire cogebantur; templum ibi quoque exædificandū curavi, quod paucis diebus multorum subsidio magnæque omnium alacritate perfectū est, tabula picta, cæteroque ornatu ex vrbe Firando illuc aduecto. Christianorum animis recreatis, cælestique fonte purgatis iis, qui ad Baptismū videbantur idonei; ad alium Christianorum pagum, quem Xixi vocant, ire perrexi, ut eos per Euangelium solarer, & simul ut in æde noua, quæ tum ab iis ad rectum perducebatur, sacellum exstruendum curarem, Iquicuchensibus Christianis officiosè nobis in eam rem fabros lignarios septem aliaque auxilia necessaria deferentibus. ibi igitur amantissimè excepti à Christianis; qui, quasi regem expectarent, ita sedulò vias antè purgatas ornauerant, prima luce & vespere de rebus diuinis disputare instituimus, quo commodiùs cæteris horis diei sacello exædificando vacarent, quod summa eorum diligentia paucis diebus est absolutum. Catechismi deinde cura certo homini tradita, Iram traiecimus eo consilio, ut Facatam propediem reuerteremur, quod eius peregrinationis spatium Cosmus nobis ad Augustum exeuntem vsque præscripserat. Iram, Cruce salutata, cum incolis egimus, ut ibi templum, nullum enim erat, communi consilio facerent. ad quod nobis Firando sacrae imagines cæteraque necessaria ornamenta transmissa sunt. nonnullis concionibus habitis, quibus in fide Christiani sunt confirmati, Baptismoque lustratis qui lustrandi supererant, Casungâ inde contendimus; ubi tanta nobis hominū multitudo sese obuiâ effudit, ut festi alicuius diei solennis celebritas videretur. Cruce adorata, ad primarium quendam Christianum diuertimus, apud quem nonnullis concionibus habitis, magna omnium voluntate decretum est templum, in quo sacerdotes sacrificarent, si qui in ea

loca

loca venirent: quò item Firando necessarius sacrorum apparatus est missus. Interea dum hîc agimus, mihi grauis homo narrauit Iquicuchi, mulierem Christianam suadente diabolo, siue eius ministris, abortus faciendi gratia pharmacum sumpsisse eiusmodi, quod infantem ipsamque parètem necauerit. Huius corpus Christianum quippe quæ noxa capitali obstricta migrasset, in ipsorum cœmeterio, in quo Crux est posita, sepeliri cum vetuissent; illa post aliquot dies periculosè ægrotanti adolescenti cuidâ Christiano peruisum: Corpus (inquit) meum sacra sepultura prohibitum est illi quidem: sed ne idcirco me Christiani damnatam existimenturam antè quàm è vita discederem, Dominus cõtritione mea lacrymis placatus est. quibus rebus Christiani ex adolescente cognitis, quibus is deinde conualuit) valde animati sunt.

Ex eo loco rursus ad pagû Iquicuchi, atq; inde, spe redit? Christianis relicta, Firandum discessi ad quædam sacrorum instrumenta accipienda, quæ nobis Lusitanorum nauis aduexerat.

Firandum vt venimus, nauarchum Lusitanum allocuti, ad Antonium diuertimus statim, qui cum vniuersa familia nos perantiter accepit, detinuitque ad multam noctem, nonnulla de officio religionis percontans: postridie nauarchum adiui, vt per magnam tabulam pictam in naui proponeret Christianis vltimam, quos in proximum Dominicum diem (quod eorum commodo fieret) ad concionem simul & spectaculum, dimissis per agros nuntiis, euocauimus. Interea nocturnis hortationibus cum cæteri Christiani in fide animati sunt, tum ethnici circiter quinquaginta ad Baptismum adducti: in iis, è proceribus quædam Antonio non inferior. Et quoniam Firandi sacra ædes erat nulla, petiit nauarchus ab Rege, vt in area nostra excitare liceret adiculam, in quam Lusitani, qui versabantur ibi nonaginta, religionis causa, conuenirent; eademque Firandenses Christiani deinceps vterentur. cui Rex se deliberaturum respondit. Ea erat dissimulata negatio: itaque id vbi resciuimus, apud Christianum in area nostra habitantem priuatum sacellum exstruere atque adornare constitui, quod ille tanta animi alacritate studioque receperit, vt ædium duarum quas possidebat alterius vltro mihi optatione daret, seque custodem fore profiteretur. igitur, Antonio præsertim operas & cætera necessaria benignè suppeditante, paratum oratorium est, & omnibus rebus instructum, in quo singulis nobis Litaniæ & sacri sermones habebantur. vbi Dominicus aduenit, è pagis insulisque finitimis ingens Christianorum multitudo confluit, tum ad verbum Dei audiendum, tum verò ad

etiam visendam imaginem, positam, ut dicebamus, in naui, loco peristromatibus, vexillis, virentibusque arborum ramis ornato, referta iam spectatoriibus naui, cum perorassem, eos omnes nauarchus, quod longè ab domibus suis abessent, liberali cibo potuque refectos dimisit.

Iam dies obrepserat, quo die mihi in Bungum redeundum esset: quocirca sacra tabula ex oneraria in nauiculam translata, ut inde Facatam deueheretur; Christianos Iquicuchenses monui, me sabbato proximo (ut promissa facerem) ad eos ex itinere venturum, & inde postridie vespere profecturum: qua illi re audita, parata naui continuo ad me deducendum venerunt. sub noctem conscendi, comitibus piis aliquot Lusitanis, qui me rogauerant, ut mecum se ad illas Ecclesias inuisendas venire permetterem. Descendentibus nobis ad litus obuam prodire Iaponico more cum facibus multis: eodemque comitatu ad templum venimus, ubi nos magna populi multitudo cum pueris exspectabat. Concione habita, & puerorum catechismo peracto, quod iam intempesta nox erat, plebem dimisi, manèque postridie (Dominicus erat dies) post concionem incolas circiter tredecim, Christiana doctrina iam institutos, baptizauimus. Inde profecti, magna in itinere ac varia incommoda molestiasque pertulimus. Nam & mari, paruis lincibus, isque monoxyllis, vastos interdum sinus præcidere sumus coacti, vixque imminetium piratarum manus effugimus, qui captos homines diu multumque vexatos in seruitutem diuendunt; & terra; iumentis consultò relictis, lutulenta via atque teterrima cingulo tenus cæno demergebamur: quæ tamen sordes occurrentibus passim riuis eluebantur. Accessit ad hæc, assiduum panè profuuium sanguinis, quo sanè grauius acerbèque vexabar. Sed eas omnes difficultates, Christianorum erga nos studium caritasque compensabat egregia: cum & hospitii commorationisque nostræ mercedem constanter ac benignè respuerent: & abeuntes, viatico omnibusque rebus necessariis liberaliter instructos, vberissimo fletu prosequerentur: & quod longè admirabilius est, impressa a nobis humi vestigia ipsa, obstupescens rei nouitate ac miraculo qui mecum aderant Lusitanis, oscularentur. Verum, ne longior sim, modum epistolæ faciam, si vnum addidero, ex quo facile iudicare possitis, quanta sit Iaponicæ gentis ac nominis ad humanitatem religionemque propensio. Cum fessus è via, morboque panè confectus, in quodam ethnicorum oppido substitissem; tamen si nullum erat desiderium cibi, tamen ne planè deficerem, oryzam reformidans, putridaque piscium fassamenta (hæc enim

enim incolarum cibaria sunt) mihi qui oua coëmeret. is autem mihi mox oua cum ipsis nummulis retulit. Causam querenti respondit, incolas oua, quòd dies ille festus ipsorum esset, vendere noluisse: quòd ægroto quærentur, dono dedisse. Denique in Bungum ægre peruenimus: ibi quanquam à Cosmo ac Sociis amantissimè acceptus, humanissimèque tractatus, vix tamen adhuc è diuturna ægrotatione conualui. Vos clementissimum Iesum obsecrate fratres, vt mihi ad se perfectè colendum vires animumque suppeditet. è Bungo, Calend. Octob. M D L X I.

E SOCIETATIS IESV LITTERIS IN EVRO-
PAM DE OBITU CONSALVI SYLVERIAE
Lusitani.

ONSALVI Sylueriæ nostri felicem obitum hac epistola persequemur. Is circa initium anni MDLX. cū Sociis duobus Goa discessit in regna quæ dicuntur Inhambanis & Manomotapæ, vt nationibus illis Euangelium nuntiaret, quòd concionatorum inopia nunquã probè cognouerant. Vt primùm Inhambanè attigere, morbo corripiuntur ita graui, vti Consaluis natura valentissimus, oculorū acie vehementer habetata fractisq; viribus, propemodum extinctus sit. Vbi paulo melius habuere, ad urbē Regiam Tongen iter intendunt. ibi Regē vnā cum vxore, sorore, liberis, cognatis, regniq; proceribus, populo denique penè toto intra paucos dies magna omnium gratulatione atq; lætitiæ sacro fonte lustrarunt. Rex Constantini, Regina Catharinæ, soror Elisabethæ nomen assumpsit. Inde Consaluis rei Christianæ causa relictis apud Regem Sociis, Manomotapam ire pergit, comitabantur amici Lusitani sex; orā vnica biremi legebant; Mosambico insula superata, vix ad Mafutæ fluminis ostium leucas nonaginta processerant, cū atrox coorta tempestas, Consalui deprecatione repenrè sedatur atque comprimitur. Inde exscensione facta, die qui fuit diuo Hieronymo sacer, plicatilis ara in ipso littore ad sacrificium excitatur, ita vehemēti Solis ardore, vt calceati Lusitani, terræ calorem ferre vix possent. Consaluo autem inter sacrificandum eruperunt ex toto capite pustulæ: quas cū ad curandas medicamenta nequaquam deessent, præclaro sui ipsius odio incensus ille cuncta repudiauit, seque naturæ dumtaxat sanandum permisit ac tempori. Triduum ibi morari, tranquillo mari prouehuntur ad Colimanem fluuium; eò resstantibus ite-

ritum ventis ægre subuecti, ad Mingoaxanem Giloxæ regem ve-
niunt amicum Lusitanorum: à quo benignè ac liberaliter accepti,
facta etiam promulgandi Euangelii potestate, diutius tamen ibi
non subsistere, quòd ad Manomotapæ Regem festinarent: quo
vno ad Christum adiuncto, finitimos reges longè viribus atq; au-
thoritate inferiores ad Christum deinde facilè perducì posse con-
siderent. Hinc ad amnem ingentem tendunt Cuamam, leucas à
Sofala triginta, ex quo rursus in Lindem proximum sinum perico-
losa procella còpulsì, tredecim ibi sterere dies. Ab Linde cùm ad
Cuamam denuo peruentum esset, in ipso introitu fluminis re diui-
na peracta Consalvus à Lusitanis comitibus petiit primùm, vt
quoniam fines Manomotapæ ingredi inciperent, totum legatio-
nis suæ negotium Domino suppliciter commendare ne grauarentur:
deinde vt æqui bonique facerent, si reliqua tota nauigatione
se, vt precibus vacaret, ab eorum conspectu atque consuetudine
remouisset: in rebus præsertim grauioribus consulto potissimùm
Deo exoratoque opus esse. tum iubet in certa nauigii parte velum
sibi prætendi, in eo recessu octo ipsos dies ita delituit, vt semel tan-
tùm quotidie tostis ciceris pugillo & exiguæ haustu frigidæ sese
reficeret, & quicquid à precatione supererat temporis, in euoluen-
do libro consumeret, qui scriptas sanctorum continebat vitas.

Octauo igitur die, cùm ad Senam (qui terminus nauigationis
erat) venissent, vicum sanè frequentem, ibi descensum est, nuntius-
que à Còsaluo ad Regem de suo aduentu in intima regni missus. à
quo dum responsum expectat, interim Christianos aliquot in-
quillos à peccatis per confessionem absolutos, à turpi concubi-
narum consuetudine ad sacras nuptias legitimasque traduxit,
catechismum publicè docuit, & è Lusitanorum seruitiis ibidè ca-
pita ferè quingenta baptismo iustrauit. Regem etiam Inhamioris,
Regis Manomotapæ stipendiarium, tribus passuum millibus à vico
Sena, cùm aliquoties adiisset, cohortationibus suis ita permoue-
rat, vt se vnà cum vxore & liberis libentissimè Christianum fore
proferetur. Sed Consalvus, partim quòd non haberet quem
apud illum catechismi causa relinqueret, partim etiam ne Mono-
motapæ Regis offenderet animum, si prius stipendiario quàm ipsi-
met Christiana sacra impertisset, Inhamioris Regem vt potuit cõ-
solatus, hortatusque vt ipse cum suis Dei bonitate fretus in susce-
pto consilio permaneret; totam rem in tempus aliud distulit. Iam-
que alter effluerat mensis, cùm Antonius Caiadus Lusitanus, qui
morabatur in vrbe Regia Manomotapa, legatus à Rege ad
Consaluum aduenit Manomotapam perducendum. Consalvus
factorum

factorum

sacrorum ornatu cum sacro lapide & calice in sarcinam colligato,
 sublatoque in humeros, se in viam dedit. Cum ad fluuios ventum
 erat, qui multi in ea regione sunt, siquidem vado superari possent,
 quamuis ad jugulum vsque pertingerent, transibat, manibus elur
 seu capite sarcina: sin minus, vasi ligneo impositum peramplo Co
 saluum, natantes ipsi propellentésque trajiciebant Cafres, quo
 mine gentes ea appellantur. sub noctem natalém Domini ad Clu
 tuchin pagum haud longè à Manomotapa ventum est, factumque
 ter sacrum summa Lusitanorum animi voluptate. Inde Natalium
 feriarum octaua, cum urbem Manomotapam introissent, mit
 confestim Rex, qui Consaluum cum muneribus viseret, auri pos
 dere ingenti, bobusque permultis, & famulatu ad ministeria quo
 tidiana: quippe qui de Lusitanis mercatoribus iam antè cognoue
 rat, Consaluum non modò vitæ sanctitate virtuteque præstare,
 sed etiam generis claritate ac nomine in primis esse conspicuum.
 Consaluus gratis actis, muneribusque repudiatis, ex ipso legatus
 Regem cogniturum esse respondit, quod genus auri quâsve den
 tias quæsiturus in ea loca venisset. Obstupuit ea animi magni
 tudine Rex, venientemque ad se deinde Consaluum tantâ grati
 tione & significatione honoris excepit; quanta neminem
 quam antea. Nam & in ipsa penetralia, quò nulli est aditus, intr
 duxit; & assidente matre, considere Consaluum etiam in tæpe
 iusit, Antoniôque Caiado è conclauis ianua interprete adhibi
 to, Rex quatuor continuò seiscitatur, quot feminas, quid au
 prædiorum, bouum denique vellet, quos incolæ non minoris quam
 aurum ipsum aestimare dicuntur. Cum nihil se præter ipsum Regem
 respondisset optare, conuersus ad interpretem inquit Rex: Pro
 etò necesse est, qui nihil horum accipiat qui à cæteris tantop
 adamantur, longo interuallo à reliquis distare mortalibus. Ad
 hilominus ad extremum multa benignè pollicitus, amantibus
 mis verbis Consaluum ad hospitium remisit. Ibi dum ille manere
 facit diuinam, è principibus quidam prætereuntes cum è foris
 aspexissent in ara propositam perelegantem Mariæ Virginis im
 ginem, quam in tabula depictâ ex India Consaluus aduexerat. Ip
 sic decepti ad Regem deferunt, Consaluum egregia forma præ
 apud se habere, hortantur vt ab illo deposcat. Nec mora mittit
 le, qui Consaluo renuntiet, audisse se, illum vxorem secum ad
 xisse: vehementer cupere, vt eam sibi sistat. Tum Consaluus tab
 lam præriosa veste inuolutam ad Regem affert. Cuius desiderium
 quo magis exacuat, præfatur illam esse effigiem matris Dei, cuius
 in ditione ac potestate sint omnes Reges & Imperatores orbis ter
 1217

ra totius: ac tum denique tabulam aperit, Regis quoque matre
 presente. Rex imaginem veneratus, Consaluum etiam atque etiam
 obsecrat, eam sibi largiatur, domi habere se velle. Libenter verò
 Consaluus annuit: quin etiam ipsemet in regio cubiculo collocat.
 ibidemque quasi sacellum quoddam precandi causa peristromatis pre-
 tiosis exornat. Narrant qui inde venere Lusitani, noctibus dein-
 ceptis circiter quinque, Reginam celi ea ipsa specie, quam tabula o-
 stenderet, diuina circumfusam luce, suauisque splendore fulgentem,
 augustissimo simul ac iucundissimo aspectu, dormitanti Regi asti-
 tisse; quod ille manè matri narrabat, rei nouitate vehementer at-
 tonitus, itemque Lusitanis, qui statim id Consaluo renuntiabant.
 Postremò Rex Consaluus ipsum accersit, ait se mirum in modum an-
 gi, quòd sermonem Reginæ eius, quæ secum singulis noctibus lo-
 queretur, non intelligeret. Cui Consaluus cum eam esse linguam
 diuinam dixisset, quam nemo nosset, nisi qui sacrosanctis eius Regi-
 næ filii legibus pareret, quippe qui Deus esset, generisque totius
 humani redemptor; Rex in presentia quidem, si minus verbis, vultu
 certè ac significatione se Christianum velle fieri ostendit: bidui dein-
 de spatio interiecto, per Antonium Caiadum Consaluo apertè de-
 nuntiat, certum esse sibi matrique Christiana sacra suscipere: proin-
 de ad se baptizandum quamprimum veniret. Consaluo tamè dies
 aliquot superfedere satius visum, dum Rex Christianæ fidei præce-
 ptis ac rudimentis imbuitur. quibus cum satis iam operam dedis-
 se videretur, quinto circiter & vigesimo post aduentum suum die
 Consaluus Regem simul & matrem non sine solenni pōpa & gra-
 tulatione baptizat. Regi, Sebastiani: matri, Mariæ nomen est inditum.
 Eo ipso die Rex Consaluo, quoniam aurum respueret, boues
 centum donauit: ille ad Antonium Caiadum misit, vt in frustra
 dissecti distribuerentur in pauperes. Quam eius liberalitatem ac be-
 neficientiam populus ingenti cum admurmuratione suspexit. Regem
 imitati trecenti ferme è regni proceribus, Christo sese pariter ad-
 dixere. Hi nuquam à Consalui latere discedebant. adferebantur e-
 tiam dona Consaluo: lac, oua, butyrum, hœdi, aliaque id genus: quæ
 ille nec aliud genus carnis omnino gustabat; cocto duntaxat milio
 quodam exiguo, herbisque & syluestribus victitans pomis. Iamque
 spectata vitæ morumque sanctorum omnia studioque salutis humanæ,
 tantam sibi summorum infimorumque beneuolentiâ conciliaue-
 rat, tantisque in omnium animis effecerat motus, vt in Christianam
 religionem vniuersa multitudo videretur incubere; cum à Maho-
 metanis quattuor potentibus & callidis viris, & apud Regem gra-
 tiosis, Consaluo paratur insidiæ. Auctor conspirationis Mosambi-

canus Minguames nefariae superstitionis antistes, siue, ut ipsi ap-
 pellant, Cacicius. ii Regi partim coram ipsi, partim per idoneum
 internuntium valde sibi dolere demonstrant, quod tantum in ca-
 pitis regniq̄ue discrimen vltro se ipse demiserit. Consaluū, cui tan-
 tum fidei & honoris habeat, missu Proregis Indiæ, terræq; Soph-
 læ regulatorum, ad explorandum Regis statum, sollicitandisque ad
 defectionem popularium animos aduenisse, ut motibus excitati
 ipsi deinde, infesto exercitu subsequuti, Regem opprimant. Addit
 in super fabulosa portenta, Consaluum magum esse teterimum
 omnium, & sagacissimum, varia beneficia ac medicamenta secum
 attulisse ad incolarum animos occupandos, Regemque mactan-
 dum. quicumque caput suum aqua perfundi paterentur, conceptus
 præsertim verbis langariorum (sic enim Lusitanos vocant) à Con-
 saluo pronunciatis, confestim volentes nolentes in eius potesta-
 tem venire: id ipsum alibi contigisse. proinde videret etiam atq̄
 etiam Rex quod progredieretur, cui se suaque crederet. Si Con-
 saluum abire permittat incolumem, fore ut ciues mutuis inter se ca-
 dibus amentes atque lymphati miserandum in modum grassen-
 tur atque cōcurrant. Hisce a' iisq̄ue mendaciis onerato Regi, ad-
 lescenti præsertim, ac matri, facile persuasum est, ut Consaluum
 primo quoque tempore interficiendum curarent. Nec dum ea cō-
 filia eruperant, clandestinis agitata colloquiis; cum ad Antonium
 Caiadū Consaluus, haud ignaro (inquit) mihi, nec imparato, mon-
 instat ab Rege. Caiado autem ita incredibilis visa res, ut subridere
 prorsus negaret. iamque dies aduenerat necis, vel vitæ potius, qui
 dies natalis erat idem D. Susannæ Virginis martyrisque: Con-
 saluus ab Antonio magnopere petit, ut Lusitanos duos tresve ad se
 confestim accersat. Confessionem (inquit) illorum tuamque le-
 mul excipere, & sacra Eucharistia hodierno die reficere vos om-
 ninò constitui: nec enim postea potero. Hos ille dum absentes e-
 uocat, Consaluus ad meridiem vsque præstolatus, cum non ad-
 ferat, consecratas consumpsit hostias duas: factisque eodem die
 Christianis circiter quinquaginta, vestem ad corporis cultum, ro-
 saria ad precandum diuisit. Lusitanos verò sub vespèram redeun-
 tes, confessionis Sacramento, quoniam Eucharistia non licebat,
 purgatos, mira vultus hilaritate animiq̄ue tranquillitate anima-
 bat inscios quid ille conditum haberet in animo. Hisdem sacro-
 rum apparatus dat in aedes Antonii deferendum. ipse lineatus,
 eam effigie Christi ad Crucem affixi, domi remansit, reuertenti-
 que rursus Caiado, pectus hominis manu leniter apprehendens,
 Antoni Caiade (inquit) profectò paratior ad mortem obeundam
 ego

ego sum, quam ipsimet inimici ad inferendam: Regi autem ac
 matri libenter ignosco, Mahometanorum quippe artificis ac do-
 lis inducti sunt. Hæc ille serena facie atque hilari cum dixisset,
 Antonius ab eo digressus, tamen vix fieri posse putabat, ut Rex tā
 nefario scelere sese obstringeret; tamen quoniam, ex recenti quo-
 dam sermone, eius animum exulceratum, contra quam existimaf-
 set, offenderat; famulos duos ad Consaluum custodiendū ea no-
 cte misit, a quibus ea, quæ sequuntur, accepta sunt: Consaluū, cum
 secus diuersorium in area ad multā noctē, quasi è corporis custo-
 dia exire gestiēti mora nimis longa videretur, ita citatis gressibus
 ambulasset, oculis semper intentis in cælū, manibus modò subla-
 tis ad sidera, modò Crutis in figuram extensis, ducens ex intimo
 corde suspiria; suum denique tugurium subiisse, fuisque precibus
 coram Christi signo, quod vnum solatiū illi supererat, in arundi-
 neum gratū decubuisse, & in somnum incidisse iustorū: id enim ex
 insidiis cōspicati satellites octo circiter, illico irrūpunt; in iis bar-
 barus nobilis nomine Mocrumes, qui sæpe cum Consaluo cōui-
 nium inierat, iacētis pectus opprimit infidēq; arreptū inde pedi-
 bus & brachiis, humo tollunt alii quattuor: duo reliqui collo in-
 liciūt funem, quo vtrinque adducto, Consaluus expressam ex ore
 naribusq; magnam sanguinis copiā effudit, & spiritū simul Domi-
 no reddidit. Tum verò Christi simulacro sacrilegis manibus com-
 minuto, defuncti corpus recte ligatum attractumque, interfecto-
 res in præterfluentem Monsengessē deiiciunt, ne videlicet (quod
 Mahometani cōfinxerant) cadaver ipsum tam malefici homi-
 nis sub dio relictum veneni sui tabe cunctos inficeret. Hunc ha-
 buit exitum pia Consalui legatio: quo sublato, Rex eadem sæuitia
 percitus Christianos pariter quinquaginta, quos ille extremo die
 suo pepererat, magistri donis exutos iubet occidi. Id simulatque
 cognitum est, regni proceres, quos Encoles vocant, rei atrocitate
 permoti, consensu adeunt Regem; & si hominibus (inquiunt) his-
 ce mors idcirco debetur, quod aquam infundi capitibus suis à
 Consaluo permiserint; eadem & omnium nostrū, & verò tua
 quoque causa Rex est: omnibus vno eodem leto occumbendum.
 Qua denuntiatione repressus Regis furor cum aliquantulum rese-
 disse, eum biduo post Lusitani quoque conveniunt, docent quā
 graui scelere sese obligauerit: terrores insuper addunt, non
 Deum modò indignam innocentissimi viri necem debitis pœnis,
 sed etiam homines ipsos nobilissimi, bello atque armis vltu-
 ros. Ad ea Rex diligenter excusare sese, culpam in suasores im-
 pulsoresque rejicere, magnum perpetrati facinoris dolorem ostē-
 dere

dere, denique vt factis verba consentiant, è quattuor consiliariis duos confestim interficit: nam reliqui duo, quorum alter fuit princeps nefarii consilii Minguames, rem odorati, mature diffugerant: qui tamen, quòd summa diligentia conquirebantur, nequaquam euasuri potentissimi Regis manus existimabantur. Hisce rebus perlatis in Indiam, Antonius Quadrius noster, id ipsum vehementer optante Prorege, idoneam nauigandi tempestatem exspectabat, vt Socios aliquot Manomotapam mitteret ad cæpta promouenda, quæ felicem omnino progressum habitura sperabant, eius Ecclesiæ fundamētis tam innocenti castoque sanguine positis.

Nobis interea, carissimi fratres, omni cultu & obsequio propitiandus est Dominus; ac præter cæteros ipse quoque Syluaria suffragator adhibendus, vt pari spiritus ardore succensi, deuotas Christo animas, Dei gloriæ & salutis hominum causa, tandem aliquando fundamus. Goæ.

GASPARIS VILELÆ AD
SOCIOS.

NON superiore, Cosmi Turriani missu, è Bunge discessurus Meacū, de mea profectioe feci vos per litteras certiores. Nunc, quoniã id fore vobis gratum atque iucundum existimo, ea persequar, quæ mihi ex eo tempore contigerunt: vt cum Deo Domino gratias agatis; tum fratrem hunc vestrū, & vestra consuetudine tanto locorum interuallo disunctum, supplicationibus vestris adiuuandum intelligatis.

Anno igitur à Virginis partu MDLIX, comite Christiano Iaponio, Laurentio nomine, probo iuvene, & lingua huius rerumque peritissimo, nauigium ethnicorum conscendimus: iter autem nostrum (quod facillè iudicari potuit) aduersarius multis rationibus impedire conatus est. primū enim ipso nauigationis initio tanta repente malacia ac tranquillitas extitit, vt naus loco moueri non posset. Tum barbari, vt muneribus pacem ventumque Diis obtinerent, stipem singillatim a vectoribus corrogare ceperunt. Vbi ad me ventum est, negaui me vnus Dei conditoris cæli terræque cultorem, in quo spes meas omnes haberem repositas, quidquam in ipsorum delubra collaturum. quo illi responso adeò excanduerunt, vt eius incommodi causam apud me residere, ac proinde me in mare projiciendum esse affirmarent. Hic nos ad Deum

Deum mente animoque conuersi, cuius beneficio inflari vela manè postridie cæpta sunt. Sed cum aliquot passuum millia processissemus, aduerso vento rursus retenti, quatrimum stare coacti sumus. Tum verò barbari planè in nos causam eius rei conferre, verbisque & significationibus conceptam iram ostendere; quæ tamen Domino miserante cohibita est. Denique ad portum quendam delati, ibique decem dies tempestate coacti subsistere, communi sententia decreuerunt, nequaquam nos secum ex eo loco auerendos: & ipso quoque nauarcho in eam sententiam adducto, nos descendere coegerunt: quem tamen, cum aliam nauem nullam in eo portu offendissem, precibus placatum, inuitis omnibus perpuli, ut me ultra eum locum passuum sex & triginta millia deferret. Et quoniam nauarcho ulterius progrediendum non erat; barbari circum naues quotquot in eo portu erant circumcurfare statim incipiunt, & gubernatoribus apertè denuntiare, si prosperam optent navigationem, nos omnino rejiciant: ita cunctis abeuntibus, nos in litore sumus relictis: sed paulo post diuinitus alio confestim nauigio appulso, tam feliciter nauigauimus, ut portum citius iis qui ante nos soluerant (cum etiam aliquot eorum in piratas incidissent) sine vlllo periculo tenuerimus. Tum denuo inflare barbari, & nauiculariis persuadere conati sunt, ne porro nos ad urbem Sacaium ueherent: sed frustra. etenim incolumes eò peruenimus quarto Idus Sextileis: qui dies quoniam diuo Laurentio erat sacer, ipsum Christi martyrem, eius nationis patronum, asciuimus, est autem urbs Sacaium perampla, plurimisque ac pecuniosis mercatoribus frequèntissima, suisque legibus ac moribus more Veneto gubernatur. Hic nos ex itinere aliquantulum recreati, ad montem contendimus Frenoiamam, ab vrbe Meaco passuum millibus decem & octo. mons autem est permagnus: habitatur à Bonziis, & caput est regni, ad cuius radices iacet lacus plenus piscium, passuum nonaginta millia in longitudinem, vni & viginti in latitudinem colligens, quem multi confluentes efficiunt amnes. in eius litore locus est ad montem pertinens cœnobii plus quingentis visendus, multis aliis bellorum injuria deletis, quæ quoddam trium millium & trecentorum summam implese dicuntur. Hæc autem cœnobii Bonzii variarum habent sectarum, bipedum superbissimi: ac ceteri quoque montis incolæ ad litteras natura propensi videntur, in quibus (ut opinor) excellerent, si se ad Christianam religionem adiungerent. iis nos Euangelii lumen inferre conati, nihil profecimus, & nemo nobis aures, præter senem quendam Bonzium, dedit: cui, & simul discipulis eius aliquot,

demonstrauimus vnum esse Deum opificem rerum omnium, animosque hominum esse immortales. tum ille mihi in aurem insuffurrans, orationem meam, quamuis placitis Iaponiorum aduersaretur, planè sibi probari dixit, & præsertim quæ de animorum æternitate à me fuerant disputata: sed quominus Christi sacra susciperet, se Bonziorum metu capitisque periculo detereri. vbi igitur frustra nos laborare intelleximus, inde profecti, paucis diebus Meacum hyeme sum inuente peruenimus: est autem vrbs per ampla, tametsi maior olim fuisse traditur, cū esset eius longitudo passuum vnus & viginti millium, nouemque latitudo. Hanc montes editissimi cingunt: quibus in imis ingentia vbique & opulenta cœnobita atque ædificia antiqua cernuntur: quanquam seditionibus, & incendiis vna cum ipsa vrbe, magna ex parte disiecta & excisa; vt, quod nunc vrbs incolitur, priscae magnificentia tenuis quædam velut imago esse perhibeatur. Regio est in primis frigida, partim ex copia niuium, partim ex arborum caduarum inopia. Sterilis autè adeo, vt raphanis, rapis, malis insanis, & leguminibus vulgo vescantur. hæc autè ciuitas dicitur quodam religione ac litteris floruisse: cuius rei argumentum etiã illud afferunt, quod ex eadè vrbe monteq; omnes Iaponiorum secta manauerint, quarum principes ac magistri in his locis sibi in hoc vsque tēpus sedes ac domicilia collocarunt. Meaci igitur, conducto hospitio, cum nemo ferè ad nos ignotos adhuc & obscuros audiendos accederet, mihi faciendum existimaui, vt primùm omnium Regem Imperatorem honoris causa inuiserem, vt eo beneuolè propitiòque vteremur: deinde sumpta Cruce, in mediam viam ex arborum prodiens, Christū palam prædicare institui. quas ad voces ingentis continuò populi multitudo conuenit, alii rerum nouarum studio, alii etiã cauillandi atque irridendi. Quorū interrogationibus cum ita Deo adiuuante responderetur à nobis, vt ipsorum rationes planè infirmari ac refutari constaret; aduentus nostri fama totam urbem ita peruasit, vt omnium sermone celebraretur: partimq; improbaretur nostra doctrina, partim etiam defensores alii quos inueniret. Bonzii quidem furentes circumcursare vicos, plebem nos incitare, Euangelium probris maledictisque proscindere, falsis etiam testibus criminari, nos carnes humanas vorare, reptantia domi nostræ ossa cadaverum: alii denique nos hominum spectatæ dæmonas dicere: hortari etiam vicinos, vt nos finibus pellicentur: adium verò domino exprobrare, quod nos in suis tectis morari pateretur: qui ipsorum dictis impulsus, mihi renuntiare iussit, vt confestim migrarè: cumq; incertus quò me recipere, haud ita con-

tinuò paruissem, stricto gladio in me impetum fecit, quamuis intelligeret, si me occidisset, se vel patriis legibus capite punitum iri, vel eius ignominia vitanda causa, mortem Iaponico more sibi vltro esse oppetendam. Ac meus quidem quis tum esset animi sensus ac status, cum impendentem mihi è barbari manibus ensen aspicerem, existimare potestis ipsi. Et sanè mihi affirmanti credite, fratres, permultum interesse, vtrum quis mortem apud se tacitus mediteretur & cogitet, an oblatam sibi propius intueatur ac cernat. Ego me (ad quem enim confugerem?) Domino totum commendavi ac tradidi, cum vna me res eo tempore solaretur, quòd inter eos terrores minalque verbum Dei in hac vrbe, quæ omnium Iaponicarum superstitionum est parens, disseminari & crescere intelligerè. Eo periculo perfunctus, cum iam aliquot Christianos fecissem, iniquorum furori concedere, & in alias aedes migrare constitui, quas nobis vini propola quidam exhibuit perincomodas. quippe quæ Ianuario mense in magna niuium copia, frigoribus maximis, & parietibus & omni alio munimento carerent. Hic nos maiore etiam animo ceptis institimus, Dei beneficio parati, vitam, si opus esset, in Christiana causa profundere, iamque & è ciuibus plures, & è paganis permulti Christo nomina dare non dubitabāt, quamuis ob id ipsam vulgò despicerentur; & Bonzii, quamuis aliqua ex parte placati, nondam tamen calumniis ac maledictis nos lacerare desisterent, quinimmo ne vsquam consistere nobis liceret, communi consilio emptores ab eius taberna, qui domum nobis locauerat, auocare ceperunt: quo ille permotus incommodo, sapius egit mecum, vt inde migrarem; sed tamen sollicitudinem nostram miseratus, quòd nullus præterea foret nobis in vrbe locus, tres menses de habitatione commodare decreuit. quo temporis spatio multa frigoris, laboris, valetudinis incommoda non solum æquo, sed etiam libenti animo (Domino auxiliante) pertulimus. Iamque æstas appetebat, cum Regem rursus adiuiimus, vt nobis in vrbe tutò manendi faceret potestatem; ac, tametsi obtrectatores non defuere, feliciter tamen diploma statim abstulimus, mortis proposita pœna, si quis nos aut injuria affecisset, aut, quominus suscepto munere fungeremur, impedire ausus esset. Ea re & iniquorum impetus retardati, & Christianorum numerus ita auctus est, vt necesse fuerit per ampla domo ad eam rem coempta templum instruere, quòd non Christiani solum, sed etiam ethnici confluebant. quorum alii se ad Ecclesiam aggregabant, alii cum verba nostra vehementer probarent, Baptismi tamen petitionem se differre dicebant, quoad latius res Christiana patefceret.

Annun iam in opere versabamur, meliusque res ibat in dies, cum perpetuus ille hostis bonorum omnium, Bonzios, aliosque barbaros impulit, ut magna pecuniæ vi in cōmune collata magistratus corrumperent: qui muneribus delinuti inscio Rege nos summi cum ignominia exterminassent utique, nisi cognita re ethnice quidam primarius, vir bonus, & nostram causam apud Regem agere solitus, nocte antequam domum nostram irrumperent inimici, me per nuntium monuisset, ut Bonziorum rabiem in presentia declinarem, meque in arcem quandam suam ad sextum decimum lapidem ab vrbe reciperem. Consilio à Christianis probato, magna eorum manu, ea ipsa nocte, ad arcem usque deductus, ferè quatrimum latui. Sed cum iam res postulare videretur, ut diutius abessemus, Meacum occultè regressi, ad Christianorum quendam diuertimus. quo tempore varius erat de nostro discessu populi rumor: cum alii iniuria, alii iure optimo nos oppido pulsos dicerent. Christiani verò clam eò ventitantes, quibuscunque rebus poterant, consolari nos & iuuare conabantur: quorum opera quattuor mensium induciis impetratis, ut interea de nostra mansione vel profectioe ageretur, in publicum magna omnium bonorum gratulatione prodiuimus, neque ita multo post facta ædes nobis est restituta. Quæ dum geruntur; ad Regem delatum est, contra ipsius edictum quam iniqui in nos Bonzii ac magistratus fuissent. qua re permotus, multo nobis in posterum diligentius cauit. aduersarii verò fracti ac debilitati non modò nos ultra vexare destiterunt, sed etiam facta iam nobis libera commorandi potestate, nonnulli fauere visi sunt. ita, quod consilium diabolus in nostram perniciem ceperat, id ipsum vel maximè nobis diuinitus profuit.

Restat ut nonnulla de superstitione sacrisque huius gentis attingam, ut ipsorum cacitate perspecta, eo magis enixè pro ipsius Dominum deprecemini. Primum Augusto mense concelebrant ludos, quos vocant Gibō, (quæ vox hominem significat) quod ii ludum homini sacri esse dicantur: quorū eiusmodi est ratio: Primum in vrbe vicos, opificūque collegia, describunt pegmata excogitanda moliendaque; inde vbi festus dies aduenit, veluti ad supplicationē populus coit, Agmen curtus quindecim vel viginti præcedunt, sericis pretiosisque tapetibus cooperti; in iis pueri multi psallentes, vel tympana pulsan, vel tibiis concinunt. Singulos autē curtus hominibus tricenis aut quadragenis impulsos sua quæque artificū turba sectatur. Alia deinde sequuntur vehicula hominibus armatis instructa, sericis itē variisq; prisca rerū monumentis ornata. Hoc ordinem pompa

ne pōpa delubrum præteruehitur, cuius delubri ea celebritas est: qua in re matutinum tempus omne consumitur. Sub vesperâ inde binæ lecticæ prodeunt: altera illius quæ colunt Dei, lecticariis ita cōpositis, vt præsentis numinis pondere valde fatigari premiq; videantur; alterâ esse aiunt amicæ cuiusdâ ipsius. neq; ita multo pōst, tertia lectica vxoris iustæ gestatur, cui simul ac maritus per nuntiū significauerit se vnâ cum pellice aduentare; lecticarii statim huc atque illuc lymphati discurrent, itaque vxoris zelotypiâ insaniâq; significant. Hic populus magna edit signa doloris atq; mœstitiæ: plorant multi, multiq; ad consolandum Deæ animum positis genibus eâ supplices venerantur. denique lecticæ coniunctæ ad phanum redeunt: atque ita ludis finis imponitur.

Neque ille minus miserabilis error est. Eodem Augusto mense biduum tribuunt colendis Manibus mortuorum. sub imminente noctem in ædium foribus lampadas multas accēdūt vario genere picturæ & ornatu: inde urbem tota nocte perambulant, alii religionis, alii etiam spectandi causa: magna etiam populi vis, cum aduersperascit, ex vrbe, aduentantibus (vt ipsi videlicet opinantur) suorum Manibus obuiam prodit. Vbi quendam ad locum peruentum est, quo loco eos sibi occurrere arbitrantur; humanis primum verbis excipiunt: *Felix* (inquiunt) faustusq; sit vester aduentus. Iamdiu aspectus vestri fructu caruimus: confidete parumper, ciboque vos ex itineris defatigatione reficite. Tum oryzam, poma, & alios apponunt cibos: quibus ea per inopiam non licet, ii aquam calidam secum afferunt: ibiq; totam horam morati, quasi sine epularum exspectent, precibus eos in suas domos inuitant; aiuntq; præcedere se, domus instruendæ causa, parandiq; cōuiuii. Vt biduū illud affluxit, accensis funalibus oppido plebs egreditur, lumina discedentibus præferens, ne scilicet in tenebris offendant, aut quopiam incurrant: inde in urbem reuersi, ædium tecta lapidationibus diligenter excutiunt, ne qui fortè ex Manibus (à quibus nimirum aliquod sibi metuunt damnum) occultè remanserint: tamen eos miserantur nonnulli, quod paruulos dicant esse, & si fortè eos in itinere imber oppresserit, extinguere misellos. Interrogati Iaponii, cur illis epulum præbeant, respondent, eos ad paradisum tendentes suum, qui abest leucarum decies millies millena millia, quod iter nos minus quàm triennio conficitur, fessos è via, recolligendarum virium causa huc diuertere. Per eos etiam dies omnia sepulcra diligenter purgant: Bonzii autem videlicet regnant; nemo est enim, re familiari quamuis exigua, quin ad expiandos ritè suorum Manes Bōziis munus aliquod afferat. Videtis fratres mihi

carissimi huius gentis errores & tenebras, in quibus hæret adeo pertinaciter, vt eam inde ægre admodum eruas. Obsecrate Dominum, vt eos pro sua bonitate conuertat.

Ad hæc, alios etiam agunt celebri cum certamine ludos Martio sanè detestabiles. Conueniunt post meridiem quibuscumque libuerit, armati, deorumque suorum imaginibus picti humeros, tum duas in acies diuisi, pueri primùm lapidibus, deinde cæteri sagittis & sclopis, mox contis, postremò gladiis dimicant, quæ ex pugna semper ferè nonnulli desiderantur, complures vulnera discedunt, omnibus qui in eo prælio quempiam occiderint, aut plagis affecerint, impunitate proposita. omnino bellicosa est natio. hoc ipsorum studium, hæc est oblectatio: militibusque pro premio ac dignitate capitum, quæ ex hostibus cæsa retulerint, præmia persoluuntur.

Dæmon autem tanto apud hosce miseros in honore est, vt eum magnificentissima phana exstruantur: in quibus horribili specie sese identidem offerens, cum alibi adoratur a populo, tum præsertim in monte suburbano, in quo fuisse quondam aiunt cenobitarum septem millia, quamuis nunc minùs multa visantur: quorum est vnum in primis opulentum, & confluenti omnium ordinum multitudine vsque adeò celebre, vt cum Reges bella gesturi ingentem auri vim ei delubro voueant, & victoria parta persoluant, tum infima quoque plebs in suis difficultatibus atque periculis edoceri auxilii causa confugiat. quibus dæmon per quietem apparens persuadet, se ipsorum religione placatum, eos è periculo eripiturum perindeque iis cætera in posterum cessura, vt ipsum ritè negligenter coluerint. quibus ille artificijs ita imperium in has gentes exercet, vt magnopere metuatur, obseruetur, denique adoretur ab omnibus.

Ille quoque deplorandus hominum error est. Bonzium quondam, Combadaxi nomine, ante octingentos annos ferunt in hac vrbe versatum: quem equidem existimo hominis forma dæmonem fuisse: adeò nefaria scelera ab eo excogitata æterisque demonstrata narrantur. hunc tradunt deducere stellas è cælo, & furtim prædicere solitum: inuentorem etiam litterarum fuisse, quibus Iaponii vtuntur, sibi que multa eaque magnifica templa ædificari iussisse, extremaque iam ætate subterraneum sibi effodi specum, in quem vltro se condidit, cum diceret, se iam vitæ huius satietate teneri, & in eo specu viuentem velle quiescere ad annorum decem millies millena millia. quo tempore fore, vt magnus quidam in lapone doctor existeret, seque tum in lucem hanc esse rediturum.

sermone habito, se intra specum obturato ostio occludi imperasse. magnum est eius vbique nomen, & viuere etiamnum creditur, multisque se per visum offert, & ab eo plerique suppliciter opem implorant. anniuersaria verò illius diei solēnia, quo die sese in specum abdidit, mirum quanta remotarum etiam nationum frequentia celebrentur.

Alii præterea aliis ætatibus fuere tres vel quattuor Bonzii summa eruditionis existimatione, quibus item magni honores habentur: sed vni præsertim, quem ante annum trigesimum vixisse perhibent, auctorem sectæ eius, quam Icoxos vocant: magna apud plebem auctoritate: cui sectæ Bonzius semper cum imperio præsidet, stupris flagitiisque palam turpiter deditus. quem plebs nihilominus tanta pietate ac veneratione prosequitur, vt, eum si modò aspexerit, vim lacrymarum profundat, soluique se admissis noxis ab eo suppliciter petat. eidem tantum pecuniæ deferunt, vt magnam Iaponicarum diuitiarum partem vnus obtineat. Festos verò eius dies quotannis ita conferta populi multitudo concelebrat, vt in ipso cœnobii aditu, cùm fores aperiuntur, obtriti aliqui semper intereant: quibuscum ita præclare agi putatur, vt nonnulli religionis causa sese pedibus irrupentium vltro calcandos nec adósque substernant. Nōcte autem, oratio de laudibus eius dum habetur, tanta auditorum comploratio oritur, vt si publicè magnum aliquot incommodum ac vulnus esset acceptum.

Magna est etiam sanctitatis opinio Bonzii Nequiron, qui ante quingentesimum annum floruisse dicitur, & Foquexanæ familiæ princeps fuisse.

Hactenus de rebus Meacensibus; venio ad Sarcaianas. Ego Sacaium Cosmi iussu Meaco me contuli, vbi sum in præsentia: quam urbem, cùm ex concursu hominum ad nos audiendos (quorum aliqui iam baptizati sunt) lætam nobis animarum segetem allaturā; tum quòd copiosissima ac munitissima est, tutum nobis in tumultibus bellicis per fugium fore confidimus.

Multa vidi post meum aduentum memoratu digna, è quibus ne longior sim, vnum duntaxat exponam. Iulio mense festum diem agunt Daimaogini, quem excellenti sanctitate virum, asseclam aiunt fuisse præsci cuiusdam Imperatoris. hunc Sacaiani adorant, templis compluribus ei dicatis, & ludos eiusmodi faciunt: Horis pomeridianis viam vrbs longam ad passus ducentos transferis vtrinque tignis ac tabulatis obsepunt, ne plebi introspicere liceat: tum magna hominum multitudo à tribus passuum millibus eò contendit. in primo agmine idolum procedit equo infidens,

insidēs, stricta ingenti machera, pueris duobus deinceps comitantibus, quorum alter arcum eius & pharetram, alter accipitrem gerit; pueros multæ equitum turmæ certis insignibus distincta sequuntur, & magna præterea peditum vis, qui voto sese ei celebrati obstrinxere; saltantesque concinunt, Xenzairaqu, Manzairaqu; hoc est, annos mille voluptatis, mille millena millia gaudii. Hanc turbam Bonzii primùm candidati psallentes, deinde uersa nobilitas in equis mitrata, postremò quinque vel sex uentilicæ magno mulierum comitatu linteatæ sequuntur: extremum agmen claudunt ingentes armatorum copiæ, ad excipiendam Demagogini lecticam prodeutes ad viam, quam clausam esse dicebamus. Lecticam verò ipsam inauratam lecticarii ferunt viginti, & varias cantilenas velut intercalari quodam carmine concludunt, Xenzairaqu, Manzairaqu. Eandem, simulatque profertur in publicum, iactata suppliciter stipe, aliisque similibus venerari populus. Hanc ego superstitionem & alias in hac vrbe conspici, quas Dominus aliquando penitus abolere dignabitur. Mea enim ad Natalem Domini cum Christianis agendum post mensis quattuor cogitabam, ut mense Martio Sacaium denuo reuerteter, Christianamque rem omni conatu fulcirem, quoad nobis supplementum isthinc in tanta operariorum inopia submitteretur. Vos per Dominum obtestor, fratres mihi carissimi, animi inducat ad hanc prouinciã adeundam. Etenim si quod uisquam tempus amplificandæ Catholicæ Ecclesiæ fuit idoneum, nunc certè egregia sese præbet occasio. Iaponica lingua haud sennè difficilis est, utique ad intelligendum, patientia tantum animique submissione opus est, ad ea quæ Dominus permiserit peragenda: quas ille virtutes pro sua benignitate profectò impertietur iis, qui huic colendæ vineæ sese alacri animo obtulerint. Quem nos etiam atque etiam obsecramus, ut in animis uestris & omnium semper inhabitet. Sacaius, xvi. Calend. Septemb. MDLXI.

EX EPISTOLA ARIÆ SANCTII AD
SOCIOS.

EGo in hac vrbe fratres mihi carissimi operam nauo eurasidis ægotis, qui in Hospitali domo sunt; & simul pueros quindecim partim Iaponios, partim etiam Sinas, qui apud nos educantur, litteras & musicen doceo, quo maiore carumonia cultuque sacra in posterum peragantur: quam rem ad conuersionem barbarorum non mediocriter profuturam esse cõfidimus. In his pu-

his pueris duo numerantur, alter quattuordecim, alter vndecim natus annos, tam excellenti ingenio præditi, vt id ætatis, Christianos concionibus suis ad lacrymas vsque permoueant. Sed maiore Cosmus Turrianus Meacum misit ad ædē sacrā tuendā, & Gasparē Vilelam in opere subleuandum: minor apud nos remansit. Institutum nostrum in Iaponiis erudiendis eiusmodi est: Ioannes Fernandus, qui bene iam nouit Iaponicè, edocendis neophytis primum operam dat; deinde certum in locum se confert, quò multi ad eū sciscitandi & quæredī causa cōueniūt, quibus ille respōdet; refutatque, cum opus est, errores ipsorum: idque sæpenumero bis in die vertendis etiam Iaponicè necessariis quibusdā libris vacat, adhibitis ad eam rem nonnullis incolis Christianis, vt versio purior, clarior, atque suauior sit: ex iis qui Christiana disciplina instituitur, aliqui sunt viri primarii, quorum vnus, ante baptismum, Bonziorum cœnōbio cum potestate præfuerat, in Iaponicis superstitionibus litterisque apprime versatus.

Ad conciones, quæ singulis anni festis diebus, per Quadragesimam verò multo sapius habentur, operibus suis & rarione lucri neglecta, tam alacriter auideque ventitat plebs, vt freno potius, quàm calcearibus egeat. quantum verò concionibus proficiatur, satis apparet vel ex pietate cultuque sacrorum, vel ex consensu mutuaque Christianorum benevolentia, quam sanè augeti constat in dies. Hebdomada sacræ diebus cum cætera solennia ritè sunt persoluta, tum verò quinta feria in cœna Domini, posteaquam pauperum pedes de more abluti sunt, agmen processit eorum, qui sese flagris cædebant: sequebantur tredecim pueri ornatu funebri, passionis Domini argumenta gestantes: ii suum quisque cæmen elata voce tanto cum animi sensu pronuntiauerunt, vt nemo omnium, quotquot erant in templo, lacrymas tenere potuerit. Paschali autem die Dominico, historiæ quædam è sacris litteris actæ sunt: vt exitus Israëlitiæ populi ex Ægypto, specie rubri maris in vestibulo templi machinationibus artificiosis exhibita, quæ transitum Israëlitis præberet, ingressum autem Pharaonem vnà cum exercitu obrueret. Ionæ quoque Prophetæ casus, aliaque similia spectacula edita sunt. supplicationibus absolutis, dialogus publicè est habitus, in quo superiorum dierum ex morte Domini luctus atque mœstitia cum Paschalis celebritatis lætitia & gratulatione conferebatur: quibus rebus mirū quanta voluptate affecti fuerint Christiani. Atq; iā antè, ipsis quoq; Natalis Domini feriis, orbis terrarum totius inūdationem, custodias Loth, Abrahami victoriam, denique pastorum aduentum ad oppidum

pidum Bethleem, sermonesque cum Virgine Dei matre habitos ita ad viuum effinixerant, non modò vt Spectatores, sed actores etiã ipsi præ intima animi dulcedine collacrymantur. Atque hæc de rebus Bungenfibus.

Nunc de cæteris Japonis partibus pauca complectar. Gaspar Vilela Meaco Sacaium profectus primatii cuiusdam viri precibus inuitatu, non solùm peramantè ab eo acceptus est, sed etiam eiusdem benignitate sumptuque templum ædificauit, quò populus ad Euangelium conueniret: statimque constitit operæ fructus, nonnullis ad Baptismum adductis, in iis adolescentem filio eius, apud quem Gaspar diuerterat, præclara indole puero, qui tam illustria virtutis ac pietatis dedit indicia, vt eius operæ parentes quoque ipsius, fratremque natu maiorem, qui iam ad religionem Christianam valde se propensum ostendit, ad Ecclesiam Dei aggregatum iri Domino fauente speremus. Puerum hunc Gaspar deinde, parentibus non inuitis, quos nimirum adolescentulus precibus vicerat, in Bungum misit, vbi quid egerit, è Ludouico Almeida epistola cognosceris.

Quod ad Amangurianam Ecclesiam pertinet, quam iam de nobis lustrare non licuit, morem præceptaque sibi à Cosmo tradita Christianos studiosè retinere cognouimus. Dominicis diebus in templum sacra tabula picta, quam eò misit Cosmus, ornata frequentes conueniunt: atque vbi Deum ritè precati sunt, vni eorum ex Catechismo Japonicè scripto nonnulla recitat, de quibus deinde disserunt inter se.

Habent etiam quosdam quasi œconomos ægrotis ac pauperibus subleuandis pecunia, quæ tum ad eam rem, tum ad curam Christianorum funera in commune confertur. Aliqui etiam in Bungum ad Confessionem & audiendum verbum Dei se cõferunt. Ecclesiam Cosmus, quoniam per operarios non potest, saltem per litteras consolari & confirmare non desinit.

De Firandensibus autem rebus illud accepimus, Regem hunc anno se denuo Christianis æquum præbere capisse, templique construendi iam nunc illis potestatem fecisse, eo forte se confidit vt cum Cosmo in gratiam redeat, & hac ratione cum Lusitanis fœdus & hospitium renouet: quorum sibi amicitia atque commercium quàm sit fructuosum, vt clariùs desiderando sentirentur, uem eorum, superioribus diebus Firandum appulsam, & Cosmum & Lusitano viro nobili, qui tum in vrbe Funaiõ versabatur, uarchi eius auunculo visum est faciendum, vt in alias oras uerterent. Igitur abeundi potestate ab Rege Bungenfibus quam

egre impetrata, de Cosmi valetudine atque incolumitate sollicito, Firandum vterque profecti sunt. Funaii autem, vbi à Christianis audicim est, Cosmum profectionem parare, mœrentes continuo ad eum ventitare cœperunt, parentem illum atque pastorem agnoscere, manibus hi, illi etiam humi prostrati, pedibus oscula figere: quibus Cosmus exposuit, quàm iustis de causis iter illud ingrederetur, & simul mandauit, vt vicariis, donec rediret, (quod propediem erat futurum) diligenter obtemperarent: atque ita ab eis digressus est, multis eum viris, mulieribus, pueris magno eum luctu ac mœrore extra oppidum prosequentibus. quo absente, cum barbari se in templum nostrum insolenter inferrent, ea re cognita Rex misit è familiaribus suis, qui templum assidue custodirent, & in vincula abriperent, si quis in eum locum se contumeliosè gessisset: atque eiusdem præsidii negotium duobus etiam primariis ciuibus dedit, in ea vicinitate habitantibus. In ipso autem itinere labores atque pericula Cosmo non desuere: tertio quippe die in latronum insidias incidit, quorum vnus intentum iam arcum in Cosmi pectus non sine magno eius vitæ discrimine obuenterat, cum ex ipsius comitibus quidam, ante sagittam emissam, adductas arcus habenas præcidit. Firandi autem magna cum gratulatione à Lusitanis exceptus, qui nauis vexilla sustulerant, & tormentorum strepitu lætitiâ significauerant, in ædiculam diuertit ab Ludouico Almeida raptim, dum templum ædificatur, exstructam: vbi cum cæteros Christianos, cognito Cosmi aduentu, terra ac mari vndique confluentes, tum nautas ipsos Lusitanos admissis noxis per confessionem absoluit iisdemque facillè persuasit, vt cum oneraria ex eo portu discederent. Hæc habui de Iaponensium rerum progressu quæ scriberem. Vos Dominum precari assidue insistite fratres, vt nos idoneos veritatis Euangelicæ præcones efficiat. è Būgo, v. Idus Octobris, MDLXII.

LVDOVICI ALMEIDÆ AD SOCIOS.

ANNO superiore cum, Ecclesiis Facatæ, Firandi, aliisque lustratis, in Bungum ægrotus ex itinere rediissem, vt primùm è morbo conualui, de tota peregrinatione mea feci vos per litteras certiores, quas quoniam vobis esse gratas intelligo, pergama scribere, quæ quidè in iis locis euenere, in quibus mihi versari ex eo tempore contigit: nam cætera ex aliorum litteris cognoscetis.

Firandi erat Christianus quidam quintum circiter & sexagesimum agens annum, scriba Regis intimus, quem ille apud se in hono-

honorē habebat, liberaliterque tractabat. Is igitur Christianus et animaduertens se iam ad vitæ exitum appropinquare, susceptas in vita maculas matura Confessione delere, & (quoniam nullus erat ibi Sacerdos) Bungum vel cum Regis offensione periculoque familiaris petere omnino constituit. rem itaque cum vxore communicat; quæ (vt erat præstanti virtute ac pietate mulier) consilium vehementer probauit: illud solummodo monuit, vt quæ occultissimè abiret, ne in se Regis iracundiam prouocaret. Quæ circa nauem Christianus intempesta nocte conscendens, in Bungum iter intendit: cuius discessu postridie cognito Rex, partim quòd eius opera admodum indigeret, partim quòd se inconscius inuitoque abiisset, iratus, nauigio statim instructo, misti qui beatum minem persequerentur. Iamque magno suo bono è finibus Firandensis regni in Reguli cuiusdam ditionem euaserat, cum superuenientibus qui ad eum capiendum missi erant, Reguli iussu, et cum Firandensi Rege amicitia intercedebat, eodem Rege potestate oppressus & in custodiam traditus est. Firandi ubi cognatus est illum inuentum fuisse, nec tamen vt rediret villo pacto adduci potuisse, legauit ad eum Rex cognatos ipsius nonnullos, qui ad redeundum hortarentur: sed vxor contra per litteras ei suum suscepto itinere nequaquam desisteret, bonoque animo esset, & laborum ipsius periculisque breui consortem futuram, sed videlicet currentem incitabat. Cosmus autem ubi id rescieuit, egit cum Rege Bungi, vt Christianum ab regulo per litteras impetraret: quas qui pertulit litteras, offendit hominem magna in Deum fidespeque subnixum, de se ipso autem adeò demissè maleque sentientem, vt non modò qui in Bungum ad Confessionem incoerentis perueniret, sed qui villo prorsus beneficio afficeretur in Domino nostro, se prorsus indignum affirmaret: tantoque in ipsum odio erat incensus, vt ad quotidianas verberationes, & precandi assiduitatem, & alia quoque voluntaria supplicia adiungeret, tanta cum sui cognitione, vt precibus Christiani, qui regiam pistolam attulerat, nequiuerit adduci, quicquam vt de instituta austeritate remitteret. Denique solutus in Bungum agere potuit tanta animi sui cum voluptate, tantasque Deo gratias agere vt rem verbis assequi nequeam. Cuius aduentus cum ad caritatem multa profuit, tum ad Christianorum fidem ac spem in Domino augendam. Eum Cosmus, pueris, quos alimus domi, instituentem præfecit, & piis quibusdam libris in Iaponicum sermonem vertendis. Magnum apparet in eo precandi studium & caritas: & licet extrema sit iam ætate, vix vnquam cessantem reperias. Eius

Dominus ad finem vsque conferuet.

Per idem tempus nobilis quædam mulier, primarii ciuis vxor, ex familia regis Bungenfis, à dæmone agitata, per campos tanto cum vlulatu atque impetu ferebatur, vt à nemine contineri posset. Hâc sibi Cosmus à Christiano quodam insigni viro commendatam ad se perducit, & in cubiculo publici valetudinarii, perpetuis custodi- bus adhibitis, collocari iussit. Et quoniam in spem venerat mulier, se baptismi beneficio sanitatem esse recepturam, habebatque mentis eius animique vexatio dilucida interualla; iis opportu- nè Cosmus est vsus ad eam Christianis præceptis ritè imbuen- dam, quibus vt satis erudita visa est, in magna Christianorum corona, eam Dominico die baptizare constituit. Erat mulier tum sanè quieta, sed cùm primùm caput salutaris aqua perfun- di ceptum est, tanta repente vi se commouit, clamoresque edi- dit ita magnos, vt omnes, quotquot aderamus, perterrefecerit. Tum Cosmus à quattuor viris apprehensam, teneri ad finem vsque Baptismi imperauit. quo absolutò misera fractis viribus concidens, inter famulorum manus in hospitale cubiculum est relata. Ex eo tempore nullum eiusmodi incommodum aut mole- stiam hucusque perpessa est. quare & Christianorum fides non mediocriter aucta, & maritus ipsius ita permotus est, vt ab rege petierit, sibi per eum liceret Christiana sacra suscipere; quod ei Rex ita prolixè libenterque permisit, vt diceret gratum sibi fore, si eum reliqua familia imitaretur. itaque baptizatus ipse cum liberis, co- gnatis, & famulis, sanè quàm in virtute proficiunt. Ego in- terea vires è morbo collegeram. quo circa mensis Octobris ini- tio misit me Cosmus, comite è Christianis domesticis vno, ad templa quinque visenda, variis locis regni Bungenfis commo- do Christianorum exstructa, mensum in eo itinere posui, mul- tos baptizauit ethnicos, Christianos autem docui, qua ratione templa concelebrarent, sermonesque inter se de religione se- rerent, si quando ad urbem venire non possent. quasdam etiam areas defixis Crucibus Christianorum sepulture dicauimus: de- nique in singulis templis benedictum seu piaculare granum re- lectum cum codicillo, qui descriptas grani indulgentias conti- neret. Inde ad Cosmum reuersus, Cangoximam mense Decem- bri tetendi. profectionis causa fuit Emmanuelis Mendozæ cum sex Lusitanis aduentus, qui vt per Confessionem peccatis sunt absoluti, Cosmum rogarunt etiam atque etiam, vt me Cangoximam ad hyemem ibi cum ipsis exigendam, Christianos visen- dos, & promulgandum genti Euangelium mitteret. id ipsum Regi

quoque Cangoximano fore gratissimum, quippe qui magnam eius rei voluntatem scriptis ad Praetorem Indiae litteris, itemque ad Antonium Quadrium eidem provinciae pro Societate Praepositum, ostendisset. è Bnngo igitur (ut dicebamus) profecti, gelu, & frigoribus maximis, quartiduo ad mare peruenimus: cum semper, ubi sub vesperam constiteramus, verba de rebus diuinis ad incolas fecissemus. Inde solutis anchoris, inter nauigandum, aduerso vento in oppidum sanè frequens coacti descendere, cum spectaculi nouitate permota (nunquam enim Lusitanos antea viderant) magna hominum vis ad nos conuenisset, per eam occasionem eis Euangelium nunciauimus: quo illi audito, obstupescerunt, ad nos audiendos iterum ac tertio redire, atque uisiteri parè professi sunt, nisi Reguli metus obstaret, se Christo nomina libenter daturòs, idque eo cum animi dolore sensuque, ut nos ad misericordiam prouocarent. Dixi me cum Regulo acturum, (qui Bungenis Regis est stipendiarius) ut cuilibet Christiano esse impunè liceret: eosque solatus ut potui, ex eo loco discessi. Ingressu meo lacrymae nonnullis oborta, ut si diu mecum vixissent, apud quos non toto biduo fueram, ex quo facillè iudicare poteris, quanta sit huius gentis ad humanitatem religionemque propensio. Angunem delati, & à Regulo peramanter excepti, ut primum opportunum est visum, de rebus diuinis & animorum immortalitate cum eo colloqui coepimus: multisque sermonibus utroqueque habitis, cum etiam familiarè partem à cena ad audiendum accersisset, sera iam nocte ab Rege dimissi, nauarchum quendam Lusitanum sanè tempestiue conuenimus: cum enim nostra hortatione permotus, concubinam, ex qua deus susceperat filias, iusta cum dote in matrimonio legitimo collocasset, paucis post diebus est mortuus. Ex eo portu Tamaritendibus, ubi Emmanuelis Mendozæ nauis in statione erat, arx in itinere occurrit Hexandoni viri principis, in edito monte posita, omnium, quas in vita videre me memini, & loco & operum munitissima, quippe quam decem ferè propugnabula cingunt, inter se non nisi ponte subductili peruia, magnoque interuallo distantia, fossis ita profundis, ut despicientium oculis altitudo caliginem offundat, perpetuo (ut aiunt) silice ferramenti exciso: quod equidem vix hominum manu fieri potuisse crediderim. ibi cum Hexandoni uxorem & quattuordecim præterea Christianos multis iam annis Franciscus Xauerius Deo peperisset, mihi facerendum existimaui, ut me ad eos consolandos confirmandosque conferrem, qui me omnes, sed vxor præsertim Hexandoni, amicissimè ac ceptim,

acceptum, multa cum de Francisco Xauiro, tū de Bugensi, Mea-
 cenſi, ceteriſque in Iapone conſtitutis Eccleſiis percontati, felici-
 que ipſarum progreſſu valde lætati ſunt. me autem idcirco etiam
 libentiùs viderunt, quòd iam diu neminem omninò è Societate no-
 ſtra conſpexerant. quo toto temporis interuallo eos in Chri-
 ſtiana fide partim ſenis cuiuſdam Chriſtiani, honorati viri velut
 magiſtri familiaris ſtudio, partim etiam quibuſdam miraculis diui-
 na providentia retinuerat. Relictum ſibi libellum deſcriptis Xa-
 uerii manu Litaniis, aliſque precandi formulis, æquè ac ſacras
 reliquias pia mulier admodum religioſè custodiebat, expetræ vir-
 tutis remedium. Etenim ægrotos complures, in iis Hexandonum
 iam deſperatum, corporibus ipſorum impoſitus libellus ille
 ſanauerat. Nec minore cura ſenex traditum ſibi ab eodem ſer-
 uabat flagellum, quo ſinguli Chriſtiani interdum (nec enim ſæ-
 pius permittebat ille, veritus ne uſu nimio abſumeretur) ſeſe cæ-
 dere conſueuerant, quòd eà rem non ſolùm animis, verùm etiam
 corporibus prodeſſe diuinitus intelligerent: itaque mulier ipſa
 quam diximus, morbo grauiffimo implicata, cum varia medica-
 menta fruſtra tentaret, ad ipſum flagellum poſtremò confugiens,
 Franciſci Xauierii, vt putandum eſt, meritis continud in priſti-
 nam valerudinem eſt reſtituta, cum omnibus igitur de re di-
 uina familiariter collocutus, ara etiam excitata cum beatiffi-
 mæ Virginis imagine pereleganti, quam eò mecum attule-
 ram, pueris nouem, in iis duobus Hexandoni filiis, Baptiſmo
 luſtratis, (quos iam ſenex ille Chriſtianiſ rudimentis imbuerat)
 incredibili cum eorum mœrore poſtridie manè diſceſſi, com-
 meatu ab ipſis aſſatim inſtructus, atque pollicitus me in reditu, quin-
 decim dies apud ipſos commoraturum, Cangoximam ſimulatque
 peruenimus, Regem adiui conſeſtim, eòque collaudato quòd Euā-
 gelium in ſuo regno promulgari cuperet, multiſque præterea ver-
 bis habitis, petii vt liceret mihi in præſentia Tamarim uſque ad Lu-
 ſitanorum ſtationem excurrere. quòd ille cum permiſiſſet, ea tamē
 conditione, vt auum ipſius ex itinere inuiſerem, Tamarim tridui
 itinere, diuertentes ad Regis auum, ite perreximus, maxima niuiū
 copia, quæ aciem oculorum retunderet, viaque terretima, oc-
 cultis paſſim occurrentibus foueis, è quibus iumenta ſeſe ægro
 admodum expedirent. In eo igitur portu, ægrotis primùm cu-
 ratis, quorum ingens erat numerus, partim ſauitia frigorum, par-
 tim etiam cibatorum inopia: deinde ethnicis nouem, qui id-
 ipſum à me diu multumque contenderant, baptizatis: certo præ-
 terea nauis loco, ad feminarum tutelam de Iaponiis coëmptarum

(quas illi ex ora Sinarum aduexerant) custodibus binis appositis, denique communi consilio indicta pecuniaria multa, si quis commere iusurandum usurpasset, (latè enim patebat hoc vitium) Cangoximam redij, & conciones ad Christianos habere institui. nam ethnici veriti Bonziorum offensionem, ad nos venire non audebant: quod ego cum animaduertissem, cepi consilium familiaritatis, si quo modo possem, atque amicitia cum Bonziis inuende, quò deinde populus ad nos maiore cum fiducia ventitaret. Erat in eo ordine vir quidam insignis, magna etiam ante id sacerdotum existimatione, tum verò & Regis ipsius consiliarius, & amplius nobis tribus summa cum potestate prepositus. Hunc igitur ad colloquio ad oculos curandos, quibus ipse laborabat, allato: atque ille meo sanè quàm lætatus aduentu, sibi valde optatum fuisse dicebat, quæ Xauerius disputaret, cognoscere; sed interpretem de fuisse. Inde me multa de summo rerum opifice, de immortalitatis animorum, de tempestatum varietate, terræ tremoribus, plurimisque aliisque rebus huiusmodi interrogans, magna sua cum voluptate totam eam noctem apud se detinuit. Quibus ille sermonibus captus, cum ad me sæpe, alio item Bonzio comite, ego vicissim ad illum familiariter ventitarem, cumque doctrinam nostram tum apud alios, tum apud Regem ipsum ita collaudasset, vt Rex Xixona (hoc est sanctam rem) publicè responderet; vel et Regis testimonio, vel confirmata atque illustri mea cum Bonziorum consuetudine animati ethnici ad nos audiendos venire ceperunt: è quibus multos Deo adiuuante ad Christum adiunximus. In eo numero fuere primarii duo Regis ipsius cognati, quos catechismo institutos vnà cum vxoribus & parte familiæ (triginta quinque in vniuersum fuere) baptizauimus, quorum deinde omnium operam studio sacrum Deo Domino templum exstructum est.

Rebus ita constitutis, per Christianum nuntium in arcem Hexandoni magnis precibus accersitus, optimis cum Christianorum, tum etiam reliquorum studiis me magnopere expetentium deesse non potui; è quibus circiter quinque primarii audito aliquoties Euangelio ad Ecclesiam adscripti sunt: in iis quidam adeò excellenti ingenio, vt in commentarium relatis iis, quæ de me didicerat, librū confecerit, exorsus ab ipso mundi initio ad vsq; Christi Domini nostri in terras aduentum, eius præcipuè cruciatibus singillatim enumeratis, quæ ipsius lucubratiō & hominibus illis, & aliis etiam populis, ad quos eam ego ipse deinde circumtulit, maiorem in modum profuit. Idem iussus à me Iaponica quædam scripta de Christiana religione describere, mādaturum ita au-

dè arripuit, vt opus vniuersum (omnino foliis quinq; & quinquaginta constabat) vnius dimidiatiq; diei spatio absoluerit. Hunc ego, & Hexandoni filium natu maximum, què Xauerius baptizauerat, docendis in templo cæteris Christianis præfeci, regula præscripta, quam in eo munere obeundo tenerent, quam quidem in rem, vt quibus otium suppetit, diligenter incumbunt, præsertim verò librarius ille quem dixi: qui quidem Christianis lectionibus & commentationibus mirificè delectatur, seque cum libro, quem à me descripsit, in lucum abdens, quæque legit ex eo secum identidem reputans, tanta voluptate perfunditur, quod ad hanc Dei rerumque cælestium cognitionem peruenerit, vt lacrymas præ gaudio continere non possit. Is ipse in Christianorum cœtu post Litanias publicè decantatas interrogatus à me quidnam esset factururus, si Rex ei diceret, Christiana sacra fac deferas, quoniam ex meis popularibus es, meisque sumptibus victitas, responsurum se dixit illico: Hæc, vis ne me in te sine fuco ac simulatione beneuolum? in re tua familiari procuranda fidelem? vis me submissum? vis perferentem iniuriarum? vis denique in omnes clementem ac benignum? iube me esse Christianum: hæc enim virtutes omnes vna religio Christiana complectitur. Ac cæterorum quoque Christianorum (ad quorū numerum ibidè alii septuaginta per eos dies accessere) egregia pietas, assiduū precædi studium, mirus inter se amor atq; concordia cernitur: vna tantū res ipsorū animos vehementer angebat, quod Hexandonus communiū mentorum Ecclesiæ expers tamdiu in Iaponica superstitione persisteret, pro cuius conuersione eūm preces ad Deū, & lacrymas cuncti, sed vxor ipsius præsertim quotidie funderent: tum ego eiusdem vxoris rogatu hominem adii, & ex eo quæsiui, cur veritatem sæpe iam cognitam depositis Iaponiorum erroribus sequi negligeret. Tum ille Deum testatus Christianam religionem sibi planè probari, alioquin permissurum se nequaquam fuisse, vt eam familia sua tota susciperet: vna re, quo minus eos imitaretur, impediti se dixit, quod vereretur, ne grauius animum Regis offenderet: sperare se Deo propitio fore aliquando, vt Rege ipso libente, Christum, quem intimis sensibus adorabat, palàm ac libere profiteri posset. quo illius responso Christiani valde lætati sunt. Inde cum rursus ad Cangoximanos venissem, Cosmi litteris per Christianum Bungensem ad me perlatis eo consilio sum reuocatus, vt ad Regem Vocoxiuræ proficiscerer, qui nos in suū regnū liberalissimis conditionibus inuitauerat: cum præter alia multa, & Lusitanis omnibus in eum portum commeantibus, quiq; eū

ipsis negotia contraherent, in decennium ab omni portorio im-
 munitatem se daturum esse promississet; & quicquid circa est agri
 ad passuum octoginta millia Cosmo obtulisset, ut intra eos fines
 ethnicus nemo ipsius iniussu habitare posset. Cangoxima igitur
 institutis qui, Christiano grege in templo statis diebus aduocato
 pastorum vice ac munere fungerentur, baptizatisque iis, qui iam
 id Sacramentum idonei videbantur, ceteros quibus potui verbi-
 sum consolatus: duos praesertim Bonzios illos, de quibus dixi: quos
 in discessu meo perquam studiosè Christo nomina profitentes, in
 aliud tempus idcirco rejeci, quòd à curandis Iaponico ritu Regi
 procerumque funeribus nulla ratione se posse desistere diceret, et
 que re Christiana sacra, quae ipsi apud se taciti colerèt, minime pos-
 sidentur iri arbitrarentur; denique à Christianis vario comèatu pre-
 amanter instructus, & magna cum doloris amorisque significati-
 one dimissus, ad arcem Hexandoni, (quae ab oppido Cangoxima pas-
 suum abest decem & octo millia) dum navis paratur, biduum sub-
 stiti, atque inde incredibili Christianorum dolore ac gemitu, ipsi
 etiam ex arce summa feminis ad mare me deducentibus, & quibus
 eo salus omnium verteretur, ita me ut celeriter ad se redirem con-
 roganibus, conscendi, & decimo septimo die in Bungum magna
 nostrorum gratulatione perueni, atque inde tercio Nonas Quin-
 les Vocoxiram, qui locus ultra Firandum est quattuor & viginti
 passuum millibus, discessi: quòd ut perueni, salutatis ex itinere Fac-
 tensibus, (qui cum initio diu multumque Euangelio restitissent,
 belli deinde perdomiti ac velut subacti, diuinum semen liberum
 acceperunt, bonamque in primis virtutum frugem tulerunt) Be-
 gem Vocoxirae primum adii, qui me honorificè sanè bis conu-
 excepit, deinde cum eius ministro, qui Regis ipsius nomine ad Cos-
 mum litteras dederat, de re communi agere institui, cumque
 quaedam ex iis, quae per epistolam nobis ultio detulerat, reuocanda
 faciendum mihi existimaui, ut ad Cosmum scriberem, eique totam
 rem integram reseruarem. Ad portum igitur reuersus, dum in Ch-
 ristianos ex instituto adiuuandos incumbo, Firando nuntii per-
 runtur, quanto cum rei Christianae adiuuamento Damianus Iaponi-
 familiaris noster, excellenti pietate virtuteque iuuenis, qui nuper
 Facatensibus quoque summa cum omnium admiratione opera-
 nauarat egregia, in eo oppido veriaeretur; nec ita multo post, quae
 dam parantibus nobis, quae ad Cosmum mitteremur, ecce riuus
 pente affertur ipsum adesse Cosmum. Primò incredibilis visus
 ea Cosmi aetas ac valetudo, ea difficultas itinerum est; sed ubi
 ad portum applicuit, quanto gaudio affecti sumus, facilius est re-

bis existimare, quam mihi scribere. is me confestim ad Regē legavit, ut cum eo rem omnino transigerem. quod ego cum fecissem, ablaris etiam syngraphis, in Bungum ipsius Cosmi iussu ad epulas in aedibus nostris (id enim semel in anno solenne est) Regi Bungenfi parandas excurri: quod secum ille filium hæredem regni futurū meo rogatu cum proceribus duxit. Cūque in eō conuiuium candidari pueri nostri domestici quattuor magna cum omnium delectatione sibi canerent, Regis filius mensa relicta sese ad æquales suos hilariter ac festiue recepit. puer ille quidem, ac panè potius infas, (annum quippe agit quintum) sed in quo sensus animi ac ratio longè præcurrat ætatem. è Bungo rursus Vocoxiuram reuersus, qui locus à Christianis incolitur, habetque in mōte summo Crucem, quæ eminus valde conspicitur, à Petro Barreto nauarcho Lusitano defixam, quod eodem loco tribus deinceps diebus sub vesperam, inspectante se, aliisque compluribus, sublime in aère signum Crucis apparuisset; Cosmum sanctissimis (ut solet) occupationibus districtum offendi. Tanti ad eum Confessionis & Eucharistiæ causa concursus vndique Christianorum fiebant, ut omnis perturbationis vitandæ causa, tricenari per vices ordine sibi succedere iuberentur. quorum erat ita magna in Cosmum obseruantia ac veneratio, ut coram eo oculos atollere non auderent: tanta religio ac pietas, ut in sacris mysteriis obeundis, ac præsertim in corpore Christi sumendo, copiam lacrymarum effunderent: ea denique animi virtus ac probitas morum, ut barbari ipsi Christianorum vitæ admiratione sese colligerent, & læuiores vltro disciplinam induerent. Per eos dies Facatensium Præfectus nauigium cum hominibus ferè triginta ad Cosmum misit rogatum, ut quoniam tres è militibus suis in prælio sclopis icti grauitè ægrotarent, opem illis ferre ne grauaretur. Fecit Cosmus, ut Facatam è domesticis nostris adolescentem Iaponium mitteret chirurgiæ laude præstātem, qui non modò vulnera extractis artificiosè glandibus mira felicitate sanauit, sed etiam oblatam sibi mercedis loco magnam argenti vim, stupentibus barbaris, constanti animo excessoque repudiauit. Qua re commotus Præfectus, ut nos aliqua ratione remuneraretur, immunitati nostræ toto suæ ditionis imperio, qua sæpe nobis iter habendū intelligebat, publicis diplomatibus cauit.

Restat ut epistolam hanc eximix indolis adolescentuli cōmemoratione concludam: in quem cum omnia & animi & corporis bona quasi secum ipsa certans natura congererit, tum etiam dona accessere caelestia, quæ singulare pueri ingenium, memoriam, oris

corporisq; totius dignitatem ac speciem multo admirabiliorum
 efficerent. tanta enim in eo castitas ac sanctimonia cernitur, vt o-
 ctavo quoque die post confessionem ritè peractam cæleste Eucha-
 ristia conuiuium non sine lacrymis ineat: tâta verò animi submis-
 sio & humilitas, (cùm illustri admodum loco sit natus) vt ad Bu-
 gensem inuisendam Ecclesiam a Gaspare missus ex vrbe Sacai,
 bona cùm parentum venia, quos puer precibus expugnaerat, co-
 simulatque peruenit, vt scilicet vnus è Christianorum grege videretur,
 non modò comam sibi totonderit, quod in Iapone valde
 inusitatum est, verùm etiã omni delicatiore cultu ornatuque ab-
 dicato, de contemnendis rebus humanis publicè disputare in-
 tuerit. Idem in patriam à parentibus reuocatus, Vocoxiuram vt
 inde Sacaium renaugaret, à Cosmo perductus est. quem auium
 itinere in vrbe Firando apud vxorem Antonii viri principis, eius-
 que ancillas, cùm se per id tempus ad sacram confessionem para-
 rent, de Pœnitentia sanè opportunè verba fecisse: quam ille Chri-
 stianæ philosophiæ partem, iam antea sapius à se tractatam, calle-
 egregiè. Huiusmodi pueri sunt, (fratres mihi carissimi) quorum o-
 pera faces amoris diuini Deo aspirante Iaponiorum cordibus in-
 iectum iri speramus: atque ob id ipsum apud nos delectam eorum
 manum Societatis nostræ præceptis atque institutis imbuimus.
 Interea Socios omnes nostros per Iesum Christum obtestor, vt
 eo precibus impetrent, vt mihi det in ipsius obsequio ac famula-
 tu vitam ponere. ex Iapone, octauo Calend. Nouemb. MDLXII.

REGIS CANGOXIMANORVM AD LVSI-
 TANORVM INDIAE PRÆTOREM.

A N N o superiore cùm duo ex Societate IESV meum in hoc
 regnum concionandi causa venissent; bellicis occupatio-
 nibus impeditus, quem & ego cupiebam & ipsi merebatur
 honorem, illis habere non potui. Eadem fuit causa, quæ
 Lusitani ad Omangum portum pauca delati, non modò pernici-
 ac voluntas mea & ipsorum dignitas postulabat, accepti non sunt
 sed etiam pro piratis habiti, (quibus ora maritima per id tempus
 erat infesta) commisso prælio Alphonsum Vasæum, non sine meo
 quidem dolore, è suorum numero amiserint. Tu si ad me litteras
 dederis, magno me decore auctum atque ornatum existimabo, at-
 que ipse vicissim ad te scribam quotannis. Lusitani verò, vel facti
 doctes tui, si ad me cum tuis litteris venerint, eo erunt apud me lo-
 dico, qui rebus tuis iure debetur. Xaxuma anno quarto. EIVS

EIVSDEM AD ANTONIVM QVADRIVM
INDIAE PROVINCIAE PRO SOCIETATE
Iesu Præpositum.

Socii duo cosmi Turriani, qui in Bungo versatur, meum in hoc regnum se contulerunt: quorum ea est animi magnitudo roburque, ea in dicendo vis atque doctrina, ut mihi caelestia quaedam tonitrua esse videantur. Sed illud in primis admiror, aut Lusitanos mercatores negotiorum causa, aut vestri ordinis homines vnus rerum opificis gratia, (praesertim cum ita late pateat propiusque absit India) è remotissimis regionibus totum paene terrarum orbem circumcuntes, ad aquam calidam ebibendam paruas in hasce insulas tam longa & periculosa navigatione contendere. Sanè ante Christiana sacra suscepta nihil erat in his locis, praeter calores maximos: ut mihi Socii vestri Nauabangi quasi ventilatores videantur, qui corda mortalium salutari aura opporrunè refrigerent: qui profectò libenter meum in hoc regnum est cur veniant, quamuis exiguum. nam ut alibi a duersos maris aestus, hîc quidem certè semper secundos offendent. Ac licet populares mei Christiani ipsorum praesentia destituti, se interea Crucis aspectu excelso loco sublatae sustentent; meum mihi tamen hoc regnum à Sociis vestris relictum, quandam obducti nubibus caeli aut Solis propria luce defecti reddit imaginem. Simul etiam Lusitanos negotiatores, quorû mihi perspecta fides ac probitas est, in mea ditionis terras commeari mihi gratissimum fuerit: qui sic habeant, se non modò ab omni injuria tutos fore, sed etiam amicissimè liberalissimeque tractatum iri. nec latronum insidias metuant, qui, quibus in oppidis Christiani sunt, nulli versantur. Te quidem certè obsecro, ut de tuis aliquos primo quoque tempore mittas, quos ego magno cum desiderio in ipso littore opperior. Datè anno quarto, mense septimo, octauo die & vigesimo.

LIBRI SECVNDI FINIS.

f s

SELE-

SELECTARVM
 EPISTOLARVM
 EX INDIA
 LIBER TERTIVS.

GASPARIS VILELÆ AD SOCIETATEM
 IESV.

ANNUS MDLXI. Augusto mense urbē Sacaii
 ingressus sum, quæ in Septentrionē sita, gra-
 dus obtinet quinq; & triginta & semis. Cuius
 Euangeliū in ea promulgare cupisē, multos
 repperi, qui verū id esse faterentur, sed qui
 minus ex eo viuerent, famæ & existimationis
 ratione impediri. gentem enim diuinitatis
 fluentem, & dignitatis in primis auidam
 cilē absterret diabolus iniuriis & contumeliis proponendis, quo-
 bus in hac vita Christiani ferè semper obnoxii degunt, si ducere
 ac liberatorem suum imitari voluerint. quo fit, vt ægre admodum
 Sacaiiani ad Baptismum accedant. quanquam in iis ipsis difficul-
 tibus quadraginta circiter baptizati sunt, in quibus erant milites
 quatuordecim prætoriani, quorum ita insignis vitæ morumque
 mutatio constitit, vt è lapidis agni mansueti non sine magna omnium
 admiratione facti esse videantur.

Atque vt Sacaium per eos dies Meaco discederem, diuinitas
 quidem factum credo, ne videlicet in ea pericula inciderem, quæ
 mihi nec opinanti imminebant. Etenim mense postquam Meaco
 excessi, Meacum quadraginta millium armatorum obsedit exercitus:
 quæ etiam causa fuit, cur ad Christianos, sicuti promiseram,
 non redirem. Illius autem incommodis belli Sacaium urbs
 immunis, in primis Iaponis totius contra omnes hostium imperio
 munitissima. nam ab Occidente alluitur mari, ab aliis verò partibus
 profundissima cingitur fossa, & aquis plena perpetuis. Atque
 etiam intestino omni tumultu ac seditionibus vacat, nec rixæ
 me audiuntur. cū enim urbis viæ suas quæque portas & custodias
 habeant, statimque cū opus sit occludantur, nullus noxius ad
 fugam

fugam exitus patet, sed continuò comprehensì ad tribunalia per-
trahuntur. Quamquam ii qui inter se inimicitias gerunt, si alter
alteri ad iactum lapidis extra mœnia occurrant, se inuicem malè
admodum accipiunt. Sed ad bellum Meacense reuertor, cuius exi-
tus fuit eiusmodi: Cognita vr̄bis obsidione patruus Regis, confe-
ssim ei cum exercitu in subsidium venit; huic obuiam iere ex altera
parte Neugori Bonzii, qui hominum ordo quandam militiæ Rho-
diæ speciem refert. Castris igitur Meacum inter & Saçaium loca-
ris, crebra prælia committebantur: ita tamen, vt res Bonziorum
semper esset superior. denique vigesimo die cùm ad vniuersam di-
micationem ventum esset, Regis patruus victus, quoddam in ca-
strum confugit. Rex autem Meaci, eius rei nuntio audito, se in ar-
cem recepit vr̄be deserta, quæ ab hostibus capta, rapinis incendio-
que vastata est. iidem sequuti victoriam, signis ad castrum, de quo
diximus, motis; patrum Regis eiusque copias omnino delere pa-
rauerant; cùm Rex Meaci exercitu viginti millium hominũ quam
occultissimè instructo, & ingenti flumine superato, hostes nec opi-
nantes tanto impetu oppressit, vt, cùm essent ad hominum trigin-
ta millia, fusi fugarique sint. quos Rex deinde coniunctis cum pa-
truo viribus fugientes Meacum vsque insecutus, tanta ipsorum
cade vr̄bem recepit, vt multos in annos ea victoria debellatum esse
existimetur. Itaque aduersa factio extremam sibi perniciẽ metuẽs,
pacem ab Rege petiit, sèque interponẽte Vo, siue Dairi, qui rebus
ad honorem dignitatẽque pertinentibus toto Iapone præsidet,
impetrauit. In his tamen belli periculis & calamitatibus tẽplum
nostrum Dei beneficio integrum & incolume perstitit: & in ipsa
obsidione Laurentius Iaponius Meacum bis penetravit, (nam me
ipsum per litteras Cosmus ante sedatos tumultus eò redire planè
veruerat) semel ad celebrandas cum Christianis Natales Domini
ferias: iterum ab iisdem euocatus ad gratias principibus ciuitatis
agendas, qui Bonzios, cùm tẽplũ nostrũ per vim occupassent, in-
iusta possessione magno bonorũ gaudio depulerant. Toto eo belli
tẽpore, quod annũ circiter viguit, pia quædam munia Christiani
Meacenses obiẽre, tribus in singulos menses viris institutis ad pau-
perũ incõmoda subleuanda eleẽmofynis, quæ ob eam ipsam rem
in commune cõferebantur; cùm etiã semel in mense in consilio pu-
blico de ipsorum pauperum commodis ageretur. Mulier verò
Christiana in primis locuples & honesta, cùm liberos non habe-
ret, partem suam bonorum à marito obrinuit; eãque in men-
dicos, lepra vlceribusque tota vr̄be finibusque Meacensibus la-
borantes, quamquam nonnullis obtreçantibus Bonziis, magna

tamen

tamen cæterorum omnium, qui nihil vnquam simile viderant, admiratione atque approbatione distribuit.

Multa in his locis cœnobîa Bonziorum visuntur, in quæ (vt a iunt) pœnitentiæ causa se recipiunt, qui mundo nuntium remissere, densis ad eò tenebris obcæcati, vt nefaria flagitia in hisce cœnobîis admittere nulla religio sit. nam discrimine rectè vel perpetuifacti cunfuso, seditiõibus, furtis, rapinis, cædibus, cuncta miscetur. Quam etiam ob causam ex iis quidam nomine Cacubau, vt ea videlicet hominum colluione faceque emergeret, locis ab quot secum adhibitis, Bonziorum formam instituit, eorũ qui Nigori nominantur: quorum alii precibus vacat, alii militiæ, alii opus quotidie singuli perficiendis sagittis. Arma verò semper habent parata, principemq; familiæ suæ Cacubau in deorum numero venerantur. Rectorem, cui pareant, habent nullum; viribus namque certatur, & quamquam in consiliis, qui ætate præeunt, priores sententiam rogantur: suffragiorum tamen iura vsque ad eò promissa sunt, vt quod reliqui omnes communi sententia decreuerint, non modò si intercesserit, prorsus impediatur. Itaque ad vnã eandemque deliberationem toties conuenitur, quoad planè dissentias non mo. Vbi verò tenebræ se intendere, sepe sese inuicem perimunt diripiunt: nec tamen idcirco se putant leges violare, cum inter muscam aut passerem necare nefas ducant, quòd legibus suis quam animatum verentur occidere.

Nunc paucis exponam, quod anno superiore me fugit, lappones miser, cum ad sedes, vt ipsi putant, beatorum migraturi sunt, ratione se ad iter accingant. Eas autem esse varias opinantur: alii infra maria, alias alibi, certis præpositis diis, qui, a quibus in culti sunt, eos in suum quisque domicilium præmii loco perducant, atque ad infernas quidem sedes qui profecturus est, hoc maximo modo se comparat: Dies complures stat vigilans, & ex quodam suggesto de mundi contemptu concionatur. huic alii sese communi adiungunt, alii stipem eleemosynæ causa largiuntur. nouissimo autem die orationem habet ad comites, qui pro amicitia simul opines epoto vino conscendunt nauiculam, imposita false ad spem rubusque qui occurrunt in itinere præcidendos: nouisque inde vestimentis, manicas lapidibus infarciunt: ad collum autem ingenti saxo religato, quo citius ad paradisum illum suum perueniant, sese è nauigio sponte præcipites dant. Quem mihi videre contigit, hunc septem comites sequebantur, qui quidem tanta cum animi alacritate & gaudio in mare sese projecerunt, vt nouitate spectaculi planè obstupuerim. Qui autem Amidam venerantur, alii

ritum obseruant. Cùm eos tedium cepit vitæ, in specum ad instar doli, in quo confidere possint, sese coniiciunt, ita ex omni parte contactum, vt vna tantùm ex arundine perforata spiritum ducant. atque ita ieiuni ad mortem vsque persistunt, assiduè Deum illum suum seu potiùs dæmonem inuocantes. Nuper in hac vrbe Sacaiò contigit, (quod tamen vt audio haud insolitum est) vt Bõzius quidam pecuniosus, omni scelere ac nequitia infamis, annos natus septuaginta, cum in morbum incidisset, se mori nolle affirmaret. Idem interdum comedens repenti ex omnium conspectu profusus ablatu est: quod ipsi quoque Iaponii malum & infaustum interpretantur. Est autem in his locis opinio è falsis vatum prædictionibus, ex hoc tempore omnia fore semper pacata. id autem ea ratione confirmant, quòd annus hic post millesimum & quingentesimum alter & sexagesimus, postremus sit (vt ipsi aiunt) inferiorum, quos à quadringentesimo septuagesimo numerant: & propterea hoc anno dicunt facinorosos omnes bello consumprum iri, vt pax in posterum vigeat, quam illis dare dignetur Dominus, quo latius sanctissima ipsius religio pertugetur.

BALTHASARIS GAGI AD

SOCIOS.

VI status esset rerum Iaponicarum, & quibus Deo fauente laboribus in vrbe Facata perfuncti essemus, per litteras vobis exposui anno MDLIX. nunc ea perscribam, quæ mihi Goam ex Iapone repetenti in itinere sesquianni spatio contigerunt. Cùm certis de causis Cosmo Turriano necessarium visum esset, vt aliquis nostrum proficisceretur in Indiam; ego eam peregrinationem obire iussus comite vno è fratribus, qui cælum Iaponium non ferebat, Rege, Sociis, & vniuersa Bungi Ecclesia salutata, sexto Calend. Nouemb. MDLX. iuncum (nauis genus id est) vterque cõscendimus, & duodecim dies vento vsi sumus ita secundo, vt nobis iam in conspectu esset ora Sinarum, postridieque nos putaremus portu Veniaga potituros, vbi semper quingenti aut sexcenti Lusitani morantur. vectores igitur & reliqua naualis turba, prospera nauigatione plus æquo elati, prematuris gratulationibus atque conuiujs comearum nauticum consumere atque exhaurire ceperunt. In hac animi iucunditate, cùm ita propè ab continente abessemus, vt quolibet vento littus teneri posse videretur; eo ipso die sub vesperam aduerso repenti flatu increbescente, imbribusque densissimis tam sæua tempestas exorta, adeoque ingentes excitati sunt fluctus, vt iuncus modò attolleretur altissimè, modò infimè

infirmè magno omnium cum horrore desideret. Augebat perturbacionem ac metum, cum in tempesta nox cœcaque tenebra, tum minantes circà scopuli. quo in discrimine cum aduerso flatu reuereremur, ecce tibi noctis hora circiter decima gubernaculum nauis effractū in mare delabitur, quo amisso de huiusmodi nauibus planè actum existimatur, statimque propterea precipitur malum iuncus ex vehementi agitatione mergatur, & simul ipsa que vela cum antennis in mare prolapsa sunt. Tum verò omnes longè aliis ac pridie sensibus animi ferò de morte cogitare, cœtatimque ad Confessionem concurrere, incipiunt; tanto omnes terrore percussi, vt mente pœnè emoti viderentur, nequã iam in summa nauis quisquam appareret. vnus gubernator in vado explorando contemplandoque per magnetem cursu totam eam noctem absumpsit. Postridie, sæuiente adhuc mari, fuisque armamentis salutis spes iam ferè nulla supererat. tantū argenti pondus ad reorum centum millia vehebantur, quæ tali tempore nulli nobis vsui esse possent, cum ita vehemens esset agitio, vt aliorum in latus procumbente iunco, ima carina appareret: hinc mul ex leuitate saburræ & pondere tabulætorum non modo retineretur, quo minus in alteram partem recumberet, sed etiam compagibus resolutis, carina fatisceret: quocirca tertio temporis die malum alterum, qui stabat ad puppim, nauis præcipere, & mercatorum cubicula leuadi oneris causa disturbare, ipsa denique foros è crassis trabibus asseribusque compactos resoluere sunt coacti, vasto iam nauis aluocō, ac propemodum vix hic velum exiguum nauclerus è mappis, cubiliumque lintibus ornamentis, veste serica, aliisque nonnullis, quæ tum sese obtulerant, pro re nata concinnat & comparat: quod ipsum statim imperu venti discriptum est. iamque humanæ opis vnum illud supererat: validior clauus ad extrema tempora reseruatus, sed in his periculis metuendum erat, ne repositus ad puppim statim effringatur. Verumtamen, ne in Bornei fyrtes incideremus, quo in locis nonnulla nauigia Lusitanorum è Sinis in Indiam cursu directis perierant, (præsertim cū illuc nos impetus maris deferret, nec plus centum & quinquaginta millia passuum inde abessemus) restitutum est gubernaculum restituere, paruumque; sarcire velum, quo vnus restabat. Sed omni iam veste consumpta, mœrentibus omnibus, quòd nihil ad resarciendū occurreret; diuinitus factum est, vt qui rimas iunci obturandi causa scrutabantur, in sarcinam vestium inciderent, cuius antea non sine luminibus diu multumque frustra quæsitæ, cum merces in Iapone exponeretur, pretium domus

domino magister naus aureis octoginta persoluerat. Ex hac igitur sarcina aduersus venti vim duplici velo cōfecto, & baculis quibusdam arundinibusq; crassis aptato, clauoq; summo conatu locato, quem ego prius precationibus piis & piaculari aqua ritè lustraueram, ceteris eo tēpore vota nuncupantibus variisq; fundētibus non sine lacrymis preces, diē vnum noctēq; processimus: sed cum naus iustis careret velis, atroci tēpestate vsque aded quassabatur, diffractum vt denuo sit gubernaculum. Tum verò seruandi argenti spes prorsus amissa accersiti nauatæ barbari Sinæ, vt vectoribus in scapham confugiētibus, ipsi in iunco remanerēt, aliamq; sibi raptim exstruerent, se deliberaturos ea nocte respōdēt; inde ad sortes dæmonēq; inuocandū conuersi: quod ego cum cernerē, orabam Dominū, ne nos dæmonis arbitratu interire permetteret. Mane, simulatque illuxit, nauatæ sese statim ad alium clauum reficiendum scaphamque parandam expediunt. Clauus è refixis iunci tabulis refectus & collocatus, non diutius sustinuit impetum maris, quam quanto temporis spatio Litanix recitatae sunt: quo magis in suscepta sententia persistebant Christiani, vt in scapham, quotquot ea caperet, sese reciperent, & iuncum vnā cum argento ceterisque desererent, atque ego sanè liberaliter inuitatus in scapham, partim ne pericula adirem noua, partim ne plus ducentos mortales, scaphæ exclusos angustiis, omni solatio destitutos in iunco relinquerem, sacerdotes duos è nostris & fratrem vnum imitari omnino decreueram, qui superioribus annis è Lusitania proficiscentes in Indiam, ad insulas Maldiuanas naufragio & fame perire, quam scapham conscendere, quæ Cocinum incolumis tenuit, ceterisque vectoribus desertis in extremo periculo vitæ, maluerant; inque eo officio vitam naturæ debitam Christo Domino piè fortiterque reddiderant. Sed interea fabri lignarii quartum iam gubernaculum reparauerant, ad quod collocandum pacemque a Deo exoptandam stipe, a vectoribus in hospitale domicilium Bungenis Ecclesiæ corrogata miserante Domino factum est, vt clauus is omnium infirmissimus nos ad continentem aliquādo perduceret. Quindecim ipsos dies ea tempestate iactati sumus, quotidie (vt erant pericula) morientes: cum etiam vulgò neglecte, nec iam clauibus custoditæ argenti laminæ pedibus traherentur. Eiusmodi quippe temporibus pauper spiritu est quilibet.

Initio tempestatis eius, vectores nauasque maturè monuimus, vt animarum saluti consulerent: qui in mea potestate se planè fore cum promississent, ego, vt sublati peccandi occasionibus ad gratiā diuinam magis essent idonei, primū illud curauī, vt feminæ, qua:

quæ uehebantur in naui, certum in locum abderentur, ubi quinque
 menses remota à virorum oculis perstiterunt: deinde ad carceros
 animandos confirmandosque conuersus, tantum Deo adiuuante
 profeci, ut qui principio abiectis animis concidissent, ad aquarum
 ac fortitudinem reuocati, pro admissis in uita noxis leue sibi so-
 placium illud atque incommoda ducerent: placandòque Domini
 certatim dediti, vel precibus ac litanis vacarēt, vel sublati in ca-
 lum oculis pia cum prece suspiria mitterent, vel alta apud se cogi-
 tatione defixi lacrymas funderent: alii etiā flagris semet caute
 rent: alii mare sacris reliquiis & aqua sancta lustrarent: alii den-
 que nummos in cultum Diuorum à uectoribus peterent, quorum
 uis tanta collecta est, ut quindecim dumtaxat uiri locupletes, po-
 reos ferè mille contulerint. At mihi sanè credite fratres, in hac
 ta labores & incommoda esse experenda, quippe quorum aman-
 tudinem magna suauitas & firma spes comiteretur: quod secus
 rebus prosperis usu venire vel primis nauigationis diebus clare
 speximus. Inter has igitur difficultates rursus in terræ cōspectu
 lari, & cum iā contenebrasset, nimia cupiditate prouecti, periculum
 fuit, ne vi uentorum ad terram allideremur. Sed ex eo periculo, cum
 primū illuxit, euasimus: & à Sinis nauis cognitum est, nos per
 magnam Sinarum ad insulam processisse, nomine Ainanem, etiam
 insula nautici comearus & anchoralia à Sinis ferè peruntur. In-
 dum portum subimus, qui in Septentrionem ad gradus decem
 nouem est positus, in aliud repente omnium maximum uis
 crimen incidimus. In ipso aditu iuncus in arenam bis ad eò uel-
 menter incussus est, ut planè iam carina dehisceret, ac pereundum
 nobis utiq; fuerat, nisi Præfecti seu Limenarche permissu præ-
 tem incolæ nobis opem tulissent: quos nonnullis donis reman-
 rati descendimus 11. Calend. Decemb. quem ipsum in diem Prae-
 sentatio Dei matris MARIE VIRGINIS incidebat. & quoniam
 iunco afflicto, ac penè iam dissoluto, ad portum Veniam non
 gari non poterat; Lusitanum quendam continuò ad Cantum
 oppidum, atque inde Amacanem ad Lusitanos mercatores per-
 stri itinere misimus, qui de nostra salute iam desperauerant. Am-
 canem peruenit nuntius Natali ipso die Domini, anno MDLX.
 statimque ad nos deportandos Lusitani aliquot nauigia submis-
 runt. Et quoniam in Ainane insula menses quinque posuimus, et
 qua deinde Amacanem trigesimo die peruentum est, de eius uisitate
 & incolarum natura ac moribus, ne longior sim, pauca de multis
 attingam: Est autem Ainanis regio cum fructibus Indicis & omni-
 ciborum genere abundans, tum etiam margaritis & unioibus no-
 bilis.

bilis: frequenter incolitur, vrbibus opere lapideo exstructis: gens
 verò ipsa moribus rustica, vestitu brachata, eminentibus è capi-
 te ad instar bouum cornibus binis è tenui confectis velo, forficibus
 que ceu tonsorum è summa fronte peracutis, eius ornatus causam
 cognoscere numquam potui, nisi, si fortè dæmonem effingunt spe-
 cie belluæ sese offerentem. In hac ego insula sacrificauit aliquo-
 ties, & Sacramenta distribui. Inde proficiscentes ad Sinas, cum
 parua nobis insula ipso Pâschali die Dominico sese obtulisset,
 partim eius diei celebritate, partim etiam ipsius loci amœnitatē
 inuitati, descendimus, & cōmodum in monte quodam ingenti spe-
 cium & fornicem in templi formam excauatum offendimus. ibi,
 ara excitata, sacroque peractis, celesti pane Lusitanos refeci. Ex
 eo loco ad Sinas delati, idoneam tempestatem expectantes, ad
 alteram vsque feriam Natalium Dominatanni MDLXII. sub-
 stitimus. atque inde solutis anchoris tertio decimo die Petram
 albam felici nauigatione tenuimus. Hic imminentibus tenebris
 terri quo minus fretum Sincapuranum inueheremur, exscensio-
 ne facta Domino gratias agebamus vniuersi, eum repente vela
 complura piratarum apparuere, (Aceni vulgò appellatur Somatræ
 populi) ad regnum Iantanae tendentium. Tum nobis Malacensis
 quidam denuntiavit, nos vt instrueremus, Acenorum regem cen-
 tum nauium classe aduentare, quoniam consilio, sibi incertum
 esse. Ba res nobis sanè metum attulit, quod oneraria pretiosis mer-
 cimoniis referta, ab armis autem esset inops. ac nihilominus nau-
 tæ vectorēque sese ad pugnam expediunt. Sed classe Acenorum
 sine iniuria præteriecta, ad dimicationem ventum non est. Pos-
 tridie verò Sincapuranum fretum inuecti, cum ventus defice-
 ret, anchoras iecimus. Interim Acenorum naues ferne triginta,
 in iis maioris formæ decem, quibus totius classis vehebatur. Præ-
 fectus, ad nos aduentantes, partim ad puppim onerariæ sese op-
 ponunt, partim etiam latera ipsa pænè abradunt, vt appareret eos
 mercibus adamatis (neque enim ignorabant ex quo loco profecti
 essemus) pugna optare. cūque biremes maioribus bombardis, atq;
 sagittis, quas præsentem veniendū in ipsa naui assidue inficiebant, nos
 infestare cepissent, quamquam nostri, quorum erat numerus ad
 ducentos, arma parauerant, seque omnes ad propugnandum in-
 struxerant; tamen certissimo in capitis discrimine versabamur
 cum ex altera parte hostium classis multo viris armisque superior
 immineret, ex altera verò littus esset propinquum, salo in quo
 stabamus non plus cubitos quatuor profundo: itaque aut præcis
 ab hoste anchoralibus, quod vrinantes faciunt, in vada incurren-
 dum,

dum, aut in manus hostium planè deueniendum fuisset, nisi nos insperantes præsentis periculo Dominus exemisset. quippe hostes comiter amicèque à nobis compellati, nonnullisque muneribus deliniti, non modò nos lacessere desierunt, verùm etiã beneuoli discessere, vt sibimet ipsi Lusitanos, & nobilitate & gloria compararent. Malacam inde peruenimus tertio decimo Calend. Februarias, qui dies Diuo Sebastiano sacet, est ubi à sociis nostris amantissimè excepti, ad octauum vsque idus Februarii piratarum metu commotati sumus. Malaca dum ad Colanum portum, in quo arx est Lusitanorum, contendimus, Ceilaniis iam syrtibus superatis, vento admodum prope ro in Cilanos scopulos rectà deferebamur, nisi ad iactum lapidis animaduerso periculo, & mutata repente velificatione Cononinum promontorium feliciter præteruecti, (quod vix fieri posse videbatur) ipso die Paschali Dominico, magna Melchiorum & reliquorum Sociorum gratulatione, qui in eo matris Dei collegio sunt, Cocinum appulsemus: quo ex loco ad hoc Cononum D. Pauli collegium dudum expectati quinto decimo idus peruenimus. Cuius equidem collegii cum egregia rei Christianæ adiuuandæ studia, tum varias plurimásque exercitationes spirituales & litterarias, denique ipsius Ecclesiæ incrementum vehementer sum admiratus: quam porrò Dominus ad gloriam suam tueatur & augeat. Hactenus de navigatione nunc de belonicis rebus pauca perstringam. In Iapone Ecclesiæ numerantur nouem templo quæque suo instructæ: quorum templorum quinque circiter idolis antè dicata, nunc sacris altatibus, & **S V CHRISTI, MARIEQUE VIRGINIS DEI** matris imaginibus exornata diuino cultui seruiunt. Facatense templum Christianus quidam Colmus nomine exstruxit. idemque vt nos in Sinarum tempestate recentos cognouit, argenti laminam militi subsidium misit. Nam Cutamense (quod templum est permagnum in agro Funaiano regni Bungenis, passuum ab vrbe viginti quatuor, & millibus) suo sumptu ædificatū Christianus Lucas cimiterium circumdedit, excelsa lapidea Cruce in medio posita, ad quam sepeliri iussit. Cutamensis porrò ager ipse vectigalis est, & naste cuiusdam ethnici, cum quo ipsiusque comitibus, dum Ecclesiam Cutamensem inuisimus, de rebus diuinis sæpe colloqui solimus. quibus ille sermonibus nostræque consuetudine delectabatur, adeò, vt quatuor horas totas interdum nobis aures præberet, atque ita commouebatur nonnunquam, vt velle se Christianum fieri diceret: sed hominum rumusculos veritus (quæ res toto mō

tarum orbe plurimum potest) a suscepta sententia destitit. Idem apud Lucam rursus totum vespertinum tempus nos audiendo consumpsit, elateq; perspectis ex ea disputatione, Iaponicarum sectarum omnium erroribus atque fallaciis: comitibus suis, qui secum aderant, aperte professus est, gratum sibi fore, si quis eorum Christiana sacra susciperet. quæ res nonnullos ex iis adduxit, ut conceptum animo Baptismi desiderium exprimerent: quo ille ita gaudius est, ut eos ipsemet hortaretur, uti constanter in proposito permanerent. Ac ferè omnes Iaponii proceres nobis amici sunt. nam etsi aliqui, acie mentis retusa flagitiis, lucem Evangelii aspicere nequeunt; valetudinis tamen causa, si quando ipsi aut ipsorum familiares in morbum incidunt, ad nos confugere consueverunt, ut iam in his terris Christianam rem non modo Theologi, sed etiam medici chirurgique promoueat; quod ipsum apud Sinas quoque propediem fore confidimus: qua in provincia rumor iam dissipatus est, candidam gentem promissa barba, Sinarum Imperii potituram; quod si (ut speramus) euenerit, paucæ omnino pro messis eius, itemque Iaponicæ & Indicæ copia, Christianarum solidarum omnium operæ fuerint.

In Iapone, simulatque cognitum est me in Indiam profecturum, Christiani omnes à viginti septem passuum millibus ad me salutandi causa venerunt: qui verò longius aberant, mihi se per litteras excusarunt. Itaque in meo discessu tanta hominum multitudo conuenerat, ut eos nec templum nec atrium nostrarum ædium caperet. Hic ego fratres mihi carissimi, Christianorum lacrymas consultò prætereo, quorum mærorem solari conabar noui supplementi spe, cuius causa me ad Socios mecum ex India reducendos abire dicebam. Ad mare tendentem ingens me agmè omnis ætatis virorum atque mulierum ita obfirmato animo prosequutum est, ut ad eos domum remittendos bis in itinere subsistere necesse fuerit. quorum equidem precibus (nam iis me magnopere commendaueram) nos è tantis periculis diuinitus ereptos puto. Sunt autem Iaponii acceptorum beneficiorum adeo memores gratique, ut si modò ipsorum eleemosynas acceperimus, quod illi sibi honoris loco ducunt, (non enim dico si eos inuiserimus, aut alia quapiam re adiuuerimus) eorum primarii ad agendas nobis gratias domum vsque contendunt. quod ipsum in interdum etiam ethnici eorum cognati faciunt. quod si qui nobis (ut fit) in domesticis ministeriis operam dederint, illam dumtaxat mercedem requirunt, ut sub vesperâ hilari vultu dicamus: *Goxinro de oniar, hoc est, laborastis*

100 SELECTARVM EPISTOLARVM
égregiè. Id si reticeatur, valde mœsti afflictique discedunt.

Bungenfium Rex proficiscenti mihi dedit eleganti opere gladi-
dium, aureaq; vagina in anguis formam elaborata, mittendum ad
Regem Lusitaniæ, quæ esse tenera adhuc ætate cognouerat, item-
que præclarum Indiæ Protegi pugionem; quæ omnia in Iaponem
idcirco remisimus, quod tempestatis iniuria nitorem suum atque
decorem amiserant. Ad ipsum autem Bungi Regem Constanti-
nus Prorex munera & litteras miserat: & simul eum affectat lau-
dibus, quod Euangelii præcones in suis regnis tueretur, benigne-
que tractaret. quod ille munus ac litteras ita illustri gratia excep-
pit, vt non modò eum, qui attulerat, aureis donarit amplius sexce-
tis, verùm etiam ad Prætorem vicissim miserit in bellicos vsus ab-
fabre factum thoracem auro sericoque distinctum, cum inaurata
galea, cupreòque frontali, item hastilia duo pugionibus præbita,
argenteis crustis ornata, quas Nanguinatas appellant, aliàque simi-
lilia. Nos autem ipsos mirum quanta beneuolentia prosequi-
tur, nam cum cæteris rebus amicè nobis fauet & commodat, tum
in consilio dando fidem præstat cum humanitate & facilitate con-
iunctam, liberumque permittit, sequamur id, quod optimum esse
iudicauerimus. In Christianorum verò negotiis, quanti noticiat,
planè demonstrat. etenim vel infimorum hominum res, com-
mendatio nostra si accesserit, suas putat, eosque nominatim appella-
lat, quod magnum est apud Iaponios honoris indicium, adireque
eis ad se præbet facillimos: denique illis etiam internuntiis ad nos
vritur. quibus rebus Christiani maiorem in modum animantur.

Vos tanto Regi fratres meliorem in dies mentem, nobis ad ca-
pra strenuè promouenda lucem viresque precamini. Goa.

GASPARIS VILELAE AD
SOCIOS.

Num in vrbe Saciao moratus, Meacum par-
iam rebus discessi anno MDLXII. magnaq; Ch-
stianorum lætitiæ acceptus, conciones habere con-
tinuò institi: & quo maiore gratulatione studio-
que celebrarentur instantes iam Natales Domini
feriæ, Iobeleum promulgauit septimo ante anno
datum à summo Pontifice. quo illi ita permoti sunt, vt ipsorum &
in Confessionibus diligentiam, & in festorum Natalium expecta-
tione pietatè ac studium magnopere admirarer. Natalis Domini
dies festus cum aduenisset, nouem, qui mihi maxime idonei vi-

si sunt, exposita prius ipsis augusti illius ac tremendi mysterij sanctitate, ad sacram Eucharistiam admisi, eo sensu pietatis affectos, ut magno temporis spatio lacrymantes antè perstiterint. Reliquorum autem desideria, id ipsum avidè experientium, verbis leniui, totaque ea nocte in laudibus summi parentis ac Domini exacta, maturino tempore sacrum feci, deque ipso natali, tanto cum omnium gaudio ac voluptate, disserui, ut idem prisca illa mihi subirent nascentis Ecclesie tempora, cum Christiani omnes, vno amoris vinculo caritatisque coniuncti, ad festos dies agendos & conuiuia spiritalia celebranda castissime conuenirent. Peractis feriis, deinceps ad conciones redii, ad quas ethnici multo iam tum pauciores, quam antea, ventitabant: credo propterea quòd initio ad nos audiendos cauillandi studium ac petulantia complures impelleret, quos nunc perspecta veritas ab ea derisione deterret. Nec ferè nobis iam aures atque operam dant, nisi qui serio salutis suae consulere ac rationi parere in animum induxerunt, quod ipsum ceteri quoque Meacenses utique facerent, nisi eos fictis rationibus deceptos ab eo consilio dæmon abduceret. aiunt enim, cum perpetuum quendam innocentis vitæ cursum religio Christiana requirat, se eiusmodi militiæ sacramento obligari, & pugnam aduersus voluptates deliciisque nolle capescere, ut cum se magna ex parte huius vitæ iucunditate priuarint, tū sempiternis in altera vita supplicii, nisi ad finem vsque perseuerauerint, deinde maectentur.

In hebdomadæ sacrosanctæ Paschalibusque solennibus eadem Christianorum fides atque religio constitit. celebritatem auxere nouem Baptismo lustrari, in iis cuiusdam locuples, & Iaponicis superstitionibus admodum eruditus, cuius oculos mentis, cum nihil post mortem omnino superesse putaret, Dominus ita aperire dignatus est, ut sacrosanctum Baptismum magno animi ardore lacrymisque susceperit.

Per eos dies seditione Meaci rursus exorta, quæ iniqui in Christiana sacra conferebant (multo iustius Regis ipsius tyrannidi tribuendam, qui regna septem vi metuque tuertur, nec spei quidquã habet in ciuium caritate repositum) ad reuiscendos nophytos, Sacaium, de Christianorum Meacensium sententia, discelsi. Meacensis templi Ecclesieque custodia Christiano admodum seni relicta. Meacum reuertar (ut spero) ad festum diem agendum natalis Reginae cæli **MARIÆ VIRGINIS**, cui ædem idcirco dicauimus, quòd eo ipso die Meaci primùm sacra missæ peracta sunt. In hac autem vrbe Sacais non admodum magna mihi spes propinquæ mensis nunc quidem ostenditur, tanta enim

est incolarum superbia ac leuitas, vt cœlum honoris existimant
 nisque iactura mercari se nolle fateantur: quamquam tēpore pro-
 cedente sperandum est agrum hunc ipsum bonam pietatis frugem
 Latitum. Rationem instituti nostri in Bonzijs hisce tractandis
 aliaque nonnulla cum de ipsorum ornatu cultuque corporis, tum
 de incolarum natura moribusque separatim perscripta ad vos pu-
 to: quo ijs cognitis gratias Domino nostro agatis, qui nos extra
 nro propè cœcorum numero exemit; & simul eidem supplicet,
 vt ad ipsum conuertantur hæ gentes, Indica Brachmanarum se-
 perstitutione depolita, quæ ab Indico magistro ex regno Sionis ac-
 ceptam huc usque retinent: quod ipsum ex delubris etiã apparet,
 quæ in oppido India Cœilano eadē quæ in Iapone videre mem-
 mini: idque vobis idcirco significandum putavi, vt praua huius
 religionis origine cognita, vos ad eam reprehendendam & re-
 firmandam facillius compareris. Precibus vestris ac sacrificiis vt
 Domino commendetis, a vobis etiã atque etiã peto. Sacra-
 Calend. Maij, M. D. LXXIII.

Scriptis iam litteris, rogat me per nuntium ethnicus quidam
 opibus præpotens, vt ad se baptizandum veniam in urbem Nui-
 Omnia vereor vt verbis hominis fides habenda sit: grauem enim
 ad huc se rebus diuinis aduersarium præbuit. Verumtamen
 quid sit, experiat: præclare mecum existimans actum in
 Christiana causa vitam ponere mihi contigerit, nec enim pre-
 mitret Dominus, vt exiguam huiusmodi lucis usuram animæ
 saluti atque immortalitati anteponam. Sin ethnicus ille
 narrauerit, seque ex animo ad sacrosanctam Ecclesiam aggre-
 rit; nã ego tum omnia Societatis nostræ Collegia nouam in
 messem per litteras euocare non dubitem. magnum enim in
 locis eius viri nomen, magna auctoritas est. Faxit Dominus
 è sua gloria maximè fuerit, cui me inter acies gladiatorum,
 tentaque in me inimicorum tela versantem, planè com-
 totum ac tradidi.

LYDOVICI FROIL AD SOCIETATEM IESU
 IN INDIAM ET IN EVROPAM.

MAXIMUS navigationis periculis summo Dei ac Do-
 mini nostri beneficio liberati, ex ora Sinarum incolo-
 nes in hunc Iaponis portum deuenimus, quem Vocant
 anguram appellant: obuiosque habuimus in littore Christi-
 nos: incolas omnes, tanta ex aduentu nostro voluptate ac
 gaudio

ticia gessientes, ut nos humeris ipsimet suis sublimes tollere atque alportare velle viderentur, quorum ducenti circiter nos ad templum usque deduxerunt. Cosmi verò Turriani gaudium fuit ita magnum, ut collaerymaretur, satisque se vixisse iam diceret, quoniam quidem operarios sibi in subsidium missos à Domino in tanta negotiorum mole tamque opportuno tempore eeteret. Ioannem autem Fernandum è magnis assiduisque laboribus ita consumptum macieque confectum offendimus, ut animam agere videretur. Etenim ad domesticas & quotidianas Cosmi occupationes accedebat etiam magna frequentia principum virorum & Christianorum, tum ex aliis regionibus tum ex hoc regno, vel baptizandi vel salutandi causa, aduenientium. Ioannes autem post sacra missæ à Cosmo peracta, totum ferè diem & saepe noctem partim rudimentis Christianæ doctrinæ vulgò tradendis, partim etiam proceribus ac Bonziis, qui ad Baptismum accederent, separatim instituendis ponebat. Mihi verò baptizandi onus impositum est: ac nono post nostrum aduentum die primùm sexaginta Baptismo lustrati sunt, multi que deinceps è prima nobilitate, Barptolemæi regis maximè hortatu ac persuasionibus incitati: quorum plerique catechismum suamenu continud describebant, quo facilius memoriæ commenderent, eundemque domesticis traderent. singulis autem, a Baptismo, sanè quam enixè ac studiosè petentibus, Crucis sigillum è collo gestandum, itemque Rosarium precandi causa dabatur.

Firandi autem, simulatque Sodales ex India aduenisse auditum est: Antonius & vxor ipsius Elisabeta misso confestim nuntio Cosmum magnopere obsecraverunt, ut quoniam tres è nostris in hoc portu sacerdotes essent, unum ex iis ad Firandensem cæteralque eius tractus Ecclesias inuisendas omnino mitteret. quod si per litteras ab ipso non impetrassent, duos è filiis suis ab se legatum iri, qui idiplum humi strati supplices peterent. Neque ita multo post, ab vrbe Ximabaræ Tono seu regulo (qua in vrbe Christiani eo tempore plus mille & quingenti numerabantur) nobilis vir cum mandatis ad eundem Cosmum est missus, ut ab eo promissa exigeret. promiserat enim Cosmus, simulatque supplementum ex India aduenisset, missurum se qui Ximobaræ commoraretur. Eadem erant postulata Regis quoque Bungenis, quo in regno annum iam sacra missæ facta non fuerant. Atque in Bungum quidem, quòd eius Regis gratia ad rem Christianam iuuantandam in primis est necessaria, Baptista Montanus paucis post diebus

diebus profectus, amicissiméque ab ipso Rege acceptus est. Antonio autem Firandensi itemque Tono Ximabarapo Cosmus respondit, simulatque per occupationes liceret, se ipsum ad illos esse venturum. Christiani verò, qui que Firandum oppidum incolunt, ubi rescire nos piaculares orbiculos seu grana benedicta ex India itemque Veronicas attulisse; multi cum versata familia, si que admodum pauperes, conductis merce de nauigijs ad hunc portum traicere, interrogati cuius rei causa, melius praterca, respondebant, nisi vnus petenda Veronica, non qui orbiculum optabant, octo diebus antè supplicationes ad Deum habebant, quo facilius impetrarent; atque etiam, cum sibi met ipsi diffiderent, Lusitanis apud nos deprecatoribus roabantur: ea que dona quam sibi grata essent, ipsis etiam lacrimis testabantur. Iam verò alij Christiani Amangutio, quinquaginta aut sexaginta leucarum iripere, alij Encata, alij deus que alijs è regionibus ad nos huc que Confessionis reata contenderunt. quorum sanè religio caritasque est admirabilis. Et idem tempus Barptolemaus quoque Rex ad Cosmum inuisitandum in hæc loca se contulit: quem continuo adiuimus, equa xenia dedimus, Rosarium ex equo marino, itemque granum in auto insertum: que ille quanti faceret, vel ex eo ostendit, quod trumque statim è ceruice suspendit, cuius aduentus magna letitia horum quoque gratulatione (namque illum omnes admodum diligunt) concelebratus est. Regis autem ipseus animi submissio et pietas, cum sacro missæ interesset, potissimum elucebat, etenim cum in templum quotidie mane multo ante lucem veniret, maximam enim noctis partem ferè Iaponij proceres vigilantes modò sacerdotem ad statam horam usque praestolabatur, sed cum plebem infimam aduentu suo summoueri placè verabat, utque parato sibi honoris cauta stragulo ad confidendum utebatur: peritus, ut quilibet vnus è populo videretur esse. Sermones verò rebus diuinis ita auidè expetebat, ut sacro interdum peracto, te recitatum a pueris de more catechismum templo nequaquam excederet. idemque, ut quidam sacrificij & Eucharistia mysteria probè cognosceret, accersitum ad se eius rei gratia nocte Ioannem Fernandum summa sua cum animi voluptate panè ad se com deinuit multa percoptans, quæ sibi partim ad comites suos docendos, partim ad Bonzios refutandos, necessaria diceret. quæ ille, & simul purgatorii ignis inferni que supplicij discrimen a Ioanne cum didicisset: ad Cosmum salutatum accessit: cuius honoris etiam habebat, ut in ædium ingressu pugionem carere-

que arma deponeret. Paucis diebus in his locis moratus, ad subsidium fratri suo germano Rimanorum Regi ferendum, qui bello erat implicitus, proficisci coactus est. & quoniam consuevere Japonii principes Manibus mortuorum decem dialia ferè sacra, nõ sine magna Bonziorum præda saginæque, persolvere; Barptolemaus rex, patre, qui eum adoptauerat, per eos dies vita functo, re cum Cosmo communicata, pro exsequiis illis, Bonziorumque conuiuio, totidem dierum epulum sex pauperum millibus præbere constituit: partim ut sibi ipse, quoniam impio parenti non poterat, diuinam gratiam conciliaret: partim etiam, ne post Christiana sacra suscepta, pristina benignitatis atque clementiæ oblitus esse videretur. Idem, in rebus diuinis multo plura præstare quâ polliceri solitus, simulatque Vmbra regiam urbem regressus est, demortui Regis imaginem, quam odoramentis suffire venerarique solebat antea, igne comburi iussit: quod à Bonziis ingens piaculum est habitum. cumque ex itinere ad oppidum Omuram se contulisset, ubi erat eo tempore vxor ipsius Regina, multis ei rationibus persuasit, ut vnâ cum omni famularum comitatu ad baptisimum accederet. quæ res eo mirabilior visa est, quod antea Regem ab eo consilio renocare ipsa tentarat. simul etiam Rex templum ibidem magnificum ædificare constituit, Bonziis ad eam tẽ e cœnobio quodam ad eque pulsis. quapropter etiam Aloysium præstanti virtute virum, regiæ urbis Præfati fratrem, sibi que in primis familiarem, ad Cosmum cum mandatis misit. quibus rebus ira permoti barbari impellente dæmone, Regi ipsi insidias compararunt. Capita coniurationis fuere duodecim viri urbis administrationi præpositi, ad rem occultandam, Regemque fallendum, Christianos fieri velle se simulant; quos tamen Rex, quasi eorum scelus prælagiret, diu multumque ante Baptisimum probari iussit. Et quoniam Gotondonus spurius regis demortui filius, Barptolemao in legitimi filii locum ab Rege ac Regina adoptato, hereditario iure regnòque priuatus fuerat; Gotondonum coniuratum cum alio quodam e proceribus facinoroso homine Feribo in societatem consilii assumunt. omnes denique Barptolemaum hortantur, ut regni possessionem cum pompa solenni aliquando capiat, & simul Regiæ Baptisimum ac ceterorum, Cosmo accersito, quanta maxima possit caremonia & ciuium gratulatione, concelebrat: namque eo ipso die statutum facinus perpetrare decreuerant. sed veriti mox, ne ipsorum consilia patefierent, rem aggredi anteuertunt. Aloysium regis internuntium, vltio citroque ad Cosmum rei Christianæ causa cõmeã-

plum Ingredditur, ibique rursus de sacris fidei Christianae dogma-
 tibz, deque sanctissimi nominis IESU, Crucisque mysteriis at-
 que virtutibus, Regis ipsius rogatu Ioannes admodum fusc copio-
 seque disseruit: de quibus multa Rex sua ipse manu in commenta-
 riu rerulit. ex eo die, autem Crucis sigillo munitus, quod secum de
 Cosmi sententia dies noctesque gestabat, se identidem IESU
 CHRISTO commendans, crebrisque Cosmi cohortationi-
 bus incitatus, denique nomen CHRISTO Domino dare consti-
 tuit. Nocte igitur domum ad nos cum suis familiaribus venit, piis
 de religione sermonibus ad insequentem usque lucem aures pra-
 ebet, quibus Cosmi iudicio iam satis institutus, sacro Baptismate
 ab eodem lustratus est; manibus in modum pedantis magna cum
 submissionis pietatisque significatione conunctis, comitum suo-
 rum e praecipua nobilitate corona circumdatus, qui pariter eius
 consuetudine monitisque adducti, in eandem Baptismi voluntate-
 tem valde incubuerant. X miranda appellabatur antea: ex eo te-
 pore Barptolemaeus nouo nomine vocitatus est. Inde ad bellum
 dilectus, Cosmum obrestatus, vt pro sua suorumque salute ac fe-
 licis vxoris partu Dominum precaretur. Porro in itinere Mariste-
 nis delubrum, quem Deum rei militari prepositum Iaponii magno
 cultu caeremoniaque venerantur, iniecto igne consumpsit, eodem-
 que loco signum Crucis erexit, quod ipse & vniuersis ipsius comi-
 tatus supplices adorantur. In castra vero simulatque peruentum
 est, misit qui toto regno Deorum phana comburerent. Ex ipsis ve-
 ro lucis materiam caediam gratis ad naues parandas ac reficien-
 das Lusitanis attribuit. Quin etiam in castris, quicquid a bellicis
 occupationibus otii superest, id totum nocte dieque in militibus
 ad Christianam pietatem informandis insumit, quos paulatim ad
 nos, quo res minus inuidiosa apud ethnicos ac Bonzios sit, baptis-
 mi causa dimittit. Eiusdem in bello insignia sunt nomen Iesu cum
 clavis tribus in humerali depictura, Crux e collo dependas, & pia-
 culare granum in baltheo. Denique tanto rei Christianae studio
 incensus est, vt neminem intra insule huius fines habitare patiatur,
 quin conuocionibus sacris interfit. Christianos vero, contra omniu,
 etiam parentis Cegandoni, injurias ac vim tuetur egregie, & quo-
 niam Rex est splendore atque auctoritate praecellens, magnopere,
 vt dixi, se sperantius, rebus pacatis, vt Euangelium ipso adiutore
 Dominus longelaréque dissemper. Vos interim ego etiam atque
 etiam oro, vt sacrosancta sacrificia vestra piisque suffragationes
 mihi decesse ne patiamini. Vocoxiura, XVII. Calend. Decemb.

M D L X I I I

LVDO.

Xponam his litteris, fratres mihi carissimi, quam ratione Rimanum in regnum urbemque Ximabram nuper inducta Christiana religio fuerit. At portus quidem hic seu emporiū Vocoxiuræ, quod commutato iam nomine Mariæ Virginis aduenticis vocatur, compluribus Facata, Firando, Meaco, aliisque ex oppidis huc ad Cosmum Christianæ doctrinæ causa cōmigrantibus, ita frequenter habitari cōceptum est, ut Ecclesiam hanc regionis huiusce totius caput aliquando fore speremus: Barptolemæo etiam Rege unā cum ipso flore nobilitatis haud ita pridem ad fidelium numerum aggregato. Eius autem frater, Barptolemæi monitis precibusque sapius excitatus, ut à Iaponicæ superstitionis erroribus ad rectam veritatis Evangelicæ semitam se trahere pateretur, a Cosmo magnopere petiit, ut aliquē ad se institueret in castra (bellum enim per id tempus gerebat) omnino mitteret. Missus ego sum, benignèque ab eo acceptus, nocturno tempore, quod à negotiis magis erat vacuum, de rebus diuinis ad Regem diu multumque dixi, quod ipsum deinde per alias occasiones alibi cum ipsius rogatu fecissem, iis sermonibus admodum delectatus permotusque Rex, certis de causis Christiana sacra ipsemet in præsentia suscipere superfeldit, sed duas mihi dedit epistolas, alteram ad Cosmum, cui potestatem per eas litteras faciebat Evangelii toto suo regno libere promulgandi; alteram ad incolas oppidi maritimi Cochinosi, in qua erat scriptum, ut ad audiendum Evangelium ad me conuenirent, ad quos me qui perduceret unum ex amicis ac familiaribus mihi comitem dedit: quod sanè breui peruenimus, hospitioque excepti ab urbis Præfecto, verbum Dei dilaminare instituius. Nec sanè frustra, etenim baptizati sunt quinquaginta supra ducentos, in quibus fuit cum uxore ac liberis ipse, ad quem diuertèramus, urbis præfectus. Deinde cū in aedes regni in primis instructas loci maiestate deterriti timidiùs incolæ ad nos & ipsi venirent, & filios mitterent, veriti, ne ab iis ædium ornata & catastromata fœdarentur, vbi id animaduerti, egi cum Præfecto de aliis ædibus, populi docendi causa, cōparandis. Ille mihi sanè liberaliter omniū, quorū quot essent in oppido, dedit optionē; delectū est ædificiū quoddā per amplum, sed magna ex parte dirutum, secus arēā, quā nobis Rex tēplo ædificando attribuerat. Opera centū ad ruinas instaurandas eademque sacrā extruendā Præfecti imperio et censu ciuium exhibitæ, opus vtrumque celeriter absoluerunt. Tum

verò liberius ad Christianæ doctrinæ rudimenta sacræque conciones pueri senesque sese conferre: quibus deinceps non ita multo temporis spatio centum & septuaginta Baptismo lustrati sunt. designatum est etiam Christianis humanis prope eadem sacram Cruce defixa per amplum soli spatium, quo primùm illati sunt infantes duo tertium circiter annum agentes, quos Dominus pro salute harum gentium deprecatores in cœlum ascivit. Secura deinde est in Barptolemæum regem coniuratio, bellicique tumultus, quibus tametsi oppidani commoti, atque à Bonziorum fautoribus potentibus viris ad Christianam religionem deserendam sollicitati sunt, Cruce etiam ipsa contumeliosè diffracta; ipsi tamen in fide fortiter perstiterunt. quod egomet deinde ex eorū sermonibus clarè perspexi, cū ad eum portum per id tēpus naui accessissem. cū enim ab hostibus Christianæ religionis vrbe occupata, publico edicto nos intrmittere verarentur; ad stationem nostrā, sera admodum nocte, parato nauigio frequentes venerunt, se diligēter excusantes, quod nos excipere hospitio sibi per aduersarios non liceret, pietatem tamen suā atque constantiam verbis testantes huiusmodi: Christiana religione deserta, quā potrò sectabimur? in difficultatibus nostris atque periculis ad quem confugiemus? an ad lignea siue lapidea simulacra, quæ hucusque coluimus? quis insitam vnus Dei caritatem ex animis nostris euellet? Quibus ego verbis maiore in modum recteatus, eosque vicissim, vt potui, consolatus; ad Cosmum ceterosque Socios Vocoxiuram ex eo loco profectus sum. qui sese cum Christianis, ad hostium furorem vitandum, in onerariam receperant. verùm sedatis iam maxima ex parte tumultibus, & Barptolemæo, qui in arcē quandā ex incendio regie vrbis cum paucis vix viuis euaserat, in regnum restituto, merus hosce omnes iuuante Domino propediem sublatum iri confidimus: sed de his hætenus.

Venio ad res Ximabaranas: quam ego in vrbem ab ipso Tono accersitus, Cosmo iubente, me contuli, benigneque excepit, & in oprimo totius vrbis domicilio sum collocatus. Postridie me Tonus inuitat ad cœnam; à cœna familiares suos atque domesticos in cœnaculum conuocat. Hic ego bene longam de Christiana religione disputationē instituo. illi verò multa ac varia me interrogat: quibus ego dū ad singula respondeo, noctis magna pars abiit. Manè cū illuxisset, Tonus rogatū meo popularibus omnibus Christianæ capessendæ religionis fecit publicè potestatem. ex eo tempore ter quotidie concionari cœpimus, matutinis primū horis, tū pomeridianis, postremò vespertinis, tanta hominū vi confluen-

te,

te, ut non domus solum, sed etiam via auditoribus oppleretur. Secundum hunc rei Christianae cursum more suo aduersarius non semel impedire conatus est. Tria visuntur Ximabarae conobia Bonziarum, qui cum aliis de causis plurimum possunt; tum quod principes ciuitatis affinitate contingunt. Eius ordinis hominum fallaciae atque superstitiones quod palam coarguimus, populumque ab ea ad Christum omni ope traducimus, capitali nos ubique fere odio insectantur. Ximabarae autem, simulatque ita propensam in nos populi voluntatem intellexere; inimicitias, quas antea inter sese exercebant, communi metu suadente depositis; calumniis fictisque criminibus nos oppugnare constituunt. Ad Tonum adeant, mirantes cur in suis terris tam improbum genus hominum versari patiarur, Athtophagos esse nos, & quocumque Christiana sacra inferamus, eodem continuo bellum excidiumque importare. Si nobis in vrbis habitatio detur, Lusitanos ipsos illi imperium erepturos. Adhuc plebem incitare conantur, partim ut nos ex vrbe pellendos voce abs Tono deposcat, partim etiam ut nos publice conuicti maledictisque proscindat. Eam rem ubi parum procedere animauerunt, consilium etiam audacius capiunt. Dum ego in adibus nostris de re Christiana ad populum maximè dissero, facta manu quidam Bonziis de communi caeterorum sententia in aedes nostras intrat, positamque ibi Crucem effringit. Sanè indigna visa res est, sed deique omnes, sed hospes praecipue noster, eo facto commoti. Insuper nihil propius factum est, quam ut eum interficerent: Bonzii autem furore elati scelus scelere cumulant. Mos est neophytorum, susceptam à se Christianam religionem Cruce in charta depicta, atque in aedium foribus collocata publice profiteri; id illi sibi non modè apud Deum salutare, sed etiam apud homines gloriosum existimant. Haec omnia insignia Bonzii postridie, primoribus vrbis pro auctoritate fauentibus, discerpere ac lacerare decernunt. Quod ubi Tonus rescivit, Christianis cõfestim totam rem iussit renunciari, etiamque hortatus est, ut tumultus vitandi causa eam iniuriam aequo animo ferre ne grauarentur: se ipsum in Bonzios utique animauerit, sed tempore. Quorum amentia ac furor eo usque procedit, ut quicumque ad nos audiendos venirent, eos usu etiam fontis accerent in proximo siti, ad quem plurimi aquationis causa veniebant. prorsus ut nobis, eius molestiae vitandae causa, in aliam vrbis partem migrare necesse fuerit.

Iam vero illa quoque res accidit, non minus euentu felix ac letitia, quam initio tristis ac turbulenta. Adolescentes duo ad nos audiendos rei nouitate inuitati ex oppido finitimo venerant, dumque in adibus

sedibus nostris morantur, in familiari & iuuenili colloquio (vt fit)
 vnus eorū alterius procaci interrogatione lacesitus, stricto mu-
 crone in sociū præceps, iracundia ferebatur; cum illum ex his qui
 aderant Iaponii quidam (aderant autē ferè centum) vi arreptū re-
 tinent, eiq; de manibus sicā extorquet: quo ille facto ita iratus in-
 de discedit, vt aut eā vlcisci iniuria, aut mortē sibi met inferre Ia-
 ponico more, statuerit. Accessit ad extimulandum iuuenis ani-
 mū satis iam per se incitatū patris quoque denuntiatio vehemēs,
 ne suum in conspectum veniret omnino, nisi prius ab ædium præ-
 cipue domino, apud quem res illa contigerat, doloris pœnas exe-
 gisset sui, igitur adolescens, amicis affinibusque coactis, vim com-
 parat: quod vbi Ximabaram allatū est, Christianos omnes magno-
 pere cōturbauit; me verò potissimum, verentem, ne si ad manus
 ventum esset, (quæ res non sine multorum cæde erat futura) tum
 vero Bonzii ciuibus quod cupiebant planè persuaderent, nos rixa-
 rum ac seditionum vbiq; terrarum auctores esse perpetuos. Iam-
 que se, quamquam in magno omnium mœrore, oppidani ad Ioan-
 nis (sic enim appellabatur) hospitis nostris defensionem instruxe-
 rant, aduentabatque armatum agmen aduersariorum, cum iuue-
 nis ille dux agminis repente præter omnem spem gentisque con-
 suetudinem exterritus substitit, satis dignitati suæ, satis parentis
 imperio factum existimans, si vacuum nobilis cuiusdam viri do-
 mum ingressus in suburbano positam, resistente nemine, pugio-
 nem inde vicissim abstulisset, atque ita (vt fecit) in patriam re-
 uertisset. Id à Christianis vbi rescitum est, tanta voluptate læti-
 tiæque perfusi sunt, vt ab ipso noctis crepusculo, quamquam eos
 domum dimittente me, nihilominus gratias Deo cuncti simul a-
 gentes, factum inuicem gratulabundi narrantes, ad insequentem
 lucem vique perstitierint. Nec tamen inter hæc aliaque difficul-
 tates, & Bonziorum infectationes, Domino Deo fauente, cessatū
 est, nam præter quotidianas conciones & catechismum, Baptismi
 celebres variis tēporibus cōplures habiti sunt. Ac primū ethnici
 quinquaginta nomē Christo dedere, deinde rursus circiter septua-
 ginta, tertio denique Baptismo, candidati trecenti numerati sunt,
 e quibus baptizauimus dumtaxat eos, quos satis probè institutos
 Christianis præceptis inuenimus; cæteri, qui minū adhuc idonei
 videbantur, in aliud tempus reiecti, Christianorum primitias liba-
 uit Dominus in hoc item oppido, sex videlicet trimos aut quadri-
 mos infantes: quarum qui primus excessit è vita, Christianæ fidei
 veritatem illustri sanè testimonio comprobauit. cum enim iam a-
 geret animam, sublatis ad sidera manibus, Tem iangate mairo,
 id est,

id est, confestim (inquit) in cœlū migrabo. cuius rei miraculo neophyti magnopere cōfirmati sunt. Ipse autem Regulus tamen nec dum Christianus est, & certis de causis in aliud tempus Bonziorum scelus ac maleficia debitis vindicare suppliciis distulit, suam tamen erga nos beneuolentiam, & Christianæ religionis vel tuendæ & amplificandæ studium, plurimis rebus ostendit, primum enim nobis honoris causa familiariter sæpe conueniendis nomen nostrum apud Ximabaranos in admiratione & in gratia posuit: deinde ream templo ædificando optimam, materiãque suo sumptibus uectam, operasque ducentas nobis attribuit ad arcis ruinas reparandas solo, quæ arx quondam illa ipsa in area fuerat, in templi rebus ipsius apparatus & cultum familias septuaginta in ea viciniam habitantes certum vectigal pēdere iussit, exturbationis proposita, nisi in officio perstirissent. Idem, quod Christiani in templum, aestu maris accedente, egre admodum veniebant, ingenti ponte ad ipsius templi valuas usque perducto, facilius iis transitum que aditum præbuit. Auctus verò filiola, (quam nos, quod clarissimo genere orta est, magno Christianæ rei adiumento futuram aliquando speramus) eam nobis tradidit baptizandam, quod desideramus, & nomine Christiano Mariam appellauimus, ut eiusdem delictet nomen ipsum ad omnem virtutem ac sanctitatem incitaret.

Hæc ferè in oppidis Cochino & Ximabara gesta sunt: quæ ego vtrunque Ecclesiam per id tempus sæpe reuisi, & alteri Domitianum alteri Paulum, comites ac familiares nostros, interim si ego abessem, præposui. Vos etiam atque etiam obsecro fratres, pro hac vniuersa Iaponica vinea Domino Deo nostro quam diligentissime supplicetis. Ex portu Mariæ Virginis adiutricis. v. Cal. Decemb. MDLXIII.

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI FER-
RARIENSIS, AD MICHAËLEM TURRIANVM
in Societate Iesu in Lusitaniam.

A N N o superiore in Iaponem peruenimus, & maritima in oppidum Christianorum descendimus, ubi Cosmo Turrianus cum vno è fratribus nostris rem Christianam præclare gerebat, quibus ego cum nauare operam ibidem vellem, in Bungum à Cosmo idcirco sum destinatus, quod sequebantur iam ea princeps Iaponis totius Ecclesie sacerdotem desideraret.

bat. Ibi quæta Bungenſium & læticia & benignitate acceptus fue-
 tim, exponere nimis longum fit. Regem ipſum etiam inuili aliquo-
 ties, a quo ſemper honorificè humaniſſimeque tractatus ſum, qui
 tamen ethnicus adhuc eſt, in ea ſecta quæ nihil ſuperelle poſt
 mortem exiſtinat, Chriſtiana tamen religioni tantum tribuit, re-
 bulq; noſtris vſq; adeo fauēt enixè, vt vnus è fidelium numero eſſe
 videatur, credo propterea quòd ominibus ducitur, videtque ſe,
 ex quo tempore Euangelium in ſuis terris promulgari ceptum
 eſt, non ſolum imperio atque opibus auctum, ſed etiam filio, quod
 vehementer optabat. Quod ad conuerſionem harum gentium at-
 tinet, Euangelium longe lateque iam peruagatum eſt, & ſanè pro-
 batur in vulgus, & ferè ſemper ad Baptiſmum, Dei beneficio, a-
 liqui perducuntur. Ratio autem noſtra eum illis agendi eſt eiuf-
 modi. Quæritur primùm quam ſectam ſequantur. deinde, non
 modo quam ipſi proſitentur, ſed etiam reliquæ omnes Iaponicæ
 ſectæ multis rationibus ita conſultantur, vt earum ope ac præſi-
 dio æterna ſalutē ſe nequaquam poſſe potiri intelligant. Id ubi
 perceperunt, docentur eſſe vnum terum omnium opificem, qui
 ex nihilo cuncta creauerit, eaque omnia fungi officio præter An-
 gelos deſertores, & hominem, qui è primo illo ſtatu ſua culpa ex-
 ciderit, in quo ab Deo parente poſitus fuerat; idemque naturæ le-
 gibus rectæque rationi adueſſetur. Diſcunt deinceps, Deum ef-
 ſe trinum & vnum, cuius imperium primus ille homo neglexerit.
 Et quoniam infinitæ maiestati ac numini facta iniuria infinitam
 quoque ſatisfactionem exigeret, ſecundam Trinitatis perſonam,
 cum genus humanum aliæve omnino creata natura ſoluendo non
 eſſet, humanitatem noſtram vltro aſſumpſiſſe atque induiſſe, vt i-
 dem homo ſimul & Deus innocentiffimus pœnam noſtris ſcele-
 ribus debitam pretioſo ſanguine ſuo acerbaque perſolueret mor-
 te, ac nos in omnipotentis Dei gratiam reſtitueret. Hæc illis om-
 nia clare & copioſè explicantur. tum ad eorum quæſtiones pro-
 be reſponderetur, & omnis ex eorum animis, quoad eius fieri po-
 teſt, dubitatio tollitur; atque, vt illis certæ precandi formulæ
 tradita, præceptaque Decalogi expoſita ſunt, promittunt ſe
 barbaros ritus ſuperſtitioneſque depoſituros. denique ſacri Ba-
 ptiſmi viſ atque myſteria iſdem explicantur, atque ita Chriſto
 dant nomina ac baptizantur. Verſamur autem in hiſce Iaponi-
 cis regionibus hoc tempore è Societate ſacerdotes ſeptem, fra-
 tres quinque. multi præterea ſunt incolæ familiares ac veluti ſo-
 dales noſtri, præſtanti virtute homines, qui nos in opere haud
 ſegnitè adiuuant. Sed vniuerſi pro meſſis copia ſanè quam pauci
 ſumus.

114 SELECTARVM EPISTOLARVM
sumus, nec nobis (quod facile credas) ab occupationibus multum superest otii. itaque subsidio vehementer indigemus. Piis deprecationibus tuis & ceterorum me valde commendo. è Bungo, V. Idus Octobris, MDLXIV.

EX ALIA EIVSDEM IOANNIS BAPTISTAE EPISTOLA AD IOANNEM POLAN-
cum è Societate Iesu Romam.

NUNC aliqua mihi de Bungenfium Christianorum pietate ac deuotione dicenda sunt: quae virtus cum semper in iis apparet eximia, tum vero Quadragesima tempore praesertim elucet. nam praetera peritatem vitae priuam, & assidua supplicia voluntaria, Christiani sexta quaque feria frequentissimi in sacram conueniunt ædem: atque ubi de passione Domini peroratum est, extinctis luminibus atrocissime cuncti sese obruant. Equidem ut primùm interfui, attonitus rei nouitate motus, & culôque, prorsus obstupui. Neque verò duntaxat viroborum hoc spectaculus est: ipsae quoque mulieres in hanc partem se admodum strenuè atque acriter incitant, quarum nonnullae cum me summis precibus obsecrarent, sibi ut in templo, sumptis ne dignoscerentur, rilibus tunicis, echinatis globulis ferreis in sua terga saeuire iuberet, negaui scilicet: primùm id mirus decorum arbitratus, deinde etiam veritus, ne si ad ceteram austeritatem & poenitentiam, quae se ipsae pænè conficiunt, verberum quoque tormentum accesserit, certum adiret vitae discrimen. id ipsum graui admodum & senes a me magnopere contenderunt. Iam verò sacra hebdomada officia, quo animi sensu ac laeymis; Paschalia autem solent quanto animi gaudio, atque hominum multitudine celebrari dici vix potest. Nec sanè minor est Natalium feriarum gratitudo & celebritas, quin etiam pia simul & iucunda per eos dies miracula committuntur, Iustrius aliquot actionibus è sacra littera lapponico versu descriptis: quae poemata Christiani magno bono memoriter hauriunt, namque ea ratione & magnam sanctorum litterarum partem addiscunt, & hisce carminibus idem concinendis, profanas cantiones, quibus antea assueuerant paulatim dediscunt. Nam quid ego de Confessionibus dicam, quae in genere ita solertes accuratique sunt, ut aliud nil egisse videantur in vita. Quibusdam ego, id vehementer optantibus, per interpretem aures praebui: quorum nonnulli scriptam Confessionem

suam secum attulerant. Credas mihi affirmanti velim, quotidianas me sesquianni totius (tam diu enim sacerdote caruerant) recognitiones actionum suarum, quæ examina dicimus, in iis scriptis liquidò comperisse: ea dispositione atque ordine in commentarium crimina suis quæque diebus notata retulerant, cum ante id tempus octavo vel quintodecimo quoque die Sacramentum Confessionis obire consuessent, quæ mihi eorum diligentia eo laudabilior videretur, quòd ex mediocribus interuallis peccata ritè confiteri haud ita difficile duxerim: ipsorum verò octodecim mensium errata in temporum seriem digesta proferre, id verò in primis mirandum est. Quid quæris? contritione sua animique cædore ita me sibi obligarunt, vt cum Christo Domino ingentes & agam & habeam gratias, quòd me in hæc loca perduxerit; tum etiam tibi plurimum R.P. vel eo nomine debeam, quòd auctoritate studioque tuo perfectum est, vt aliqua mihi pars demandaretur huiusce tam fructuosæ prouinciæ: quam ego vt ex instituto ac spiritu nostræ Societatis geram, peto abs te, vt infirmitatē meā tuis ad Deū precibus ac sacrificiis subleues. è Bungo, vi. Idus Octo. MDLXIV.

LVDOVICI FROII AD SOCIOS IN
INDIAM.

ANNO proximo, Vocoxiura vico ab hostibus concremato & exciso, Cosmus Turrianus cum Ludouico Almeida & Iacobo Consaluo officii causa cōquisitus à Christiano quodam nobili viro, Tacaxim oppidum Regis Bungensis æger nauis deuectus est. Ego autem ab Antonio Firandensi viro Principe accersitus, Cosmi iussu Tacaxumani contendi febris frigori-
busque vexatus, quæ me quatuor menses malè habuerunt. Eodem venit post mensē Ioannes quoque Fernandus. Insulani sunt numero trecenti circiter & quinquaginta, Christiani omnes, quorum quibus licuit, aduenienti mihi nauigiolis obuiam prodire, ceteris in littore præstolantibus, quorum omnium quanta sit pietas atque religio, ex eo facilè iudicabis, quòd bis in nocte ad Dominum deprecandum, Christive tormenta necemque secū reputandam, surgere è lectulo consueuerunt. Quin etiā primis tenebris multi cum se in preces fuderunt, ad mediam vsque noctem in ea cogitatione suimet penè obliti persistunt. Pyxidiculam ego cerearum agni cœlestis imaginū, quas Romæ summus Pōtifex cōsecra-

uerat, Sociis nostris attuleram ex India. id ubi receiuit Christiana
quædam anus Facatenfis, multis precibus vnam mihi eam ex-
torfit. Eius rei fama statim hoc toto tractu percrebuit. itaque ad
me quotidie & Firando & aliis ex locis nauigia veniebant viro-
rum feminarumque plenissima, è reliquiis illis amoris (sic enim ap-
pellant) aliquid a nobis efflagitantium; negari non poterat. itaque
totum eius ceræ consecrationisque mysterium exponebat. Ioa-
nes, deinde in eos distribuebatur. & sanè ceram in particulas in-
minutas secare coacti sumus, vt Christianis mille quingentis ac
triginta sufficerent. quas pro sui quisque copiis vel argentea the-
ca, vel ænea, vel stannea, vel ex aurichalco includebant; ex altera
parte nomine IESV spinea corona circumdato, ex altera tribus
ad imam Crucem clavis incisis. Templum autem ipsam, quod
Firando aliisque ex insulis confluentem ad nos multitudine
cæperet, per eos dies amplificatum, & sacrarium atque adificiis ad ho-
mem traducendum ornatum est. opere absoluto, dum Iapo-
nius quidam apud nos ceram in candelarum vsum ad ignem
quærat, arida palearum materia, è quibus parietes erant extructæ
flammam ita auidè arripuit, non modò vt hospitium nostrum
demque sacram, sed etiam quindècim ferè vicina Christianorum
recta comprehenderit atque consumpsit. quorum sanè mihi
quitas animi ac patientia visa est admirabilis, cum incensis domi-
bus domesticoque instrumento, in publicum se coacti proriperent
tempestate perfrigida, cum è cælo densa nix caderet, vna cum
coniugibus liberisque, qui nonnullis eorum erant septem octo-
nive, nostram tamen vicem magis quam suam ipsorum do-
lerent. Ex ea clade sacrorum apparatus Dei beneficio ereptus
& aliquid è suppellectili vestibulique, quas nos omnes egen-
tibus Christianis iis, quorum domus arserant, miseratione communi
diuisimus. Ioannis verò Fernandi commentarius multis iam
nisi elaboratus, in quem ille sacras conciones & catechismi
plicationem Iaponico sermone retulerat, sanè quam incom-
dè periit. Ego interea, cum agrotus decumberem, ex eo periculo
me ad quendam Christianum recepi, ibique in summa egestate
floreæ mihi pro stragulo fuit, lignum pro cernicali: eò statim
agna vtriusque sexus hominum ac puerorum turba confluit, in
commoda nostra & calamitatem lacrymis prosequentium: mo-
tuos parentes lugere dixisses: atque, vt est gens ad omnem huma-
nitatem ac misericordiam prona, quamquam in summis rei fami-
liaris angustiis, alii ad me contegendum suismet vestimentis co-
pore se se, alii in cibum duas tréve cochleas, alii virides cepas

alii denique sylvestre allium afferre. aliquot etiam Firandenses & Facatenses Christiani, qui in eam insulam anno priore Vocoxiura migraverant, cocta nobis cibaria septem octove dies è suis domibus misere. Eius incommodi nuntio Firandū vicināsque in insulas perlato, cōfestim ad nos subleuādos Christiani cū fabris, paleis, funibus, arundinibus aduolarunt: quorum opera cū ædes nostræ, templumque, tum etiam ingensa Christianorum tecta magno omniū gaudio ac voluptate refecta sunt.

Sed idem tempus ecce noua calamitas. Aduectum ex India pretiosum ornatum sacrorum vna cum aureo textili, & simul vitria vasa donanda principibus, Firandum Cosmus, vt tibi videlicet ab incendiis tutiora essent, ad Christianum amicū custodienda transmiserat. Hic dum ludos quosdam profanos ipso Cinerum die agunt barbari, vnus ex iis temere arreptum ignem in ædificium coniecit, qui vento adiuuante aded̄ vehemens ac sauum excitauit incendium, vt bonam vr̄bis partem cū ædibus Antonii dynastæ, & Christiani eius qui nostra seruabat, momento pænē temporis hauserit; quæ res magnam mihi præcipuè, febri, tali anitempore, laboranti, patientiæ materiam præbuit, quod in eas ego quoque sarcinas, diui Thomæ partes, quæ appellantur, itemque nonnulla valetudinis aduersæ remedia, quibus admodum inops est hæc terra, coniecerā. Inde, paucis interiectis diebus, vigilias agere sumus coacti latronum & hostium metu, quibus paruum hoc Firandi regnum infestum est: paratisque nauigiis quibus aliò, si res ferret, aueretur sacra vestis & instrumentum, nos cū Christianis in editum locum munitumque recipimus. Sed bellitumuleus ille Deo fauente sublatus est. Et quoniam Iaponicæ linguæ ignoratio rem Christianam magnopere distinet, erepto ex assiduis occupationibus tempore, faciendum sibi frater noster Fernandus existimauit, vt de Iaponico sermone grammatica præcepta conscriberet, iis duplex etiam Lexicon addidit: in altero Iaponicas voces, in altero Lusitanicas alphabeti ordine cum sua cuiusque significatione prætexens. Sexto vel septimo mense, haud tamen idcirco intermissis cōcionibus cæterisque muneribus, eam lucubrationem absoluit, in primis vtique necessariā Iaponiis excolendis.

In feriis Natalibus, atque Paschalibus, incolarū summa religio. Nocte Natali sub vesperā ientaculo exceptos bifariam in tēplo diuisimus. Ibi alternantibus choris certos ex veteri testamēto locos, sacrāsque Prophetarū prædictionis tēpori accommodatas versu Iaponico decantarūt. Deinde solēnia missarū sacra peracta sunt. Domi-

nica in palmis cum sacrum fieret, Passione domini per vices, ut fit, recitanda, tanta populi comploratio orta est, ut vix inter pronuntiantium nos mutuo exaudire possemus. Iam sexta feria, quae proximè consecuta est, complures tum Firando tum ex finitimis pagis Christiani ad verberationem cum flagris ac tunicis confluerent, quod Firandi conuentus huiusmodi ab Rege prohibentur. nec sapientibus eo die procellis atque imbribus deterriti sunt, quin minùs acriter sese cadentes, sanguinemque mittentes, per multos passus agmine composito incederent, quod ipsum separatim mulieres quoque, Christi amore incensa, fecerunt, idque summa cum pietate & sanctimonia. Porro aquam Sabbato sancto benedictam, magno studio ac fide ad morbos pellendos, partim apud religiosè asseruandam sumpserunt, partim etiam Firandum cararumque in insulas atque oppida Christianis dono mittendam. Paschali verò die Dominico, ad summam gratulationem species tantum & pompa magna defuit, cetera sanè egregia. Vnum dumtaxat pallium erat nobis, quo eodem pro umbella in supplicacione vsi sumus. sub ea gestabam ego sacratissimū CHRIS T I copus in calice, lintreatus praebat Fernandus corona rosea redimitus, & quamquam macie ita confectus, ut vix haerere vestigiis possederetur; valde tamen iucundè canebat, Dic nobis M A R I A, quid vidisti in via? Cui respondebat ex altera parte Iapontius quidam nex, trullam bacillo pulsans: nec enim ylla in his locis organa musica sunt. Eo die cibū apud nos cuncti sumpserunt, quod festis feris celebrioribus factitant, praesertim verò die Visitationi M A R I A VIRGINIS sacro, quē diem praecipuo cultu atque honore emittunt. Misericordiae sodalitia, conuiuii curatoribus in qualibet Ecclesia constitutis.

Ipsis hebdomadae sacrosanctae diebus Firandi res accidit, ad prudentiam Domini iustitiamque declarandam admodum illustri. Princeps Bonziorum erat in vrbe quidam, Sasimandaque nomine regni totius huiusce tanquam Archiepiscopus, capitalis Christianae religionis inimicus, cuius scelere antea & Cruces praecitata, & Gaud Vilela cum reliquis omnibus à Societate nostra Firando pulsi clusique fuerant. quam rem Antonius dynasta grauissime enleu nec tamen vindicarat, eo quod Bōzius principum affinitatibus modum potens esset. Is igitur ab eodem Antonio, qui tum regere exercitus Imperator vnā cum Rege militabat, per interpretem perfundum quendam continuandum praediis delubrorum suorum, cum Antonius aperte negasset, accensus ira misit continuo Bonziorum primum, qui Antonii villas, deinde sex circiter Christianorum As-

tonii popularium domos incenderent. Enimuero tum Antonius rei atrocitate commotus Regem adit, Bonzii improbitatem diu-
tius ait tolerari non posse: nisi in ipsum Rex animaduertat, sese
confestim, rei militaris cura deposita, ad vlciscendam eam iniu-
riam profecturum. cui Rex quamquam inuitus ac mœrens, tamen
quod Antonii viri nobilissimi, & secundum se opulentissimi, ope-
ra plurimum indigeret, respondit se totam rem ipsius arbitrio
planè permittere. Tum recordatus iniuriarum, quibus ille nos
affecerat, postulauit Antonius, vt Bonzium eo dignitatis gradu
deiectum, Firandensis regni finibus in perpetuum exterminaret: &
nequa spes reditus ei relinqueretur, agros illius ac bona aliis possi-
denda assignaret: Quo statim facto; & Christiani molesto graui-
que aduersario liberati, & Bonziis dedecus ingens ac dolor inu-
sus est.

Decem menses Tacaxumæ fuimus; quo tēporis spatio vicinas in-
sulas, quæ in Antonii ditioe sunt, bis Fernandus inuisit, nec sanè
frustra, nam & Christiani, ipsius aduentu mirum in modum recreati,
& barbari multi ad ouile Christi perducti sunt: in iis vetula quæ-
dam annu agens circiter nonagesimum, mulier honorata, mul-
tisque affinitatibus pollens. Hæc, beatitudinis gratia, multa Ia-
ponis delubra superstitionis peregrinationibus circumierat, habe-
batq; papyraceam tunicam, quæ descriptam Amidæ vitam conti-
nebat, quam illi cum aliis diplomaribus & indulgentiis (Ecclesia-
sticos enim ritus demò effingit) Bōzii pretio ingēti vèdiderāt, pol-
liciti, si eo amictu, supremo die suo efferretur, omnibus noxis solu-
tā, rectā ad beatas Amidæ sedes proculdubio peruēturā. Aegrotum
quēdā eius propinquū Ioānes inuiserat, cuius domi casu ipsa quo-
q; tū aderat. Eā igitur Ioannes accersi iubet, si pauca de Redēptore
generis humani deq; altera vita cognoscere cupiat: audituram se
respōdit mulier; verū enimuero falli, si quis idcirco se Christianā
futurā existimet. Sed vbi dæmonis malitiā, fraudes Amidæ, cui illa
tātopere fideret, Euangelicā deniq; veritatē Ioannes aperuit; vt Ia-
ponica ingenia facillè rationibus cedunt, eius orationem mulier
ita approbavit, vt lacrymis obortis baptismum continuò peteret,
quid multa? solennes preces edidicit, chartaceam illam tuni-
cam, aliāque Bonziorum scripta, quæ diximus, ad Ioannem
attulit comburenda, sibi posthac sacrum fore nihil aut religiosum
affirmans, præter nomen Iesu, ac deinde baptizata, tantam ani-
mi pietatē atque ardorem ostendit, vt cum vniuersos Christianos,
tum eos præsertim, qui eam antea nouerant, ingēti gaudio affe-
cit: quam metuebant prius, nunc autē metu duplicatum in amercō-

conuerso, maxime diligunt: ac mirantur quæ prius præ imbecillitate corporis stare vix posset, eam nunc quotidie templum peccatorem, Angelicamque salutationem trecenties recitantem, & singulis noctibus orandi causa bis è cubili surgentem. Eadem postea ad me Tacaxumam cum aliis Christianis nauim contendit, ut rei diuinæ interesset, & granum aliquod benedictum & ceram, quam diuimus, consecrata particulam a nobis exposceret.

Hiscæ rebus aliisque peractis, quas ego breuitatis causa prætereo, Fernandus ad me reuertit. Et quoniam Firandenses Christiani magno nostri desiderio tenebatur, mihi autem per Regem à Christiana religione, contra quam initio simulauerat, alienum, in eade rem diuinam facere non licebat; supplicationibus habitis, & cum Antonio communicata, omnino visum est faciendum, ut eadem Fernandus eò se conferret: vbi ille dum fideles in officio retinet, labantes in fide confirmat, ethnicosque præceptis Christianis instituit; interea naues Lusitanorum duæ in hanc oram è Surdelata. quarum magistri cum injussu meo Firandi portum mihi nollent, Rex ratione lueri coactus (nam aliqui, secus ac per aduentus nostri in Japonem annis simulauerat, & nobis à Christiano infensus est nomen) se mihi per quendam è suis familiaribus excusauit, quod bellicis districtus negotiis, nondum mihi salum nuntiari iussisset; & simul magnopere petiit à me, ut Lusitanis aditu ne prohiberem: se primo quoque tempore de mea quoque introductione cum nauarchis acturum. Illi igitur permittente me descendunt, & promissa ab Rege sapienter exigunt, templum in suo se exadificaturos recipiunt. Rex tergiversando rem extraneam nosque iam aperte frustrari, cum eo ipso tempore oneraria, cuius sancta Crux est nomen, aduenit, sane opportunè nam & Sacerdotes è Societate tres, Melchiorum Ficedum, Balthasarem Alstam, & Ioannem Capralem summa cum animi nostri voluptate lætitia nec opinantibus nobis aduexit, & occasionem optatam præbuit Regis ab ea perfidia reuocandi. Hanc ego nauem acquiram quæstam reperi in ipso cursu velis adhuc inflatis: & Petro quidam Almeida nauarcho pro excellenti eius probitate, & in Societate nostram obseruantia, facile persuasum est, ut vela submitteret, ibidemque subsisteret: mercatores autem siue nauigationis nausea tædioque, siue alia quauis de causa, nullis rationibus sententia deduci potuere, quò minus scaphis oppidum properarent, & mercimonia exponerent. magno illis ea descensio metu namque a furibus igne apothecis eorum injecto, non exigua mercium parte vel flamma ventoque sauiente consumpta, vel etiam ab ipis

ab ipsis furibes inter eam trepidationem ablata, aut eorum circiter duodecim millium damnum fecere. Interea Petrus Almeida, qui iactis anchoris ab oppido sex millia passuum stabat, rogatu meo Regi apertè denuntiat, se nisi nobis restitutus nequaquam appulsurum. Rex autem, dierum aliquot mora interposita, ad extremum metuens, ne si rem diutius distulisset, magna rerum suarum iactura nauarchus alios portus peteret; nobis & urbem intrandi, & sacra ædis exstruendæ potestatem fecit. Descendentibus nobis ad littus die natali D. Barpholemai Apostoli, gratulatio ingens, & à nautis Lusitanis significata est, & ab incolis Christianis, cum se, præter spem, voti compotes factos viderent. Nos cum nauarchis & magno præterea comitatu Regem adiuimus, eique gratias egimus. accepti sanè frigide, quod dedit accepimus. inde Antonio eiusque matre salutata, ad instaurationem templi continuò animum adjecimus. ex onerariis Lusitanorum tribus, pecunia in ædificationem corrogata, opus celeriter ad culmen perductum est. Itaque in eo templo natalem diem **MARIÆ VIRGINIS** egimus Balthasare sacrificante, & magno omnium gaudio concionante. Tanto autem studio a nobis de hac Firandensi commoratore multis de causis laboratum est: primum quòd ita mandauit Antonius Quadrius; deinde ne Christiani incolæ summa virtute ac religione homines deserantur: tum ut iacta a nobis in animis puerorum, qui sanè præstanti sunt indole, semina Christianæ doctrinæ, ad bonam frugem nostra opera perducantur: postremò Lusitanorum etiam gratia, qui ad hoc emporium libentissimè commeant, ad merces distrahendas ac diuendendas opportunissimum. Dum hæc ad Firandum geruntur, cognitum est Cosmum Turrianum Bungenis regis hortatū atque auxilio ad oppidum Rimani regni Cochino peruenisse, eamque Ecclesiam, quam hostes affixerant, eiusdem Regis opè ac beneficio restitutam. Eò Melchior Ficerdus cum mandatis ac litteris, quas afferebat ex India, ad Cosmum profectus est. Nec ita multo post Cosmus ad nos scripsit, ut ad se ego & Balthasar Acosta veniremus, Caprali & Fernando Firandi relicti, quæ prima nauigandi facultas fuerit, proficiscemur. atque ego me, nisi per meâ steterit peccata, Meacum ad Gasparem Vilelam missum iri confido. nam nostrorum hominum subsidium aliquod non ipse modò, sed etiam Meacenses vehementer exoptant: quippe qui ad eum, sacrorum causa, è remotis vrbs amplissimæ partibus ægre admodum ventitant. Cuius profectò res gesta satis declarant, nihil esse tam arduum atque difficile, quod

non animi robur ac perseverantia superet. Nam qui primis legationis suæ temporibus, contumeliis, probris, lapidationibus nullo defensore appetitus diuque vexatus est, tantum constantia patientiaque profecit, non modo ut populo, sed etiam ut principibus Regeque iam ipso æquo ac beneuolò utatur. In agro Meacensi intra quadragesimum circiter lapidem Ecclesias septē instruit, multis è prima nobilitate ad Christi cultum adductis: magnum denique rei Christianæ studium in illis gentibus excitauit. Verùm hæc & reliqua huius prouinciæ acta, ex aliorum litteris fuis cognoscetis. Vos ego patres fratresque mihi carissimi per Deum obsecro, vestris in sacrificiis precibusque memoriam meam retineatis. *Fridus*
Quarto Non. Octobr. MDLXIV.

IOANNIS FERNANDI AD FRANCISCVM
PETREIVM E SOCIETATE IESV.

Etsi putabam vos de rebus Meacensibus è Gasparis Vilelæ ipsius litteris cognituros; tamen cum Christiani duo certi homines nuper ad nos Meacensisissent, faciendū mihi existimaui, ut quæ ab illis accepimus, tibi per litteras primo quoque tempore exponerem. Anno superiore cum Gaspar, ad Bonorum furorē atque impetum declinandum, ex vrbe Meaco Sacai Christianorum hortatu precibusque se recepisset; Didacus quidam neophytus ad Xamaxinodonum in ius adiit, debitam sibi a neophyto pecuniam iudicio repetēs. hunc Xamaxinodonus ut agnosceret per ludibrium sitne Christianus interrogat. Ego verò sum, inquit ille: cui rursus Iudex: cedo, vestra quæ dogmata sunt? recusanti respondere Didaco, seque excusanti quoddam tyro esset etiam nūc, inquit instare denuo barbarus, & vrgerē, ut aliquid in mediū afferret. Necessitate panē coactus Didacus de animorum immortalitate que æterno totius vniuersitatis parente caput nonnulla disseminauit quibus permotus Xamaxinodonus, abi (inquit) nūc magistro vt ad suam mihi doctrinam declarandam accedat. nam si tu rudis es huc & nouitius tam bene disputas, quid de ipso doctore tuo periculum est? quod si veritatem religionis Christianæ probarit; eam optulisse & Quequidonus collega suscipere non grauabimur. Didacus igitur non sine diuino consilio id factum existimans, per rensi actione deposita, Sacaium illico ad Gasparem excurrit, & que iudicis mandatum exponit. Gaspar rem cum Christianis, qui ibidem aderant, comunicat. illi negāt se dubitare quin ea sit in illis

euocatio; proinde nequaquam eundem omnino probabilis erat
 ea sententia; verumtamen, ne cui, verbum Dei audire se velle di-
 centi, aliquo pacto defuisse videretur; Laurentium Iaponium co-
 mitem suum ad eum legauit: qui, quamquam proposito vitæ
 periculo, libens decessit, ea conditione, vt nisi intra quatrimum
 reuertisset, minùs commodè cum eo actum existimaretur. Dies
 duo, tres, quattuor; nec tamen redit, pro mortuo scilicet vel cer-
 tè malè accepto est habitus. mittitur de cõmuni sententiã Meacum
 vnus è Christianis Antonius nomine, vt cuncta Sacaium explo-
 rata certaque referat. Huic in ipso itinere occurrit Laurentius
 & comites duo cum iumento tendentes ad Gasparem deportan-
 dum, quod iam Xamaxinodonum & Quequidonum Lauren-
 tii opera Dominus ad se conuertisset. Meacum igitur cum
 Sociis tribus Gaspar profectus, (ii sunt Iaponii Laurentius, Au-
 gustinus, & Damianus missus ad eum mense Decembri) Xama-
 xinodonum & Quequidonum Baptismo lustrauit. Erant ambo
 venefici, & dæmone familiariter utebantur, idem iuris Ia-
 ponici peritissimi, summaque prudentiæ & eruditionis fama, ita-
 que ab ipso Rege & iis, qui rerum potiuntur, de religione bellõque
 consulebantur: Christianæ autem religionis aded acres aduersarii,
 vt in ea affligenda & Gaspare exturbando Bonzii ipsorum præci-
 piendõ opibus, gratia, auctoritate niterentur. Nunc autem diuini-
 tus immutati ambo tanto studio in Christianæ causæ defensionem
 incumbunt, vt Iaponicarum opinionum prauitatem atque falla-
 cias scriptis arguere atque aperire instituerint, Euangelica veri-
 tate ad calcem operis addita: quem librum ad comunè omnium
 vilitatem salutemque sunt edituri. Sanè grauem ex eorum cõuer-
 sione plagam ac dolorem Bonzii accepere, præsertim quod illos
 imitatus Xuicaidonus quoque vir in Iaponicis meditationibus ex-
 ercitatissimus, & Mioxindoni rei militaris præfecti cognatus,
 ad Christum accessit, atque inde in patriam reuersus passuum
 ab vrbe Meaco viginti quattuor millia, quæ Imoris appellatur,
 estque in Mioxindoni ditione, tantum apud affines & amicos ex-
 emplo suo monitisque profecit, vt eò Laurentius ipsorum rogatu
 missus à Gaspare, patritios sexaginta, eorumque familias, omnino
 capiturum ad quinque millia, baptizauerit, & de sacra confestim ex-
 structa: quorum tanta fuit in fide virtus atque constantia, vt post
 Laurentii discelsũ, à Bõziis ethnicisq; ad defectionem sollicitati la-
 cessitq; partim altercationibus, partim etiã ludibriis & insectatio-
 nibus, non modò non ab incõcepto desisterint, sed etiam pro
 defensione Euangelii diem vnum in armis fuerint. Quibus rebus
 Xamaxi-

Xamaxinodonus cognitis, Gaspari persuasit vt ad Mioxindonum (cuius domicilium ab Imori castro, vnius diei distat itinere) sese conferret, causamque Christianorum apud eum ageret. Ab eo Gaspar benignè acceptus, cum de rebus diuinis ipso valde approbante verba fecisset, summa eiusdem voluntate obtinuit, vt Imo-
renses ethnici Bonziique neophytis negotium postea ne facerent. quare Christiani molestia liberati & magnopere confirmati recreatique sunt: ad quorum numerum tredecim alios in rebus Gaspar adiunxit, prostridièque Meacum reuertit. Ex eo tempore in agri Meacensis munitis oppidis quinque ad passuum novemtra quinquaginta millia totidem Ecclesiæ institutæ dicuntur. Religio autem ipsius Meacensium tanta esse fertur in Gasparem animo propensio, vt cum Gaspar ab Amangutianis litteras accepisset, eam Ecclesiam à Moridono tyranno vexari, piis ipsorum diffusis cœtibus, euerso templo, aræque ipsa per vim occupata; longem adierit, atque ab eo impetrauerit, vt ad Moridonum scriberet, gratum sibi esse facturum, si Christianos commendatos haberet, eorumque templi instaurationem atque ædificationem adiuuaret. Eam epistolam Rex insigni cuidam viro dedit ad Moridonum in castra leucas triginta ultra Amangutium perferendam; eiusdem epistolæ separatim exemplo ad Christianos Amangutianos allato, qui propterea magnam in spem rerum meliorum venerunt. Hæc habui quæ de Meacensibus rebus in presentia scriberem, vt tam læti nuntii quam primum in Italiam peruenirent. Gasparem ipsum de eisdem rebus aiunt scripsisse. Eius litteræ, quas Bungi itinere pergens alius nescio quis fecerit, citur, vt speramus, propediem subsequenter. Hactenus de his. Quod verò ad me ipsum attinet, te per IESVM CHRISTVM R. P. obtestor, vt mei in sanctis sacrificiis tuis nominatim memineris, atque id ipsum a reliquis omnibus Sociis petentium ipsorum deprecatione placatus mihi Dominus tantum vultu impertire dignetur, vt Societatis nostræ disciplinam ac legem ad finem vsque vitæ custodiam. Firando, v. Idus Octobris MDLXIV.

LVDOVICI ALMEIDÆ AD SOCIOS
IN LVSITANIAM.

Complectar his litteris, fratres mihi carissimi, ea dumtaxat quæ mihi, certa Iaponis obeunti loca in itinere contigerunt: nam cætera nostri Meaco, Firando, atque alibi ad vos ipsi perscribent. Anno proximo Pater Cosmas Terrianus Vocoxiura, vbi tum comorabatur, misit me, duo in oppida

regni Rimani ad prædicandum Euahgelium; quibus in oppidis intra tertium circiter mensem (quæ Dei benignitas est) non infimæ cõditionis homines amplius mille duceti ad ouile CHRISTI perducti sunt. Atque illa quidem iam cognouisse vos arbitror: Barptolemæum Regem valde potentẽ Rimani Regis fratrem, magna cum nobilitatis parte, conuersum ad Christi fidem, aliõsque deinde complures. Didicistis præterea, vt opinor, Vocoxiura vicus ac portus, nostris ab eodem Barptolemæo attributus, cū ædificiis cum verò neophytis in dies quàm feliciter crescere cæperit. Hunc aded lætum rei Christianæ progressum cū diabolus ferre non posset, hõzios permultos è popularibus Barptolemæi sollicitare nõ destitit, quoad facta coniuratione armisque clam sumptis, Reges ambos repentino impetu aggressi, Barptolemæum, quod idolorũ cultu sublato phana ipsa Deo, vero dicasset, regno deturbatum, in arcem quandam compulerint, intra quam sese continebat hoc tẽpore, fratrem verò eius, quod in regnum suum patefecisset aditum Euangelio, dimidia ferè parte oppidorum suæ ditionis exuerint. In eo tumultu, Vocoxiura vicus, injecto furtim à vicinis hostibus igne, confestim incensus est. Cosmus in Rimani cuiusdam neophyti nauem confugit, Leonis nomine, qui periculo cognito statim præclarè instructis nauigiis duobus ad opem Ecclesiæ templõq; ferendam aduenerat: quod tamen ipsum vnà cum ædibus Christianorũ agriculturalium, cum iam Cosmus, vt dixi, nauigium conscendisset, inspectantibus nobis eodem conflagrauit incendio. Spectaculum nostris oculis graue admodum & acerbum. Vicus primùm exustus ac dirutus is, qui modò & conuenarum numero & plurimo Dei cultu florebat: innocentes pueri permulti, quotũ piis vocibus ac quotidianis precationibus in Dei laudem nuper omnia perstrepebant, raptim in naues impositi, dilapsique; cætera neophytorum turba cum liberis atque familiis, sine recto, sine cibariis, sine vllõ præsidio relicta crudelitati hostium atque sæuitiæ. Rebus igitur desperatis mœrentes cursum direximus ad portũ, qui primus regni Bungenis occurrit, leucas à Vocoxiura circiter quinquaginta. In ea nauigatione, digna memoratu nonnulla accidere, è quibus hoc vnum in præsentia exponam. Cùm ad alias eius oræ stationes, tempestatis causa, coacti sumus appellere, tum ad quendam regni Rimani portum, citra eum locum, quem petebamus, passuum millia quinque & viginti. Eius portus atque oppidi facilè princeps erat Leo: qui inde Vocoxiuram ad nos, vt diximus, nauigiis duobus erat profectus. Eò igitur delati, quod Cosmus valerudine admodũ vitæretur aduersa, descendimus, ibique dies octo substitimus. quo tempo-

tempore Christianorum concursus ad Cosmum ingés fieri captus; quòd neminem è sacerdotibus nostris antea viderat. Verùm noctu ferè ventitabant, exploratorum metu, hostiumque Christiani nominis, quibus oppidum erat refertum. Nam Regis pater, qui ante iam exacta Regni administratione decesserat, cognita lèditione ac bello in filium excitato, rebellibus renuntiari iusserat, omnia ipsorum arbitrio compositum iri; spondèdarque, ipsum filium Regem, itemque nepotem, in exsilium ituros; Cruces Christiano ritu defixas auulsam iri, Christianos ad patrios ritus Christo deserto redituros. Id erat causæ cur neophyti minùs apertè Cosmum inuiserent, quorum erat numerus fèrme octingentorum. Ipsi verò pueri Christiana doctrina sic erant eruditi, vt cuncti precandi formulas plerique etiam Catechismum totum tenerent. Ii curabat Cosmus vt inter sese, dialogi more, fictis ad tempus personis, de Christiana religione, Gentiliqùe superstitione certarent, idque tanta cum animi voluptate, vt perspecta gentis huiuscè fides ac pietas omnem pænè acceptæ cladis dolorem abstergeret. Sed hoc ipsum quoque solacium nobis humani generis hostis inuidit, ac Bonzios impulit, vt facta manu, diuersorū nostri arundinea tecta nocturnis lapidationibus magno cum strepitu peterent: quo maximè tempore neophyti spiritualium sermonum delictis fruebatur. Quocirca nihil hostium vim ac potentiam veritus Leo (quod alius nemo præter ipsum auderet) nos adium suarum excepit hospitio: cumque nihilominus Bonzii fureret, tanto dolore ipse cum omnibus suis exarsit, vt inscientibus nobis arstita capere, ignemque cœnobis Bonziorum inferre, summa præsertim vxoris voluntate, decreuerit. Eam rem odorati Bonzii, furere desierunt. Verùm quia commoratio nostra diuturnior periculosa neophytis esse videbatur, idque ipsimet ita iudicabant; quamquam magno cum dolore, quem ex ipsorum solitudine & calamitate capiebamus, magnaque mutua beneuolentiæ significatione, silentio noctis digressi; postridie Tacaxim oppidum Bungenis occurrerimus. Ibi Cosmus loco propinquo consistere, & neophytorum animos epistolis, inter eos terrores atque discrimina, confirmare, totiusque rei exitum expectare constituit. & quo esse ibi tutò liceret, ad Regem Bungi me misit, duarum & triginta leucarum itinere; vt is de mansione sua cum Tacaxiano Præfeto per litteras ageret; quòd Cosmus ipse propter valetudinem longius progredi non auderet. Rex erat eo tempore Vosuqui, (id oppidi nomen est) quem vt conueni, Cosmiqùe mandata exposui, Rex valde lætatus Cosmum in suis versari finibus, protinus mihi dedit

dedit ad Præfectum epistolam; Cosmo aream ædesque ad habitandum attribueret, & ex incolis, Christianum, quicumque veller, fieri permetteret. Atque hæc quidem eo ipso die: post mensem autem, Cosmum regni proceribus per litteras magnopere commendavit. Post menses verò duos, cum Christianam rem parum procedere cognovisset, duas edidit tabulas ornatas auro, nigròque colore distinctas, quarum alteram Cosmus apud se, alteram vnus è nostris haberet in alio pago percelebri (Cauaxirim appellat) leucas à Tacaxi septem. Earum in vtraque rei Christianæ tribus capitibus chirographo suo cavit quàm diligentissimè. Primum enim edixit licere in suo regno, summis, mediis, infimis Christianos fieri: deinde pœnas proposuit, si quis diuinæ legis præcones aut impedisset, aut vlla ratione læsisset: tertio declaravit placere sibi in perpetuum tota sua ditione prædicari Evangelium. Ac mirum sanè, quantopere Christianæ religioni faveat, quamquam ei nondum addictus. Perentibus nomine Bonziorum quibusdam, vt nos exterminaret; alienum esse eius dignitate, ferre qui Deos suos tam impudenter tam contumeliosè profcinderet; infames item edacitate carnis humanæ, (hoc enim illos non pudet crimen nostris objicere) & quocumque pergerent, euerfiones atque excidia secum afferentes: cum hæc, inquam, & alia sexcenta in nos probra jactarent; annus, respondit ille, circiter quartusdecimus agitur, ex quo hi homines in hæc loca magno utique meo bono delati sunt: tribus quippe dumtaxat regnis antè præfueram, nunc verò quinque possideo. antea pecuniæ laborabam inopia, nunc Iaponis Reges omnes diuitiis supero; atque ad populares etiam meos hoc beneficium pertinet. denique omnia mihi ex eorum hospitio secunda acciderunt: quin etiam filio magna meâ voluptate sum auctus, cum nullum antea suscepissem. Quæro nunc ex vobis; eoquid attrulerit mihi commodi religionis vestræ defensio: proinde cauete, ne in posterû ad me istiusmodi verba faciatis. quo illi respõso fracti abjectique cessere. Idè ferè Meaci contigisse cognouimus, cum Bonzii ex ea vrbe Gasparem Vilelam exturbare conarentur. Mos est Iaponiorum, cum aliquam pecuniæ summâ principibus largiuntur, chirographum illis offerre, ex quo ipsi deinde per suos domesticos eâ pecuniâ exigat. Eiusmodi chirographum, facta collatione, Meacenses Bõzii derulerant ei, qui causas ipsorû apud Regē agere cõsueuerat, vt idem ille nostros Meaco pellendos curaret. Is auditum aliquoties Dei verbum (vt erat bonus natura) probauerat. Itaque rem sustinere & chirographum apud se detinere constituit, quoad clariùs, quæ tradebatur à

Vilela,

Vilela, cognosceret. Adit igitur, & audit hominem magno cum de-
 fenſu: redit iterum ac tertio: deniq; clariore oborta ſibi luce Chre-
 ſtianus efficitur, atq; hac maxima ratione Dominus hominē hunc,
 ſicut & ceteros qui ſe haud difficiles præbent, ad veritatem ad e-
 rrore traduxit. Verū, vt ad inſtitutam narrationem feuerat, tabe-
 las ego regias ad Coſmum miſi, quarum vnā Eduardus Syluius
 Cauaxirim promulgandi Euangelii cauſa pertulit. Ego in regia
 bemoratus ſum à natalitiis Domini ad Paſchatis vſque per
 ſolennia. Interea quanta, quam aſſidua concionū frequentia, quæ
 crebri Baptiſmi; quæ in publicum hoſpitale caritatis officia, quæ
 eleemoſynæ; feriis verò Natalibus, quàm pia è ſacris hiſtoris
 ſpectacula exhibita, per quadrageſimam, qui ardor animorum, quæ
 graues, quàm acerbæ pœnæ a neophytis vltro ſuſceptæ: paſcha-
 bus denique diebus quàm feſtiuæ ac iucundę gratulationes
 publicè tum priuatim extiterint, quoniam ea vobis minimè no-
 ſunt, nihil attinet ſcribere. Per eos dies Eduardus Cauaxire di-
 cenſus rei Chriſtianæ ſtudio, in memor cibi potuſque, ad Euang-
 elium dies ac noctes prædicandum incumbit, grauē morbum è
 mo labore contraxerat. Ad eum ego curandum (abeſt autem Ca-
 uaxiris oppidum ab regia vrbe leucas paulo plus triginta) Coſ-
 mius iuſſa ingenti labore perrexi; quòd è perpetuis imbris anno-
 deò intumuerat, vt vado tranſmitti non poſſent. Ita coactus
 èta via deſcendere, quinto demum die perueni Cauaxirim, frange-
 que noſtrum offendi humanis omnibus remediis, in magna
 norum ſolatorum copia, deſtitutum; macieque panē extremū
 feſtum: ſic prorsus, vt nonnulla, quæ mecum ad inſtaurandas
 agri vires attuleram, parum illi exhausta propè iam naturali
 te profuerint. Et quoniam Coſmi viſendi, antequam migr-
 corpore, magno deſiderio tenebatur, noctem quietam noctu-
 ſias Coſmi iuſſu Tacaxim eum nauī tranſuexi, quem acceptum
 mantiffimè, officioliſſimeq; tractatum, Coſmus fruſtra ſanari
 natus eſt: decem ſuperuixit dies, ſumpto bis corpore Domini
 abiit, præclaro nobis cum virtutum aliarum, quæ in ipſo elu-
 tum verò Chriſtiana humilitatis ac patientiæ documento re-
 Quam multas ille, ſui præſertim aduētus initio, difficultates
 commoda pertulit! quot imbecilli corpusculi vexationes pati-
 ti u nomine ſubiit! quanta verò induſtria, quanto ſuit ſtudio Ch-
 ſtiana religionis propagandæ! lequidè nil vidi ſimile, ceſſabar
 quam. itaque præter cæteros labores, non ſaponicas modò, verò
 etiam Sinenſes, quæ multo difficilioreſ cognitu ſunt, didicerat
 teras, artemque laponicę linguæ grammaticam & copioſa

primus ipse confecerat. Sed redeo ad Cosinum. Is eo ipso tempore ad Rege Rimanorum accersitus, tamen cum eo congregari vehementer optabat, atque ob id ipsum etiam in oppido Tacaxe remanserat; prius tamen regem Bungi constituit tota de re facere certior: binas interea litteras ad Rimanum dedit, quas cum mandatis ego deinde sum subsequutus: ignosceret moram: ita de se meritum esse Bungensem, ut illo in consilio proficisci fas esse vix duceret. Rimanam Tacaxe tendentibus pagus occurrit, quam Leonis patriam esse iam diximus. Eo ut perueni, me viso, & profectiois meae causa cognita, neophyti dici vix potest quanta laetitia affecti sint. Serum erat diei: totum id tempus confluentibus ad me salutandi causa datum est: Baptizati quoque nonnulli, in iis ethnici cuiusdam filius, qui pro ea consuetudine, quam cum Christianis sanctè institutam habebat, non modò sese Deo commendare iam cæperat, veterum etiam Christianæ doctrinæ rudimenta memoriter hauserat. Postera luce ex eo loco profectus Rimam quinque leucarum intervallo deueni. Rex cum cætera comitate tum etiam cœna me exceperit; multaque de Bungenfi re percontatus, quod ad Cosinum accinebat, ita respondit: Cochincum suæ ditionis emporium esse Christianorum, (quadringenti & quinquaginta ferè neophyti numerantur) eò Cosinum posse concedere, ibique expectare, dum debellatum esset; daturum se, qui me illuc usque perduceret, mihi que aream ac domum in usus Cosmi assignaret. itaque factum est, cessitque res è sententia. Cosmus bona Regis Bungenfis venia conscendit statim, & Cochincum naui delatus, magno omnium gaudio exceptus est, nullaque interposita mora, neophyti solum purgare ædesque instruere aggressi sunt. Ille perspecta hominum virtute ac probitate magnopere delectatus; istud præcipuè mirabatur, cum temporis spatium non plus trimestri ad CHRISTVM Dominum cuncti conuersi fuissent, tam recenti re, nullis hostium minis aut denuntiationibus, de suscepta religione potuisse deduci. Grates Domino, qui illos tanto animi robore ac fortitudine impertit, è Bungo, Pridie Idus Octobr. MDLXIV.

LIBRI TERTII FINIS.

i SELE-

SELECTARVM
EPISTOLARVM
EX INDIA
LIBER QVARTVS.

LVDOVICI ALMEIDÆ AD SOCIETATEM IESV IN INDIAM ET EVROPAM.

T communis officii ratio, qua ad alloquendos litteris amicos absentes impellimur, & præcipuus animi fructus, quæ vos percipere ex laponicatû rerû cognitione intelleximus, me hortatus est, vt confectum Dei beneficio iter Meacense, carissimi fratres, hac epistola vobis exponerem. Cùm statuisset Præfectus noster Cosmus Turrianus, vt ego & Ludovicus Froius Meacum eo consilio peteremus, vt ipse quidem maneret ibidem, & Gasparem Vilelam adiuuaret in opere, ego autem vt Ludouicum illuc vsque profecutus, quod ad spem propagandæ in iis locis Christianæ religionis attinet, comperta atque explorata referrem omnia; Cochînoco Rimani agrî vico maritimo, quod his temporibus Cosmi Turriani domicilium est, ab ipso Cosmo non sine magna beneuolentiæ significatione faustisq; precationibus ad nauem vsque deducti, solutis anchoris eo ipso die ad vrbem Ximabaram secundo vento deuenimus; atque ibidem (vt est gratia ille neophytorum eximio quodam rerû diuinarû studio) vel conuersionû frequentia, vel eorum qui ad CHRISTI fidem traditi sunt genere ac numero, bidui ferme operam adiuuante Dominus sanè quàm præclarè posuimus. Cùm iam hora profectionis adesse, à neophytis parato nauigio ad mare deducti sumus. quidam etiâ, (ex quo facillè hominû in nos amor eluceat) qui ad tempus adesse nequiuierant, curriculo tendere ad naues, & aquis eodè impetu se credere, vt nos iam in salo stantes affari sibi liceret: Ioannes verò dynasta proprio nauigio nos longiùs profecutus, cursum inde ad Barptolemeû regē intendit, qui paucis antè diebus Cosmo Turriano Cru-

Mho Crucē aureā dono miserat cum epistola, in qua erat scriptum,
 se Crucis eius beneficio, quam secum semper tulisset, non modò ma-
 gnis è periculis euasisse, verùm etiā multas ex hoste reculisse victo-
 rias. Id argumentum suæ fidei & amoris mittere se ad Cosmū, cu-
 pere tamē aliam sibi vicissim ab eo remitti; eam, quod Cosmi fuis-
 set, majore etiā apud se in honore futuram. Crucem igitur Ioan-
 ni dynastæ Cosmus tradidit ferendam ad Regem; additæ muneri
 ad Ludouico Froio nonnullæ reliquiæ. Cui vos quoque Regi tam
 pio, tamque de Christiana religione bene merenti, fratres carissi-
 mi, felices bellorum euentus ab immortalī DEO precamini.
 iidem enim & Barptolemæum & Christianam religionem hostes
 oppugnant. Ximabara igitur Tacaxim, qui Bungenis Regni Ri-
 manique est limes, atque inde Funaium terrestri decem ferme die-
 rum itinere, non sine summa difficultate, perteximus. nam præter
 vim frigoris acerbissimi, & confragosa atque inuia loca; diutur-
 nus etiam imber calles ita lutulentos effecerat, vt saepe numero
 prolapsi fuerimus: cum interea defatigatis corporibus ad reficien-
 das vires in diuersorū nasturtiorum & inhamis herbæ folia præ-
 berentur. Cutamis est pagus, a Funaiō millia passuum septem &
 viginti, egregio templo visendus, quod ibi Christianus quidam
 extruxit. In eo pago noctis vnius demum quiesce capta, Funaium
 postero die peruenimus. Rex erat eo tempore Vosuqui. Eum con-
 uenire septimo post die placuit, deque suscepta peregrinatione
 facere certiorē. Ille verò nobis benignè & comiter acceptis, lit-
 teras etiam ad amicos Meacenses commendatitias dedit. In vr-
 be Vosuqui Christiani visuntur aliquot: in iis noster hospes, in
 primis CHRISTO deuotus, & probus. Is non paruo nos af-
 fecit solatio, cum totam precationum suarum nobis rationem ex-
 poneret. Ea erat eiusmodi, vt orsus à summo Pontifice cæterisque
 Ecclesiasticis ordinibus, & regibus Christianis; ad vniuersos no-
 stræ Societatis homines, sed nominatim ad vnumquemque no-
 strum, qui versatur in Iapone, descenderet; tum pro conuer-
 sione ethnicorum, sed regis Bungi præcipuè, supplicaret: longam
 inde pertexuit seriem petitionum, certis in singula rerum capita
 obsecrationibus distributis: tam copiosè præterea de contem-
 ptu mundi, tam scitè de alliciendis ad Christum Iaponiis proceri-
 bus disputauit, vt eius pietatem vehementer admirati fuerimus.
 Quid multa? nostram vicem Doctoris officio functus est. Nos Fu-
 naiū inde reuertimur. Funaiō Meacum versus iter intendimus, ma-
 gno neophytorum numero nos ad passuum tria millia prosequen-
 te. Verùm aduersa tēpestate Funaiū reiecti sumus omnino ter: cum

ipsi palam neophyti faterentur, se nobis contrariam à Deo nauiga-
 tionem enixè precari, vt sapud se Natalem Domini diem festum
 agere cogeremur. Spatium id fuit mensis vnus: quo tempore non
 destitimus vicinis locis verba facere ad incolas; & hospites nostros
 ad CHRISTI fidem & cultum suscipiendum hortari, cum ipsi
 quoque Bonzii ementito corporis habitu se mulierum catibus
 inferentes, clam ad nos audiendos accederent, iidemque a
 popularibus proditi, ac disputationibus nostris Domino adie-
 uante conuicti facile cederent. per eos dies Fonus ad Christi
 ouile aggregatus est, insigni nobilitate vir, ingenioque prae-
 titi. Iam Natalitia Domini aderant: iis ingenti Christianorum ga-
 dio celebratis, denique soluimus, & vento secundo ad insulam no-
 mine Hiu sanè haudquaquam securi peruenimus. Sauebat ma-
 rem in modum mare: parua erat nauis: vectorum mira collum-
 Lunam, Solem, ceruos, aliasque belluas vario ritu adora-
 tium. Metum augebant praeterea in oculis nostris è recenti ali-
 rum naufragio reliquiae & sarcinae fluitantes. Verumtamen non
 Dominus, quo nitebamur vno, ad eius quam diximus insula po-
 tum, leucas à Bungo quadraginta, perduxit. Eius circuitum vnus
 passuum aiunt patere millia ferme trecenta. Quatuor in regna
 diuiditur, oryza ferax. Locus autem ipse, ad quem sumus appu-
 Fore, gentis vocabulo, nominatur. Ibi aliquot reperi Christianos,
 qui Euangelium in vrbe Meaco perceperant. Ex iis quidam in
 mis honestus, continuo nos gratulabundus inuisit: noctemque to-
 tam apud nos traduxit, aliis nullis nisi de benignitate diuina ser-
 monibus. Equidem nullum adhuc vidi tanta vel auctoritate, vel
 prudentia, vel cognitione veritatis Christianae Iaponum. In
 huiusmodi annos undecim, natum egregia puerum indolis, cuius
 CHRISTI dicauit. Reliqui eius domestici eximia sanctitate &
 religione sunt omnes, sed vxor praecipue, qua ventrem ferens,
 quidem proxima partui, vt audiuit CHRISTI sacerdotes ad-
 insperato gaudio elata, postridie confestim ad nos, ancillis ac
 ris comitata, bene longo intervallo se contulit, verbisque
 refecta, vespere cum suis domum reuertit, eaque ipsa nocte
 perit filium, cuius rei nuntium diluculo misi ad nos. Dies
 ibidem commorati, sex incolis conuersis ad CHRISTVM eadem
 nauis Xiuaquim (nam eo usque erat conducta) sexto die prouolu-
 mur, qui portus in itinere medio sese offert Sacaium è Bungo pe-
 tentibus. Hyemis initium erat asperissima: iuga montium nix
 cooperta, quae assidue cadebat densa adeo, vt iam tum capere
 non liceret, inter eius regionis & aliarum frigora quantum in-
 tercellit.

teresset. Ibi, quòd nullam in cursu majoris formæ nauem inuenimus, paruum nauigium coacti conducere, per infesta piratis loca, (incertum majore frigore an metu) quem petebamus portum beneficio Dei tenuimus. Sacaium inde peruentum est, cum quidem proxima nocte incendium eminens apparuisset nobis, quo mille circiter vrbes eius recta consumpta sunt. Atque ut nos aduentare cognouit ex optimatibus quidam Christianus, nomine Sanctius, certos homines obuiam misit nobis instructo majore nauigio, in quod è nostro myoparone transcendimus, ad eumque perducti liberaliter admodum & amantè excepti sumus. Domum habebat peramœnam in vsus hospitum atque aduenarum intra ædium suarum septa more patrio separatam ac propriam: eam nobis ad diuersandum assignauit. Ibi, post quietem, nobis affuit illico Sanctii ipsius vxor & liberi (quod ex ipso congressu facillè apparuit) admodum ingenuè & liberaliter educati. Horam circiter iucundè fuere nobiscum, inde recepè se se. Ac Ludouicus quidem Froius, quod ita omnino statuerat, postidie bene comitatus Meacū iter intēdit: ego remāsi, ut negotiis quibusdā expeditis, sine mora subsequerer. Ille cū ad oppidū Ozaquā vespere processisset leucas à Sacaiis tres, ea ipsa nocte flāmis ædificia illius oppidi nongenta deleta sunt. qua re perterriti neophyti, qui Froium deducebant, veritiquè ne quid illi ab oppidanis incommodi accideret, (quòd nostri nominis fama iam valde percrebuit, rumoribus improbiis dissipatis, nos vrbiū clades & exitia circumferre) patrem ex vrbe quā occultissimè tectum eduxere, eoq̄ ipso die tanta vis niuium cælo delapsa est, quanta his annis quinquaginta nunquam. Verumtamen Deo adiuuante ex hisce difficultatibus Meacum Froius euasit incolumis. Ego è frigoris, quod in itinere pertuleram, acerbitate in magnos incidi corporis dolores, qui me quinque circiter & viginti dies adeò vexauere, ut panè confecerint. Eo autem toto tempore Sanctius in me curando planè paternam assiduitatem ac diligentiam præstitit; cū & nocte ipsemet cum duobus tribusve ministris agrotanti mihi sedulo adstaret excubaretq̄, & vxor ac filii subinde me amicissimè atque humanissimè inuiserent. Neque verò medicus defuit præstanti eruditione Christianus. Conuulsi denique Dei beneficio. Et quoniam ad ingrediendum iter nõdum suppetebant vires, erantque nonnulli, qui me audire cuperent, interea prædicare Euangelium institui. credidère oçio, baptizariq̄ sunt. ad quos inflammandos excitandosq̄, Sanctii quoq̄ & filiorū spectata pietas & ardor animi, ut puto, nõ medio-

critur valuit. Per eos ipsos dies Sanctii filia venit ad me, nomine Monica, (grandiori natu femina prosequente) fusisq; ritè precibus coram Deiparæ Virginis effigie, quam ferre micum in itinere cõsueui, ad me verba fecit in eam sententiam, vt diceret, se quidem summa Dei benignitate Christianam esse: & eiusdem CHRISTI Virginisq; Matris instinctu decreuisse iam pridem virginalem vitam ad mortem vsque traducere: quin etiam illud sibi certum fuisse, tondere comam, quod apud Iaponios relictis seculi susceptaque vitæ seuerioris indicium est; & a Sanctio patre contendere, vt se in vtilibus ministeriis pro mancipio haberet in posterum: nunc autem inaudisse (nimium suis peccatis id postulantibus) se anunculo suo a parentibus esse desponsam superstitioso in primis homini, & falsorum Deorum libros, Bonziorum ritu, dies noctesque peruoluntanti: præclare intelligere sese, quanto id cum salutis sua periculo futurum esset; proinde petere a me & orare, vt Sanctium patrem ab ea mente deducerem: se valde confidere, CHRISTO fauente, rem omnem feliciter esse cessuram. Ego, collaudato puella cõsilio, primũ admonui, vt secũ reputaret etiã atq; etiã, se tenera esse admodũ ætate, (sexum decimum agebat annum) iuueti expertam varias dæmonis artes insidiasque, quas ille ad tam arduis nitentibus tendere consuevit. sanè, si ad extremum vsque ipsũ in virginali castimonia perstitisset, ingens præmium à CHRISTO Domino laturam in cælo: sin fortè offendisset, eminent & sibi met detrimento, & parentibus nobilissimæque familiæ magno futuram esse dedecori. Quocirca si robur haud sentiret sibi inesse, tanto certamini par, nubere satius esse, non tamen a punctulo. Tum illa, Christi fratrem auxilio, sperare se dixit & de se ipsa & de inimico generis humani victoriam: sese periclitandæ causæ quod in eo genere posset, triduum totum, & quidem insecum cum animi sui voluntate atque lætitia, per inedia transegit: sententiaque statuisse apud animum suum, qui in eo ieiunio & vices & solertia sibi suppeditasset Iesus, eunde sibi ceteris omnibus in difficultatibus affuturũ. His ego auditis, tã piũ eius propositũ admiratus horratũsq; etiã atque etiã, vt vigilaret in retinenda constantia, virginem a me dimissi. postmodũ Sanctium alloquor, filiæ voluntatem expono, doceo matrimonium illud tribus maximè de causis esse nefarium. Primum quod vir sit ethnicus, & colendis Idolis adprimè deditus; deinde quod monicæ auunculus, postremò quod ipsa repugnet & renitatur puella. Ad hæc ille; neminem esse tota vrbẽ Christianũ, quicũ filiam matrimonio possit honestè coniungere: perditum idololatrã per eam occasionem facile ad CHRISTVM posse

posse conuerti; denique sibi non esse iam integrum, quippe qui cō-
 sciis principibus ciuitatis, homini in primis opulento potenti que,
 filiam enixè cupienti desponderit: vereri se, vt inimicitias & inui-
 diam sustinere possit, si rem inchoatam, ac parè confectam, repē-
 tē reuocare nitatur, quæ cum ita sint, tamen quoniam id matrimo-
 nium saluis Christianis legibus contrahi nequeat, se omnino,
 quicquid ego velim, esse facturū. Laudauit pietatē hominis. Ille per-
 turbato in præsentia recessit animo: sed mox, vt est vir egregiè
 prudēs, Deo duce ac præside, incestas nuptias mira lenitate discuf-
 sit. Neque ego interea destitit Monicā salutaribus præceptionibus
 instituere. quas illa cum & eximia quadam animi submissione &
 magna gratiarum actione semper exciperet, priscas illas mihi Vir-
 gines reddere videbatur, quas optimo iure Catholica Ecclesia
 ob excellentem vitæ sanctimoniam in numero cælestium colloca-
 uit. Est autem puella maiorem in modum solitaria & præcationi-
 bus dedita: cubiculum habet remotum ab omni domestico stre-
 pitu, cum signo Crucifixi & spiritalibus libris, quibus, vt est legen-
 di scribendique bene perita, dat operam. Frater eius est Vincen-
 tius nomine, annos circiter vndecim natus. Is, percunctanti mihi,
 quem sibi modū statueret amoris in IESVM Christum Deū suum
 ac Dominum; vt sanguinem (inquit ille) ipsius cautā profundam, &
 quamuis minutissima in frustra dissectus, me Christianū esse pro-
 fitear. Interim ego iam firmiter caperā esse. Itaque nostrorū moni-
 tu, qui Meaci versantur, ethnicum quendam adire constitui in Sa-
 caianis finibus eo tempore compositum, cuius auctoritas & opes
 in vrbe Meaco magnæ esse dicuntur. Id iter pedibus conficere me
 Sanctius nequaquam est passus. nam & longius erat, & ego vires
 nondum planè receperam. Leticā ab eo sum coactus accipere cū
 lecticariis duobus admodum leuem, commodè sedentis hominis
 dumtaxat vnus capacem, quadrata forma, fenestellis ad latus ad-
 ditis, quæ ab insidente aperiri claudique ad libitum possint, quo
 maximè vehiculi genere vtuntur nobiles ornatum magno, & o-
 pere quàm elegantissimo. Sic igitur ad eum quem dixi dynastam
 alieno ministerio deferor. Scribam habebat Christianum apud se;
 cuius beneficio nobis & facilis ad eum paruit aditus, & de rebus
 diuinis agendi benignè potestas est facta. Comes erat mihi Iapo-
 nius quidam in eo genere in primis exercitatus. Is cum de vani-
 tate plurimum Deorum, de Iaponicæ superstitionis origine, itemq;
 de vno rerum omnium opifice & conditore vero Deo differeret,
 (auditores autem aderant præter dynastam viginti) eosque ipsos
 statueret iudices, vter cultus verior esset existimandus; ingens ap-
 parebat

nomine
 precibus
 nere cō-
 e quidem
 HRISTI
 alem vi-
 tum suil-
 ceptaque
 ere, vt se
 erunc au-
 a unculo
 omni, &
 que per-
 alutis lux
 Sanctum
 RISTO
 udato pe-
 etiā, se te-
 am; nec
 am arde-
 que spu-
 a CHA-
 enim uer-
 e familia
 sentire
 amena
 dixit & de
 richland
 m magno
 egissent
 es & sol-
 difficulta
 admirata
 aneta, v-
 lunatam
 canis esse
 llis adpi-
 quod ipse
 tota vide
 niungeret
 RISTVM
 posse

parebat omnium approbatio : scriba verò gaudio triumphare, quippe qui Christianam religionem autè suscepit, & cum omnes eo sermone commoti, tum tres præcipuè nobis aures deinde sapius præbuere, baptizati que sunt. Sed quia cognoueram eo ipso tempore Gasparem Vilelam esse Imori, quod castrum leucas distat ab vrbe Sacao sex reuersus ad Sanctium, dixi, discedere postridie statuisse me. Tum ille, quoniam quidem mihi abire certum esset, velle se, ait, nonnulla mihi è suis thesauris ostendere. Ritus est lapponiorum, qui quidem nobilitate ac diuitiis præstâr, hospitibus paulo honoratioribus in digressu benevolentia causa præbere spectanda, quæ apud sese pretiosissima sunt, id est, omne instrumentum necessarium ad portionem herbæ cuiusdam in puluerem redactæ, suam uem gustu, nomine Chia. Est autem modus portionis eiusmodi, pulueris eius, quantum vno iuglandis putamine continetur, conijciunt in fictile vas, ex eorum genere, quæ porcellana vulgus appellat. Inde calenti admodum aqua dilutum ebibunt. Habent autem in eos usus ollam antiquissimi operis ferream, figlinam, poculum, cochlearia, infundibulum eluendo figlino, tripodem, focolum denique portioni calefacienda. Hæc igitur lapponiorum est gaza, nec sanè apud eos minoris, quam apud nostros homines annuli, gemmae, & carbunculis atque adamante monilia. Sunt etiam petiti earum rem aestimatores atque proxenetae. Puluis autem ipse magno admodum pretio venit, eiusque propinationem solennes præcedunt epulae. Quinetiam certæ adium partes dicuntur hisce conuiuiis, quarum est mira mundities, nec in alios patent usus. Postridie igitur me per nuntium accersit Sanctius, cuius è cubiculis per angustam admodum ianuam cum neophytis duobus in x, istum educimur. Inde scilicet nos excipiunt cedrinae, admirabili quodam artificio elaboratae, eademque ita purgatæ mundæque, ut nunquam ad eam diem calcatae pedibus esse viderentur, per eas in atrium ascendimus: inde arcto aditu in cœnaculum ducimur conuiuium destinatum, vsque deò egregio perfectum opere, ut hominum manu fieri potuisse non credas, pars erat eius cœnaculi armariis instructa more nostro. Scilicet è creta nigerrima focolus vlnæ ambitu, ipsa nigredine (quod mirè) splendorem æquante lucidissimi speculi; olla tripodi admodum eleganti superimposita, pulchra ad aspectum, quam dixit mihi vnus è neophytis, optima conditione sexcentis aureis coemptam à Sanctio, sed re vera multo plus esse. Interea mensa nobis apponitur, non tam ciborum varietate (quos terra ipsa non fert) quam genere ministerii & munditiis elegans. Eximia est enim generis in conuiuiorum apparatu solertia. Nullus præterea quam-

uis in maxima discumbentium multitudine strepitus, vix hiscere famulum cernas. omnia ad modestiam & grauitatem mirè composita; peracto prandio, nixi omnes genibus, (nam hoc apud Iaponios Christianos in more positum est) Deo gratias egimus. Tum Sanctius potionem, quam dixi Chia, sua ipse manu miscuit nobis atque portexit. Deinde supellectilia, quæ tunc ibi erant, exposuit. In eis ferreum tripodem exiguum, paulo plus dodrantis circuitu, ad sustinendum ollæ, cum aperitur, operculum Eum ego tripodem atrectans manibus, quòd vetustate rimas ageret, ferruminatum duobus locis offendi. Ac nihilominus aiebat Sanctius eum in Primis nobilem esse Iaponis totius, sibi que aureis constitisse mille & triginta, quamuis eum ipse longè pluris faceret. Porro hæc instrumenta sericis tegumentis inuoluta conduntur arculis pretiosis. Alia præterea minimè vilia dixit mihi Sanctius in præsentia non ostendere se, quòd ad manum non essent, verùm in reditu prolaturum. Quæ vobis æstimationes minùs à vero abesse videantur, si reputeris id quod res est, Meaci esse quendam ex principibus ciuitatis, qui vasculum fictile ad vrceoli magnitudinem, in vsum eius quæ dixi, potionis, aureorum triginta millibus æstimet: omnino carius, sed certè multi non deerunt, qui decem millibus cum eo libenter decidant. Nam quæ tribus, quatuor, quinque millibus æstimentur, idque frequenti commercio, alia vasa plurima sunt. Atque etiam gladiis quibusdam est eadem apud Iaponios dignitas. Iamque profectionis instabat hora. Salutata igitur vxore Sanctii & liberis, in suburbanum quoddam, ientaculo de more preparato, deducor ab ipso Sanctio, eiusque filio, fratribus, & cognatis, & neophytis aliquot egregio corporis cultu, quod ad honorem meum id pertinere arbitrarentur. Ab eo comitatu digressus, ad amnem deuenio nauigabilem hora post solis ortum tertia, ab vrbe Sacaiâ nouem millia passuum. Præstolabantur ibi me duo nauigia, que nobis Christianus vir, Imorensis castri primarius, factus de profectione mea certior, ad tēpus occurrere iusserat, quorum in altero filius erat ipsius, duodecim circiter natus annos, in humero scelopum gerens, virili planè ac militari corporis habitu; in altero largè & copiosè exstructa cibaria. Is, vt me ad conscendendum inuitauit, continyò mihi mandata parentis exposuit ignoscere sibi, quòd ipsemet obuiam mihi non produisset: se id cupuisse vehementer, sed quòd recentè hospitem Gasparè Vilelam sibi deserere non liceret, vicariū eius officii misisse filium, qui me domum vsque perduceret. Ad montis, radices in quo summo castrum est positum, aduerso flumine sub occasum Solis delati, quòd

arduus admodum & asper ad iugum vsque restabat ascensus, descendenti mihi præstò fuit lectica: & quamquam accelerantibus gradum lecticariis, circa medium clium opprèsere nos tenebrae in sylua cedris & pinis ingentibus frequentissima: sed opportunè obuiam habuimus è castro cum accensis funalibus homines quæ res ad itineris difficultatem leuandam non mediocriter profuit. Denique oppidum intrauimus, magna cum Gasparis Vilelæ, tum hospitis nostri ac familiæ voluptate. Castrum estrotius regionis huiusce munitissimum in Mioxindoni dirione, quæ rerum ferme potitur hoc tempore, ibique cum fidelissimis habitant, qui magna ex parte Christiani sunt. Ii postero die, cum animarum sordes per Confessionem eluere cuperent, ad concionem, quæ bis habebatur quotidie de Sacramento Pœnitentiæ, conuenere vestitu serico versicolori, inauratis ferme præcincti poponibus, & quidem tanta nostrorum hominum reuerentia, ut non plerumque manibus humi positis perinde alloquerentur, ut regem. Crux erat domi nostræ posita; hanc ubi suppliciter adorant, Gaspare magna demissione salutato, aures admodum attentas Dei verbo dedere. Inde multa sciscitati, quæ pertinerent ad refutanda Genxuensium mendacia, (quod hominum genus & Iaponicarum omnium vehementissimè Christianæ religioni uersatur) itémque alij alia percuntari, cum Gaspar ad omnia respondisset, lati digressi sunt. Postridie Confessionum initium factum. quo in opere Gaspar hebdomadam posuit. adiutus etiam salutandi causa Regem, quod semel quotannis Gaspar facere consueuerat. Ille verò nobis non poculum modò porrexit, (quod summum honoris indicium est) sed etiam, quamdiu apud eum fuimus, flexis æquè ac nos genibus persistit, ac verbis humanissimis utrumque dimisit. Insula est passuum mille & quingentorum à me circuitu ad montis eius radices, quam grandis ambit flumen & in ea templum Christianæ religioni consecratum. Hanc confidet præstanti fide neophytus, & miro incensus desiderio nostris Iaponici totius ad CHRISTVM adiungendi, qui, ut ædificandam curarem, non modò mentis rationibus adhortatus est, sed etiam Caxarum (moneta genus id est) in eos sumptus quinquaginta milia liberaliter donauit. eoque subsidio rem aggredi nobis erat in animo. Ad hanc agitur insulam missæ celebrandæ gratia Sabbato sub vesperum uenimus. Templum pro nostra tenuitate exornauimus in postero diem. Tum prima luce Christiani affuere: Gaspar diuina peracta re, de matrimonii Sacramento sermonem habuit, quod nonnulli cuperent

cuperent nuptias Ecclesiastico ritu contrahere. Baptizati sunt etiam nobiles ferè octo. Inter quæ me rursus e frigore tormina corripuere acerbissima, Meacum igitur Gasparis hortatu delatus æger decubi menses duos. Exacta dein hyeme, vt cælum intepuit, recreatus, quæ circa Meacum sunt Christianorum loca, quod ita Cosmus Turrianus mihi mandarar, lustrare constitui. de quibus ad vos pauca perscribam, quoniam quidem separatim res Meacenses à Ludouici Froii epistola cognoscetis. Naram igitur veni primum, diei vnus itinere, Vrbs ea ditionis est Daiondoni inter Meacenses proceres longè potentissimi, & apud Mioxindonum atque Cubum gratia & auctoritate summa. Neophytos è prima nobilitate duos adii protinus, hortatusque sum, vt sacri Baptismi beneficium agnoscerent, & immortales Deo Domino gratias agerent. Illi me ad præfectum in arcem deduxere munitissimam, aspectuque pulcherrimam. Collis erat præcelsus è lapide molliori. Eum collem ante quinquennium Daiondonus fabris adhibitis ad iustam planitiem ita depressit, vt eadem opera ex ipsomet lapide solidæ turres & propugnacula existerent. In medio autem complures effodit puteos negotio facili, quippe cum ad tertium statim cubitum, aquarum copia scaturiret. Tum illuc è popularibus suis dirissimam quemque ac fidelissimam euocauit: solum in areas descriptum illis adificandi causa distribuit. Illi porro certatim ædes extruxere magnificentissimas, contignationibus multis, & more nostro specularibus fenestris instructas. Illud verò præcipuè delectat intuitum oculos, quod non priuata solum ædificia, sed mœnia etiam ipsa turræque tectorio inductæ sunt læuissimo prorsus ac nitidissimo. Nihil in orbe nostro tale conspexi. Calcem quippe non arena commista, sed candidissimo quodam chartæ genere subigunt. Nam quid ego de tegulis dicam, quæ duorum digitorum crassitudine, nigricantes, & varietate figurarum oculos retinent, & in quingentesimum annum atque eo amplius durare dicuntur? Oeci porro & cubicula cedrina sunt gratissimi odoris, pergulæ omnes ex vna duntaxat eiusdem materiæ tabula. parietes pretiosè calati prisca annalium monumentis. quod inter effigies est spatii, torum id inauratum est. Columnæ cum epistylis ac spiris ex aurichalco item inauratæ, cælatura magnifica, quibus è mediis eminent eiusdem operis rosæ peramplæ, visuque pulcherrimæ. Iam verò lacunaria tum aliis commentis opificum, quæ dicendo assequi nequeo, admirabilia, tum verò tabularum iuncturis adedò artificiosè latentibus, vt quamuis defixos fallant obtutus. Sed mihi inter cætera mirabile visum est cubiculū vlnarū quaquauerfus quatuor

& semis, è ligno croceo vndatim crispante, venustatis eximia, ita polito ac splendido, vt cum speculorum fulgore ceter. quamquã ego dotem eam ipsius materiẽ fuisse minimẽ credidi, quod ad eum modum sine aliquo artis lenocinio radiare vix posset. Huic adium dignitati hortorum respondet amœnitas, quibus dici nihil puto posse iucundius. Multa sunt Meaci visenda, sed nihil ad hæc. Itaque non immeritò locus hic confluentibus vndique animi tãtum & oblectationis causa viris principibus celebratur. Nobilissima phana sunt etiam, quorum vnum Cobucui nomine, post concionem ad neophytos habitam, adiuimus ipsorum rogatu postfridie. Eius propylæa triplici constant atrio cum totidem peristylliis. In primo aditu egregiũ sunt operis lapideæ scalæ, quibus in summis, ad postes ianux, colossi duo præclare facti cernuntur, clauas, quasi custodiæ causa, tenentes. post tertium denique peristylum, templi sese facies aperit. In id gradibus item lapideis artificiosè factis ascensus est. Valuas colossæi leones duo custodiunt. In medio templo, sedentium habitu, septenũ cubitorum tria signa sunt posita, Xacæ & filiorum, latera ipsius cingentiũ. Pavimentũ omne est è quadrato lapide. Sed miraculo præcipuè sunt colunæ septuaginta cedrinæ, diametro & altitudine planè visenda, quarũ singulas caxarum decies, hoc est aureorũ quinque circiter millibus, constituisse codices & rationes templi testantur. Eas cum reliquis parietibus valde iucunda miniati operis pictura conuestit. Tectum, eo quo dicebamus, tegulæ genere affabre & variè laqueatum, ad vlnas quattuor porrigitur extra parietes, mirum vt videatur tantæ molis procurrens pondus sustineri ac suspendi posse. Ad templi latus cœnatio Bonziorum sanè magnifica, & eadem qua templum ipsum structuræ atque operis firmitate. vlnas in longitudinẽ quadraginta, duodecim in latitudinem extenditur. Dormitoria porrò cubicula in duos diuisa ordines & centum & octoginta numerantur. Multi præterea & perampli sunt Occi, quorum vnus pensilis, columnis quattuor & viginti, vlnæ vnus & dimidiatæ ambitu superimpositus, bibliothecam continet Bonziorum, tanta quidem librorum copia, vt vel fenestras ipsas propemodum obstruere videantur. Balnea præterea, & cellæ in vsus domesticos, & promptuaria vsantur artificiosissimè elaborata. Iam verò culinæ quantamundiciẽs, quod in Iaponiorum omnium commune est, nihil attinet dicere. Ahena quibus aqua ad potandum calefit, (fri gidam enim neque hyeme neque æstate bibunt) vlnæ altitudine, duorum digitũ crassitudine, oris ambitu vlnarũ triũ, stant ex ære purissimo. Culinã riuus præterfuit. Tota nocte, vt in magnis ædibus, (cõ-

clauia

clauia numerantur minimum quattuor & viginti) laterna collucent. Ab huius templi ædificatione sexcentismus iam annus est. Stagnum habet ante se vlnarum in omnem partem circiter quinquaginta plenissimum piscium, graui pœna proposita, si quis eos attigerit. Inde ad Casungæ delubrum accessimus dicatum idolo, a quo diuitias, honorem, vitæ diurnitatem, & quicquid in hoc seculo est optabile promissum sibi cultores inani spe delusi, miserandum in modum expectant. Itaque magna in veneratione & honore apud Iaponios est. Adeuntibus pratum occurrit primum aspectu grato, herba non vltra dimidium palmum excrecente: pratum excipit lucus, isque densissimus; hunc perpetua & æquabili ad templum vsque latitudine limes interfecat, passuum longitudine circiter mille, planus ad iter vsque medium: inde in cliuum assurgit lapideis gradibus vlnas binas inter sese distantibus. Vtrinque admista pinu cedrus extollitur tantæ proceritatis, vt meridiano diei tempore totus pænè limes opacetur: stipitibus ita crassis, vt ex iis mali in vsum cuiusuis quamlibet capacis onerariæ nauis confici possint. Sanè cedros ex iis vidi complures vlnarum quinque ambitu, rotunditate planè tornatili. Loci amenitatem augebat præterlabens etiam riuulus. Vt propius ventum est, duplex apparuit ordo pilarum è lapide quadrato cum basibus, laterna superimposita lignea nigricante cum emblematis ex aurichalco inauratis cælatisque magnificè, & lapideo regmine turbinato ad flatu arcendos ac pluias. Alia erant laterna è solido metallo, item auro cooperta, opere admodum sumptuoso; ex vtraque parte stant quinquagenæ, quarum singulae omnibus ardent noctibus. Media autem pila nomen ostentat aureis litteris incisum eius, qui delubro laternam quamque dicauerit, annua pecunia in vsum perpetui luminis attributa. Tum ingens domus Bonziarum exurgit nobilium seminarum, quæ annum egressæ quintum & quadagesimum, sese delubri ministerio manciparunt. Studet cultui corporis, ornatu serico, & maximè peregrinorum, ex toto Iapone religionis causa assidue confluentium, leuandæ sibi dant operam. Ex hac Bõziarum domo porticus admodum pulchra ad vsque adyta pertinet phani, quo nemini patet ingressus, nisi qui ipsius loci antistites sunt, quorum vidimus aliquot intra sedentes togis amplis è serico indutos, tectosque capita pileis plus dodrantem altis. In eam autem porticum nummi iactantur a populo. Aliud est in eadem sylua delubrum, quod Fachimanum appellant, simile cæteris: nisi quod laternarum est etiã pretiosior cælatura, & auri major copia. Circa est atrium candido & nigro stratum lapillo, medicis confi-

confitum malis, ordine certo dispositis, magnitudine pari, in singulis interuallis vase lapideo collocato, quod fruteta continet, altitudine haud supra binos dodrantes, jucunda rosarum & florum varietate commista. Inde, quod redeuntibus domum minus nobis erat deuium, phanū inuisimus aliud extra nemora positū, cōsecratum Idolo Daibut, quæ vox magnæ sanctitatis denotat virū. Huius phani frōs ianuas habet tres, sed vtram præcipuam: atrii verò latera singulas, altitudinis atque amplitudinis omnes miræ. Patet autem atrium id quadrata forma vlnas omnino sexaginta, quoniam eiusmodi est apud Iaponios ædificiorum & priuatim & publicè ratio, vt quanta cuiusque mensura sit, primo statim intuitu intelligas. In eius atrii medio est phanum vlnas longum quadraginta, triginta latum. Scalæ & pauimenta ex ingenti quadrato lapide: vbi portam intraueris maximam, duo sese ostentant colossi, maioris etiam formæ, quam quos antea diximus. Duo præterea stant janitores ad latera, truci admodum aspectu, vlnarū quatuordecim altitudinis, instat turrium, membris inter se præclare conuenientibus: alter Tamondea dicitur, alter Besamondes, quorum singulos vni cælo præesse vulgus opinatur, calcantq; pede singuli dæmonē. In medio autem tēplo tria sedent signa. Canon, & Xixi, parentē Xacam interlocant. Xacæ statua, ex ære cyprio in ampla & pulchra, quiescens nuda, quatuordecim vlnas latitudinis obtinet: reliquæ duæ nouenas, longæ, sed omnes affabre admodū auro, in tectæ, radiis tara claritate micantibus, vt intuentis acie penè perstringat. post hæc, alia duo simulacra cernuntur, Homo cōdis, & Zoiolis, (quibus etiam calorū præfectura vulgo tribuitur) superioribus omnino similia. porro et vtraq; tēpli parte pulpitu cernitur, ea est quadriforis māsio, partibus duarum vlnarū altitudine. Interiūs alia est eiusdē formæ domuncula, in eius medio stat cathedra eximia maiestatis. Torū verò suggestū parua ambit operis egregii porticus, triū dodrantū latitudine. Iā verò lacunaria tēpli colunæ cedrinæ sustinet octo & nonaginta, miræ altitudinis, æqualiter teretes, ambitu vlnarū triū & semis. Tēpli cōditi, septingētesimus annus est. Annis viginti extructū perhibetur fuisse. Idē anno abhinc quadringētesimo cōstraguit, ac restitutum est denuo, sed nequaquā pari magnificētia, materiæq; præstantia; q; ipsum indicant lapideæ columnarū bases extructio relicte, quarū amplitudo lōgè maiorem columnarum formā postulare liquidò cernitur. Iam verò extra peristylum tēpli, turris lignea, firmo admodum opere ingentibus triginta pilis imposita, tintinnabulum seu campanam sustinet ancæ tantæ magnitudinis, vt eam dimensus præsentē me neophytus quidam, vlnarum

narum os duarum, sex ambitum, trium & semis altitudinem; aris
 verò ipsius crassitudinem dodrantis vnus dimidiatiq̄ue compere-
 rit. Suauissimum edit sonum, exauditurq̄ue longissimè. Qua tem-
 pli patent fines, itemq̄ue vrbe tota, & circa urbem passuum ad
 duo circiter millia, plurimi cerui & palumbes non modò vagan-
 tur impunè, sed etiam recta ciuium subeunt, atrectante nemi-
 ne, propterea quia delubro dicati sunt. Ac de phanis quidem hu-
 ius vrbs & monasteriis, ne sim longior, hæctenus. Quæ postquam
 rogatu, vt dixi, neophytorum inuisimus, postridie Nara To-
 chim leucarum quinque interuallo veni sub vesperam, acceptus-
 que sum à Christianis incolis ingenti lætitia, credo quòd Iapo-
 nij cuiusdam opera conuersi ad dominum, cùm Gaspar plurimis
 maximisque occupationibus impeditus eos adire non posset, nul-
 lum adhuc è Societate nostra conspexerant. Gens est ferè nobilis.
 præfectus Cubum cognatione attingit. Itaque vulgo cùm adeunt
 hominem, non nisi celsitudinem ipsius inter loquendum appella-
 remos est. Triduum apud eos fui dumtaxat. Concio defuit nun-
 quam. Multa de quibus ambigerent singuli quasière: præcationi
 verò mirum omnes ij quàm dediti sint. Digredienti autem mihi
 non modò munuscula quædam obtulère beneuolentiæ causa, quæ,
 ne se contemptos putarent, recusare non potui; sed etiam equos &
 exploratores itinerum peramanter dedère. Itaque Sauam, sed à
 Tochi leucas, iter intendimus. Id castrum in editissimo positum
 iugo, leucas à Meaco viginti distat in Orientem, situ amœnissimo,
 quippe omne circa spatium, cùm aliæ formosæ varij generis arbo-
 res, tum cedrus plurima pinusque conuestit; & inde in subiectos a-
 gros apprime constitos, frequentésque ædificiis atque cultoribus,
 ad passuum millia circiter sexaginta prospectus est. Huc ergo
 dum tendimus, medio ferme itinere, stratos equos duos, & quidem
 optimos, nullo sessore conspiciamus, sagittariis ferè quindecim co-
 mitantibus, quos nobis Christianos omnes Christianus ipse do-
 minus loci Franciscus obuiam miserat. Igitur Tochianis domum
 remisissis, & gratiis actis, nouo comitatu Sauam magna Christiano-
 rum voluptate peruenimus. Franciscus autem ipse, vt nos lautius
 exciperet, simul etiam, vt nobis occurreret in itinere, venatum
 ex oppido excesserat eo ipso die, sed in nos idcirco nõ incidit, quòd
 opinione celerius ambulauimus. Sauæ porò diuertimus ad æ-
 dem Christianorum sacram, cui coniuncta domus est Sociis
 nostris excipiendis, itemq̄ue separatim laicis, qui se se no-
 stris hominibus comites dederint, è cedrina ferè materia
 opere egregio, fabrefacta. Hanc etiam porticus ambiunt, lon-
 gissi-

gifsimo, vt dixi, gratisimoque prospectu. Sub noctem Franciscus affuit magna cum domesticorum & clientium manu, aprum ingenium afferens, non sine magno quidem & labore quantum & impendio, quippe non canes modò, sed etiam quosdam homines fera malè multauerat. Pictam in templo Christi resurgentis imaginem, quam è nostro effingendam exemplari Franciscus egregii artificis manu curauerat, nixi omnes genibus pia cum prece venerantur, primùm venatorio nondum ornatu deposito: deinde me per benignè salutat Franciscus, agitque gratias, quòd ad se tam longè contenderim; tum, veritus credo ne mihi fessò de via molestus esset, magna cum amoris humilitatisque significatione se domum recepit. Vir est inter populares suos corpore simul & animo eminentissimus: nam & statura Iaponiis quotquot vidi ad hanc diem omnibus antecellit: & eximia humanitate atque animi magnitudine præditus est. Accedit summa cum in armorum vsu dexteritas agilitasque membrorum; tum Iaponicæ superstitionis legumque peritia: quòd ille studium cum ad veritatè religionis Christianæ transulerit, tantos breui tempore processus effecit, vt Dei magnitudinem assidue prædicare, cæterosque ad virtutem exemplo vitæ, pietatisque pietate sermonibus incitare non desinat. Sanè ego cum ex abdito quodam loco exaudiui, cum ad domesticos aliquot, quorum erant ethnici nonnulli, de fide Christiana differeret, doceretque quantum inter patria Idola Deumque verum interesset. Quæ in disputatione, elatus ardore animi, eo deuenit, vt diceret, non modò fidelis ministri, sed ne hominis quidem loco, qui Christianus non esset, posthac neminem apud se futurum. Atque hæc viri fides religioque eo admirabilior est, quòd vix ante annum ad Christum adjunctus est, eumque semel tantum a Baptismo Gaspar inuiti. Castrum est Sauæ finitimum, cuius qui potitur à Daiondone Rege descieuerat. Hunc quamquam magno proposito periculo non dubitauit adire Franciscus, nobis qui Sauæ remanentibus, enixè Dominum pro ipsius incolumitate precantibus: tantaque prudentia tractauit ingenium rebellis, vt quocumque voluerit flexerit hominem, eumque Daiondone, cuius in ditone sunt ambo, reconciliauerit. Magnam Sauanis latitiam attulit ea res, pacem optantibus. Nec modò secularia procurauit ibi Franciscus, sed etiam nactus occasionem, Euangelio promulgato & Iaponicarum opinionum vanitate detecta, primarios quoque eius loci viros desiderio Christianæ religionis accendit. Paulo post, alium dynastam conuenit ethnicum, eumque cum familia tota conuertit. ii paucis antè diebus Baptismi Sacramento Ecclesiæ adjuncti sunt.

sunt. Postea legatus ad Mini regem, duos regni proceres ad Christi-
 stum eadem felicitate traduxit, quos ego cum exclusus temporibus
 baptizatum ire non possem, ad Gasparem scripsi Meacum, ut ali-
 quem eius rei causa ad illos mitteret, quod eorum Baptismus ad
 Christianam religionem augendam non mediocriter pertineret.
 Atque hæc & alia id genus multa Franciscus. Nos autem Saue &
 conciones & priuata colloquia de rebus diuinis habuimus, & va-
 ria sciscitantibus incolis factum est satis. Baptizati præterea noue:
 in iis claro admodum loco natus adolescens, qui de Christianæ fi-
 dei mysteriis à populari quodam neophyto edoctus, ad me Sauam
 usque leucarum decem interuallo Baptismi causa venerat. Dum hæc
 geruntur, affertur ad nos nauem in portu Sacaiano stare paratam:
 quam ego ne occasionem amitterem, quamquam mœrentibus di-
 gressu meo Sauanis, inde decessi. Et quia Sacaium petentibus peri-
 culosa quædam loca erant prætereunda, Franciscus non modo ne-
 cessaria nobis ad profectiorem omnia, sed etiam sclopis aliisque
 telis armatos quattuor & viginti custodes attribuit, nec omnino
 quicquam est passus nos in iter illud impenderè. Compenset Do-
 minus egregiam hanc in nos viri benignitatem. Vos verò carissimi
 fratres pro eiusdem salute Dominum assidue deprecamini. Sacaium
 ut veni, ingenti gratulatione me Sanctius eiusque domestici rursus
 excipiunt. Triduum substiti dum nauem soluerent, nec interea neo-
 phytos confirmare, officiique monere destitimus. Cognoui etiam
 Monica virginitas in suscepto consilio constantia: quæ ab alio quo-
 dam Meacensi proceres non mediocriter expetita, omnes condi-
 tiones animo excelsò repudiarat. Sed cum iam hora profectiorem in-
 staret, Imorensis oppidi Princeps, qui magna virorum nobiliu manu
 Sacaium ad me salutatum accesserat, itemque è Sacaiano grege
 Christiani primarii nos viatico instructos, honoris causa ad nauem
 usque deducunt, nauarchoque comendant diligentissimè. Comes verò
 nauigationis nobis magno Dei beneficio accessit Sacaianus medi-
 cus, eximia eruditione atque existimatione vir, qui a superstitionibus
 patriis conuersus ad Dominum, non modò communis officii laudem, ve-
 rum etiam Evangelicæ perfectionis culmen expetiit, seculoque planè
 relicto, se ad nostram Societatem aggregare decreuit. Itaque ut
 protinus exiret de terra sua, & de cognatione sua, rogauit me, ut in
 Bungum aliouè se mecum adducerem. Cessi facile hominis pre-
 cibus, iussumque omni patrimonio cedere filio item medico, pre-
 tiosum duntaxat ornatu corporis retinere, quo facilius nobis ea ra-
 tione ad Iaponios principes, qui externa ferè specie ducuntur, adi-
 tus patefieret; ad Cosmum Turrianum inde perduxi, cuius mandato,

k

ingen-

ingenti neophytorū approbatione concionari iā de rebus diuinis instituit. Idemque nuper in vrbe Sacaiō tam sumptuosè indui, & tanto comitatu incedere solitus, mirum quanta nunc humilitate, quanta mansuetudine versetur in domesticis ministeriis apud nos. Verūm ad rem redeo. Sacaii conscendimus circa Idus Maias, & Funaium die tertio-decimo secunda nauigatione peruenimus. Latis nuntiis de re Meacensi, Ecclesia illa tōta valde gauisa est. Quarto post die Vosuquint perrexi, vt Regem inuiserem, à quo humanissimè acceptus, petii, neophytis id in primis optantibus, locum templo ibidem exstruendo: ille verò non aream modo nobis ad mare secus arcem optimo situ, verūm etiam fabros ad ædificationem libenter attribuit, quam rem speramus ad Christianæ religionis incrementum magnopere profuturam. His peractis Funaium redii: Funaiō perueni octauo die Ximabaram; quò Cosmus etiam Turrianus trigesimo circiter antè die Cochino se transtulerat. Magnos ibi concursus offendi ethnicorum ad verbum Dei audiendum. Christiani facti paucis illis diebus ad centum & octoginta. Tonus etiam ipse, itemque separatim var stipata grege cognatorum & ciuium, Cosmum Turrianum adire, & concionanti cūm aures præbuisent, magis etiam quàm antea propenso ac beneuolo in nos animo recessere. Tum confessionibus omnium Christianorum auditis, nauigiisque duobus per amplis ipsorum opera comparatis, Cochino magna nos turba longè prosequente renauigamus. Et quoniam allatum erat, Ioannis Pererix Lusitani onerariam nauem appulsam esse ad portum Rimani regni Facundam, leucas à Cochino quinque circiter & viginti; misit eò me Cosmus ad Lusitanos visendos eodemque Melchior Ficeredius quintodecimo post die ad eorum confessiones audiendas, & sacrum missæ faciendum, è Bungo peruenit. Hic dum vterque moramur, me Barptolemaeus Rex Omuram ad se per nuntios euocat. Ego approbante Ficeredio me in viam dedi Iaponio comite viro sectarum Iaponicarum in primis perito, nec Christianæ religionis ignaro. Aduentū nostro Barptolemaeus, qui neminem ex nostris biennio toto vidisset, valde lætatus est. multa deinde percontatus, addit vereri se, ne familiares sui, & ii quidem quibus maximè fidat, inter diuturnas belorum occupationes Christianæ doctrinæ rudimenta dediscant, itaque renouata institutione opus esse. A cœna igitur è domesticis suis primarios euocat, jubetque arrectis auribus nostrum sermonem excipere. Non omittam hoc loco quædam ad huius Regis Christianam humilitatem & pietatem declarandam magnopere petii.

pertinentia. primū ad mensam, diu renitente ac repugnante me;
 percucit denique, vt loco superiore quamuis inuitus accumberem.
 Sublata mensa, familiariter se int̄ me & Iaponium comitem in-
 terlocat, & studiosē docet hominem (eo enim vtebamur interpre-
 te) quam potissimū in sententiam ad suos, quorum optimē norit
 ingenia, verba facere oporteat. Inchoatō deinde sermone, idem in
 inferiorem locū seorsim ac demissē in famulorum turbam eo
 sese consilio recipit, vt re ipsa exemploque suo demonstret, quan-
 tus honōs Euangelio, quantus Euangelii præconibus debeat.
 Ac prima quidem illa disputatione ex ipsis creatis naturis vnum
 esse omnium creatorem euidenter ostendimus. Tum declara-
 tum est, quæ Iaponiorum numina, quis Christianorum Deus esset
 infinita bonitate, potentia, sapientia præditus. Quæ illi cum stu-
 pentes audirent, magnopere videlicet latabantur; sese ab ina-
 nimam Deorum veneratione ad talis tantique Domini cultum esse
 traductos. Reliquis verō diebus actum de cœlesti beatitudine, pe-
 nis inferorum, aliisque rebus eiusmodi; quas maximē neophytis
 initio proponere conueuimus. Et sanē talibus egerē monitis visa
 est mihi Barptolemæi familia: nam ipsius quidem Regis in fide
 constantia planē vicit expectationem meam. Quæ viri laus eo
 major est, quod nec ita pridem Christiana sacra suscepit, & eo
 ipso nomine à popularibus suis per summum scelus atque perfidiā
 regno spoliatus sinibusque suis exactus est, vix vno sibi relicto pue-
 ro victus quotidiani administro. quanquam deinde in regnum est
 diuinitus restitutus, rebellibus partim supplicio affectis, partim,
 eum ad sanitatem redirent, veniāmque supplicēs peterent, in fi-
 dem receptis. Ego dies aliquot apud eum commoratus, Facun-
 dam ad Lusitanos reuertī. Ibi redduntur mihi à Cosmo litteræ;
 vt ad se primo quoque tempore veniam, inde mihi necessariō
 in Bungum esse proficiscendum. Cochino ergo trajeci mini-
 mē tuta nauigatione, erenim nocte desertum quendam ad portum
 appullos duo piratarum inuasere myoparones, qui tamen præ-
 clare instructo nauigio nostro, propugnatoribus acriter dimi-
 cantibus, reiecti sunt. Cosmus interea in febrim inciderat; ea si-
 mulatque leuatus est, in Bungum ab eo discessi, tum aliarum re-
 rum causa, tum verō vt Ioanni Baptistæ nostro in eius Ecclesiæ
 procuratore succurrerem. Primo post profectiōem die Xima-
 baram delatus, Ariam Sanctium ibidem reperio in erudiendis
 Catechumenis occupatum. Et quoniam neophyti magno con-
 cionum desiderio tenebantur, dies aliquot rogatu ipsorum in eo
 munere posui. Candidatos etiam aliquot Christianis præce-
 ptionibus

ptionibus probè institutos, sacro fonte abluimus. Tonū ego præterea & ille me vicissim inuisit, audiitque cum suis perattentè de rebus spiritualibus differentem. Quin etiam cœmeterio Christianorum, quod illi mirum in modum expetebant, locum idoneum, itemque nouo templo exstruendo, & in alios etiam vsus, infulas tres excelsa constas pinu benignè largitus est; postò grex ille neophytorum in primis flagrat studio rerum diuinarum. quod cum aliis rebus plurimis clarè perspeximus, tum illa præsertim: Instabant anniuersaria quædam ethnicorum festa ludivè celebratis eximiæ, ad quæ, vt apud nos ad Corporis Christi solennia, omnes omnium ordinum homines ritu patrio conuenire consueuerant. Cum se Christiani affuturos negarent, enimuero Bonziis carere, que indignum facinus visum. Itaque Tonum adeunt, iniuriam Christianorum queruntur, obsecrant etiam atque etiam ne patrijs dijs & ciuitati vniuersæ, sibi denique ipsi tantam iniuriam contumeliam sinat. Permotus hac oratione Tonus, vocatos ad se Christianorum primarios diligenter hortatur, ludos ne deserant. Aiunt illi, se Christianis legibus prohiberi, spectaculis interesse, quæ idolorum tribuantur honoribus: proinde nequaquam affuturos. Ad ea Tonus, si minùs idolis, mihi certè meisque iussis obedate. Illi verò in proposito omnes obfirmati, Quidquid volueris, inquit, nobis facito, leges nostras nequaquam violate decreuimus. atque ita ab Tono digressi, in templum sese vniuersi recipiunt, martyrium fortiter expectantes. Et sanè (vt acri sunt de vehementi Iaponij ferme dynastæ natura & ingenio) mirum est Toni imperio cunctos non illico fuisse mactatos. Sed eorum fortasse multitudine territus, iussit illis renuntiare, quoniam in sua religione tam obstinati persisterent, quod attinet ad ludos, agerent quod probarent, se illos vltra non cogere. Quare neophyti magnopere in fide pietateque confirmati sunt. E principibus ciuitatis Christianus quidam Leo nomine, Toni propinquus, nuper est mortuus. Is, quòd ære suo templum additis liberaliter horis exstruxerat, & Christianam religionem non modò contra catros ethnicos, sed etiam contra ipsum Tonum, vbi opus esset, egregiè tuebatur, Bonziorum scelere creditur veneno fuisse sublatum. Hunc neophyti, vt mutuam inter se Christianorum caritatem publicè ostenderent, quam magnificentissimè extulere: feretrum cum Litanijs & precibus magnaque cereorum ardentium multitudine septingenti ferè neophyti sequebantur. arca vespere conditus est circumfusa serico, postridie lapideum additum est monumentum, & lignei circumquaque cancelli, Crucibus duabus,

altera

altera ad ostium septi, altera ad monumenti caput, impositis opere politissimo. Itaque vulgò locus quotidie celebratur ac visitur. Verùm de Ximabaranis hæctenus. Ego inde Funaium, mox veni Facundam: ibi hæc scribebam ad vos septimo Calend. Noembr. MDLXV.

LVDOVICI FROII AD SOCIOS
IN INDIAM.

A NNO superiore, fratres carissimi, ad vos scripsi Firando, constituisse Cosmum Turrianum, vt Meacum subleuandi Gasparis Vilelæ causa proficisceretur, quòd multa esset ibi messis, operarij pauci; mihiq; comitem itineris ab eo assignatum fuisse Ludouicum Almeida. Nunc mihi, tam longa peregrinatione Dei beneficio peracta, visum est faciendum, vt ea potissimum per litteras vobis exponerem, quæ vobis cognitu iucundissima putarem fore. Et quoniam totum hoc scribendi munus ita inter nos ego & Almeida initio distribuimus, vt ille iter ipsum quæque in itinere gesta sunt, ego res Meacenses & alia nonnulla de Iaponiorum natura moribusque probe comperta persequeretur; omissa peregrinatione, ego quòd mearum est partium hisce præstabo litteris: vos autem maior videlicet huiusce gentis miseratio capiet, reputantes quanto artificio, quanta solertia sagacissimus ille humani generis aduersarius, per speciem religionis, cæremoniis plurimis ritibusque deceptas Iaponiorum mentes ad interitum perducatur ac pertrahatur. Ac primùm in eorum animis prorsus extincta est notitia omnis, non modò CHRISTI liberatoris nostri, verùm etiam vniùs Dei rerum omnium opificis. Superstitionum verò permultæ sunt sectæ, quarum quam quisque voluerit liberum est sequi; sed præcipuæ duæ, quæ ab Amida & Xaca denominantur. Itaque compluraviluntur cœnobia non modò Bonziorum, sed Bonziarum etiam varia corporis habitu, quippe alij internis tunicis albis, extimis nigris vtuntur, alios cineraceus distinguit color, quorum idolum est nomine Denichi. ab iis Amidani magnopere dissident. Bonzij porrò ferè omnes magnificè habitant, habentque perampla vestigalia. Iisdem cœlibatus indicitur, nuptias contraxisse capitale est. In phano medio aram excitant: in ea signum Amidæ ligneum, corpore supra lumbos nudo, muliebrem in modum auribus perforatis, in rosa item lignea confidet præclara ad aspectum. Ingentes habet bibliothecas, cœnationes ad cibum vnà

sumendum, aramēta seu tintinnabula, quibus ad preces horarias excitantur. Vespere praefectus certum unicuique argumentum ad meditando proponit. a media nocte ante aram templi, alternantibus choris, quasi matutinas recitant preces e Xaca libro nouissimo: prima luce horam unam singuli meditando consumunt. mento capiteque sunt raso. amplissima peristylia cōstruit, & in iis Fotoquiorum (hoc nomine Iaponii quidam sancti appellantur) sacella. dies per annum festos agitant multos. Sunt autem Bonzii claro ut plurimum genere: namque Iaponii proceres multiplices prole onerati, quibus filiis amplum satis patrimonium relinquere se posse diffidunt, hos ferē ad Bonziorum numerum aggregant. Insignis eorundem sacrificulorum est auaritia: omnes conficiendae pecuniae norunt vias. Vendunt artificio multo chirographa, quorum praesidio sese tutum a demonibus fore vulgus patat. Mutuantur etiam nummos, quos in altera vita multiplicato reddant faenore, dantque cautionis causa syngraphas creditori, quas e vita discedens secum ad inferos deferat.

Alia est familia sanē frequens eorum, quos Iapambuxos vocitant, crispante ac vibrato capillo. ii res vel amissas vel furto sublatas ita comperiunt. Statuunt ante sese puerum, hunc daemones certis euocatus carminibus occupat: ex eo deinde puero: quos auent cognoscere, sciscitantur. Horum preces in utranque partem multum valere creduntur. Itaque preces eorum faustas aequē dirasque pretio populus comparat. Huius ordinis candidati, antequam admittantur, bis tērye millepi simul montem quendam editissimum petunt. Ibi sexagesimum diem penitentiae nomine, ubi sese voluntario supplicio macerauerint, (quo ipso tempore sese illis daemones varia specie visendum offert) quasi lauream donati, & in caeteram adscripti familiam, floccis quibusdam albis ornantur e collo pendentibus, atrisque piteolis non nisi summum capitis verticem tegant: atque his rationibus insignibus inde Iaponis provincias peragunt, seque operam suam ubique vendunt, aduentum suum in oppida significanti pulsu catilli, quem secum circumferre singuli soliti sunt. Nesciunt alio nomine Genguis, qui res item furto surreptas, furesque ipsos per diuinatione demonum gent. Ii in praecelso montis iugo sibi domicilium collocarunt: oris atro colore ob assiduum solis pluuia, venti, geluque patientiam. Vxores ducunt, sed non nisi ex suo genere ac stirpe. Iisdem (ut fertur) e capite quasi corniculum quoddam extuberat. Editissimas rupes atque cacumina subeunt, Auuos traiciunt maximos unius arte daemones, qui

infelices magis in errorem inducat, iubet illos montem quendam altissimum ascendere. Hic cum miseri ad præfinitum vsque tempus magno cum desiderio præstolantur. Tum illis denique circa meridiem aut sub vesperam sese offert dæmon, quem sub Amida nomine venerantur, transitque per medium eorum cœtum. ex eo viso tanta in hominum pectoribus ac medullis insidet superstitio, vt nullis deinde rationibus possit euelli. Consueuerat etiam diabolus in alio quodam mōte sese Iaponiis visendum præbere. Quisquis maiore beatarum sedium ac paradisi desiderio tenebatur, conferebat eò sese, eamque visionem expectabat: denique oblatum sibi visum, eiusdem suasu, in interiores vsq; sequebatur recessus ad foueam profundissimam. in hanc dæmon desiliens, cultorem vna secum ad interitum detrahebat. patuit in hunc modum fraus. Senem ea superstitione captum filius ab eiusmodi consilio reuocare frustra conatus, sumpto arcu & sagittis ad locum vsque occultè prosequitur. Comparet ibi dæmon humana specie non sine splendore quodam. Hunc senex dum venerandus adorat, adducit arcum properè filius, emissaque in spectrum sagitta, pro viro vulpem immutata repente figura confixit. Inde fugientis cruorem bestię persecutus, ad præcipitium illud, quod dixi, peruenit, quo in imo permulta ossa reperit mortuorum, quos dæmon per eam speciem antè deceperat. atque ita & a præsentem parentem interitu, & cæteros ab opinione vsque adeò pestifera liberauit. Ad hæc locus est frequentibus Bonziorum cœnobiis admodum celebris (Coiam appellant) quorum princeps auctorque perhibetur fuisse Combédaxis. veterator callidus, arteque dicendi famam sanctimonię consecutus: cum tamen diabolica planè iura legesque descripsit. Inuentor etiam fuisse dicitur litterarum, quibus nunc vulgò Iaponii vtuntur. Is cum ad senectutem peruenisset sese vltro defodit scrobe profunda quadratæ formæ, cubitorum circiter quattuor, eamque deinde seueris verbis aperiri omnino vetuit, neque enim in præsentia mori se; post aliquot millies millena annorum millia virum quendam doctrinæ laude præstantissimum in Iaponis regna venturum, nomine Mirozu; tum se quoque demum è fouea proditurum: interea fessum diuturnis laboribus corpus quiete velle reficere. Circa ipsius sepulcrum lampades ardent multæ è variis eò missæ prouinciis; persuasum est enim genti, quicumque in id monumentum exornandum largi ac benefici fuerint, eos non in hac modo vita diuitiis auctum iri, sed etiam in altera ipsius Combendaxis patrociniò futuros incolumes. Eius porro cultui qui sese

mancipant, intra ea cœnobia quasi claustra concluduntur, capillo in speciem abdicatæ vitæ secularis abrafo, cùm tamen ibi deinde, prout eos egit libido, in omni flagitiorum genere volucentur. in illis ædibus, quæ (vt dixi) permultæ sunt, præter magnam laicorum turbam, Bonziorum sex circiter millia numerantur. Mulieribus aditus eò non est, capitali si accesserint pœna propofita. Fatonochaiti præterea domicilium est Bonziorum. Hi magnam puerorum turbam variis artibus ad omne doli furtiq̃ue genus erudiunt. Si quos eximia nacti sunt indole, hos de regum singulorū edoctos profapia ac stirpe, & procerum ritibus; armorum etiam vfu, dicendiq̃ue arte exercitatos, regio ornata in alias prouincias dimittunt eo confilio, vt sese regum filios ementiti, per commendationem speciemque nobilitatis conciliata mutui nomine pecunia, bene nummati ad se reuertantur. Itaque locus tanta est apud Iaponjos infamia, vt si quem ex ea disciplina forte deprehenderint, confestim interimant; nec tamen impoltores idcirco ab improbitate malitiaque discedunt. Iaponiæ terra in Septentrionem adiacet ampliffima syluestrium hominum regio leucas ab vrbe Meaco trecentas. Bestiarum pellibus induuntur, toto hirti corpore, iugenti barba, mystacibus maximis, quæ paxillo subrigunt potaturi. Vini gens auida in primis, ad bella ferox, formidulosa Iaponiis. In prælio sauciari, salitis aquis abluunt vulnera. id vñum genti remediũ est. speculum gestare dicuntur in pectore; ad caput gladios alligant sic, vt in humeros manubrium desinat. Sacra habent nulla, cœlum dumtaxat venerari soliti sunt. Aquita perampla est vrbs in regno Iaponis Genano. illuc frequentes commeant mercimonii causa, itemque vicissim ad eos Aquitani, sed rariùs, quòd illuc delati ferè perimantur ab incolis. Multa erant præterea in hoc genere quæ scriberem, sed ne sim longior, ad Iaponiorũ insapias redeo, qui ad memoriæ nominis propagandã illud vel maximè pertinere arbitrantur, nominis gloriæ cupidissimi, vt quanto maximo apparatu pœpaque functi sepeliatur. Funerum autè & exsequiarũ in vrbe Meaco eiusmodi est. Hora circiter antequam domo efferatur cadaver, amicorum turba vestitu quam optimo ad rogum anteit. mox propinquæ ac notæ mulieres progrediuntur amictu candido (color ille funestus est) versicolori velo caput obductæ. familiã etiã pro suis quæq; facultatibus ducunt, albo itè ornata subserico; quo vero dignitate atq; opibus præcellũt, cædrina singulæ magnifico apparatu & artis eximiæ lectica vehuntur, secũdo loco incedunt pedibus viri permulti sumptuoso vestitu. Longo deinde interuallo

Bonzijs

Bonzius earum superstitionum antistes auro sericóque refulgens lectica gestatur ampla & præcella pretiosi operis, Bonziis stiparus ferè triginta parafatis linteatisque, atro superindutis pallio textu pertenui; tum cineraceo quidam vestium colore (nam is quoque funestus est) accensa prælonga pinea face, demortuo (ne offendar errète ignarus viarum) iter monstrat ad pyram. Huic Bonzii ferme ducenti succedunt, nomen concinentes dæmonis eius, quem defunctus in vita præcipuè coluit: simul etiam ingens catinus ad rogam vsque tintinnabuli vice pulsatur. tum chartacei duo per ampla & expansa figura canistri præfixi hastilibus, chartaceæ item rosæ varii coloris copiam continent: quos qui gestant, rardiori procedentes gradu, sic hastilia subinde concutiunt, vt flores illi paulatim in speciem pluuiæ decidant, ventoque flante spargantur: eum videlicet imbrem argumento esse aiunt, mortui animam ad paradisi gaudia penetrasse. post hæc autem, octo prima lanugine Bonzii diuisi bifariam, prælongas arundines cum vexillis cubitalibus, quibus item idoli nomen inscriptum est, per terram auersa trahunt cuspide. Tum iisdem insignes litteris, ardenti inclusa candela, decem laternæ feruntur, obductis velo pertenui lateribus. Ad hæc iuvenes duo cinereis vestimentis pineas præferunt faculas, dodrantium trium longitudine, haud tamen accensas, quibus deinde rogo flammam iniciant. Eodem vestimenti colore permulti sequuntur, verticem capitis adoperti exiguis admodum pileolis mento subligatis, è nigro fulgente corio formæ triquetra, (quod apud eos honoris indicium est) iudæ schedula insignes, capiti affixa, in qua nomen eius, quem dixi, dæmonis legitur: quod ipsum quo magis celebretur, ponè certus homo tabellam ostentat cubiti longitudine, dodrantis latitudine albo velo tenuissimo tectam, inscripto ex vtraque parte eodem illo nomine litteris aureis. Tum demum à quattuor viris, lectica sedens magnifica, defunctus ipse gestatur in veste candida, demisso capite, iunctisque precantis habitu manibus. ad cæterum amictum extrema toga papyracea superadditur libro exarata, quem Deus ille suus, cum in terris ageret, scriptum reliquisset perhibetur, cuius præsidio meritisque vulgò se compotes fore salutis existimant. Cadauer filii subsequuntur, quam elegantissimo cultu corporis: quorum natu minimus pineam item fert facem ad ignem pyræ inferendum. Extremum agmen est magnæ hominum multitudinis iisdem quæ modò dixi pileorum insignibus. Vt ad locum exsequiarum peruentum est, Bonzii vniuersi & cætera simul turba cum strepitu aramentorum catinorumque horæ spatio dæmonis illius nomen

magnis clamoribus inuocant. Deinde hoc maximè modo fabricatum: Area quadrata satis ampla, cancellis eminentibus, & velo crassiore ita præcinctæ est, ut singulis in quattuor cæli plagas ianuis introitus pateat. In medio fouea referta lignis, recto eleganti opere ex undulata materia super eam excitato, duas habet è regione mensas vario ciborum genere, (piscibus tamen exceptis & carnibus) præsertim verò caryeis, medicis malis, placentis affatim instructas. Stat etiam in earum altera vaporarium vasculum suffimenti causa prunis impositum, & lignum aquilanum in disco. Utigitur eò deuentum est, lecticæ vinculum injicitur è supè prælongo, quem, qui adfuit, certatim manu apprehendentes vociferantur, ut diximus: postea totum septum introrsus terna lustratione circumeunt. Deinde lecticæ pyræ superimposita Bonzius earum cæremoniarum antistes, carmen effatus, quod circumfusa turba nequam intelligat, accensam faculam ter supra caput in orbem idcirco circumagit, ut eò significet gyro, defuncti animam nec originem habuisse, nec verò finem aliquando habituram esse. Rotatam inde faculam abjicit: hanc duo è defuncti filii cognatisve arreptam stantes ad lecticæ latera ad Solis ortum alter, alter ad occasum, super cadauer ipsum mutuò sibi quasi honoris & officii causa ter vbi portexerint, deinde in lignorum firmam iniiciunt. Superinfunditur oleum statim, cum aquilano ligno & aliis odoramentis, prout copiarum suppetunt, magnòque incendio corpus in cinerem vertitur. Interea filii ad mensam accedunt, & aquilano ligno in vaporarium indito, solenni suffitu parentem quasi iam ad cælestium numerum adscriptum supplices renerantur. Adoratione peracta, merces laborum Bonziis pro dignitate persoluitur: Antistiti quinque vel decem vel etiam viginti aurei nummi: cæteris vel argentei deni viridem, vel cæterarum caxarum numerus: prandium verò paratum (amicorum ac Bonziorum turba dimissa) vel busti ministris vel pauperibus vicentibusque relinquuntur. Postridie liberi cum affinibus & amicis rogum reuersi, cineres, ossa, dentisque demortui in vas ineratatum imposita, domum referunt, ipsumque vas veste contentum in mediis ædibus locant, frequentes adsunt iterum Bonzii ad priuatas exsequias: eademque septimo die denuo reperiuntur. Deinde translati certum in locum cineres terræ mandantur, quadrato imposito lapide, in quo ductis à summo ad imum usque maioribus litteris, nomen describitur dæmonis, quem

eunque demortuus in vita coluerit. inde continuis diebus ad
 sepulcrum se filii conferunt, ibi spargunt rosas, ibi calidam ap-
 ponunt, yt habeat defunctus, vnde hrim leuet. nec solum die,
 sed mense etiam & anno septimo priuatos intra parietes ea-
 dem funebria iusta recurrunt, ingenti videlicet Bonziorum sa-
 gina, crebrisque vindemiis. Omnino in hac funera impen-
 la fit a locupletioribus aureorum trium circiter millium, a
 tenuioribus ducentorum trecentorumve. nam quorum tanta
 est inopia, vt funeri sumptus desit, eos per noctem ac tene-
 bras nullo apparatu vel pompa in sterquilinum abjectos humi
 defodiunt. Aliud est etiam genus funeris, quod virtutibus in
 ora precipue maritima ducitur. li cum Amida sese eximio quo-
 dam cultu deuouerint, eius visendi cupiditate flagrantes, mor-
 tem vltro sibi metipso consciscunt. Ac primum emendicata per
 dies aliquot stipe, & in manicas indita, publice concionan-
 tur ad populum, totamque consilii sui rationem exponunt, ma-
 gna omnium approbatione; tantam quippe sanctimoniam cun-
 cti suspiciunt: deinde sumptis falcibus ad vepres ac sentes, qui
 ad beatorum sedes iter impediunt, praecidendos, nauigium con-
 scendunt nouum, saxisque ad collum, brachia, renes, crura,
 pedesque religatis, in altum prouecti, vel perforato de indu-
 stria merguntur alueo, vel etiam deinceps in mare singuli se-
 se praecipitant. Alueo vacuo confestim ignis ab amicis ac pro-
 pinquis officii causa proprio separatim nauigio profecutus in-
 jicitur, nefas putantibus nauem tantis religionibus consecratam,
 ab vilo prorsus in posterum attingi mortalium. Sane, dum nos
 peteremus Meacum, octo diebus antequam ad Insulam Hiu per-
 uenimus, viri sex, feminae duae simul eo genere lethi perierant ad
 oppidum Fore. His deinde populus adiculam vniuersis colum-
 nam pinumque singulis perpetui honoris causa propelittus ere-
 xerant, & imposita baculis complura chartae segmenta, adiculae
 toto tecto defixerant, carminibus plurimis intra parietes propo-
 sitis, quae beati illius coetus egregias laudes celebrarent. Itaque vi-
 sebatur locus die nocteque superstitionis. Ac forte per eos
 dies dum ad quendam infantem Baptismo lustrandum ego &
 Ludouicus Almeida tendimus, illac nobis iter facere contigit:
 atque eo ipso tempore prodeuntes e sacratio quinque circiter
 vetulae cum globulis precatoriis, quae vulgo rosaria dicimus,
 (adeo Christianos mores Lucifer amatur) partim ludibrio
 nostram ridere dementiam, partim seuro vultu nobis impietatem
 expro-

exprobrare, sacrum illud monumentum nulla veneratione honorisve significatione prætereuntibus. Restat vt de Bonziorum concionibus pauca perstringam. Eæ si minùs crebræ quàm apud nos, certè quàm apparatussimæ. In templo permagno cum ferica supernè umbella suggestus attollitur. In eo stat ornatu sumptuoso cathedra, ante cathedram mensa cum tintinnabulo & libro. Vbi concionis tempus aduenerit, ad suum quæque doctorem in varia templa frequentes Iaponiorum sectæ conueniunt. Ille suggestu ascendens, & in sella confidens, magnificè sese circumspicit: deinde indicto campana silentio, pauca ex eo, quem diximus, recipiat libro quæ mox idem fusiùs explicat. Sunt autem hi concionatores vni ferme disertis, atque ad flectendos animos auditorù idonei: & quoniam hiat semper auaritia Bonziorum, eò potissimùm omnis spectat eorum oratio, vt populum inducant specie pietatis ad suarum cupletanda cœnobia, tanto beatiorum in altera vita fore quem affirmantes, quanto, quæ ad sacra vel exsequias pertinent, maiore pompa & impensa curarit. Cumque ita multæ atque ita inter se pugnantibus numerentur superstitiones atque familiæ; in eorum tamen vel maximè laborant magistri, vt sua quisque mendacia & fabulas ita discipulis probent, nihil vt præterea verum, nihil ad æternam salutem tutum, nihil dignum quod audiatur, existiment. Accedunt alia quoque artificia, incessus grauitas, oris atque habitus dignitas, denique species omnis exterior, quibus rebus Iaponiorum pectora tantis opinionum peruersitatibus imbuuntur, tantamque ex iis fiduciam ac spem salutis æternæ concipiunt, non solum vt domesticos intra parietes, verùm etiam in publico, totaque vrbis rosaria ferè semper manu percurret, ab Amida Xacaque diuinitatibus honores, bonam valetudinem, sempiterna gaudia suppliciter postulantes.

Quæ cum ita sint, carissimi fratres, existimare potestis ipsi, quanto Dei auxilio indigeant, non modò qui in hæc loca Euangelium afferunt, sed etiam qui altarum accipiunt, seque relictis idolis ad Christum adiungunt; quippe tot à diabolo machinis oppugnantur, ita sollicitantur assiduis Bonziorum dissuasionibus, postremo ab affinis amicisque ad eò contumeliosè, molestè, acerbèque vertuntur, vt nisi diuina gratia sacrificiis ac precationibus Ecclesiæ Catholicæ conciliata subueniat, multorum vel potius ferè omnium fidem atque constantiam his certè nascentium Ecclesiarum iniuriis valde periclitari necesse sit. Quo magis vobis, qui salutem animarum tam vehementer expetitis, Iaponicos hosce greges precipuè in Domino commendatos esse par est. Nos Sacramentum ex

here venimus quinto Calend. Februarias. Ludouicus Almeida quibusdam negotiis prius, deinde etiam valetudine aduersa impeditus, ibi diutius substitit: ego diei non amplius mora facta, profectus inde, Meacum leucarum tredecim interuallo perueni pridie Calend. Februarias. Auentu meo cum ceteri Christiani, tum Gaspar Vilela præcipue, qui neminem è nostris Meaci toto ferme sexennio viderat, mirum in modum recreatus est. Is quadragesimum nondum ætatis annum excedit, sed cani septuagenarium indicat, frigorum vi vehementer affecto consumptoque corpusculo. Meacensi lingua, quæ, vt celeberrimi populi regis que vrbs fertur elegantissima, iam nunc vtitur ita perite, non modò vt confessiones intelligat, sed habeat etiam conciones. Quosdam insuper libellos ad pietatem vtilis in eandem vertit linguam, aliosque deinceps non intermittit sub se ciuis operis vertere. Quod reliquum est, nos omnes Dominus pro sua bonitate perpetuò tueatur, opè que nobis ad voluntatem ipsius & rectè interpretandam & ritè exsequendam impetrat. Meaco, II. Calend. Martias, MDLXY.

EIVSDEM AD SOCIOS.

 X iis litteris, quas ad vos dedi mense Februario, multa de Iaponicis ritibus atque superstitionibus cognouisse vos arbitror: alia nunc de rebus præcipue Meacensibus addam hac epistola, quam puto vobis fore non iniucundam. Ego, vt scripsi ad vos antea, Meacum attingi magna Christianorum lætitia pridie Calendas Februarias: incidit meus aduentus in ipsum noui anni initium, quòd hac hyeme Iaponii à Calendis Februariis auspicati sunt; varius enim est in his regionibus anni cursus; longè alia atque apud nos ratio temporum atque descriptio. Verus est autem gentis mos, vt anno ineunte, ab die nono Lunæ adusque vigesimum, regni proceres & Bonziorum principes ad Regem quisque suum salutandum non sine donis accedant. Ea sunt ferè magnis chartæ numerus, aurea stabella, arma affabre facta, & alia eiusmodi. atque hæc consuetudo, iam inde ab antiquis ducta temporibus, cum in aliis omnibus regnis, tum verò in hoc Meacensi tanto diligentius rotinetur, quanto Cubus honore atque amplitudine cæteris omnibus Iaponis Regibus antecellit: atque idem honos vxori quoque ipsius matrique tribuitur. Hos autem salutatores Cubus longè cubiculorum ordine admittit ille quidem in penetralia, operis eximii peristromatis aureis adornata; sed ad eorù verba salutationesque (ea loci & personæ

sona majestas est) nihil omnino respondet: insignibus tantum Bonziis quibusdam id habet honoris, ut flabellum, quod tenet manibus, paululum inclinat; atque in hunc modum primæ nobilitatis viri inducuntur: nam inferiorum ordinum hominibus, quamquam locupletissimis, & longè pretiosissima dona ferentibus, nullo pacto ad eum aditus est. Et quoniam ad viam Evangelio munendam, & existimationem apud rudem ignarumque veræ virtutis & gloriæ populum colligendam pertinere magnopere visum est, ut Evangelii præcones nequaquam exclusos inde fuisse constaret, dedit operam Gaspar, ut illum ipse quoque per idem anni tempus inuideret. ac superioribus quidem annis aulici cuiusdam beneficio potentis viri, ad Christianam religionem propensi, aliquoties introductus est: nunc verò mihi quoque eiusdem opera paruit aditus. Cubum ergo primum, deinde uxorem, postremo separatim in aribus matrem inuisimus, honesto comitatu ad regiam usque ducti: & cum benignè accepti sumus ab omnibus: tum verò à matre humanissimè, quippe quæ non modò portionem nobis misceri iussit à famulis, verum etiam Zacanam (salsamenti genus id est oliuarum instar) de more paxillis insertam; suis ipsa manibus honoris causa porrexit. Eam inuenimus in cœtu nobilium feminarum sedentem ante facellam ornatissimam, in quo erat Amida puellis effigies egregiè picta cum diademate, aureis è capite radiis emicantibus; mirum ibi silentium, mira modestia, mira denique domestica disciplina: vehementer dolendum ut sit, tantam indolem tantis diaboli fraudibus opprimi, orandusque sit etiam atque etiam Dominus, ut hæc tenebras Evangelii splendore pro sua infinita bonitate disiciat.

Ut eo sancti sumus officio, postridie Gaspar ad neophytos reuersendos abiit Amorim; ego Meacensibus prædicare Evangelium institui, cum aliis, tum verò quibusdam è Cubi familia viris illustribus, qui ad nos vèritate cæperunt: ex iis tres, audito iam aliquoties verbo Domini, Baptismum à nobis vehementer efflagitant; sed idcirco differtur, ut interea meliùs Christiana rudimenta atque instituta percipiant. Auditores habemus mirum in modum curiosos; nullum quærendi finem faciunt, præsertim qui sunt è Ienxanana familia, quæ omni sublato numinis metu, corporis voluptates pecudum more persequitur. si nihil in animum inducunt credere, nisi quod cernunt oculis, manibusque contrectant: quamobrem expugnantur difficillimè, nec nisi evidentibus planè demonstrationibus cedunt. Obiiciunt autem nobis inter alia; si quid est Deus, ut dicimus, idemque aded bonus est; cur ad hoc usque tempus

celauit

relauit bonitatem suam, eamque tam serò Iaponiis declarauit?
 responderetur autem ad hæc omnia sic, vt contradicere nequeant:
 sed tantæ, tam densæ illis tenebræ sunt, vt insolitam Euangelii lu-
 cem vix pauci admittant: qui tamen eo sunt ingenio atque indole
 præditi, vt vbi verbum Dei quasi terra semen acceperint, quo tar-
 dius acceptum, eo diligentius amplectantur ac foueant. In vniuer-
 sum autè, Iaponiorû ingenia ad Christianâ religionem in primis
 idonea sunt, præstantque non solum in cognoscenda veritate sedu-
 litatem ac studium, sed etiam in retinenda fidem atque constan-
 tiam. tres quidem ii, quos modò diximus, aulici, tanta in eò genere
 diligentia sunt, non modò vt Christianæ doctrinæ præceptiones
 ac formulas suo descriptas chirographo deinceps memoriæ man-
 dent. idque celerrimè, sed etiã quæ ex concionibus nostris audire,
 domum regressi in commentarios referant, præsertim quæ de mû-
 di creatione, de immortalitate variisq; viribus ac facultatibus a-
 nimæ disseruntur. Eos deinde commentarios offerunt Socio nostro
 Damiano recognoscendos identidem. Et cum eiusmodi gentis na-
 tura, tum illud quoque vel maximè Christianam causam adiuuat,
 quod multæ sunt superstitionum sectæ, non solum diuersæ ac va-
 riæ, sed etiam inter se pugnant: quo facilius est, diabolica menda-
 cia fraudesque conuincere. Circa Meacum in patentibus campis
 plurima sunt idolorum phana, è quibus adii Christianorum ductu
 nonnulla: in iis quoddam est Amidæ sacrû ab vrbe quattuor serè
 passuum millibus, à prisca Imperatoribus conditum ac subinde re-
 nouatum. longitudine vlnarum centum circiter & quadraginta.
 ingentes habet valuas in medio. ingredientibus obicit sese sug-
 gestus, in quo Brachmanis habitu, perforatis auribus, mentoque
 & capite raso, ingens Amidæ statua confidet, supra statuam quasi
 pro vmbaculo pendent excepta catenis multa magnaque tintin-
 nabula: circa ludentium specie triginta cernuntur milites strictis
 telis armati; saltâtes Æthiopes, anus venefica, damonesque teter-
 rimi; effingitur etiã certa quadã imagine ventus, horrificoq; aspe-
 ctu tonitrua: ad hæc septeni gradus ad tēpli totius lōgitudinē por-
 riguntur: in iis ordine certo dispositæ vnus Canonis Amidæ filii
 imagines omnino mille, hinc inde quingenæ, eadē omnes forma,
 ore venusto, egregiè factæ, tricena brachia totidemque manus o-
 stentant: è quibus duo tantum ad reliqui corporis magnitudinem
 apta proportione conueniunt, cætera parua sunt, duo etiam lum-
 bos præcingunt. Singulæ porrò statuæ bina tenent iacula, pectus
 insignitæ septenis hominum vulticulis, corona capiti imposita
 cum diademate radiante. Sunt autem cuncta eius tēpli nō modò
 simula-

simulacra, sed etiam quæ diximus tintinnabula, & ipsæ catenæ magna obryzi auri copia scitè admodum ab imo ad summum usque verticem intacta sic, ut fulgorem intuentes oculi ferre vix possunt. locus est celeberrimus, multique eò longinquis è regionibus religionis causa confluunt.

Inde passuum intervallo duum circiter millium, collis attollitur, ad cuius radices veterem quandam academiam multis distinctam cœnobiis tenui fluens aqua riuus circuit amœnissimus: multa ibi delubra, quorum in aliquibus magno cultu adoratur statua cacodæmonis, facie magis etiam, quam apud nos pingitur, fœda & horribili. in summo autem colle ingentia tria lignea templa ligneis item columnis mira crassitudine suspenduntur, infimo pavimento strato laterculis lævigatis. In eorum vno colossam immanis magnitudinis Xacæ signum, singulas habet ad dextram laevamque statuas paulo minores: a tergo autem quoddam quasi folium exsurgit, ex quo sigillorum vnius palmi duo circiter millia prominent, infantisque præterea bini ferè quadraginta, denique latus utrumque templi, sparis armati dæmones bini custodiunt: hæc autem aurata sunt omnia. Alterum est templum probandis & laurea donandis veteri academiarum more scholasticis destinatum. In eo pulpitum, vexillis compluribus è superiori pendentibus, eminet ligneum, in quod scalis tribus ascenditur: ibi mensa cum cathedra parata magistro, qui actibus etiam præsidet, itemque ad inum suggestum altera in usum discipulorum, qui eo iudicio probandus insignibusque doctrinæ publicè decorandus est. templum autem ipsum lacertæ seu stellioni dicuntur esse, quem vulgo Deum & præsidem litterarum & eruditionis existimant: huic nulla neque ara, nec statua, ut cæteris Diis erigitur, in summo tantum laqueari, multiplicem contortus in spiram, ingenti orbiculari depingitur forma, ut scholastici deum supplices venerantur, oculos mentemque simul ad superum cogantur attollere. Tertium phanum altitudine duo proxima superans, clausum offendimus. è regione sunt ades perambulæ calatura magna; scholasticorum id domicilium est. multa erant præterea ibidem visenda, sed imminente iam nocte revertimus.

Hæc habui quæ ad vos in præsentia scriberem. ea si minus læta videbuntur, quod parum videlicet ad rei Christianæ amplificationem attineant; eo diligentius orandus erit vobis Dominus, ut de Ecclesiarum incrementis & rei Christianæ progressibus multa nobis in posterum ad vos, majore cum animi nostri vestroque fructu

fructu, spiritalique solatio scribere liceat. Quamquam post nostrum ab vrbe Firando discessum non pessimè posita est opera: Deo quippe adiuuante Iaponij sexaginta ad Christianorum numerum adiuncti sunt. Quod reliquum est, nos omnes pro sua clemètia Dominus perpetuo tueatur ac protegat. Meaco, pridie nonas Martias. MDLXV.

EIVSDEM AD SOCIOS.

Vobis velle maximè intelligo, id hisce litteris agam, vt Ecclesiastica primùm, tum cætera persequar. Quadragesimæ diebus Dominicis omnibus Gaspar Vilela Euangelium declarauit: quarta quaque feria Damianus noster de Pœnitentiæ Sacramento copiosè disseruit. sexta, facto missæ peracto, non destitit Iaponius puer, ex ijs quos educamus, de Passione Domini verba facere: quam in sententiâ, conuenientibus nocte neophytis, Vilela denuo disputabat, ijs præcipuè locis insistens, quibus auditores ad pietatem excitari maximè possent. Dominica in Palmis (quoad eius fieri potuit in tanta ædium angustia) Catholico more cæremoniisque transacta est. inde ex oppidis finitimis atque etiam remotioribus neophyti ad indulgentias (quas à summo Pontifice datas Catholico ritu proponimus) Paschatisque solennia frequentes venire cæperunt. in iis quidam cum vxoribus liberisque nobiles viri, quamquam lecticis aut equis vsi, tamen assidua pluuia valde vexati, pietatis laudem cumulare patientiæ meritis. Vilela ducentorum ferè & quinquaginta confesionibus auditis, quinta feria in cœna Domini mandatum Euangelicum de mutua dilectione publicè docuit. postea eum de Eucharistia suauissimè perorasset, cœlestem panem Christianis circiter sexaginta distribuit: qui cum ex intimo sensu, & gaudio spiritali, copiam funderent lacrymarum, sanè quàm ingenti nos affecere solatio. in sacello intimo Ludouicus Almeida sepulcrum erexerat ornatissimum. in eo Corpus Domini conditum est, armatique custodes adhibiti. Vespere, solennibus officijs persolutis, puer Iaponius in exponenda Passionis Domini serie, collecta è quattuor Euangelistarum historiis, horas duas ferme consumpsit. quæ deinde explicatione potissimùm indigere sunt visa, in iis Vilela ex instituto declarandis immoratus est, suadens auditoribus pœnitentiâ; sed calcar videlicet currentibus: nã cum sæpe alias, tũ eo maximè anni tẽpore voluntarias ab sese pœnas, easque adeò acerbis exigere soliti sunt, summopere gratulandum

laudum ut sit, in ultimis hisce terrarum finibus, inter toridolorum cultores, in ipso denique (ut ita dicam) regno diaboli, sacratissima Crucis tropæa, salutaremq; humano generi mortem Christi Domini, tam iucundis hominum studiis, tanta religione, tam gratâ memoria celebrari. Maioris hebdomadæ lectû atque tribulationem ingenus gaudium Dominica Resurrectionis excepit. & medianocte domus Christianis completa est, liturgiam & supplicationum maturam expectantibus. ea peracta, simul etiam Christiani aliquot Eucharistiæ Sacramento refectis, concio habita est de Resurrectione Domini Paschalibusque mysteriis. inde conuiuio excepti sunt, quod Natali die & Paschate Domini solenne Gasparificiis eo consilio, ut quàm archissimis Christianorum animi caritatis ac beneuolentiæ vinculis inter se iungantur, simul etiam per eam occasionem colloquia de rebus cœlestibus habita, ductaque præ dulcedine ad vesperam; quædam præterea è diuinis laudibus decantata. quo strepitu exaudito gentiles, præsertim quod non nihil de apparatu ædiculæ nostræ cognouerant, instare vehementer ut fores aperirentur: obisti non potuit: introire permitti, pleræque verò mulieres diuino quodam instinctu nixæ ante aram genibus, manibusque sublatis, effigiem Christi Domini supplices adorarunt. Posthæc neophyti, qui ex oppidis vicinis ad festa conuenerant, Gaspare officio hîssemè salutato digressi sunt. nunc autem id Gaspar agebat, ut sibi diuersorium conducere prope regiam in superiore urbis parte, quod toto iam ferè triennio frustra conatus est, ut ibi quoque posset Euangelizare commodius. Verùm satis iam de rebus Ecclesiasticis, ad alia veniamus. Ante discessum Almeida, cum tempus eius reuersionis adesset, perducti sumus iterque ad insignia quædam urbis ædificia ac cœnacula, quorum tanta est religionis ac magnificentiæ fama, ut ad ea visenda ex aliis omnibus regnis peregrini Meacum ferè assiduè confluant. Ex his nonnulla perstringam: infinitum est enim singula persequi. Aedes quædam quædam Cubi primùm adiuimus, eximio quodam artificio & que elegantia exstructas oblectationis & animi causa, nihil ego nec in Europa nec in tota India tale conspexi. iis horri subjecti sunt cum aliis arboribus ignotis in orbe nostro, tum cedro, cupressu, pinu, malis medicis consiti: quæ omnes arbores, varias in figuras artificii manu coactæ, cameras, tintinnabula, turres, aliæque id genus plurima referunt. iam lilii, cyani, rosæ, florumque tanta est copia, tanta colorum odorumque varietas, non solum ut aduenas ac peregrinos, verùm etiam domesticos ipsos atque cultores cum voluptate atque admiratione retineant. neque horti modò, sed vrbis ipsa

ipsa quoque pulcherrima. viæ latæ ac directæ, foribus arcium
 nititur (quæ res furta & latrocinia maximè prohibet) occludun-
 tur. in iis variarum mercium institores, opifices, ac sellularii,
 cum alia in vsus deliciâsque mortalium, tum præsertim aurea fla-
 bella conficiunt, sericâmq; cuiuslibet operis texturam exer-
 ceat. in medio celeberrimum Amida phanum cum omnibus ho-
 ris diei, tum verò sub noctem clausis iam tabernis frequentif-
 sime visitur, iactantur à populo nummi cum precibus, & simula-
 crum adoratur. nos eò ex hortis Cubi via longa latâque perdu-
 ctî, inde sumptuosissimas præfecti Meacensis nuper instauratas
 eedes adiimus; quibus item horti coniuncti non modò arborum
 multitudine artificiosisque figuris delectant oculos, verùm etiam
 aquæ limpidissimæ copia, quæ à nouem circiter passuum mil-
 libus excisa rupe, regali sumptu perducta, lacum in hortis me-
 diis efficit, in quo complures variæ magnitudinis insulæ, ligneis
 lapideisque peruiæ pontibus, vsquequaque lætissimis arboribus
 opacantur. Inde quanquam fessos iam, ac reditum cogitantes,
 neophyti nos longiùs pertraxere. multa igitur prætereuntes pha-
 na, ingentem ingredimur lucum, in quo Bonziorum cœnobîa
 quinquaginta miræ amplitudinis, à regum & principum li-
 beris, qui sacris addicti sunt, magnificè & sumptuosè incolun-
 tur: facitque ipsa vicinitas, vt eorum præfecti se inuicem elegan-
 tia munditiisque superare contendant. Ex iis aliquot inspeximus
 obiter. Cuiusdam est ianua lignea egregio quodam artificio,
 longèque alia atque apud Europæos forma. hæc nos in xystum
 induxit stratam quadrato lapide nigro, parietibus vtrinque ex-
 currentibus opere tectorio læuoris atque candoris eximii. Xysto-
 nouum quoddam genus horrorum prætenditur, in quibus ma-
 nu facti colles è saxis ad eam rem è longitquo petitis, frutetis
 confiti, pontibusque coniuncti cernuntur. Solum partim arena
 trassiore admodum candida, partim etiam atris lapillis obduci-
 tur, è quibus passim elati maioris formæ lapides, ex imo leucoia,
 violas, ac flores emittunt, adedò artificiosè commistos atque dis-
 positos, vt cum in orbem singulis anni temporibus floreat, ver-
 sibi perpetuum esse videatur. Multa prætereo, tum ne longior
 sim, tû quòd ea verbis assequi me posse diffido; sed illud nò omit-
 ta, quod in reditu vidimus. In medio phano quodam, machina lignea
 sculptilis variisque picta coloribus, multis forulis collocatos cõti-
 net libros ab vno Xaca cõscriptos. eadèmq;, vt est versatilis, quem
 quisq; voluerit librum offert protinus. & quidem tanta est volumi-
 num copia, vt incredibile sit, vel vna ætate à multis auctoribus, vel

multis

multis ætatibus ab vno auctore cõfici potuisse. eorum autem est maximus non in Iapone modò, sed etiam in Sionis regionibus vnde omnis Iaponica fabulositas & superstitiones primum extitisse, atque inde paulatim oram Sinarum, Pegusiam, Bengaliam totumque eum tractum in Bisnagam vsque peruagata dicuntur. Aliud etiam phanum in reditu vidimus inferorum regi dicuntur cuius præcellsum horrifico trucique adpectu simulacrum regis scepro insignitum, duobus hinc inde ingentis item stature monstris cingitur, quorum alter calamo describit hominum mortales, alter descriptas in tabula recitat. parietes picti varias inferorum ostentant pœnas, quibus plurimi sexus vtriusque mortales monstrum ministerio cruciantur. Celebratur autem ades hæc, augereque pecuniis ferè assidue: nunquam enim desunt, qui ad regis figiem timore perfusi, ea ab sese tormenta atque supplicia deprecantur. Atque hæc illo die. Postero autem, Christiani cuiusdam principis inuitatu ad audiendas Bonziorum conciones in suburbanis cœnobia (sunt autem exitus ex vrbe spatianti causa gratissimi) venimus egressi, turbam virorum æquè ac feminarum cum suo quemque rosario supplicantes adspicimus; percontati à theophytis, quidnam id esset, dimissam tum concionem esse respondit: interrogati de numero, aiunt homines earum rerum peritum esse quinque circiter millia. addunt insuper, in eo tempore quotannis centum diebus continuis ab vno eodemque Bonziorum conciones haberi, multis magnisque indulgentiis auditorum precueranti propositis. Optatum erat nobis omnino aliquem concionatoribus audire, cognoscendi maximè studio, saluaque religione & officio transferendi ad usum nostrum, quæ ad concionandos permouendosque Iaponiorum animos pertinere viderentur & quoniam allatum est, rem adhuc integram esse in alio quodam cœnobio, pergere porrò illuc vsque decreuimus. eò tendentibus igitur nobis primò Guiuani phanum occurrit, quod ingenio, quantia, superstitione, anniuersariis mimorum ludis, variisque spectaculis magnopere celebratur & colitur. Inde exeuntes, vni ingredimur pinis vtriusque iucunda admodum specie confusa: tum adspicimus populi concursum, ad concionem citato gressu conuentis. nos vt ad locum peruenimus, moniti à Christianis periculum esse, ne Bonziji si nos adesse sentirent, concionari desisterent, nec culto loco ad initium vsque concionis non sine magna quidè vel admiratione vel pudore substitimus è conscientia teporis ac negligentia nostræ cõcepto, cū interim vnius horæ spatio auditores omnes ad parui pulsus tintinnabuli nixi genibus, incredibili cœ-

dam significatione pietatis, rosaria manusque tollentes in cælum, in oratione persisterent, vociferantes assidue: Namu Amida Am- bur. Hoc est: Da salutem Amida: quod ipsum nomen etiam do- mi forisque, seu emant aliquid seu vendant, modulata quadã pro- nuntiatione gestientes ac libentissimè sæpius inuocant, quin etiã pauperes ipsi inter emendicandum, iis à quibus elemosynam pe- tunt, propitium precantur Amidam. Bonzii verò ac legisperiti verba illa plebi inculcare non desinunt: Ichinem, Amidabur, Su- cumet, Murioo, Zai: id est, quisquis Amide sanctum nomen ex a- nimo inuocauerit, procul dubio saluus erit. Imperato deinde ma- iore campana silentio, vt concionator suggestum ascēdit, tum nos quoque sensim irrepsimus; phanum erat ad fores vsque ac porticus refertum viris ac feminis. in ipsis autem aræ gradibus multi Bon- zii considebant manibus intra togam abditis, oculisque demissis. Porro concionator claro, vt aiebant, genere, decora quidem in pri- mis facie, aspectuque grauissimo, in excelsa vnde ab omnibus con- spici posset sedens cathedra, sericis ad talos vsque perquam splen- didè vestimentis indutus, interiore candido, exteriori purpureo, stibellum tenens aureum; ex libro quem habebat in mensa propo- situm, quædam institit subinde recitare, tum fusiùs explicare, tan- ta non solum actionis venustate, sed etiam (vt Gaspar Vilela affir- mabat, eius linguæ bene peritus, & cæteri qui nobiscum aderant) orationis elegantia atque artificio, vt mirum videri non debeat, eiusmodi homines tanto in honore ac veneratione esse apud veri- tatis ignaros. Mihi quidem hæc apud animum meum reputanti venit in mentem, non sine sancti Spiritus vehementi quodã instin- ctu Franciscum olim Xauerium tam acri studio tam longinquam hanc peregrinationem expetiisse Iaponicam. profectò enim hæ- gentes, naturæ bonitate ingeniique præstantia multis Europæ no- stræ (quod earum pace dictum sit) nationibus antecellunt. Quòd si minùs magnificè de Iaponiis vel sentiunt negotiatores Lusita- ni, vel prædicant, id nimirum idcirco fit, quòd non nisi cum popu- lis maritimis negotia contrahunt, qui ab interioribus tantùm ab- sunt vitæ cultu, morumque elegantia, vt præ iis rustici videri pro- pemodum possint. Itaque per contemptum syluestres etiam vulgò à Meacensibus appellantur, cum tamen alioquin ab humanita- te ipsi quoque maris accolæ nequaquam abhorreant. Sed iam fi- nis epistolæ sit, plura propediem: atque vtinam cuiusmodi omnes optamus. Meaco, v. Calend. April. MDLXV.

EIVSDEM AD SOCIOS.

DE statu rerum Meacasiū, & religionis Christianæ processibus ad Paschatis usque peracta solēnia, superioribus litteris ad vos fusè perscripsi: attexam nunc fratres carissimi reliqua, è quibus facillè iudicare possitis, quàm assiduis vestrum omnium sacrificiis piisque deprecationibus egeamus.

Postquam à Paschali conuentu neophyti in suas domos & vicina castella digressi sunt, nos Meacensibus Euangelium prædicare perreximus: auditores minimè decrant, multi etiā, diabolicis fraudibus & Iaponicæ superstitionis prauitate cōuicta, sic immutabatur afflati diuinitus, vt constantissimè cederent, in vno Christo Domino ac Redemptore nostro omne salutis humanæ periculum esse repositum. Venitabat etiam ad nos, cum aliis principibus ciuitatis, quidam Regis Mini cognatus, vir sanè perspicax: is cum a nobis multa subinde perquireret, litterisq; responsa mandaret cōmentandi causa; tantus illi paulatim veritatis illuxerat splendor, non modò vt ipse in voluntatem Christianæ suscipienda religionis vehemēter incumberet, sed etiam spem nobis adferret, vt Mini regnum vniuersum ipsius opera atque auctoritate sacrosanctum acciperet Euāgelij lumen. Ad hæc, Iobeleu a summo Pontifice datū, ad felicē euentū Tridētini Cōcilij precibus ac ieiuniis impetrandum, in hac vrbe propositum est octauo ante Pentecostæ die. cuius rei nuntio in pagos & castella perlato, magno studio ac pietate sese comparauere neophyti ad tam insigne Christi Domini beneficium: & quamquam per eos dies Gaspar in febrem incidit, & ego non optima sum vsus valetudine, tamen concursu ad nos Christianorum facto, Dominica Pentecoste, imbecillitatem nostram Domino fulciente, per occasionem tam amplæ conueniendæ indulgentiæ, multos & verbo Dei & sacratissimo CHRISTI corpore pauius, quod illi nimirum, vt solent, vberissimo detu crebrisque suspiriis perceperē. is erat Christianæ rei cursus, vt in tantis gentium tenebris, tantaque aduersariorum potentia, secundus: iamque parabat Vileia totam hanc Meacensem obuiam prouinciam, & prout se obtulisset occasio, per ethnicorum pagos & oppida circumferre Euangelium; cum captis interuenit atrocissimum & post hominum memoriam inauditum facinus, quod non modò conatus nostros omnino impediret, sed etiā nos ipsos in extremum vitæ discrimen adduceret. Nam Regulus Imorendū (de quo scripsi ad vos antea) Mioxindonus, deuictis à se gentibus quibusdam potentia atque opibus auctus, ipsum quoque Cubum,

ut in pace otioque securam, & imparatam à rebus omnibus, certe
 nihil eiusmodi metuentem, impetio, quod magna cum aequitate
 regebat, per summum scelus atque perfidiam deturbare, ac tyran-
 nidem occupare constituit: neque apud inflammatum dominan-
 di libidine animum vel Cubi virtus & probitas, vel plurima eaque
 maxima ab eodem in se profecta beneficia valuerit. Igitur assum-
 ptis latrociniis sociis duobus Narensium tyranno Dacondo, &
 alio quodam dynasta; cum delectis armatorum duodecim millibus
 repente Meacum iter intēdit, eo certiore spe rei perficiendæ, quod &
 ipse Cubi nomine vniuersa rei bellicæ præerat, & plurimos habe-
 bat in vrbe Meaco satellites & clientes. copiis ergo prope urbē in-
 sis opportuno loco subsistere, ipse cum fidelium manu specie offi-
 cii Meacum introit, nimirum, ut quibusdam recentibus honoris
 insignibus à Cubo decoratus, ei gratias agat. atque ut quod vole-
 bat quam maximè sine tumultu transigeret, ad alia verborū officia
 illud etiam addit, ut Cubum in saburbanam quoddam Bonziorum
 cœnobium blandis precibus ad cenam inuiter, namque circūuen-
 tum adoriri placuerat. Sed cum res parum procederet, quod Cu-
 bus de confidente prope Meacum exercitu factus denique certior,
 & suspicatus id quod erat; nō modò se Mioxindono minimè crede-
 ret, sed etiam fugam pararet, (ex qua deinde impudenti comi-
 tum suorum consilio reuocatus est) Mioxindonus apertè ratus a-
 gendum, copias omnes ad regiam propiùs admoget: ac ne inex-
 piabili in suum Imperatorem ac Regem odio accensus esse vide-
 teretur, dum inops consilii Cubus cum familiaribus trepidat, præ-
 mittit ad Regiam qui palam denuntiet, se Cubi ipsius caput mini-
 mè petere, certis tantum eius cognatis amicisque grauius in sen-
 sum, eorum potentiam ultra ferre non posse: itaque tum demū re-
 conuenturam, seque inde cum pace abiturum, si complures proce-
 res, quos nominatim in schedula descripserat, quamprimum inter-
 fici iubeat. ad hæc tam insignis impudentiæ postulata, ira percitus
 is qui ad ea cognoscēda Cubi iussu prodierat, grandis natu aulicus
 ille ipse qui nos ad Cubum introducere consueuerat, abiecta quā
 legerat schedula, verbisque grauissimis in parricidas inuectus, ad
 extremum addit, rebus iam desperatis quoniam quidē alia ratio-
 ne non possit, certè voluntaria morte sese officio fideique suæ sa-
 tis esse facturum. His dictis regressus in regiam, coram ipso Cubo
 strictū pugionem gentis more sibi condit in viscera, & moribun-
 dus occumbit; eodem ipso leto quattuor alij, cum præ timore oc-
 clusis ianuis non admitterentur, mox in ipso regiae periēre vesti-
 bulo. Senis verò demortui filius, ut patrem conspexit exanimem,

præcepto dolore atque iracundia fertur in coniuratos infestus, pugnantisque perimitur: tum illi pluribus locis palatio flammas incidunt, quod Cubus ubi sensit; certus prælio potius quam incendio mortem oppetere, ex honestissima grauiissimaque femina matris amplexu se proripit, vaditque cum suis armatus in conferta hostium aciem: ibi quam acerrimè dimicans, ventrem hastili, caput sagitta confixus, duobus præterea vulneribus acceptis in facie, concidit super eum præliantes egregiè centum circiter aulici prima nobilitatis viri sternuntur: quorum cum animi magnitudo ac fidelitas omnium, tum præsertim adolescentuli cuiusdam quartumdecimum ætatis agentis enituit: qui cum in certamine hostes pænè obstupescisset audaciæ miraculo, eumque viuum sublato undique clamor conarentur excipere; ille Cubum defunctum intuitus, sibi que turpissimum ratus Regi suo Dominoque superstitè esse; gladio confestim abiecto sicam arripuit, abscissoque sibi met gutture eandem sicam adegit in viscera. Inter hæc hostes, qua per incendia patuit aditus, in regiam frequentes irrumpunt; fratrem Cubi Bonzium una cum matre, nequaquam vel huius senectutem vel illius adolescentiam miserati, acerbissimè contrucidant: regia gaza diripitur: cuncta ferro flammaque miscentur: honorariæ puellæ ac pedissequorum regulorum ferè ac principum filie, & clarissimis ortæ familiis, omnia miserabiliter eiulatu gemitibusque complentes, inter oblectos armatis exitus conantur sibi fuga consulere; quarum aliqua vestimentis etiam in illa ipsa immanitate petulanter atque prociaciter à militibus exuuntur: aliæ verò ad viginti, dum anticipi metu distractæ, hinc micantes horrent gladios, inde sauenti perterritur incendio; in conclaue quoddam abditæ, quo nondum flammæ peruaferant, igne deinde grassante opinione celerius, ibidem oppressæ, atque ad unam omnes obsumptæ sunt, porro Cubi ipsius filia duæ ad pedes hostium prostratæ suppliciter, Christiani cuiusdam beneficio, in ædes propinquas amicorum, incolumes euasere. mater ipsarum reginâ, inter ancillarum greges tum quidem elapsa feliciter in quoddam sese cœnobium recepit, passibus mille circiter & quingentis ab vrbe disunctum; sed paulo post à conquistatoribus deprehensa, ubi sese Daiondoni & Mioxindoni iussu mortis destinatum esse cognouit; chartam atque atramentum poposcit, scripsitque sua manu multis verbis ad filiam utramque litteras, quarum erat clausula, viro suo per summam iniuriam à rebellibus interempto, se quoque nullo suo merito ad necem rapit: verumtamen æquissimo animo sese mortem obire, nec dubitare quin hoc totum pro sua infinita clementia de se statuisset Amida, qua

quo citius ad paradisi gaudia peruenire, ibique Cubo suo in perpetuum perfrui sibi liceret. Deinde obfignata epistola, cum Bonziis apud quos delituerat gratias egisset, ad aram Amidæ perrexit: ibi manibus sublatis in cœlum, obtinendo indulgentiæ causa Amidam bis inuocat nominatim, & simul cœnobiarcha ad absolutionis indicium manus capiti supplicantis imponit. inde regressa in cubiculum, elatis manibus Amidam rursus appellans, à militibus iugulata est. Iam verò qui Cubo in extremo certamine affuerant, eorum ædes direptæ, suburbana ædificia solo æquata, corpora simul cum ipso palatio concremata sunt. Cubi tantum cadauer, hostium permisso, à Bonziis ad rogam ac sepulturam elatum est in cœnobium, quod ille ad eam ipsam rem ingenti sumptu construxerat. primarius autem quidam est Cubi familiaribus peregre proficiscens, cum rem gestam in itinere cognouisset, Meacum rediit illico: atque ubi regiam deletam & omnia versa vidit in cineres; sepulturæ locum rectè petiit, ibique dissecto sibimet ventre super Cubi tumulum corruit. Sorores Cubi duæ sunt Bonziæ; quas quamuis inclusas cœnobio, nihilo minus aiunt peri conuitiis atque ludibriis hostium: atque ob id ipsum à sodalibus perpetuò custodiri vigiliis distributis, ne sibimet necem ex desperatione consciscant. Nos interea ciuitate ad acerbum adeò spectaculum ingenti pauore percussa, cum domum nostram neophyti confugissent, ad preces ac Litanias conuersi videlicet, mortem expectabamus in singula penè momenta; nec sanè, quod Bonziorum in nos odium est, quæque eorundem apud Mioxindonum atque Daiondonum gratia & auctoritas, multum ab extremo periculo absumimus; sed cum ad nos clam venisset pro amicitia scriba Mioxindoni, pectus feriens, & impietatem Domini sui grauissimè detestans increpansque, multis deinceps nuntiis atque interpretibus vltro citroque missis, magno vix tandem labore impetratum est, sacra iam veste cæteroque instrumēto in pacata loca præmissis, ut exsulatum nobis abire liceret. Itaque Gaspar Imorim ad Christianos profectus est, ego parua sum relegatus in insulam nomine Cangam. Atque ut intelligatis, nisi hac tam atrox repente procella exstitisset, quæ latos Domini vinea fructus ostenderet, quò die discessimus, (is fuit sanctæ Mariæ Magdalensæ sacer) eo ipso die, quamquam in magna trepidatione ac tumultu, Bonzius vnus, laici duo est Mioxindoni familia Baptismi Sacramento renati sunt. Quod superest, patres fratresque carissimi, vobis orandus est etiam atque etiam Deus, ut afflictas res pro sua bonitate sapientiaque restituat: ne stultis ratiocinatoribus, & occulta iudicia Domini parum æqua lance pensantibus, plus

diabo-

diabolus ad euersionem Ecclesiæ Meacensis, quàm Christus ad eiusdem tutelam defensionemque valuisse videatur. Ex Iaponis insula Canga, mense Augusto, MDLXV.

ORGANTINI BRIXIENSIS AD
SOCIOS ROMAN.

NON eram nescius (fratres mihi carissimi) quã grata vestris auribus accidere soleant ea, quæ de nostrorum hominum laboribus atque periculis ex India perferuntur ad vos. Quocirca prætermittere nolui, quin ex iis quæ hoc anno præcipuè contigerunt, nonnulla perscriberem, præsertim verò felicem Francisci Lupii obitum, qui vnâ cum fratribus nostris duobus ante vnum mensem, pro constanti Catholice fidei confessione, à Mahometanis interfectus est: vt simul intelligatis & quantopere diuino subsidio vestrisque deprecationibus egeamus, & quæ maxime requirantur in eo, qui Indicam hanc expeditionem atque prouinciam experat.

Illud igitur primū: patres duos, Ramirum & Alcarã, è vita migrasse (quos ignota quapiam in regione viuere putabamus) hoc anno deniq; pro certo cognouimus. Hi ante biennium Iaponis regnã petitori, onerariam quandam in vrbe Cocino conscenderant, sanè inuiti, vel quòd nauicularius vir potens, nimia lucri cupiditate, mercatores in suam vnus nauem merces imponere per vim & iniuriam cogeret: vel quòd ob id ipsum nauis injusto pondere prægrauata pressa que interitum haud obscure denuntiauerat. Verum, vt æquè clemens ac iustus est Dominus, sacerdotes hosce duos permisit in eodẽ versari discrimine, quorũ officium ac pia sedulitas tot mortalibus per cõfessionem sacram expiandis confirmandisque in extremo spiritu non deesset. Secunda navigatione Malacam vsque delati, atq; inde prora in Sinas directa, cū iam in Sionis peruenissent sinũ, atrox repente procella cooritur, eo vento excitata quem Typhonẽ appellant: Is, ex Occidentali ferme plaga violentus erupens, & rapida vertigine circa horizontem rotatus, assiduus incrementis horarum circiter viginti spatium circulum conficit: impetu horribili sauisque turbinibus vasta illa æquora vehemētissimè commouens agitansque: decumanis vndique fluctibus insurgentibus, qui inter sese velut arietantes atque collisi, omnẽ salutis spem nauigantibus adimunt. Ad hanc igitur tempestatẽ adeo periculosa, tũ ingens etiam oneris iniqui pondus accederet, solutis carinæ cõpagibus,

pagibus, totam nauem æstus absorpsit, sic, vt nullæ planè reliquæ superfuerint. Erat in eodè cursu iuncus, (oneraria Sinësis est gen^o) qui singulari Dei beneficio portum tenuit, ex eo deinde cognitum est, nauem, cum imminenti exitu signum a neo tormento frustra dedisset Sinis, proprio metu laborantibus atque sollicitis, paulo post haustam fluctibus apparere desisse.

Perculit casus is vehementer Indic colonos: nam & aureorum quadringentorum millium & permultorum hominum damnum est factum, complures etiam viduæ atque inopes relictae mulieres. Neque verò, humana ratione rem æstimantibus, eius incommodi pars minima peruenisse videtur ad nos: duobus è Societate nostra viris amissis, quorum opera magno rei Christianæ vsui in hisce regionibus esse procul dubio potuit. quamquam speramus illos eò migrasse, vbi vel majori esse nobis auxilio suis apud Deum suffragationibus possint: neque enim parui ducendum est, in eiusmodi causa pro Christo laborantes, è vita excessisse.

Periculo simili perfuncti sunt etiam Andreas Fernandus & Ioannes Capralis: alter Sinas, alter è Sinis Iaponem petens: quorum vterque asseuerat pro miraculo haberi, si quis Typonis violentiam effugiat, præsertim verò, si totam noctem saluare perseuerauerit: itaque in tali re nauas, desperata salute corporis, ad vota potius quam ad armameta, ad expianda peccata, quam ad humana remedia solere conuerti: quippe non modò vela vis venti dilacerat, distringitque malos, & quicquid exstat ex aqua dissoluit, sed etiam ipsa nauigia (præsertim si minus onusta sint) arrepta, & in terras vsque longo tractu cõtorta affigere dicitur. Occupat autè ventus hic marium quicquid est Malacam inter & Iaponè, frequens à mense Maio vsque ad Septembrè, quo maximè anni tẽpore hæc maria nauigantur. Vos itaque, fratres carissimi, qui Sinensem hanc & Ioponicam expeditionem Christianæ fidei propugnandæ gratia optatis, comparate vos ad mortè in itinere obeudam, sicuti obière duo illi priores: & contra, putate vos iter incolumes posse conficere, quemadmodum posteriores hi duo, quos diximus, confecerunt, qui in hisce versatur orbis terræ partibus, hæc nihil minus quàm de tuèdo corpore laboradū est: ea quotidie vitæ pericula occurrunt. Et sanè ita constitutū & affectū animo quèque esse oportet, mortem vt omnino contemnat: nimius quippe metus & cura corporis, spiritale & nostrū & aliorū profectum haud meodiocriter impedit: quod in se quisq; re ipsa reperiri & cognoscere facile poterit.

Anno proximo Franciscus Viera Goam è Molucis veniens, cum paululum processisset, nauis in fyrtes & scopulos incidit, factoque naufragio,

naufragio, mari sese commisit imperitus homo natandi: & bis ad ima demersus, ab vrinatoribus denique semiuiuus ad littus extrahitur: quo cum cæteri quoque comites ferè omnes, aliqua etiam parte commeatus tormentorumque recepta, se contulissent, nouit eos periculum confestim excepit. cum enim incolæ Mahometani à Lusitanis hostiliter diffident, magna eorum manus ad eos trucidandos accurrit: sed nostri in locum natura munitum sese receperant, cuius opportunitate, itemque tormentorum usu, ab hostium incurfibus tam diu se defenderunt, quoad nauis alia Molucensis ereptos eo periculo Malacam abduxit. Multa Franciscus capitis pericula narrat, quæ nostræ Societatis homines in Molucis insulis ferè quotidie subeunt: mira etiam de neophytis prædicat, qui copræcipuè anno Christianæ fidei causa crudeliter oppugnati, magna etiam ex parte variis cruciatibus interfecti sunt: cum quidem mulieres ipsæ filiolos partim sinu complexæ, partim manu trahentes, opulentis instructisque domibus consultò relictis, per sylvas errarent, ne susceptam recens Christianam religionem eurare aut deserere cogerentur: aliæ verò vnà cum liberis, in IESV Christi confessione fideliter persistentes, gladijs impiorum occumberent: multi præterea adolescentuli, eiusdem fidei retinendæ causa, urgentia maris spatia trajicerent, ex insula tranantes in insulam. Atque etiam illud, idem Franciscus addebat: quo tempore Mahometanorum metu, post naufragium sese munito illo, quem diximus, continebant loco, eodem contendisse pueros, non plus decimum aut duodecimum agètes annum, qui noctu natantes, veriti ne per imprudentiam iaculis peterentur, clamarent: Ne librate, ne librate, Christiani sumus: quorum constantia nostri ad lacrymas vsque permoti, & cæterorum quibus opem ferre non poterant calamitatem miserati, eos in comitatû suum gratulantes acciperent. Quin petitis, fratres, vt vitam vobis in hisce regionibus ponere liceat, quoniam quidem ipsæ mulierculæ puerique ad mortem pro CHRISTO obeundum exemplo suo nos prouocant?

Qui è nostris in ora Comorinensi rem Christianam procurant, iis grauißima impendent pericula tum à Mahometanis, tum à Narsinganis, quos Badagas vocant, regionum ferme vectigalium exactoribus. Est etiam in primis opportunum & contumax genus hominum militarium, qui Naires vulgò dicuntur. Ex iis quidam iuridicundo præpositus, cum in templo nostro forum ageret, Andreas Fernandus, (qui Romano in isto collegio quondam versatus est) indignitatem rei non ferens, Mahometanum inde amonere omnino constituit: ad eumque conuersus: An tu facillè patiaris (inquit)

(inquit) eiusmodi munera in vestris phanis exercere Christianos? respondit ille: nequaquam. Rursus Andreas: ita ne verò: delubra vestra dæmoni dedicata nulli functioni, quæ vobis minùs decorà videatur, patère permittitis: nos nostra templa vero Deo ac Domino consecrata per summum scelus profanari ac pollui negligemus: tum acriori etiam spiritu: Apage, inquit, apage te. Atque hac increpatione permotus barbarus in præsentia excessit ille quidem, sed paulo post, vt erat animo elato ac superbo, doloris impatiens, armatorum plus centum coacta manu rediit, vt Andream occideret: quasi verò non vnus in id facinus foret satis. Andreas autem, cognita re, neophytum comitem suum, ne quid primo illo impetu caperet detrimenti, magna festinatione in tēplo conclusit: ipse pro foribus, innixus arundine constitit, mortem expectans. & Mahometani quidem arcibus & sclopis instructi cùm adessent, hortati se inuicem ad manus Andree inferendas, ibidemque satis diu morati, (ex quo diuinam prouidentiam in Andrea tuendo facilè intelligas) denique re infecta, nullo planè resistente, discedunt, hominè prorsus intactum atque illæsum relinquunt: ille verò eiusmodi euentu erectus, & in ea sententia confirmatus est, placere Deo, vt improba illa ethnicorum iuris dicundi consuetudo è sacris ædibus tolleretur. itaque rem magno conatu aggressus, quod voluit ea tota regione perfecit. Idem cùm neophytum, qui à baptismo sese Mahometanis ritibus contaminare non dubitauerit, in custodiã tradi iussisset: pagani ii, apud quos neophytus piaculum illud admiserat, publicis nuntiis ab Andrea petunt vt hominem eximat è custodia, liberumque dimittat. æquum esse negat Andreas. Illi iterum ac tertio repetunt, mortem insuper minitantes, cùm nihilo magis flecteretur, facta manu in hominem ire constituunt. certior fit ea de re Andreas à quibusdam Christianis monentibus vt nescio quò se recipiat: verùm ipse recusat, vtrumque locū inquiens hostibus æquè esse obnoxium. Tū è Christianis quidã: Vis ne, ait, pro tua defensione populus ad arma concurrat? Nequaquam, respondit. nauigiũ vos mihi dumtaxat in fugã, si opus erit, instruite. Hæc verba dum fiunt, ecce tibi repente magna hostium multitudo superuenit; qui cùm Andream aliquamdiu circumstetissent, (mirum dictu) ne asperioribus quidem verbis eo compellato, nedum occiso digressi sunt.

Pagus est alius Mahometanorũ, qui, cùm acre incensumque Andream studiũ Christianæ fidei propagandæ ferre nõ possent, communi consilio, cùm primùm illac ei transire contingeret, ipsum è medio tollere decreuerant. verùm simulatque eò peruenit, tanto eos terrore Dominus percussit, vt quasi cum ingenti exercitu

in oppidum irrupisset Andreas, ita sese abderent omnes, nec appere quisquam auderet in publico.

Hæc, ut dixi, atque alia huiusmodi pericula in eo tractu sunt pænè assidua: ut nostri imminentibus hostibus loca sæpe mutare, sæpe etiam litres conscendere, atque in mari pernoctare cogantur. Mahometana est natio Malabarica. ii ferme piraticam exercent, Christianis maximè infesti, quòd multi iam è Societate nostra senserunt. Petrus Vaës vnà cum Socio missus Damatum, pænè iam absoluta nauigatione, quinque Malabarium biremes obuias cum vidisset, quàm celerrimè ad litus appulso nauigio, cum reliqua nauali turba vectoribusque descendit, nec tamen ita macerare licitum est, quin Malabares extremum agmen assequuti, viros aliquos feminasque perimerent. Nostri duo non tam perniciose corporis aut robore, (triduana præsertim inedia & valetudine propè confecti) quàm singulari quodam Dei beneficio præsentique ope, ex hostium elapsi manibus, imminente iam nocte se ignotis inuisque itineribus ac saltibus commisère. Augebant metum hinc indagantes pirata, inde incolæ Christianis infensi; eumque totam ferè noctem errassent, denique labore ac defatigatos victus Alfonsus in itinere substitit, sociumque compellans: *Mihi* quidem, inquit, harum gètium feritatem (quoniam sic placebit diutius euitare non licet. Tu tibi, frater, ipse consulito. Interea dies aperit, armatorum aduentantium manipulum adspiciunt: *hæc* dubiam rati sibi cædem imminere; ad preces, ut in re tali, confugiunt, ambo sese victimas offerunt Deo. Sed res contra quam putauerant, cecidit; nam Brachmanes quidam eius regionis in primis opulentus, descensione piratarum audita, ad nostros conquirendos periculòque eximendos eam armatorum manum vitro dimiserat. ii sublatum in humeros Alfonsum, ponè sequente socium ad Brachmanem perduxerunt, qui eos liberalissimè exceptos, cibo somnòque resectos, datis etiam præsidii causa comitibus, liberos Damatum abire permisit. Eximiam huiusce Brachmanis (in tanta præsertim barbaria) humanitatem ac beneficentiam Dominus pro sua benignitate compenset. Idem Alfonsus Damatum Gai reuertens, in piratas denuo incidit, verùm euentu meliore, quippe à Christianis prælio commisso, biremi vna, celocibus duabus prædones exuri sunt.

Petrus quoque Martinius hoc anno Bazainum ex obedientia nauigans, in hosce Malabares incidit: à quibus proculdubio captus esset, nisi egregiè instructum, quo vehebatur, actuarium medos hostes felici conatu atque impetu perrupisset: quæ tamen res haud
omnino

omnino cessit impudē: etenim nauarchus noster in ipso transitu grauitē à prædonibus ictus est.

P. verò Dionysius hoc item anno tendens Cocinum, cum ex itinere Mangalorem attigisset, vbi cum castris positus Lusitani urbem obsidebant Reginae cuiusdam Christianae nominis inimicae, (quā urbem deinde captam euerterunt) rogatus vt descenderet ad militis confessionem audiendam periculoso vulnere laborantis, cum iam esset in littore, barbari nec opinantes Lusitanos magna vi repente adorti, nonnullos etiam, qui erāt cum Dionysio, occidūt: ipse, vt se ad actuarium reciperet, non minori periculo in mare se projicit, natandi peritia nulla, morrique praesenti quorundā ope subtractus est.

In eodem exercitu versabatur cum Socio vno Ioannes Franciscus Stephanonius. is praeter quā quod militum confessionibus audiendis, cum res exigeret, operam dabat, saepe etiam hostium telis caput obiciebat suū. quippe qui, quotiescunque certandum esset, in primis ordinibus imaginem praeferebat Crucifixi, militibus cohortandis instaret. circa quem pugnantes cū caderent plures, incolumem semper eum diuina prouidentia praestitit.

Nauae Christianorum duae, cū ab Armuzia soluisent, in Malabares inciderunt, quarū altera capta est, altera Dei beneficio effugit, quam Petrus Touarius cum Socio item vno conscenderat.

Iam verò tres alii è nostris, in iis Melchior Nonnius, Goa Cocinum versus profecti, circa mediam nauigationem Malabaribus hisce piratis occurrunt, qui celocibus aliquot, & hippagine equis onusta, quam de Christianis antea ceperant, onerariam nostram aggredi non dubitarunt, in primis totius Indiae grandem ac validam. Sed non paruo ipsis ea stetit audacia: victi quippe fusiq; sunt, multis ipsorum in proelio caesis: hippagine etiam à nostris recepta. Nimis longum faciam, si cunctas eorum insidias persequar, quas nemo nostrorum hoc anno expertus non est, cui quidem haec maria nauigare contigerit.

Salsetanae insulae in proximo sunt, in quibus ethnicorum ducenta, Christianorum duo circiter millia numerantur, in Ecclesias quinque descripta, quibus in singulis bini è Societate rem Christianam administrant. Has porro insulas euripus bene longus à continenti disiungit, in euripi littore statio quaedam est, vbi à praetereuntibus etiam viatoribus Salsetani barbari vestigal per summam injuriam exigunt. eò cum peruenisset vnus ex decem iis, quos in ea diocesi versari diximus, paucis neophytis custodiae causa comitantibus, vt è Sociis quendam inuiseret, Mahometanorum

actua-

actuariolis permultis breui temporis spatio circumuentus est. Ad primò quidem sat molli brachio de nostris conqueri incipiunt, quòd in transitu ad portorium soluendum appellere negligant: deinde, cum sacerdos mercatorem se negaret esse, nec huiusmodi oneribus obnoxium; irati nauigiola sensim applicant, neophytorum arma nonnulla surripiunt, sacerdotem ipsum injectis manibus vi conantur abducere: quod ubi minus è sententia celsit, vniuersam denique feritatem ac malitiam expromunt: contis, jaculis, lapidibus hominem petunt, ingenti arrepta parma se protegentem, neophytis etiam egregiè propugnantibus: quorum vnus, cum iam eius loci præfectus grauem ictum in caput sacerdotis libraret, aliam nullam cernens defendendi rationem, ex arcu, quem habebat adductum, emissa repente sagitta Mahometanum traiecit: is continuò moribundus in mare delabitur, tum ceteri se recipiunt, sacerdote ex altera parte semiuiuo relicto, parma (cuius munimèto seruatus est) locis compluribus perforata. Eo casu cogniti vicini Brachmanes in subsidium frequentes accurrunt, & quadam quasi lectica è lignis ac linteis raptim exstructa, exceptum hospicio sacerdotem, admirabili quadam humanitate, quibus possunt medicamentis curant, deinde vehiculo satis commodo impositum, ad ipsius ædem, vt inde Goam transueheretur, deportant: Goam demum delatus ex vulneribus æger, dies amplius quadraginta decubuit. Atque iam antea ille ipse præfectus alios tres è nostris ibidem interceptos, domumque suam abreptos, multis probris contumeliisque vexauerat.

Nondum vigesimus agitur dies, cum ibidem Balthasar Gagus est captus: ac Pondam perductus, à Mahometanis Præfecto regio fistitur. Expostulanti quòd vectigal sibi non solueret, & quadam alia querenti, Balthasar satisfecit egregiè. Tum ad Christianos quosdam iussus diuertere, incolumis ad nostros postero die remissus est: nimirum propterea quòd Prætor Indiæ cognita, statim omnes huius insulæ exitus custodiis occuparat, edicto proposito ne cui prorsus Mahometano excedere liceret: multo etiam vehementiùs acturus atque seueriùs, ni Gagus tam properè dimissus fuisset.

In eadem Salsetana regione Gagus in latrones cum incidisset, summo Dei beneficio manus eorum effugit; quòd sclopus, iam in ipsum intentus, flammam è fomite non arripuit. Hoc verò tempore ea loca Mahometanis aliisque grassatoribus admodum infesta nuntiabantur, magno utique nostrorum periculo: quos tamen (vt speramus) Dominus pro sua clementia proteget. Prætor etiam,

etiam, quò die hæc scripsi, militum cohortem ad eos fines tuendos miserat.

Iam verò de Francisco Lupio nostro quid dicam fratres? de cuius obitu è Melchioris Nonnii epistola, regionibus illis pro Societate præpositi, sic accepimus. Idoneam nactus nauem, & cum cæteris rebus, tum verò epibatis nauisq; plus centum instructâ, vnâ cum fratribus, eiusdem Melchioris iussu conscenderit. iter vnius diei prouecti, postridie in Malabarium celoces quindecim incidunt. pugna committitur, quam nostra nauis, vt erat egregiè ornata, ad vesperam vsq; fortiter sustinet. ad extremum, intentis in prælium Christianis, tormentario pulueri casu quodam ignis admotus adeò vehemens excitauit incendium, vt primo impetu, superiore nauis parte diffracta, homines aliquot in mare proiecerit. quo viso hostes nauigia propius admovent, partim vt natantes excipiant: partim etiam vt aliquid, si possint, ex onerum reliquiis rapiant. sæuiebat ignis interea, multisq; iam partibus comprehensis, oneraria instar fornacis ardebat. Vectores ac nauet, prout ad quemque ignis accesserat, ita se quisque è nauis præcipites dare, cum vita seruitutem pacisci; nostri quattuor, etiamnum in angulo, quo nondum flamma peruaserat, continere sese, & preces ad Dominum fundere, incerti quod potissimum optarent exitii genus: quippe, si eodem loco persisterent, iam iam desflagandum: in mari se crederent, vel aquarum vi moriendum sibi esse cernebant, vel hostium certè iaculis, ni vellent in ipsorum potestatem venire, quos à Societate nostra præsertim capitali odio dissidere non ignorabant. cum diutius deliberassent, rem totam denique Dei bonitati committere, ac cæteros imitari constituunt. dum igitur in alto iactantur, Franciscum è tonsura capitis pro sacerdote cognitum illico Mahometani in celoces accipiunt, certi hominem aut vita priuare, aut à CHRISTO disiungere. quarunt ex eo proinde, vel hinc, CHRISTO deserto, Mahometem sectari: ego verò nequaquam, ait egregius CHRISTI miles. instare illi acrius, eademq; ni pareat, strictis intentare mucronibus. at ipse fortioribus etiam oculis eadem illa respondit. qua viri constantia ad rabiem concitati ac furentes barbari crudeliter hominem contrucidant. ille, præclaro nobis veræ virtutis documento relicto, demonis victor migravit ad Dominum. Huiusmodi triumphus ad sacrosanctæ fidei amplificationem vtinam Dei benignitate quàm plurimis nobis obtingant.

De reliquis, duo vel eundem exitum sortiti, vel inter natandum lanceis confossi putantur. id autem ex eo conicitur, quòd omnium

m

captiuo-

captiuorum indicem seu catalogum accepimus; in quibus unus dumtaxat numeratur è nostris: quocirca duos, vt dixi, mortuos arbitramur. Melchior ab eodem loco abest propius; is totum euentum clariùs fortasse cognouerit, Romamque perscripserit.

Restat quartus, Antonius Dionysius nomine. hunc ad terram enatantem prædones cur diutius persequerentur, non fuit: alii quippe iam in littore ad prædam parati constiterant: à quibus Antonius, quæ gentis est impudentia & immanitas, omnibus etiã interioribus vestimentis exutus, in oppidum quoddam abreptus est. Hunc Mahometani incolæ, adhuc ignari quisnam sit, in vincula catenasque coniectum ita benignè tractare dicuntur, vt nodus humi cubet stragulo culcitrave nulla, non plus scutellam oryzae quotidie in cibum accipiat. sed cum Goæ propediem adesse sperabamus, quandoquidem in redemptionem est iam curata pecunia.

Nunc, quoniã tũ ex hisce difficultatibus & incõmodis, tũ ex aliis, quæ ad vos è Iapone fortasse perscripta sunt, satis vt arbitror intelligitis, in hæc Indiæ regiones venire, aliud esse nihil, nisi doloris mortiq;, Christi Domini causa, vltro offerre sese, modũ epistolæ faciã, & alia pericula silẽtio præmittã, quæ maiore etiã animi virtutem roburque desiderant. Illud vos tantũ rogo, & per commune omnibus nobis beneficium huiusmodi nostra vocationis obtestor: vt pia quadam abdicatione rerum omnium (non omissis interim aut neglectis iis, quæ vestræ fidei curæque commissa sunt) expetatis ardentè, Deumque assidue deprecemini, vt liceat vobis, ad animas vestras & corpora eadem immolanda, in hæc loca contendere, vtrique ad idiplum in primis accommodata. Quod vt impetrent pauci, non perurum tamen omnes ea petitione profecerint: etenim si Dei charum atque præsentiam frequentare, caput vitamque vestram pro salute animarum ei deuouere non deseritis: profectò vestra illa studia non modò pro sua bonitate approbabit, sed etiam pro merito cuiusque remunerabitur. Præterea, fieri non potest ad mortem vt se quispiam comparet, quin idẽ ab hac vita misera sese diuisac separet. Dicã planiùs: quisquis pro Christi Domini gloria mortem verè & ex animo exoptat, idem nullo negotio prauas animi cupiditates coërcet, quæ res ad Deum & sanctè colendũ & facilius valet plurimũ. Itaque sic habetote fratres mihi carissimi: eos imperus animi eaque desideria, quæ fundamentis huiusmodi conuertuntur, assidua precandi exercitatione coniuncta, nequaquam esse huic Indiæ legationi atque oneri paria: quippe, quo minis funde-

fundata sunt, eo facilius variis & quotidianis incommodis labefacta subsidunt paulatim & concidunt. contra, si matura stabilique virtute subnixæ fulciantur, ingruentibus laboribus atque periculis non modò non quatiuntur aut corruunt, sed etiam magis magisque confirmantur & corroborantur in dies. Quocirca obseruet etiam atque etiam vnusquisque se, videatque quemadmodum ambulet: omnibus autem nobis, ad sanctam ipsius voluntatem ac placita ritè exsequenda, spiritum Deus ipse virèlque suppeditet. Amen. Goa, V. Cal. Ianuarii, MDLXVIII.

FRANCISCI GASPARI, AD IOANNEM

BAPTISTAM MONTANVM.

UPERIORIS annites gestas in vinea Domini scripsi ad te antea fusiùs. nunc quæ sint deinceps acta narabo. In ditione Barptolemæi dynastæ versatus adhuc est Ficeredius, vbi Christiani subinde facti complures, in iis nobiles aliquot. Cætera ex ipsiusmet Ficeredii litteris cognoscentur. Porro in hac vrbe Cochino, vbi ferme agit Balthasar Lupius, multæ confessiones per interpretem sanè magno cum animarum fructu ab eodè exceptæ. Complures etiam, insignitante id tempus pertinacia, flexère tadem animos, & præter omnium spem sese ad Christum adjunxère. Præterea, cum graue instaret huic neophytorum gregi periculum, partim ab ipsomet regulo, qui à Christiana religione vehementer abhorret; partim etiam a quorundam leuitate, qui nondum erant in fide fundati; diuinitus factum est nec opinantibus nobis, vt multi primùm ad verbum Dei audiendum, deinde etiam ad Baptismi Sacramentum accederent: & hoc ipso tempore numerus augebatur in dies. Quo de genere toto quoniam ad vos puto Balthasarem ipsum plura scripturum, hæc strictim attigisse contentus, veniam ad res Amagusanas, qua in vrbe ego, & Ludouicus frater, & Laurentius Japonius hyemauius hoc anno, ipsius Amagusani Toni rogatu: qui cum Euangelii audiendæ causa crebris me litteris inuitasset; nec mihi, nec iis quos eade re consului, vllò pacto amittenda visa est adeò præclara Christianæ propagandæ religionis occasio. Fundum igitur venimus primùm. quo nomine oppidum, in primis munitum ac frequens, quidam ex Toni popularibus obtinet. Hic, vbi è naui descendimus, obuiam nobis è nobilitate prodière permulti nō sine lectica, qua trium circiter millium interuallo ad oppidū vsque deueherer.

neque tamen ea sum vsus, quamquam id illis admodum ægre ferentibus. Bonziorum deinde cœnobio excepti sumus, vnde ipsi cū suis idolis Toni iussu paulo antè migrauerant. Huc ille nobis cū xenia protinus misisset, paulo pòst ipsemet nos gratulabundus inuisit. Affuere mox magistratus etiam, publicè gratias agentes nobis, quòd ad legem Dei prædicandam venissemus ad se. Paucis dehinc diebus in adeundis officii causa principibus, & ciuium beneuolentia concilianda consumptis; conciones in eodem cœnobio haberi cæptæ: ad quas præter cæteram turbam Tonus quoque cum arcis præfecto & aliis proceribus ventitabat, eo quidem animi sensu, vt ex iis aliquot ipso statim initio baptismum expectet. Sed enim diabolus in humani generis perniciem intentus, cū futuræ messis copiam cerneret, conatui nostro sese vehementer obiecit. Dynasta Xichienfis est Amagusano finitimus, cuius in ditione nonnullas habemus Ecclesias, Michaële Vasa præfecto is ad Lusitanorum allicienda nauigia, tantisper dum eos falleret, suscepta Christiana religione, deinde per summum scelus perdiditque deserta; dæmonis instinctu (quem sibi apparentem & spectabili forma & adorare coram & alloqui dicitur) necnon Bonziorum suasu, quos plerunque graues aduersarios experimus, cognita propensione Amagusani populi ad fidem Euangelicam, tam multiplices adhibuit machinas ad Tonum cæterosque mente auertendos; vt res tota frigere continuò cæperit. Quòd ego magno meo dolore cū vidissem, ne in iis locis operam fructius perderem, parum abfuit quin re infecta redirem: sed ne nihil omnino exstaret operæ pretium, placuit experiri cœquid in oppido vicino profici posset, cū aliis nominibus celebri, tum quòd illic Tonus maiorem ferè partem temporis habitat: sed ibi quoque desertoris eiusdem, & aliorum Diaboli satellitum scelus aditus nobis omnes ad animarum salutem obstructos ostendimus. itaque trium circiter mensium ibidem spatio per ingens labores summamque hyemis asperitatem exacto, cū nulla iam superesset rei bene gerendæ spes; ecce tibi repente immutata diuinitus voluntate Amagusanus Tonus baptismum efflagitavit, & cum multis, quos imitati deinceps ex aliis quoque vicis, & oppidis pluri sese ad Christianam Ecclesiam aggregarunt, in iis enim (quod mirère) Bonzius concionator insignis, idemque princeps Icoxuanæ familiæ, quæ in his locis hominum secta Luteriana videlicet in Europa respondet; siquidè ad beatitudinè requiri aliud nihil affirmant, præter vnus nomen Amidæ: eiusque præstantissimis & salutaribus humano generi meritis injuriã fieri, si quis opo-

ra virtutis & suā cuiusq; industriam esse præterea necessariā ducat. Conuersus ad Christū est etiā Toni filius adoptiuus, eximia spe summæ virtutis adolefcens: huic ante baptismum magna fuere cum Bonziis, & Camisama Toni vxore certamina, sed omnes difficultates Deo adiuuante perripit amor cognitæ veritatis, & mira quædam animi inuicti constantia. idēque duodecimo quā renatus est die, cum audisset nos profectiōē parare; voluit omnino vel minima quæque delicta sacramento cōfessionis eluere; ac mihi neganti opus esse, quod è recēti baptismo emerisset ab omni labe purus ac splēdidus; institit nihilominus ille, eū diceret ignorare se quidnā sibi euenturū esset absente me. Celsi igitur deniq; incensis officio precibus, & aures neophyto præbui, tā sciēter, tā dispositē singula recensenti, vt non sine stupore ego quidē oblatā eius animo lucem & impertita diuinitus charitūmata recognoscerem. Atque hæc antequam ego discessi. postea verò (quem admodum ad me delatū est) Camisama accersitum adolescentem interrogat, num Christiana sacra susceperit, quāquam inuita ac repugnante se. Ille verò quod erat fateretur ingenuè. Tum indignata mulier; & sua in eum beneficia, & illius ingratum in se animum exprobrans; iubet illum vultu seuerō confestim è sua domo facessere, neque suum in conspectum venire post hac, qua denuntiatione adolefcēs nō modo non exterritus est, sed etiam disertē respondit: ingenti sese gaudio exsilii ignominiam & incommoda pro Christi nomine subiturum, sed cum ad tēplum a neophytis nuper exstructum venisset, rei que totius manserit oppido rumor, adfuit Tonus ipse cōtinuò, & Bonzio quodam nobili secum adhibito, qui adolescentem à teneris educarat; multis precibus mitigata Camisama, in eius gratiā innoxium filium incolumi Christiana fide restituit. Cum his ergo manipulis Dei beneficio Bungum versus inde profectus; Fundum ex itinere attingi denuo: prolatisque Toni litteris, quibus ad audiendum verbum Dei cunctos adhortabatur, ea fuit rerum conuersio, is ardor animorum, vt qui paulo antè nefario conatu prædicationem Euangelii vel maximè distinuerant, in iis etiam quidam è numero Bonziorum, immutari subito se ad nos adiuuandos enixè cōferrēt. Itaque diebus octo decē mve, quibus ibi substitimus, præter aliam turbam, plus viginti è principibus ad Christum adiuncti sunt. Ex edificandi præterea templi cura mandata certis hominibus, tantus denique omnium exstitit motus, vt cum primū huc redirem, sese Christianos fore vniuersi promitterent. ipse verò dynasta Fundanus cur nomen Christo dare supersederet, id causæ afferebat, quod è patriis legibus necesse foret sibi, dum gens tota

prophanos ritus abiciat, publicis eorum ludis atque celebritatibus interesse. itaque baptismo in proximum annum dilato, precædi formulas interim è catechismo ediscebat. Qui in Amagulanis finibus baptizati sunt, eorum numerus in vniuersum est duum circiter millium. In Bungenſi autem ditione conuerſi aliquot: quidam etiam languentes erecti. Iam verò in ipſa quoque Xichi regione, quamuis deſertore illo dynaſta furenter minaciter, cum aliqua facta eſt ad Chriſti gregem acceſſio, tum inſuper edita nonnulla ſunt veræ fidei ac pietatis illuſtria documenta. Cum enim è neophytis quidam propoſita capitis pœna perterritus, quæ humana fragilitas eſt, à Chriſti nomine defeciſſet; id vxor eius ita indignè tulit, vt vna cum filio ſeſe à viri conuictu & conſortio protinus remoueret, fortiter increpans: Auertat a me Dominus, vt cum co vitam, qui mortis metu Chriſtum e iurauerit: quo facto miſer ille compunctus intimis ſenſibus, & culpam agnoſcens, noctu clam ad Michaëlem Vaſæum acceſſit: & effuſè flens, ducensque ex alto corde ſuſpiria, locum pœnitentiæ ſuppliciter petiit, paratus tanti peccati quodlibet ſubire ſupplicium: quin etiam certum ſibi eſſe affirmans, relictæ patriæ fortunisque omnibus, in Chriſtianorum loca migrare, vt religionem ſuſceptam liberiùs colere ſibi liceret. nec ſeſellit fidè. nocte intèpeſta ipſe cum fratre ac duodecim præterea cõſilij eiùſdem ſociis abiit, qui omnes re familiari & agris, facta iam ſemète, neglectis, vagi & egètes Chriſto ſeruire potiùs, quàm domi diuites, & apud Principem gratioſi ac potètes idola colere, maluerunt. Nec minor in cæteris illius terræ neophytis, quàm quàm numero paucis tenerisque, virtus enituit. Grauibz enim edictis contra Chriſti cultores à tyranno propoſitis, tantùm abſuit, vt illi ab inſtituto recederent: vt etiam in exilium voluntarium Chriſtianorum oppida patriis focis bonisque relictis abire, vel ſi res ita ferret, vitam pro Chriſto profundere communi conſenſu decreuerint. Qua cognita re, dynaſta damnum ſimul & inuidiam veritus, reuocauit edicta: & accito ad ſe Michaëli noſtro multa promiſit.

Facata eſt vrbs in primis celebris, quæ hoſtili rabie cum aliis oppidis nuper incenſa & euerſa, ac denuo propter loci opportunitatem exſtrui capta, paulatim ſpeciem veteris frequentię recepit: numeratque iam nunc adificiorum ad tria millia, cum decem millibus antea cenſeretur. hîc ego & Ludouicus in tranſitu dies quattuor vel quinque morati, Chriſtianos aliquot fecimus; multo plures vtique facturi, ſi menſem vnum ibi ponere licuiſſet, is erat hominum vndique cõcurſus ad nos. Edificabat ibidem hoc tẽpore templum ſuo ſumptu neophytus quidam; totus verò grex aliquẽ

facet.

sacerdotem magnopere postulabat: sed nemo erat quem daremus, magno sanè meo dolore: nam & illius populi inclinatio ad fidem; & ingens nationum varietas, eòdem commercii causa confluentiu, præclaram ostendit copiosa materiem frugis. Nuper etiam dynasta quidam, decem circiter a Cochino leucis, & locum nobis templo excitando, & in paroehi sumptus vectigal annuum detulit. Aliis item locis nostri ob id ipsum valde expetuntur: sed tanta paucitas est, vt nedum alia quærere, sed ne parta quidem tueri possimus: perit enim non vno loco Christiana res operarum inopia: quanto animi nostri mœrore non dico. magna tamen eramus in spe fore, vt Dominus pro sua clementia ac bonitate subsidium nobis aliquod tam necessario tempore mitteret: prælagiebat que nescio quo modo mēs, te quoque affuturum. optabam quidem certè vel maximè, non solum vt amicissimi viri congressu & colloquio fruerer: sed etiam vt exemplo tuo monitus ipse me recolligerem, quippe iam pridem variis curis & occupationibus valde distractus. Nobis Deus vberem gratiam & sui nominis caritatem cunctis infundat, vt omnibus in rebus ei quàm diligentissimè seruiamus, Amen. Cochino, ix. Calend. Octobris, MDLXXI.

LVDOVICI FROII AD ANTONIVM
QVADRIVM IN INDIAM

VA mentis humanæ peruersitate fieri dicendum est, Pater, vt quæ nobis Deus bona largitus est, ea carendo ferè magis quàm fruendo sentiamus? Id adeò ex obitu Vatandoni Comidoni clarissimi atque optimi viri quotidie certius ego quidem experior, cuius de incredibili studio erga nos nomenq; Christianum vniuersum, licet sapius te per litteras docuerim ante hæc; tamen hoc tempore, cum ille ingenti mœrore bonorū omniū in bello ceciderit, faciendum mihi existimaui, vt paulo fufius ad te perscriberem, nam & grati memorisq; animi officium id vtique postulat; & ipsa commemoratio laudum ipsius leuat aliqua ex parte dolorem meum; & ad celebritatem & gloriam Diuinæ providentiæ pertinere videtur, intelligi, nobis, in tam remotis regionibus inter Bōziorum insidias, & intenta in nos barbarorum tela versantibus, nō deesse ne ex ipsis quidem principibus ethnicorum, tū nostræ salutis, tū Christianæ religionis ac fidei propugnatores acerrimos. Ac quo res tota clariùs pateat, repetā paulo altiùs initia ipsa & originē eius amicitia, quæ nobis eū illo intercessit. Christianus est

quidam in hoc Meacensi tractu non modò generis claritate conspicuus, verùm etiam propter egregiam virtutem ac probitatem summa apud omnes gratia, nomine Darius Tacaiama Fidanus. Is cum pro sua in Deum pietate, proque ea necessitudine, quæ sibi erat cum Vatandono, de rebus diuinis deque instituto nostræ Societatis esset aliquoties cum eo familiariter colloçutus; hominem denique perpulit, vt concionis audiendæ causâ ad templum nostrum accederet. Cum igitur ad Gaiparem Vilelam vterque venisset, ex ipso Catechismi exordio disputatum à nostris est horæ amplius spatio, vnum esse Deum fontem & originem rerum omnium, quæ videntur quæque non videntur ex nihilo cuncta creauerit; ac simul peruersitas & amentia sectarum Iaponicarum multis rationibus refutata est. Quæ omnia Vatandonus homo ingeniosus cum & patienter ad finem vsque audisset, & tanquam rationi rerumque naturæ consentanea valde probasset, egit in præsentia Gaspari gratias, operamque suam illi benignè admodum detulit. & quoniam certis de causis erat ei confestim in regnum Vomi (quæ ipsius fuit patria) recedendum, ad extremum adiunxit, vbi vacaret, se audiendum Dei verbum esse rediturum. Sequuta deinde Cubi crades est, cumque ab iisdem coniuratis, qui Cubum oppresserant, crudelissimis hominibus, & Christianæ fidei inimicissimis, nos quoque ad necem inquireremur; fuga nobis coacti consulere, multis petagratias locis, ad urbem Sacaium denique venimus, vt ibi tuto loco, & Meacensi ditioni finitimo, bellorum exitum & occasionem aliquam redeundi Meacum exspectaremus. Interea Vatandonus, cuius animo altiùs infederant quæ de vno cœli terræque Domino ac Deo nuper audierat, mirabiliter auidus plura discendi, petiit à Dario Tacaiama per litteras, vt a Gaspare Vilela Iaponium aliquem Diuinæ legis interpretem suo nomine postularer. quod vbi Gaspar cognouit, misit ad eum protinus Damianum, in erudiendis Iaponiis popularibus suis in primis exercitatū, qui dū magna spe reuerberandæ gerendæ concepta, Vomim iter contendit, eo ipso tēpore demortui Cubi frater Cauadonus Voiacata, elapsus è coniuratorum custodia, ad Vatandonum opis implorandæ causâ confugit supplicat quem ille non modò benignè exceptū ingenti sumptu & munificentiâ plus annū in arce sua Coca fouit atque custodit, magno ob id ipsum are alieno cōflato; sed etiā, vt in fraternū imperiū restitueret, finitimos Reges nationesque circumire atque omni ratione sollicitare nō desit, quoad Nubunanga Rex Voaris, armatorū quinquaginta milliū exercitu cōparato, & Mioxindoni & Daiondoni, qui cōiurationis principes fuerant, repræssa audacia, quæ dixi exsulem, in fra-

ternis opibus & gradu honoris amplissimi collocavit. Id fuit causa, cur Vatandonum absentem patria, & rebus gravissimis occupatum, Damianus invenire, ac per otium (vri sperauerat) religionis Christianæ mysteria docere nequiverit. Venit deinde Sacaium Vatandonus vna cum præcipuis ducibus exercitus Nubunangæ, cumque apud eum esset etiam Darius Tacaiama, tempus opportunum ratus Meacensis Ecclesiæ subleuandæ: Vatandonum docet, occiso priore Cubo, nos etiam factione Bonziorum per summam iniuriâ pullos Meaco, nunquam postea redeundi potestatem impetrare potuisse, neophytorum gregem, paulo antè ab idolorum seruitute ad cultum vnius veri; Dei traductum, orbem pastoribus in luctu & squalore iacere, de nostra magis quam de sua salute atque incolumitate sollicitum orat & obsecrat, ut dignum se suisque rebus gestis patrocinium nostri suscipiat, sequitur pro æquitate ac iustitia perditorum hominum sceleri furorique opponat: id si fecerit, magnam non à Christianis modò, sed etiã ab ipso Christo Deo gratiam initurum. Quæ ubi Vatandonus audiit, alacritate mirabili delatam ad se causam recepit illico: meque confestim (nã Gaspar in Bungum iam pridem euocatus abierat) ad se nocte eadem accersit, ad quem cum adissem; tanta sum ab eo non dico comitate, sed veneratione acceptus, ut in cõfessu principum (quod Europæi nostri vix credant) de sella mihi quamvis enixè renitenti discesserit, aliaque more patrio signa summi cuiusdam honoris habuerit. Mecum ego Laurentium nostrum adduxeram: quem ubi Vatandonus Iaponium cognouit esse, conuersus ad eum: Quin, inquit, nisi incommodum est, mihi & proceribus hisce de Christiana lege deque vno rerum omnium conditore aliqua exponis: Tum ille, qua est facundia præditus, in eam sententiam ita copiosè tanta cum auditorum attentione disseruit, ut in mediam usque noctem sermo protractus sit. cum perorasset, eius oratione & argumeta magnis laudibus Vatandonus extulit, & simul nostram causam principibus, qui aderant, ex animo commendavit; quos ego cum officii causa postridie conuenissem, non modò me perhonorificè accepere singuli, sed etiam suum omnibus in rebus mihi studium operamque benignè polliciti sunt. Ad hæc Vatandonus, qui Sacaiani populi tumorem & superbiam nosset, nec ignoraret, nos ex quo tempore Meaco sumus exacti, quasi profugos & abjectos homines vulgò cõtemni, ad conciliandam nobis auctoritatem & gratiam: semel iterumque honoris causa domum nostram non dubitavit venire, tanto stipatus grege amicorum, ut multitudinem via ipsa non caperet. Quin etiam Fabium Reoqueium invidem Christianum primarium virum, quod nos in eo exilio benignè

gnè fouisset, accersitum ad se non modò magnopere laudauit, gratiasque egit illi mirificas, verùm etiam hominem de suo liberaliter admodum muneratus est, addens insuper, quicquid in nos officii ac beneuolentiæ contulisset vel conferret in posterum, id se perinde gratum esse habiturum, ac si totum in semetipsum collatum fuisset.

Post hæc Meacum reuertit: paucisq̄ diebus interiectis fecit me per litteras certiozem, se de reditu nostro cum Nubunanga & nouo Cubo transegisse: itaque Darium propediem ad me reducendum esse venturum. itaque factum est; quanto neophytorum gaudio, tu ipse existimabis, cum id propter aduersariorum summã gratiã atque potentiã sperare vix iam vllus auderet. Tandẽ igitur ueni Meacum, & quoniam ædes nostras quidam tribunus militum occuparat; diueri ad Christianum ciuem Meacensem, Antonium nomine, virum in primis honoratum ac nobilem: statimq̄ nos Vatandonus ter deinceps inuisit, hospitiq̄ nostro item, vt Sacai fecerat, dedit munera, ac petiit, nos ad aliquod tempus habere domi ne grauaretur: intellecturos breui Christianos quanta cum fide curaq̄ Vatandonus Patrum negotia transegisset. quã tanta significatio beneuolentiæ dici vix potest, quantam nobis apud illos existimationem attulerit. Nec ita multo pòst (sanè præter opinionem infidelium) quæsitum ipsemet me magno comitatu deduxit in regiam, fecitq̄ & effecit omni artificio, vt inspectantibus & tabescentibus Bonziis, in magna principum frequentia, cum à Nubunanga tum à Cubo quàm honorificentissimè admitterer. Ad hæc, nostræ non modò mansioni & incolumitati, sed commodis etiam & ornamentis per litteras regias diligenter curauit: quæ quoniam ab ipsis etiam ducibus, atque à principibus Bonziorum, non nisi magno auri argentiq̄ pondere comparantur; cum idcirco Vatandonus insciente me ad Nubunangam decem auri laminas iustæ magnitudinis attulisset; negauit ille subridens in tali causa opus esse muneribus: decretum ipsemet, qua maximè uellet formula scriberet: se id confestim suo chirographo muniturum. Tum ille tanta regis in nos propensione animaduersa, scripsit non modò vt nobis tutò Meaci habitare liceret; graui pœna proposita, si quis nobis negotium facesseret; sed etiam vt ædes nostræ ab hospitio militum (qui ferè in templa & cœnobis diuiduntur) ac præterea uti uicinitas nostra tota à uigiliis obeundis præbendis ad munionem operis, aliisque id genus oneribus esset immunis. quæ omnia cum à Nubunanga & Cubo, quamuis contranitentibus aduersariis, impetrasset; subscripta diploma

mata (quorum ipse in suo tabulario exemplum retinuit) magna sui animi voluptate vocato ad se Laurentio tradidit; pollicitis insuper, se daturum operam, ut Tribunus ille, qui nostras occupauerat aedes, iampridem à Christianis desertas, excederet: idque multis adhibitis internuntiis tam diligenter curauit, ut ille denique in superiorem vrbs partem ingenti populi admiratione migrauerit.

Multo deinde post, cum Rex Micauæ inuisendi Cubi causa Meacum ingenti comitatu venisset, exceptus est non ita remoto ab aede nostra diuersorio. cumque, ad accipiendos amicos eius, quotquot erant propinqua Bonziorum aedificia occuparentur, veritus Vatandonus, ne quid nobis quoque molestiae exhiberetur, scribam suam & aliquot praeterea è familiaribus misit ad aedes nostras, qui speciem praebent occupari iam ab se hospitii: quæ res utique nos ab omni eiusmodi incommodo liberos praestitit. neque verò id ipsum egregiae benevolentiae commentum ille significauit nobis; è scriba deinde cognouimus ipsius conscio secretorum. & sanè cum hisce, tum aliis in rebus, quæ vel ad commodum vel ad dignitatem nostri ordinis pertinerent; tanta fuit eius diligentia & amor in nos; non modò ut preces nostras, verùm etiam voluntates suis ipsemet fidelissimis consiliis, officiis, benignitate praeterteret.

Quandiu Nubunanga Meaci commoratus est; ad eum ego de Vatandoni sententia aliquoties accessi, tam facili mihi ex illius commendatione aditu ad regem, ut multis interdum dynastis & principibus Bonziorum ad limina praestolantibus, ego extra ordinem intromitterer. Sed cum proximè ad regem sub eius profectionem adissem, longa illa disputatio, de qua scripsi ad te antea; de immortalitate animorum incidit mihi cum Nichioxine Bonzio, viro in primis disertio, & propter egregiam rei militaris peritiam (neque enim hoc sacerdotum genus abhorret a bellicis artibus) magna apud regem auctoritate. ex quo certamine cum ille turpiter victus abiisset; in eam exarsit rabiem, ut nunquam ex eo die perniciem nobis moliri desierit. cuius furori & amentiae cum locis omnibus aperte sese Vatandonus non modò consilio, sed etiam armis opponeret, nec illum vsquam consistere pateretur; superatus ille viri constantia, vbi se viribus impari sentit; omni deinceps dolo & insidiis grassari constituit. Dissimulata igitur in tempus iracundia, falsis criminationibus circumuentum Vatandonum eo tempore aegrotantem, adè artificiosè & callidè apud Nubunangam accusauit, multis diaboli
satelliti.

satellitibus in eius flagitij societatem adscitis; ut Rex mēdacijs orneratus, adeuntem ad se valetudinē recuperata Vatandonum non modò aditu congressuque per summam ignominiam arcuerit, sed etiam aureorum viginti millium annuo reditu, & nobili in primis arce multaris. Quo ille tam insigni accepto incommodo, tantum abest, ut quicquam idcirco de suscepta in nos benevolentia studioque remitteret; ut etiam palam dicitaret venientibus ad se consolandi gratia principibus, præclare verò secum actum esse, cui nostra causa in tantam calamitatem incidere contigisset: atque adeò, quo illustrior esset amor ipsius erga nos, quamquam tanta facta & rei familiaris & dignitatis imminutione; tamen diligentius etiam quàm antea, ubicunque opus foret, nobis omni ope curaque affuturum. Interim ex altera parte Nichioxines, & ceteri Bonziorum antistites, oppressa innocentia impunè volitare; nobis ferrum flammamque minitari; de templo nostro funditus euertendo, serendoque ibidem sale per ignominiam perduellibus constitutam, in suis cœtibus multa iactare: nec tamen cessit illis ea res è sententia: nã & Nubunanga Cubusque nos nulla nostra culpa aut domo aut ex vrbe pelli passi non sunt: & machinationis eius artifex Nichioxines, iusto Dei iudicio compluribus eiusdem flagitijs ac facinoribus patefactis, haud ita multo pòst à Nubunanga multis verbis malè acceptus, & omni dignitate spoliatus est: & anno vertente Vatandonus cum ad Nubunangam, qui tum fortè Meacum redierat, sordidatus venisset: Diuino prorsus beneficio, amicorum deprecationibus ad causam dicendam admissus, tantam suæ cladis misericordiam exciuit, ut illum Rex, viri meritis & probitate perspecta, in pristinum gratiæ locum restituerit, & insuper dena aureorum millia ad viginti, qui us antea fruebatur, addiderit.

Iam, qui apud alios causam nostram tam diligenter agere solitus fuerit, qui ad potentissimos Reges aditum nobis tam studiosè munierit, qui denique pro nobis fortunarum & capitis discrimen adierit, ineptum arbitror explicare quam benignè quamque honorificè nos accipere consueuerit ipse venientes ad se vel Meaci valde remoto à nobis loco, vel in suis extra urbem oppidis aut arcibus habitantem. Qua ille cura cauebat exceptis hospitio, ne quid nobis omnino deesset! quàm familiariter nos in ipsis ædium penetralibus, quo paucissimis è familia patebat introitus, vnà cum vxore liberisque adhibebat ad mensam! quoties, rei Christianæ causa iter habentibus per infesta latronibus loca, nobis equos & corporis custodes attribuit! quàm sæpe xenia misit hu-

manissi.

manifestissime! quam suaviter si quid vicissim ad illum nos allatum ex Europa vel ex India mitteremus, quod Nubunāgæ vel Cubo gratum fore intelligeret, remissum id ipsum ad nos, monuit ut illis potius opportuno tempore largiremur! Neque verò nobis fauebat ille tantummodo: sed etiam Christianam rem tanto erat ardore complexus, ut de Diuina legis præstantia, de sempiternis post mortem præmiis atque suppliciis, de virtutibus Christianis in cæcibus principum ferret ipsemet ex occasione sermones. Quinetiã multos, dum esset Meaci, per causam inspiciendi horologii, ignota in his regionibus machinæ, domum nostram adductos, eadem opera sacris concionibus admouebat; atque ubi peroratum esset, summam totius doctrinæ iterabat ipsemet, præcipuis locis insistens, & Bonziorum fraudes & errata redarguens.

Jam verò neophytorum, quos omnes fratrum numerabat loco, defensionem ac patrocinium quam ex animo suscepisset; cum aliis plurimis rebus ostendit, quas ego, ne longior sim, consultò prætereo; tum verò insigni quodam pietatis & iustitiæ documento. id fuit eiusmodi: Vetula quædam erat de grege neophytorum, Dominica nomine, cuius filias in templo nostro ministrare consueuerat; hanc ethnicus nescio quis potens càm de quarundam ædium possessione deturbare per vim & injuriam conaretur; confugit illa supplex ad Vatandoni fidem, cuius deinde beneficio quicquid cupiebat, obtinuit. sed prima luce ad eum profecta, dum expectat ad fores, pueri quidam è Vatandoni familia rosarium, quod de more muliercula percurrebat, interea per ludibrium, ut sit, vellicare; stanneam icunculam è rosario pendentem abripere. tum illa indignari, & impietatem facti muliebriter accusare. contra pueri quo magis irritatam vident, eo instare acrius, & illudere. cum strepitus inualesceret; exaudit è cubiculo Vatandonus feminam quiritantem. quærit continuò, quid sit rei. proteruitate puerorum cognita, iubet ex iis tres protinus comprehendere; seuerè admodum increpans declaraturum se, quantopere velit Christianos omnes ab omni contumelia tutos, domi suæ præsertim. cumque dubium esset nemini, quin grauitè esset in eos animaduersurus, muliercula primùm pro illorum salute deprecari; cum nihil ipsa proficeret; monitus ego statim ad eum mitto Laurentium: qui cū nihilo magis hominè placare potuisset; ego ipse denique ad illū accessi: multisq; rationibus iracundiã mitigare conatus sum, sed nec vetulæ preces, nec Laurentii legatio, nec nostra contentio flectere animū hominis valuerunt, quominus vnum ex iis, quippe noriore perulantia adolescentulū, in arcē suā ab vrbe amā-

darum,

datum, capite plecteret. tantam ille venerationem rerum diuinarum, tantum cultum religionis imbiberat. Denique, vt finē faciā, Christianos omnes omnibus minimis maximisque rebus fouebat sicuti liberos indulgentissimus parens. Miretur fortasse quispiam, quæ res catechumenum eò pietatis ardorisque prouexerit. Primum, vt ego quidē arbitror, insita illi cōstantia, & bonitas tam insignis, vt fortes viri permulti, relicto vberiore stipēdio, ad ipsius duētum & imperium sese vltro conferrent: deinde ac multo etiam magis, frequens auditio & cogitatio verbi Dei, cui, quoties per bellicas aliaque grauissimas occupationes licebat, aures dabat quā studiosissimē. captus erat quippe vehementer honesti pulchritudine, & Christianæ fidei veritate & excellentiam magis admirabatur in dies; & sanè, cum primū ei Laurentius eternitatem animæ & varias ac multiplices eiusdē vires exposuit; stupore propemodum attonitus Vatandonus, qui ad eam diem in hæresi fuisset Ienxuanorum, qui nihil omnino post mortem superesse opinantur, palā exclamauit: se tum demum ex, quo ea didicisset, hominem sibi videri: antea quidem in tantis errorum tenebris infra ipsas pecudes iacuisse miserimum. atque etiam Tacacuquim (id arci nomen) eundem Laurentium ad se magnis precibus euocauerat, quo commodiùs catechismo vacaret: eoque probè peracto, Christianæ militiæ obligare sese baptismi sacramento decreuerat. sed hæc parantem & assiduè meditātem oppressit mors illi immatura, Christianis omnibus luctuosa; quem tibi casum exponam, vt potero.

I quenda est regio finitima ditioni Vatandoni: quam regionem bellicosi admodum incolunt populi. in eius limite cum Vatandonus castella duò excitasset: non tulit factum Iquendæ regulus, exercitu repente coacto, primū omnium præmia pronuntiauit aureos annuos M D. si quis ad se caput Vatandoni retulisset: deinde verò postridie ad vnius è castellis oppugnationē tetendit infestus. Quod vbi sensit præfectus prælidii Darius Tacaiama, citato equo misit protinus nuntium ad Vatandonum in arce vicina Tacacuqui morantem. is cognita re, quas habebat eò tempore copias, præcipiti agmine ducit obuiam hostibus, ducenti eius latera stipabat lectissimi viri: cum his intrepidus antecessit, reliquos opinione sua pauciores (haud plus quingenti fuere) cū filio subsequi iussit. Hostis comperta paucitate nostrorum, veritus ne si Vatandonus id ipsum resciret, ommissa pugna se in castella reciperet; maiorem partem exercitus iubet occultè confidere ad montis radices: cæteris imperat, Vatandonum ad certamen eliciant. Vt propiùs ventum est, Vatandonus puniceo insignis galero, quem dono à Lusitanis acceperat,

perat, ardens cupiditate pugnandi. non exspectato subsidio, cū sua cohorte dumtaxat, ex equo defiliens (neque enim equites in Iapone pugnare mos est) sese in aduersos ferociter intulit, neque antè prouidit insidias, quàm consurgente vndique multitudine circumfusus est. Pugnatum vtrinque acriter: quoad Vatandonum multis acceptis vulneribus egregiè dimicantem obtruncavit ex hostibus quidam, cum quo gradum fortè contulerat; verùm is quoque lætaliter faucius, dum certa pretii spe caput asportat, paucis confectis passibus moribundus occubuit. reliqui stipatores Vatandoni ex præcipua nobilitate ad vnum omnes cæsi. Qui erant in subsidio, cū se longè impares cernerent, fuga repente dilapsi. Vatandoni filius in arcem Tacacuquim cum admodum paucis confugit. hostes victoria vsi, vastatis agris, villis incensis ad arcem castra posuere; ego quo die malè pugnatum est, eram in insula Sanga, iis ipsis locis ita propinqua, vti fragorem tormentorum exaudirem. Sed nihil tale suspicanti mihi tristis adest repente nuntius, Vatandonum cæsum esse cum suis. id vbi Meaci cognitum est, Organtinus Italus & Laurentius Iaponius, Bonziorum insolentiam veriti, neophytorum hortatu omnem apparatus sacrorum in tutum asportandum curarunt. ego ne quid aduersarii contra Christianam rem audacius molirentur, quo ipso die hæc scripsi, manè Laurentium ad Nubunangam & amicos ipsius cum muneribus miseram. omnino turbulentæ erant res: multi circumquaque inimici: neophytorum grex metu ac mœrore perculsus. auxerat inuidiam obitus ipse Vatandoni, & rumor improborum scelere dissipatus: omnes, quicumque nos foueant, tandem iratis Diis funditus interire. Nos in tanta solitudine periculisque vna scilicet fiducia bonitatis Diuinæ sustentat: quam quo magis magisque demereamur in dies: tuas, pater optime, fratrumque omnium pias pro nobis deprecationes & sacrificia vehementer expetimus. Meaco, I V. Calendas Octobris, MD LXXI.

EIVSDEM AD ANTONIVM QUADRIVM IN INDIAM.

QVANTA esset rerum perturbatio, qui Christianorum dolor ex obitu Vatandoni dynastæ viri fortissimi nostri- que amicissimi, nuper ad te fusè perscripsimus. Ex eo die insperata quædam, eadè que cū ad muniendam Evangelio viam, tum ad leuandum mœrorem nostrum in primis accommodata exstiteret, quos ego euentus hac epistola persequar.

Quod

Quod ipsemet nostri iam pridem, Frenoiama excelsus in primis est mons, nouem circiter millibus passuum ab vrbe Meaco situs, ad orientem. In eo monte Rex quidam Iaponis, patriæ superstitioni appime deditus, ante annos octingentos templa construxit ad tria millia & octingenta, ædibus adiunctis dumtaxat in usum Bonziorum, qui legum ac disciplinarum in studio versarētur. quod ut sine vlla interpellatione quàm commodissimè facerent, non modo turbas ac strepitus omnes agricolarum inde remouit: sed etiam vicos duos, vnde omnia necessaria peterent, ad montis radice edificauit, superum inferumque Sacomotum, (id locis nomen) idemque Bonziis insuper, tertiam ferè partem vectigalium Regni Vomenis attribuit. Quod opus ab illo Rege fundatum, postea impensius adiuuerunt, quod vniuersæ Academiae summo cū imperio præponi solitus est aliquis vel ex filiis regis, vel quæ archifiscus certè cū rege affinitate cōiunctus. Itaque in tantâ amplitudinem excreuerat olim Academia, tantumq; illi honoris & auctoritatis accesserat, nō solū vt Meacensis omnis iurisdictio illorū hominum arbitrio regeretur, sed etiā vt omnes ferme Iaponicarū superstitionum interpretes ducēsq; sectarum inde, tanquā ex perenni fonte vel seminario quodā, existerent. sed imminuta paulatim regia potestate, rebusq; (vt fit) bellorum iniuria ac vetustate labentibus, ingens ille templorum numerus, quæ sexdecim dispersa cōualibus, antea visebantur, ad octingenta vel paulo amplius rediit. ac simul Bonziorum illa qualiscunq; disciplina sensim ita soluta est, vt omni abjecto pudore sese turpissimis voluptatibus flagitiisq; dediderint: atq; ad armorum usum ac latrocinia studio doctrinæ religionisque cōuerso, cū alia multa per vim nefasq; patrarint; cū vero annis ab hinc septem & triginta Meacum urbem, ingenti facta hominum eade, pane totam incenderint. Verū iusto Dei iudicio, præsertim allatum ad se CHRISTI Euangelium obstinate respuerent mente, contigit anno superiore, vt graui bello Meacensis Regem & Nubunangam exorto, illius copias Bonziorum tecto & comitatibus iuuerint, Nubunangam verò præter ceteras iniurias etiā transitu prohibuerint. Qua re ille maiorem in modum offensus fremensque, pactis cum hoste induciis, in regnum Vomenis rediit, ac primū Bonzios eius regionis Icoxos (qui dicuntur) stellis omnibus exiit, & quotquot viuos vel ex ipsis vel etiā ex ceterorum popularibus capere potuit, omnes cruci suffixit: deinde ad exercitum, victorica signa repente ad Frenoiamam ira stimulatū conuertit. Tum primū temerarios Academicos, & omnia huiusmodi secunda pollicitos, verus belli terror inuasit, panituitque lacessit.

ti Nubunanga; cumque se viribus longe inferiores cernerent; mis-
 sis legatis, magno primùm auri pondere, deinde loci religionē
 metuque numinum placare conati sunt Regem: quibus ille eum
 respondisset; nec se pecunia cupidum, sed vindicem scelerum &
 virorem iniuriarum adesse: nec inaniam Deorum vlla terri for-
 midine; cum illi ut in re trepida, contra hostium impetus omni ra-
 tione se comparant. Erat in ipso montis vertice templum Qua-
 noni dicatum, quem deum vel dæmonem potius miro cultu vene-
 ratur Iapone toto cæca gentilitas, plurimique mortales votiva
 peregrinatione suscepta eodem assidue confluebant, quod persua-
 sum haberēt ab illo Deo longioris vitæ spatia, bonam valetudinē
 diuitias impetrari: Frenoiamani verò Bonzii sacra quotannis eidē
 ac ludos ingenti apparatu sumptuq; persolvere soliti sunt, quibus
 continuò in vrbe Meaco Gibonis solennia succedebant eo pompe
 ordine, hominum frequentia, commentis artificum, ut satis appa-
 reat æmulum diuinæ gloriæ Satanam, in iis locis, anniuersariam
 apud nos corporis Christi celebritatem effingere voluisse. In il-
 lud igitur montis cacumen & Bonzii & è proximis pagis promif-
 cua turba sese recipiunt: stationibusque dispositis, hostem ex eo
 loco prohibere constituunt. At Nubunanga Sacomoto & Catata
 vicis cum incolarum internecone incensis euerisq; montem
 ipsum Frenoiamam, ne quis è numero Bonziorum elaboretur,
 corona circumdedit. deinde instructum exercitum in eos aduerso
 clino submitit: restitère aliquamdiu è superiore loco Bonzii: vrgē-
 te dein multitudine hostium, effractisque claustris, & superata
 munitione, trucidati ferè omnes: ac simul, iniectis maximo ac no-
 bilissimo templo facibus, ea tota moles horribili prorsus incendio
 conflagrauit: atque id ipso die festo Michaëlis Archangelis, 3. Cal.
 Octob. ut ad hostes Christi delendos, tollendaque prorsus illa
 nequitia cubilia, & scelerum officinam, princeps militiae cœle-
 stis præsentis ope affuisse videatur. Postridie verò, qui dies fuit
 natalis Beati Hieronymi, Nubunanga circummisso milite, lati-
 tantes ferarum instar Bonzios, qui prælio superfuerant, protractos
 è dumetis aut specubus interemit. sub hæc domus eorum direpta,
 fana plus CD. cum omni sacrorum instrumento pariter concre-
 mata, ingens omnibus circa nationibus terror incussus. Meacum
 dein Octobri mense ineunte victor Nubunanga se contulit. Hic
 ego & Organtinus ad eum officii causa eum adiissemus; non modò
 comiter ambos accepit, verum etiam (quod vix credat quispiam)
 sese in nos peramanter effudit. Quod superest, te Pater etiam
 obtestamur, ut nos totumque Iaponicum gregem hunc tuis &
 socio-

fociorum piis deprecationibus & sacrificiis adiuuare ne desinas. Meaci, Natali die sancti Francisci, MDLXXI.

Scriptis iamdiu litteris necdum datis, alia quædam interim uenere; quæ ego ad Diuinæ iustitiæ ac prouidentia fidei gloriae deesse nolui, quin adscriberem.

Germani duo fratres erant in vrbe Meaco, tum genere tum diuitiis clari: iidemque Xacæ cultores egregii. quorum uterque se religioni Christianæ in primis acrem aduersarium assidue præbuit, iidemque superioribus annis antesignani fuere factionis eius, cuius scelere nostri Meaco semel iterumque per summam iniuriam exacti sunt. Anno deinde post ferè sexto, cum ego Vaticanæ opera ac studio restitutus ad Cubum salutandi causa de more uenissem, die quodam accidit ut ex his fratribus natu maior adesset, nomine Taquenus Vchisamidonus. Is, quo erat in nomine Christianum odio ac rabie, non potuit sese continere, quo minus coram ipso Cubo me sociosque maledictis incesset, nobisque cum alias calumnias, tum præsertim esum humanæ carnis objiceret, quæ tamen crimina ab iracundia ac furore profecta, apud Cubum ceterosque, qui aderant, minimè valuerunt. Idem nuper, Evangelii progressum & collabentem Deorum suorum existimationem incredibili quodam animi dolore cum cerneret, fretus tum suis opibus, tum gratia principum, nouam Xacæ sectam condere aggressus est, iamque repudiata coniuge, mentoque & capite raso, Bonziorum habitum & cultum induerat, cum ad illum adiungere se dæmonis instinctu cœpere complures: quibus ille magno sumptu amplum cœnobium exstruebat; (numerus enim discipulorum ad C. D. ascenderat) concionibusque panem quotidianis populum contra Christiana sacra legesque miris artibus incitabat. sed cum illum tantis debita sceleribus ultio Diuina maneret, accidit aliquando, ut intemperantia linguæ proeclatis præsentem Cubo Nubunangam Regem dictis amaris haud obscure perstringeret, confirmans illum iam ad summum potentia culmen euectum, diutius in eo fastigio stare non posse quin rueret, vel certè quasi macera vel potiùs vieta ex arbore bacca decideret. quibus temere iactis, non defuere confestim, qui ad Nubunangam cuncta deferrent. quibus ille auditis, vniuerso Bonziorum generi, multis iam antè nominibus infensus, ut diximus, ad eum excaudit, ut in regnum suum Vobris Meaco decedens, comprehensum nouum hæresiarcham, & e quo impositum, quamuis magnopere deprecante Cubo alii que proceribus, quindecim à Meaco leucis in ipso itinere secum percussit. ad hæc liberi, euerfis & solo æquatis domibus eorum,

& cœnobio nuper ædificari cœpto, in exilium acti sunt. triduo autem post (quod mirandum est magis) frater ipsius, eque acerbus CHRISTI inimicus, in vrbe Sacao infixæ pedi spina dolore confectus ac miserabili genere leti defunctus est: vt in vtroque euidenti significatione cœlestis iræ vindicta satis appareat.

Franciscus Capralis ad nostrorum lustranda in his Meaci partibus domicilia non ita pridem accessit. ego cum deinde in regna Mini, Ceunoquani, Cauachisque deduxi. Paschalia verò festa Sangæ peregrinus: quo fructu, ex aliis litteris (vt spero) cognosces. Te Pater optime Dominus tueatur incolumem, Meaci, iv. Idus Augusti, MDLXXII.

EIVSDEM AD FRANCISCVM CAPRALEM.

NVLLAM puto regionem ex iis, quæ Christianorum navigatione vel armis apertæ sunt, in tanta rerum vicissitudine ac varietate versari, quantam assiduè patitur hæc terra Iaponica. Mitto cætera quæ tibi nota sunt. Post tuum à nobis digressum, quot cædes, populationes, euersiones urbium, & incendia consecuta! Cubo enim (vt nosti) Nubunangæ opibus restituto, cum res Meacensis vtcunque pacata videretur esse, repente quibusdam interpositis offensionibus, (vt sunt irritabiles animi Regum, & omnis imperii suspiciosa communio) periculosum & graue bellum inter eosdem exarsit, cuius belli initio cum se Cubus, euocatis vndique militibus, in arcem munitissimam recepisset, & cum hostibus Nubunangæ inita societate (qui multi potentesque sunt) tantum virium collegisset, vt Nubunanga nequam è suis finibus egressurus in præsentia crederetur; tum ille nihil hoc apparatu perterritus, præter omnium expectationem cum robustis legionibus affuit: captusque misericordia populi, cū frustra per interpretes de conditionibus pacis egisset, malo cogendū ratus, qui monitis non pareret, quamquam inuitus, atque aded illacrymans tantæ cladi, (vt affirmant) omnibus passim rectis agrorum, multisque præterea idolorum fanis, Bonziorumque cœnobiis, ad hæc vicis frequentibus vno die centum exustis, prædaque ingenti rerum non modò agrestium sed etiam urbanarum abacta, (quod ciues tumultus initio veriri ne Meacum recta contenderet, pretiosam supellectilem cum liberis vxoribusque in ca loca raptim auexerant) rursus Cubum insticit ad pacem inuitare. At ille fœderatorum copias propediem expectans, cū interim omni opere resistere & vltima experiri decreisset; tum verò Nubunanga

vehementius irritatus urbem ipsam euertere statuit. Est autem pro situ loci diuisa bifariam, sic vt altera pars Meaci, superior; altera inferior nominetur. Superiorem, longè celeberrimam totius Iaponis, præcipua nobilitas incolebat. ii direptionis & incendii metum ingenti pecunia cohati redimere, nihil profecerunt. inferioris urbis exitus felicior fuit: siquidem ciues, & in iis Christiani permulti, non tam argenti pondere, quàm precibus infimis & humilitate veniam & pacem à Nubunanga impetrarunt: itaque totis castris graui pœna proposita iussit edici, nè quis inferiori Meaco damni quicquam inferret. Interim in superiori parte consecrati aliquot, ne in patriæ direptione & exitio nulla ad ipsos prædæ portio perueniret, vltro ignem rectis iniicere anteuertunt, qui tota ea nocte longè lateque vagatus, tertiam ferè oppidi partem absumpsit. postridie verò Nubunanga cum suis inuectus, quod erat reliquum omne combussit. eò incendio ardes priuatae ad octo milia, Bonziorum cœnobio viginti, & in iis duo Xaca & Amida nobilissima & maxima; minoris verò formæ ad octoginta conflagrasse dicuntur; quorum in vnum trepida fuga se se abdidérant Bonziæ mulieres ad sexaginta ex iis, quæ stipi cogendæ ad instaurationem fani Daibud in regno Thematis religionis causa dabant operam. Non defuit in tam luctuosa clade res panè ridenda. Manibus mortuorum ad inferos primum, deinde ad beatas Amidæ sedes, cum tempus fuerit, deducendis; lizum nescio quem, ferale instructum tridente, præfecit Iaponicâ fabulositas. Huius lizi delubro (quod in Meaco inferiori colebatur) Bonzii metuentes exitium, sortibus coram ipso iactis, quæsiere num illud inde amoueri expediret. cum responsum esset vtrique amouendum, idque continuò, etenim loco imminere sine dubio flammæ; antistites templi & vniuersa vicinitas, magna cum veneratione ac cœremonia, statim in Meacum superius transtulere: cumque iam in tuto rem esse putarent, ecce tibi constato repente, vt dicebamus, ibidem incendio, simulacrum penitus deflagrauit. Interea inclusus arce Cubus nihilo magis flecti, quoad Nubunanga. castellis circa ipsam arcem quattuor excitatis, obsidionè hominem premere, & operibus oppugnare constituit, minis insuper additis Imperatoriæ dignitatis ab ipso in Dairis filio transferendæ. Quo metu victus Cubus, positus tandem ferocibus animis, præsertim cum exspectata dudum auxilia non adessent, pacem expetuit: neque abnuit Nubunanga, quâquâ longè superior, & explorata panè victoria. Scriptis itaque conditionibus obsides dati: qui tamè, q̄ nō primæ sunt notæ, negabât plerique Cubi in

cōditione manturū; sed hęc morā interpositā, quoad auxiliū à sociis quandoque veniat; adeò grati, quæ Nubunangæ à Cubo pro singularib⁹ eius in se promeritis maxima debebatur, (quæ humani est ingenii prauitas) in odium vertit.

Nobis inter hosce tumultus, quorum vix minimam partem hisce litteris attingi, tametsi rem Christianam amplificare non licuit, tamen haud omnino cessatum est. siquidem & neophytos exanimatos mecum solati sumus, & multos inopia rerum omnium pressos conquisitis eleemosynis recreauimus, & plurimis rebus vicissim eorum in nos fidem ac benevolentiam sumus experti. Qua illi cura sacrum instrumentum & imagines, ne quid paterentur iniuriæ, locis idoneis abdidit. Quanto studio nos in eas arces & oppida certatim inuitarunt, quæ maximè remota ab hisce periculis videbantur! Quo sensu post sedatos tumultus incolumitatem nobis frequentes gratulari sunt! cum quidē præ gaudio plerique lacrymas nō tenerent. Iam verò illa quoq; res magno nobis fuit solatio, quòd inter ipsas armorū eaternas multa militū vexilla salutaris signo Crucis distincta conspeximus: in quibus Ioannes Naetondonus Tabæ regulus, idemque rei militaris laude insignis, in ipsa galeæ crista nomen Iesū maioris formæ litteris aureis gestabat inscriptum; cuius viri egregia pietas atq; constantia silentio mihi prætereunda non est. Primum enim ethnica matre, cum tu hic esses, ab hostibus interempta, anno deinde vertente à suis monitus, vt mortuæ ritu Japonico pareretur, ac Bonziis de more munera mitteret, ille verò sese paratū inquit iusta parēti persolvere; quippe si minus illi, quæ sua culpa Evangelicæ lucis expers è vita migrauerat, sibi certe ac fratribus haud dubiè profutura. Cōfestim ergo pauperibus è regno Tabæ inuitatis, (conuenere autē circiter mille) ante ipsa arcis mœnia & largū epulū vniuersis, & certā pecuniæ summā singulis præbuit; Christianas inferias ethnicis ingēti cū approbatione mirantibus. Idem, cum ipso tumultus initio duo millia lectissimorū militū ad urbē Meacū adduxisset, (quo maximè præsidio fretus Cubus arcē tueri decreuit) sacramento rogatus Cubi nomine, verbis ethnico ritu conceptis, quibus ni fidem præstent Imperatori vel Regi, Duces militēve sese caputque suum æternis inanum deorum supplicis deuouēt; negauit ille se falsos deos fidei suæ testes adhibiturum, sed vnum Deum rerum omnium conditorem; nec alio iureiurando obligari se passus est; eodemque die sub vesperam venit ad templum Christianis dumtaxat militibus comitantibus. ibi cum aliquandiu precationi vacasset; pœnitentiæ Sacramentum à me poposcit supplex, & simul rationē ac viā

confessionis bene atque ordine peragenda. Præceptiones igitur
 illi quasdam tradidi Iaponica lingua conscriptas, quibus perlegē-
 dis, & notando si quid opus esset, totam eam noctem nulla capta
 quietis parte consumpsit, ac deinde peccata de more confessus, ar-
 cem introijt. Gerit autem ad assiduam mortis recordationē pro-
 palam è rosario maiusculæ formæ caluariam, aliaque eiusmodi re-
 ligionis insignia præ se fert eo clariore tum virtutis indicio, tum
 pietatis exemplo, quòd idem & in ipso flore iuuentæ nunc est, &
 bellator egregius, Idem in illo Meacensi discrimine veritus templi
 nostri direptionem, non modò milites ad eius custodiam, sed etiã
 iumenta misit ad supellectilem auhendam, & summa cura quo-
 tidie ex arce, quo loco res esset, per internuntios exquirebat: me-
 que codicillis monebat identidem, vt ex iis periculis Tambam ef-
 fugerem ad suos, datis ad eos litteris vt me perinde ac semetipsum
 acciperent. Rebus deinde vt cunque compositis, vt primùm Nubu-
 nanga discessit, confestim salutandi causa venit ad me, suaque me-
 cum assiduè negotia communicare non desinit; ac præter insignē
 probitatem & fidem tam docili est ingenio, vt Lusitanicas no-
 tās imitari bis tēve dumtaxat aggressus, recentissimas ad me litte-
 ras dederit Lusitanico caractere conscriptas. Præterea cum Bon-
 zis, apud quos diuersatur, de religionis veritate concertat: refel-
 litque mirum in modum eorum insanias; quin etiam suis militi-
 bus pium aliquem librum quotidie lectitat ipsemet, eosque ad
 Christianam fidem studiosè adhortatur. In prædijs ac locis, quæ
 virtutis ac præmii nomine Cubus eidem attribuit, fanum est Mal-
 sunogi nescio cuius, in primis totius Iaponis & ipso ornatu & ge-
 nere structuræ visendum, id ille disturbare constituit, & ex ea ma-
 teria in oppido suo Taba templum exstruere ad populares suos
 Christiana religione imbuendos. & ego ob id ipsum, sedatis mori-
 bus hisce, mittere illuc Laurentium cogitabam. Frater ipse na-
 tu maior, Guenbadonus nomine, iam triduo pergit nostris con-
 cionibus interesse, quæ ter quaterve singulis diebus habentur. alij
 præterea è Ioannis familia ventitant, itemque Naitus Iosadonus
 ordinum ductor ex eadem regione, in Ienxuana secta valde ver-
 satus. is, quindecim concionibus auditis, baptismum effragi-
 rat; sed cum ego, vt cæteros ferè candidatos, ad finem vsque
 catechismi reieci. E militibus Naetondoni diem extremum ob-
 ijt neophytus, cui nomen erat Romano; huic ego morien-
 ti affui in tempore: eundem extulimus publicè magna ho-
 minum frequentia; siquidem funus à Christianis omnibus
 Meacensibus, & ab vniuersis commilitonibus non modò fide-
 bus,

bus, verum etiam ethnicis concelebratum est.

In Regno quoque Voaris, quamquam in summa operariorum inopia, feliciter admodum Christiana religio pullulat. Supplet autem doctoris vicem, egregia fide & caritate non ignotus tibi neophytus, Constantinus, cuius viri de laudibus mira perferuntur ad me. Domi suae oratorium ornauit, quod Christiani omnes philosophandi causa conueniunt. in eo coetu explicat ipse praecipua Decalogi, ex commentarijs quae habet apud se. mortuos etiam Christiano ritu sepulturae mandat: baptizat infantes: ethnicis Euangelium praedicat: redarguit Bonzios: denique pusillum gregem pro viribus tuetur aded, vt Voarenfes Christiani vulgo Constantini discipuli nominentur. Conuertit etiam subinde (Spiritu sancto adiuuante) ad Christum aliquos, e quibus nuper quosdam duxit ad nos eo animi candore, summissione, virtute viros, vt primitias spiritus in iisdem facile agnoscas. ij, cum ad obeunda hebdomadae sacrosanctae solenia amplius quadridui itinere per infesta latronibus loca Meacum venissent, templum ingressi, prostrauere sese illico ad aram, effuse stantes, agentesque Domino gratias, quod se ad sacra illa officia incolumes perduxisset. Singulis ego piacularum globulum Roma transmissum donauit, quod illi munus perinde ac thesaurum quempiam ita simul & venerabundi & laeti accepere, vt vel eam vniam ob rem tanti fuisse labores itineris omnes, & omnia vita pericula dicerent. Constantino vero praebuit etiam icunculas, & stanneas Cruces, Voarenfibus diuidendas, itemque hinc in exsequas defunctorum. Hisce muniti praesidijs, & catechismo probe iterato, post festa Paschalia in patriam rediere, Meacensibus Christianis ad sex millia passuum officii causa prosequentibus.

Venio ad res Cauachenses, quo in Regno complures item numerantur eximia fide ac probitate neophyti: cuius rei haud obscurum praebuit documentum Hector ille, qui ibidem ad te (si meministi) cum vxore ac liberis adiit. Cum enim adolescentem ethnicum nobilem ipsius curae concreditum, intemperanter agentem, amice obiurgasset, vt sunt iuuenes, diuites praesertim, aduersus monita contumaces & asperi, ira offensus est nequam ille, vt paulo post percussores ad interficiendum Hectorem daemone instinctu summiserit, quos bonus Christi discipulus, vt in se repente vidit irruentes, deuexa iam aetate vir, & inermis, apprehenso quem e ceruice gestabat globulo, IESV dulce nomen implorans, multis vulneribus crudeliter confossus occubuit. Eius vxorem quattuor cum filiis Christianis coquisita recepit illico in fide sua Iqueda.

Sangadonus primarius vir è Mioxindoni familia, eiusque inopiâ ac solitudinem in oppido Sanga sustentat sanè quàm insigni pietate vir, & Christianorum omnium, quotquot in eo sunt Regno, parens tutorque fidissimus. Hunc archi Vacajana præpositum, cæterosque neophytos commorantes ibidem, ethnici tres cum occidere statuissent, arcemque hostibus prodere, confœderata eorum consilia diuinitus patefacta sunt in ipso panè articulo aggrediendi facinoris. itaque & Christiani periculum euasere, & infideles illi paulo post, Mioxindoni iussu, cogitari sceleris capite pœnas dedere, cuius euentu felicitas iure tribuenda videtur præcibus meritisque Sagandoni.

In eadem loca (vt scripsi ad te antea) Organtinus Italus cù Laurentio & Matthæo profectus paulo ante natalem Domini die ingenti Christianorum læticia acceptus est. cumque in ipsis natalitiis circiter quindecim sacro fonte abluisset, plerosque è Mioxindoni domo, redire parantem, Sangadonus vnâ cum reliquis Christianis magno adhibito conarò variisque rationibus ad vsque Paschalia festa retinuit. Interea quid actum sit à nostris, ex eiusdem Organtini epistola cognosces, cuius præcipua capita hoc loco mihi summarim addere visum est.

Organtinus Brixianus, Ludouico Froio Meatum. Dominico die palmarum cum Sangam vndique Cauachenfes neophyti conuenissent amplius CC, (nam per Quadragesimæ tempus nonnulli se ad Christum adiunxerant) eo ipso die magno omnium gaudijs supplicantes incessimus in Paschate verò, sacramentum confessionis obire nonaginta quinque: Communionis autem septuaginta. quone maior esset numerus, sacerdotum inopia factum est, solus enim eram, sed in omnium animis utique post illa mysteria liquido vis, gratiæ cœlestis apparuit, deinde rursus alternantibus choris, fidibusque subinde cantentibus, agmine composito processimus ad Crucem vsque magna turba spectante gentilium. ea cæremonia peracta, ego sacrum ritu solenni peregi, concionem Laurentius habuit ingenti auditorum tum approbatione, tum fructu, ac ne sua corporibus quæque refectio decisset, quotquot aderant Christiani Sangadonus omnes ibidem excepit admodum liberali conuiuio. Sic illi abierunt dies, Nunc ego Sacaium parabam excurrere, vt quibus neophytis Sangam venire non licuit, eorum ibi confessiones audirem.

Vale. Sanga. Hactenus Organtinus, qui quoniam Iaponiis iam nunc sine interprete ipse per se præbet aures, vel inde existimabis quam breui quantum in huius lingue cognitione profecerit.

Ego paucis hisce diebus baptismatis fonte lustraui Naitum Tolando.

landonum, quem supra dixeram concionibus frequentem adesse, (is Thomam nouo nomine appellari se voluit) deinde Guembadonum Ioannis Naetondoni fratrem, qui hoc tempore in familiaribus est Cubi, eritque, ut spero, huic Meacensi Ecclesiae non paruo adiumento. accessit etiam filius ipsius Guembadoni annos natus nouem, quorum alteri Iuliani, alteri Benedicti nomen indidimus. Is deinde Iulianus milites Cubi praetorianos, e quibus habet complures sibi coniunctos, coepit paulatim ad nostras conciones allicere: audiuntque libenter, & capiunt quae dicuntur, iamque nonnulli se ad Christum adiungere decreuerunt.

Organtinus & Laurentius ante octo dies huc Sanga rediere, itaque Laurentium celeriter misi Tambam, ad Euangelium promulgandum, vehementer id efflagitante Naetondono.

In Regno Iquendae vnus duntaxat est Christianus, sed mirum in modum studiosus fidei propagandae. Huius adhortatione permotus vnus e triumuiris Regno administrando, venit hodie cum aliquot e suis ad me, audiendi Euangelii causa; quod hisce militibus labore & diligentia maxima ab horis meridianis ad vesperam vsque sine intermissione explicatur ac traditur: Ex iis multi iam e catechismo cum alia, tum ipsas precatiunculas chirographo suo descriptas, admodum facile memoriter hausere. Sane quam optatum fuerat nobis, in Iquendae regionem inferre verbum Dei: gens enim est acris in primis ingenio, nec dum nobis ad eam adspirare liquerat.

Sed paginae iam nimis multae procedunt. itaque modum epistolae faciam, si quaedam adhuc de Nubunanga subiunxero. Praeter Frenoiamentem, (quam ille Rex, ut antea ad te scripsi, funditus euertit) alia sunt etiam Bonziorum Academiae in iis & longa sexcentorum annorum pace, & variis opibus ad omnes deliciarum usus eod congestitis, in primis clara celebrisque fuit ea, quam patrio nomine Facusangin appellant. Multa visabantur ibi conobia Bonziorum, & separatae praeterea ipsorum aedes numero mille quam ornatissimae commodissimaeque. In horum quoque Bonziorum perniciem intentus iam diu Nubunanga, sustinebat tamen se, dum aliqua se offerret causa probabilis. Ea ut apparuit, quippe praeda, quam e regno Voaris quidam ex hostibus eius abegerat, apud hosce Bonzios deposita & custodita, enimvero ille nihil cunctandum ratus, post factas cum Cubo inducias, confestim cum exercitu venit illuc: multisque incensis aedificiis, & cuncta illa Bonziorum gaza direpta, egregie suas iniurias vltus est. Ac vide quam non dissimulanter factis dictisque

Iaponicæ superstitioni eiusdemque custodibus bellum indixerit. Xinguen est Rex Cainochuni, qui patre in exilium pulso per vim, fratre autem natu maximo in custodiam incluso, regnum inuasit; infano decorum cultui usque aded addictus, ut post aditam regni possessionem, barba & capillo posito, se in Bonziorum ordinem adscribi voluerit: nec solum eo habitu & stola ornatus incedit, sed etiam ter quotidie sacris operatur, sexcentos ad eam rem secum trahens Bonzios. Is per causam instaurandæ Frenoiamæ, & diruta Quanonis templa reficiendi coacto exercitu, & locis aliquot dolo magis & fraude quam vi aperta occupatis, antistitem se & assertorem profiteretur auitæ religionis: & sibi iactat esse propositum, in ea ruenda colendaque vincere Xacam ipsum, fama sanctimoniam celeberrimum. Idem cum ante aliquot menses dedisset ad Nabunangam litteras cum arroganti inscriptione, Tendaino, Taxu, Xamon, Xinguen, hoc est, summus in domicilio Regum, religionumque Xinguen, vicissim illi respondit hic alter cum horrendo planè sui nominis titulo: Dainoquu, tennomauon, Nubunanga: id est, Nubunanga domitor demonum, hostis oppugnatoreque sectarum. Nec sanè falsò: pergit enim diabolicos hosce ritus, & nefaria sacra, & omnia, quibus Iaponii mirum in modum ducuntur, & sacrificulos omnes non modò palè irritare atque contempnere, sed etiam detestari, & omni conatu delere: ut nò immeritò ab hisce neophytis flagellum diuinæ iustitiæ nominetur. nec desunt qui eundem (licet nondum id apertè præferbat) intimis tamen sensibus esse Christianum existiment. Quæ cum ita sint, pro certo putarat Iaponicum vulgus, Nubunangam, religionis tam multis locis tam grauitè violatæ, breui pœnas daturum. Nunc verò contrà, cum videant omnia illi è sententia cedere, fierique potentior in dies, valde offendi capere in suis diis, & conceptâ à pueris opinionem de ipsorū numine ac maiestate paulatim deponere: quæ res minimè aliena nostris rationibus videbatur, atque vtinam percrebrescat.

Hæc ego, Pater optinè (quominus œconomiam in scribendo requiras) ex interuallis ad te ferè noctu exarabam, erepto è summis occupationibus tempore. Si quid proinde acciderit litteris dignum, non deero vestris omnium desiderijs. Vos interim istic valete, nostramque imbecillitatem vestris holocaustis piisq; supplicationibus fulcire quotidie pergite. Meaco, xv. Calend. Iulias, MDLXXIII.

SELECTARVM EPISTOLARVM EX
INDIA FINIS.

DE